

TRIPURA RAHASJA

TAJEMSTVÍ
ZA TROJICÍ

TRIPURA RAHASJA

TAJEMSTVÍ ZA TROJICÍ

Přeložil Jiří Vacek

PRAHA 1995

© řr Ramanāřram, Tiruvannamalai
© Translation – J. Vacek

ISBN 80–901653–5–4

PŘEDMLUVA VYDAVATELE

Tripura Rahasja je jeden z mých nejoblíbenějších tradičních textů Advaitové filosofie. Zájem o tuto knihu přerostl v potřebu vydat ji u nás a přiblížit ji tak horlivým studentům nedvojnosti. Mnozí z vás jistě ví, že tento text koloval mezi námi i v dobách temné totality v samizdatových vydáních (překladaelé neuveřejňovali svá jména a zůstávali v ilegalitě).

Paradoxní na literatuře tohoto typu je to, že pro naprostou většinu studentů na duchovní cestě či pro bojácného studenta jógy jsou výroky realizované bytosti (jako např. krále Džanaky, asketičky či Hemalekhy aj. v Tripuře) zcela bez užitku. Co si chcete vzít od dokonalého džňánina, který spontánně prohlašuje, že dobro a zlo neexistuje, duchovní cesta je výmysl, osvobození tu žádné není apod.? Co je tou přirozeností, která prohlašuje tyto „bláznivé“ výroky?

Pokud by ovšem chtěl nějaký pošetilec imitovat realizaci nejvyšší Přirozenosti a napodoboval by tak svými přijatými koncepty spontánnost samu, stačilo by, aby přišel do Přítomnosti někoho, kdo je bez ega, a musel by sklidit výsměch a nejostřejší kritiku, která by mu zcela patřila. S těmito případy se často setkáte i v Tripuře.

Kdo je ten, kdo má poznání? Lze ho nějak identifikovat? Zkusíte-li to, pohoříte. Lze od něho očekávat nějaké standardní chování? Pokud ano, vysmál by se vám. Pokud mu budete vyhrožovat peklem, udělá na vás „bu – bu – bu“. Bude-li ho horoucně uctívat, dá vám v pravý okamžik studenou sprchu. Kdo se potom odváží zůstat v jeho Přítomnosti? Máte-li rád své ideje o všem možném, utečte z prostoru pro vás tak nebezpečného. Byl by pro vás zaminovaný polem, kde stačí jeden krok vedle a letíte do povětří. Kdo chce letět do povětří? Kdo se chce vzdát všeho, dokonce i svého zrození se všemi zážitky, vzpomínkami, vědomostmi, vazbami? To, co zůstává, je beztvářý a bezejmenný svědek, kterému je jedno, zda-li tu něco existuje či ne, zda-li se tu něco děje či nikoliv, protože tento svědek je jediný neměnný, vše ostatní se stále mění. Jakmile toto pozorování svědka zcela ustane, je tu věčný stav. Tento svědek je samotné Poznání toho, že svět je neskutečný, a tudíž se tu ve skutečnosti nic neděje, a že jedině Toto Poznání je skutečné a jenom Ono existuje a zůstává samo v sobě úplně a dokonalé a jenom Ono může konstatovat, že tu není žádná cesta, žádná potřeba či strach z čehokoliv, žádný pocit nedostatku či pocit stále ještě něco jiného hledat a chtít něčeho dosahovat. To je to nejzazší a úplně Poznání, kterým jste, a zde není zapotřebí žádná jiná praxe. Pokud byste přece jen chtěli něco si podržet, něco činit – nebylo by vaše poznání tím pravým, o kterém tu mluvím.

Mnoho českých rádoby mistrů v minulosti i v současnosti o sobě prohlašují, že jsou těmi realizovanými, ale ve skutečnosti za ně stále mluví jejich osobnost, která se nemůže vzdát vědomostí, které si po léta nastřádala a držela. Proč má např. učitel vlivem užívání drog stále mysl plnou odplat a hříchů, posledních soudů, pekla a ráje, životů po smrti apod.? Proč se jiný učitel honosí tím, že se zná s Dalajámou z minulých vtělení? Jiný mistr, kterého mnozí nazývají velkým českým arahatem, požádal své bližní ve své závěti, aby mu vpíchlí dávku morfia. Proč? Mluví z těchto realizovaných čistě a neposkvřené Poznání? Aby toto Poznání zůstalo čisté uvnitř sebe sama a nebylo zbarveno sebemenší individuální příchutí, je třeba Přítomnosti něčeho takto čistého, nezabarveného, nezakaleného a nedotknutelného, co by jako nastavené zrcadlo ukázalo těmto zakřiveným obrazům sebereflexi. Tito pánové pochopí podstatu věci tehdy, když si odpoví na otázku, jestli to, co se narodilo a má spoustu těchto vědomostí, je opravdu tím, o co tu jde.

Ačkoliv je samsára nirvánou a nirvána samsárou, je třeba si uvědomit, že To, co je věčné a pravé, nemůže být nikdy znečištěno samsárou neboli projeveným světem či nazvěte to, jak chcete. Dělení je potom jen hrou slov a zbytečnou tvorbou. Proto je-li toto Poznání čisté a úplné, je zcela samostatné a nepotřebuje žádné rozlišení a příkrasy projeveného světa. Pokud by tomu tak nebylo, bylo by to poznání získávané za pomocí nějaké berle či pomůcky, bez které by nebylo možné jej vlastnit. Já jsem však zastáncem přirozenosti, kdy si mohu prohlásit co chci, a nepotřebuji nikoho, kdo by mne samotného podpořil. Jste-li otevřeni sami sobě, pochopíte mne, jste-li uzamčeni ve svých představách o sobě a držíte-li si jakoukoliv masku, se kterou chcete hrát nějakou roli v tomto iluzorním představení, budete mě mít „plné zuby“. Nebojme se sami sebe, natož někoho jiného, a čtème dnes Tripuru plnou moudrosti a Poznání a zažijme To, co je tu trvalé, neměnné a nezávislé na ničem a na nikom. Držím Vám v tom palec u „čtvrté“ nohy (neboli je třeba pochopit to, co se myslí tím „Tajemství za trojicí“).

Aleš Adámek

POZNÁMKA

Rámana Maháriši, mudrc z Arunáčaly, Tripuru Rahasja velmi oceňoval jako vysoce zasvěcené výborné pojednání o nedvojně filosofii a její praxi. Její nikoliv čtení, ale důkladné studium vřele doporučoval.

MODLITBA

Pozdravení Šrí Rámanovi – živému pomníku Věčných Pravd!
Přímému důkazu Nevyjádřitelného! Mechť Tvoje svaté nohy vedou mne do svatyně Šrí Tripury! Požehnány budiž též Tvé svaté nohy! Požehnána Tvá přítomnost! Požehnán buď Ty sám! Požehnání budiž též ti, kteří se dovolávají Tebe!

Požehnána buď Matka Země, na které Ty jsi! Požehnán buď i Vesmír, kterého Ty jsi středem! Zosobněná láska Manicka Vachakara! Esence bohů a mudrců, která jsi na sebe vzala tvar! Útěcho opuštěných! Útočiště sklíčených! Tys pomocí pokorných! Hlasem němých! Krásou všeho! Znovuvtělením Véd! Buď pozdraven! Tvá budiž sláva! Ukazateli cesty pokoje! Nejzazší hranice Blaha!

PŘEDMLUVA

Tripuru Rahasja považuje Šrí Rámána Mahářiši za jedno z největších děl, které vykládá filosofii Advaity (nedvojnosti). Často z ní citoval a bylo mu líto, že nebyla dostupná v anglickém jazyce. Proto se Šrí Munagala Venkataramaiah (dnes Šrí Ramanánanda Saraswathi) ujal v roce 1936 práce na jejím překladu. Dílo bylo nejprve uveřejněno po částech v časopise Mýtické společnosti v Bangalore od ledna 1938 do dubna roku 1940 a poté vydáno knižně. Když ášram získal autorská práva, vydal tuto knihu jako svou publikaci.

Dílo bylo původně sepsáno v sánskrtu. V Indii je velmi rozšířeno a překládáno do velikého počtu místních jazyků. Není mi znám žádný dřívější překlad do jazyka anglického. Všeobecně se považuje za jedno ze základních děl advaity (nedvojnosti), jehož přečtení samo postačí ke spáse. Šrí Ramanánanda Saraswathimu jsem velmi zavázán za to, že se ujal této nesnadné práce. Bude pro něho největším zadostiučiněním vědět, že jeho práce – závazek z lásky, nebude ztracen pro budoucí generace, z nichž mnohým se stane duchovním evangeliem.

16. října 1959
Šrí Ramanášram

Sádhu Arunáčala
Major A.W. Chadwick, O.B.E.

ÚVOD

Tripura Rahasja je starobylé dílo, které bylo vydáváno po celé Indii. Poslední a nejlepší vydání je ze Kashi Sanskrit Series z roku 1925.

Vážnost, v jaké je kniha chována pro svoji posvátnost, vyplývá z úcty jí vzdané v předmluvě knihy Máhátmja Khanda. Mahádéva původně učil Nejvyšším Pravdám Višnu a ten pak zase učil Brahma v nebeských oblastech. Později se Višnu vtělil na zemi jako Šrí Dattátreja, vládce Avadhútů (nahých mudrců), a učil těmto Pravdám Parasurámu. Parasuráma došel k poznání Sebe za vedení Šrí Datty a přebýval pak na hoře Malaja v jižní Indii.

Mezitím brahmín, jménem Sumanta, žijící na březích Sarasvati, měl syna, který se jmenoval Alarka. Alarka zvykl tomu, že jeho otec volával matku jménem Áyí. Jsa děckem, také on oslovoval svoji matku voláním Áí. Zemřel v dětství a jeho posledními slovy ve smrti bylo pouhé Áí, Áí. Tyto slabiky však byly zasvěcené Božství. Jsou-li pronášeny ve vší nevinnosti a čistotě mysli, udělují neočekávaný blahodárný účinek umírajícímu děcku.

Legenda praví, že autorem Tripury Rahasja je Haritájana. Když vyrůstal, vyhledal mudrce Parasurámu, aby se od něho naučil nejvyššímu dobru. Parásuráma sdílel s ním poznání, které získal od Dattatréji. Ten mu také sdělil, že Dattátreja předurčil Haritájana sepsat Nejvyšší Pravdy ku prospěchu všeho lidstva.

Haritájana uctíval Šrí Minákši v chrámu v Maduře v jižní Indii. Zjevil se mu Nárada a řekl, že byl poslán z brahmalóky, aby se podíval, jaké dílo Haritájana hodlá předložit světu. Haritájana byl ohromen a tázal se, proč světec právě od něho takovou věc očekává, a namítal, že není schopen reprodukovat Posvátné Pravdy, kterým se učil u Parasurámy. Nárada proto meditoval na Brahma. Ten se před nimi zjevil a dotazoval se, oč jde. Nárada mu celou věc vyložil, Brahma se obrátil k Haritájanovi, požehnal mu a obdařil jej schopností psát knihu rychlostí čtyř kapitol za den. Také poukázal na Haritájanovu minulost a přičítal jeho přítomnou neschopnost tomu, že Haritájana se – jak mu připomněl – za poslední inkarnace učil jen příležitostně a nebdale výslovnosti svatých slov. Brahma potom rozradostnil Nárada sdělením, že bude jako první číst Haritajanovo dílo, jakmile bude dokončeno.

Dílo bylo po autorovi nazváno Haritájana Samhita. O této práci se říká, že se skládala z 12 000 slok ve třech dílech. Dílo se však nezachovalo celé. Byly tam Máhátmja Khanda (díl o velikosti Šrí Dévi), Džňána Khanda (díl o svrchované

moudrosti) a Carjá Khanda (díl o chování). Z nich první díl obsahuje 6 687 slok, druhý má 2 163 sloky a třetí díl se nedochoval. Není po něm stopy. Díl o velikosti Šrí Dévi obsahuje preludium k celému dílu, další díla se zabývají ponejvíce projevením svrchovaného Bytí jako Durga, Káli, Lakšmí, Saraswati, Lalita, Kumári a tak dále, líčením jejich skutků, jak je nalézáme v Brahmánda Puráně, Márkandeja Puráně a v Lakšmí Tantře. Jejich obsah téměř vykrývá látku Durga Saptasati a Lalita Upákhájana.

Šrí Vidja (uctívání svrchovaného Bytí jako bohyni) má velmi svatou tradici, sledovatelnou až k Védám. Jsou zde dvě hlavní obměny. Prvá byla prováděna Indrou, Čandrou, Manuem, Kubérou a jinými; je jednodušší a také více rozšířena. Druhá byla prováděna Lopámudrou a schválena mudrci.

Šrí Tripura Rahasja, jinak zvaná Haritájana Samhita, počíná slovy: „Pozdraveno buď Óm!“ Končí konstatováním: „Tripura je pouze Hríml!“ Óm je velmi dobře známo jako posvátná slabika, která značí Nejvyšší Bytí. Hríml je posvátný symbol téže Bohyně. Obsah knihy je tedy uzavřen mezi ony dva znaky – nejposvátnější ve Védách, a tím je celé dílo rovnoměrně posvěceno.

V sůtře Bhásja (komentář k Brahma sůtrám) Šrí Šankara použil vyprávění o Samvartovi tak, jak jej lze nalézt v knize Tripura Rahasja.

Ke knize existuje jasný komentář sepsaný v sánkrtu. Byl nazván „Táparja Dípika“. Napsán byl v roce 4932 éry Kali, to jest v roce 1831 našeho letopočtu, a to jedním z Dravidů, jménem Srivinasa, synem Vydianatha Dikšita z vesnice Mahapuškara v jižní Indii.

Pokud jde o filosofii této knihy, není vážný důvod, proč ji odlišovat od vedantické filosofie. Nicméně někteří učenci nazývají tento systém tantrickým, poukazující na některé zjevné rozdíly mezi ním a systémem advaity. Tento systém učí, že svrchovaná skutečnost je abstraktní Inteligencí. Inteligence tu značí samozářivost a abstraktnost, vyznačuje její neomezenou podstatu. Žádný jiný činitel, tvůrce, který by existoval odděleně od ní, nemůže být připuštěn. Odlišnost v projevu je pouze důsledkem Vimarsy, hrubého aspektu. Její absolutní svobody – známé jako Svatantra, která někdy rozvíjí čiré vědomí jako kosmos a jindy se odpoutává a setrvává neprojevena. Abstrakce a projev jsou inherentní v Čirém Já. Těmto dvěma aspektům bývají dávana jména Šiva a Šakti. Nemůže existovat projev něčeho vyššího, než je svrchovaná Inteligence. Proto vesmír a Vědomí jsou totožné; jsou pouze různými modifikacemi Reality. Poznání Pravdy se pak stává jednoduchou záležitostí a vyžaduje pouze trvalé uvědomění, že Realita není slučitelná s pojmem svět a jeho jevy a že zdánlivá nevědomost o této pravdě je sama výsledkem Reality, takže tu není nic než jediná skutečnost.

Stvoření a jeho zánik probíhají v důsledku Svatantry. Ve stavu neprojevu není Sanklapa–Vikalpa (modifikace) a vědomí zůstává jako čit v absolutní čirosti a neproměnnosti. Vědomí je celistvé a nerozdělené. Vrozené sklony jedince z dřívějších zrodů jsou nečinné a nejsou uvědomovány. Zůstávají však připraveny na příležitost k projevu ve změněných podmínkách. Tendence ve směru pří-

štiho projevu je Mája, která se později rozvíjí jako Avidja (nevědomost), když se již projevují latentní sklony. Čit, Mája a Avidja jsou tak stále stejnou Realitou. Vesmír je projevené vědomí a jako takový není pak tak neskutečný, jak někteří tvrdí.

Skutečnost kosmu musí být uvažována se zřetelem na toho, jehož je projevem, to jest na Vědomí, což neodporuje tvrzení, že tvary, jména atd. jsou neskutečné. Není tu žádný podstatný rozdíl mezi učením Tantry a Vedánty. Přesto pandité (učenci) říkají, že v učení Vedánty je Mája podrobená Brahmovi, že její působení je omezeno na hrubé projevy a že jsou to právě hrubé projevy, které se v konečné analýze rozplynou v prázdno – v nic. Podle učení Tantry je Mája jedním aspektem Reality a konečnou analýzou by se měla rozplynout v čit. To však nemůže být vážnou námitkou, neboť kde se nakonec nachází ono zmíněné „nic“? Vždyť i ono se musí rozplynout v čit.

Oblíbený příklad světa jako odrazu ve Vědomí je společný oběma systémům. Více je o tom v knize „Dakshinamoorti Stotra“ od Śrī Śankary.

Nechť upřímný student nehledá rozdíly, kde nejsou, a těší se ze štěstí a klidu mysli, které získá praxí různých popisů Skutečnosti.

Munagala S. Venkataramaiah
(*nyní Swami Ramanananda Saraswathi*)

Úvodní poznámka

Džamadagni byl svatý brahmín, který žil v lesích se svojí ženou Renukou a se svými syny, ze kterých Parasuráma byl nejmladší, nejstatečnější a nejproslulejší. Kraj byl tehdy ovládán Haihajasy, jistým kmenem Kšatrijů. Někteří z nich se již střetli s Parasurámou a obávali se nejhoršího. Neodvažovali se však vystoupit proti němu přímo. Jejich zloba však trvala a proto neodolali touze po pomstě. Chopili se vhodné příležitosti, když se Parasuráma vzdálil; zaútočili na jeho poustevnu a Parasuráma svatého otce zabil. Po synově návratu mu matka vylíčila vraždu. Projevila také přání, aby tělo jejího manžela bylo spáleno na březích Gangu a ona mohla usednouti s ním na pohřební hranici.

Parasuráma se zapřísáhl, že vyčistí zemi od bídných Kšatrijů. Vzal tělo svého otce na jedno rameno, svou živou matku na druhé a vydal se na cestu k řece Ganze.

Jeden z Avadhútů, jménem Dattátreja, viděl Renuku a zastavil mladého muže, který ji nesl. Avadhúta oslovil Renuku jako vtělenou Šakti, pro její bezpříkladnou statečnost a vzdal jí úctu. Ona požehnala jemu, vyprávěla mu o svém životě na zemi a o svém rozhodnutí, ukončit jej. Také poradila svému synovi, aby se obrátil o pomoc k Dattatréjovi, bude-li mu jí třeba. Parasuráma pak pokračoval v cestě a splnil přání své matky.

Na to vyzval k boji všechny Kšatrije v zemi a všechny je pobil. Jejich krev shromažďoval v louži u Kurukšetry, aby ji nabídl v oběť svým předkům. Ti se mu zjevili a žádali jej, aby upustil od své krvavé pomsty. Na jejich žádost se odebral do horské tvrze a tam žil jako poustevník.

Při jedné příležitosti se doslechl o udatnosti Rámy a jeho hněv znovu vzplnul. Vrátil se, aby podstoupil s ním zápas. Ráma byl rodem z Dasarathů, kteří ač byli Kšatriji, unikli Istí svému osudu. Ráma přijal Parasurámovo vyzvání k boji a zvítězil nad ním.

Parasuráma byl svojí porážkou nesmírně sklíčen a při návratu se setkal s Avadhútou jménem Samvarta, bratrem Brihaspati. Později se sešel se Šrí Dattatréjou, který jej poučil o Pravdě a tak jej dovedl ke spáse.

Dattátreja

Žila kdysi věrná a ctnostná žena, jejíž manžel však byl prostopášný ničema. Tento manželský pár nevědomě porušil klid mudrce Mandavyja, který byl potrestán nabodením na kopí falešně informovaným králem. Řiši, který byl v agónii, ale neumíral, je proklel, řka, že manžel musí zemřít při východu slunce a jeho žena musí zůstat vdovou.

Indická žena se hrozí vdovství a považuje tento stav za horší smrti. Proto silou svého ctnostného ženství vzdorovala prokletí říšiovu a dosáhla toho, že slunce nemohlo vyjít. Bohové se tak stali bezmocnými.

Ti se usnesli požádat Anasuju – ideál ženství – aby přemluvila ženu upustit od svého vzdoru. Anasuja jí slíbila, že jejího manžela vrátí životu a tak celá záležitost skončila ke spokojenosti všech.

Tři hlavní Bohové se pak rozhodli zrodit se jako synové Anasuji. Brahma se zrodil jako měsíc, Šiva jako Dhurvasa, Šrí Nárájana jako Datta. Poslední bývá také zván Datta Atréja; poslední slovo je otcovský přívlastek odvozený od Atri, jména manžela Anasujina. Šrí Dattátreja je nejpřednější v linii božských učitelů vtělených na zemi.

Kapitola I.

TAJEMSTVÍ ZA TROJICÍ

1. Pozdravení AUM, nerozlišenému Brahman, Prvotní a Blažené Příčiny, Transcendentálnímu Vědomí, zářícímu jako jedinečné zrcadlo obdivuhodného Vesmíru.

Poznámka: *Nerozlišené Brahman, vyznačené posvátným slovem AUM, se polarizuje jako SAT-ČIT-ĀNANDA, přijímajíc na sebe tvar Paraměšvarí, který ve své křehčalové čirosti rozvíjí nejrůznější jevy, které krouží v dokonalém vyvážením uvnitř něho. Neprojevené a projevené jsou takto vzájemně záměnné. Idea zrcadla zahrnuje zde v sobě pojem neoddělenosti objektu od subjektu (vědomého bytí).*

2. (Harithajána řekl: .....) Nevyrušován, vyslechl jsi ó Nárado, poselství Šrí Tripury, která učí cestě k Transcendenci.

Poznámka: *Takto počíná druhá část knihy. Prvá část obírá se vyprávěním o bohyni Šakti Šrí Tripury, o jejím uctívání a o její Milosti. Slovo Tripura doslovně znamená tři města. Jsou to tři stavy – Džagrat, Svapna a Sušupti (bdění, spánek se sny a hluboký spánek). Spodní, jako by jim podložený proud vědomím – turíja, zůstávající ničím neovlivněn, je metamorficky nazýván Sídlicí Paní jménem Šrí Tripura. Schopnost tvořit a vytvářet nové bytosti a spojovací článek altruistické lásky mezi potomky a rodiči, jsou zosobňovány Matkou. Odtud ženské označení výrazu Tripura. „Cesta k Transcendenci“ znamená, že zájem o Tripuru očištuje mysl a vytváří touhu po hledání Pravdy. Čtenář je takto nyní připraven porozumět rozpravě o Moudrosti.*

3. Nyní budu hovořit o mimořádné Moudrosti, neboť pouhým jejím vyslechnutím se člověk trvale vyprostí z běd tohoto světa.

4. Toto je koncentrovaný výtazek z esence Vedického, Višnuistického, Šivaistického, Šaktického a Pásupatického učení, který byl vypracován po hlubokém prostudování jich všech.

5.–7. Žádným jiným způsobem nelze na mysl zapůsobit tak hluboce jako touto rozpravou o Moudrosti, kterou kdysi učil proslulý Mistr Dattatreja Parasuráma. Toto učení se zrodilo z jeho vlastní zkušenosti, je logické a jedinečné ve své povaze. Ten, kdo by nemohl porozumět Pravdě ani po jeho vyslechnutí, musel by býti považován za beznadějně tupého a ponechán sobě jako Bohem opuštěný. Ani sám Šiva nemohl by pro něho nic vykonati.

8. Nyní budu pokračovat ve výkladu toho s ničím nesrovnatelného učení. Naslouchej! Oh, životy Moudrých jsou ze všech nejposvátnější.

9.–11. I Nárada mi sloužil, aby se je u mne naučil, neboť služba mudrci umožňuje pochopit jejich zvláštní, jim vrozenou laskavost, právě tak jako čich pomáhá člověku zjistit vnitřní skrytou vůni pižma.

12.–13. Pak, když se jeho mysl uvolnila, jeho oči zářily ve vytržení, jeho vlasy se zježily, jako by jeho extáze nemohla být udržena v nitru a musela unikat všemi póry jeho těla. Nakonec padl na zem před svého učitele Dattu.

14. Pak znovu vstal a jsa naplněn nadšením, hlasem, který se dusil vzrušením, prohlásil: „Ó, jak jsem šťasten. Jsem požehnan Tvou Milostí, ó Pane!“

15. Taková Milost zvaná Šivou, ztělesněná v mém Mistrovi, je mně opravdu nakloněná. Vždyť tomu, kdo získal takovou Milost i radost, i Bůh stvořitel musí se jevit jako pouhý trpaslík.

16. Zda i Bůh Smrti se neponoří v Já, když se Mistr nad svým žákem zaraduje? Ona Svrchovaná Bytost je vskutku milostivou právě tak jako můj Učitel a Mistr z důvodů mně zcela neznámých.

Poznámka: *Guru – jsa Bohem – je vtělenou milostí a netřeba nijakého důvodu, aby ji projevil.*

17. Získáním milosti Gurua jsem získal vše. Laskavě jsi pro mne odkryl slávu Tripury.

18. Takto požádán, Guru Datta zjistil, že Parasuráma je dostatečně připraven, neboť jeho touha, oddanost i úcta k Tripuře byly opravdové. Proto jej náležitě zasvětil do způsobů Jejího uctívání. Po tomto poučení o správném způsobu, který je mnohem posvátnější než všechny jiné a vede k přímému Poznání, Parasuráma zvěděl ze sladkých rtů Šrí Gurua všechny podrobnosti týkající se recitací, obřadů uctívání i rozličných meditací – a to jednu po druhé tak, jako včela sbírá z květů krůpěje medu. Bhargava (t.j. Parasuráma) byl radostí přemožen.

23. Když se mu dostalo svolení svého svatého Mistra, přímo žíznil uvésti posvátné učení v život. Obešel svého Mistra, poklonil se mu a odebral se na horu zvanou Mahendra.

Poznámka: *Kráčeti kolem Mistra v klidu a míru, aby byl vždy ve středu kruhu po pravé ruce, je projevem úcty a odevzdanosti tomu, kdo se v tomto středu nachází.*

24. Pak vybudoval čistou a pohodlnou poustevnu, ve které se po dvanáct let obíral uctíváním Tripury.

25.–26. Vytrvale rozjímal o obraze Svaté Matky Tripury, vykonávaje své denní úkoly i zvláštní obřady spojené s uctíváním a recitacemi. Dvanáct let takto uplynulo jakoby bleskem. Poté jistého dne upadl ve snění. Sedě v klidu, syn Džamadagniho uvažoval:

27. „Vždyť jsem ani dost málo neporozuměl tomu, co mi Samvarta řekl, když jsem jej naposled potkal.“

28. Dokonce jsem i zapomněl, nač jsem se svého Gurua ptal. Slyšel jsem od něho pouze zvěstování o Šrí Tripuře.

29. ....není mi však vůbec jasné, co mi Samávarta odpověděl na mé otázky o stvoření.

30. Připomněl pouze vyprávění o Kalakritovi, nic víc. Dobře věděl, že nejsem ještě dostatečně připraven.

31. Ani teď ještě nerozumím ničemu z dění ve vesmíru. Odkud a z čeho vzniká v celé svojí nádheře?

32. A kde končí? A jak vůbec existuje? Nacházím jej velmi pomíjivým.

33. Avšak dění ve světě se zdá být trvalým. Proč by tomu tak mělo být? Tyto události se jeví natolik podivné, že o nich nelze rozvažovat.

34. Jak podivné. Vypadají, jako by slepý vedl slepého.

35. Sám můj vlastní příklad může sloužit toho příkladem. Vždyť já se ani nepamatuji, co se dělo v mém dětství.

36. Víím, že jsem byl jiný ve svém mládí, opět jiný ve věku dospělém a ještě více nyní. A takovým způsobem se můj život neustále mění.

37. A jaké ovoce jsem získal z důsledků těchto změn, to mi vůbec není jasné.

38. Konec má vždy ospravedlnit použité prostředky podle povahy jednotlivců v různých klimatech a různých dobách. Co tím získali? A jsou sami šťastni?

39. Ziskem je pouze to, co za takové je považováno nemyslícím davem. Já přece tak nesoudím, protože jsem svědkem, že i po získání žádaného cíle pokusy jsou znovu opakovány.

Poznámka: Protože tu není trvalého uspokojení, nemá dosahované nijaké ceny.

40.– 41. „Dosáhnuv jednoho úspěchu, jednoho přání, proč člověk ihned hledá další? To, oč se člověk vždy snaží, by mělo mít pouze jediný reálný cíl – získání radosti nebo odstranění bolesti. Nemůže však být dosaženo ničeho z obou, pokud pobídka k dalšímu úsilí trvá.

42. Potřeba činnosti, práce pro získání spokojenosti nebo štěstí – je pouze ukazatelem stupně nespokojenosti, neštěstí – a je bídou všech béd. Jak tu může být spokojenost, štěstí nebo odstranění bolesti, když pocit nutnosti práce nebo činnosti stále trvá?

43.– 45. Taková úleva nebo potěšení se podobá pouze účinku chladivého obvazu na opařeném údu nebo pocitu člověka, ležícího s hrudí protknutou šípem v objetí milenky, či požitku z poslechu sladké hudby v beznadějném stavu pokročilého vyčerpání sil zhoubnou nemocí.

46. Pouze ti, kteří necítí potřebu nijaké činnosti, pouze ti jsou šťastni. Jsou naprosto spokojeni a soběstační. Zakoušejí štěstí, které pociťují ve všech pórech těla.

47. Jestliže se tu na světě vyskytuje ještě několik jiných radostných okamžiků, pak všechny jsou podobny pocitům toho, kdo se svíjí v mučivých bolestech žaludku a vdechuje při tom sladkou vůni květů.

48. Jak nevýslovně jsou pošetilí lidé s jejich nesčetnými závazky a povin-

nostmi stále činnosti a práce, kteří vyhledávají takové okamžiky spokojenosti nebo radosti na tomto světě.

49. Co lze uvést na omluvu a ospravedlnění lidí nemajících dostatek rozlišovací schopnosti?

50. Žebrák na ulici se lopotí pro dosažení svého osobního štěstí se stejným úsilím jako vládcové mocných říší.

51.–52. A každý z nich, dosáhnuv jistého konce, pokládá se za blaženého a šťastného, jako by dosáhl cíle života. A já – nevědomky napodoboval jsem je jako slepý sledující slepého. Však dosti již této pošetilosti! Navrátím se ihned k oceánu Milosti, ke svému Mistrovi.

53. Dozvíím se od něho vše, čeho je třeba znát a překonám moře pochybností ve člunu Jeho učení.“

54. Když se takto rozhodl, Parasuráma s čistou myslí sestoupil s hory, aby vyhledal svého Mistra.

55. Rychle dorazil k hoře Gandhmadana, zastihl svého Gurua sedícího v pozici padmāsana, jako by ozařoval celý svět.

56. Padl na tvář před Mistrem, objal jeho nohy a přitiskl jejich chodidla ke své hlavě.

57. Po tomto pozdravu mu Dattatreja uděлил svoje požehnání; s tvář rozzařenou láskou jej vybídl povstati, řka:

58. „Mé dítě! Povstaň! Vidím, že ses vrátil po dlouhé době. Řekni mi, jak se Ti vede? Jsi dobrého zdraví?“

59. Parasuráma povstal, jak mu bylo veleno, a usedl před svého Mistra tak těsně, jak mu bylo umožněno. Pak sepal ruce a hovořil s radostí:

Poznámka: *Sepjaté dlaně rukou s prsty namířenými proti objektu jsou znamením hluboké vážnosti a úcty.*

60. „Šri Guru! Oceáne Milosti! Může někdo, obdařen Tvou laskavostí, pocítit bolest, i kdyby jeho osud byl nejkřutější?

61. Jak by mohl palčivý pocit bolesti dotknouti se někoho, kdo pobývá v osvěžujícím svitu Tvé nektaru se podobající vlídnosti?“

Poznámka: *O měsíci se věří, že chová zásobu nektaru, jímž se živí duchové zvaní pītris.*

62.–64. „Cítím se šťasten v těle i v mysli osvěžován Tvou vlídností. Nic mne netrápí, jen přání zůstat v nerušeném dotyku Tvých svatých nohou. Pouhý pohled na Tvé svaté nohy činí mne šťastným. Ale mám tolik pochybností ve své mysli.

65. S tvým laskavým svolením přál bych si vyslovit je.“

66. Vyslechnuv slova Parasurámy, Dattatreja, oceán Milosti, rozradován řekl:

67. „Ptej se bez prodlení! Ó Bhargavo! Čeho si tolik přeješ vědět a o čem jsi tak dlouho přemýšlel? Jsem potěšen Tvou oddaností a zodpovím tvé otázky s velikou radostí.“

Tak končí první kapitola

– známá jako dotazy Bhargavovy v knize Šrí Tripura Rahasja.

Kapitola II.

ODSOUZENÍ POCITU POVINNOSTI BÝT ČINNÝ A DOPORUČENÍ ZKOUMÁNÍ

1. Parasuráma znovu pozdravil syna svatého Atri a s pokorou počal se dotazovati:

2. „Bhagavane, drahý a vážený Mistře! Vševedoucí! Oceáne Milosti! Před dávnými časy z vážného důvodu dostal jsem se do prudkého sporu s královským rodem.

3. Jedenadvacetkrát jsem přešel zemi, zabíjel všechny včetně kojenců, a to i těch, kteří ještě byli v lůně své matky, sbíral jsem jejich krev v louži.

4. Moji předkové byli potěšeni mojí oddaností k nim, avšak přece mi nakázali ustát v tomto vraždění. Můj hněv se konečně utišil.

5. Když jsem se však doslechl o proslulém Rámovi, samotném vtělení Hari v Ajodhja, vzplál opět můj hněv. Zaslepen vášní a hrdý na svoji statečnost, vyžval jsem jej.

6. Byl jsem však jím hanebně poražen. Má hrdost byla pokořena v prach. Jeho laskavost a vlídností byl jsem zachován při životě, neboť jsem byl brahmínem.

7. Vrátil jsem se a soužil se k smrti nad svojí porážkou. Tak jsem poznal marnost cest tohoto světa.

8. Neočekávaně jsem potkal Samvartu, pána a nejvyššího vládce Avadhútů. Pocítil jsem v sobě Jeho přítomnost jako žár ohně hořícího dříví.“

Poznámka: Samvarta, bratr Brihaspati, vyhlížel jako šílenec bloudící po lesích. Nárada kdysi k němu poslal císaře Nivrittu. Vysvětlil mu, jak má Samvartu poznat. Král se skutečně s mudrcem potkal a poprosil jej o jeho pomoc při obětních obřadech. Ale Brihaspati z podnětu Indry účast odmítl. Samvarta se s věháním podvolil. Později však přece svůj úmysl provedl navzdor hněvu Indry. Indra se pokusil výsledek oběti zrušit, mudrc jej však přemohl. (Bližší o tom viz. část Asvamedha-parva v knize Mahábhárata.)

9. „Jeho velikost byla podobná do červena rozžhavenému uhlí skrytému v popelu. Každá část jeho těla plnila mne jásavou radostí, takže jsem se cítil svěží pouze vlivem jeho blízkosti.“

Poznámka: *Pocit míru a blaženosti je příznačný pro Satsang, tj. společnost světce či mudrce.*

10. „Prosil jsem jej, aby mi osvětlil svůj stav. Jeho odpovědi byly jasné a výrazně vyjadřovaly sladký nektar věčného života.

11. Nebyl jsem však tehdy schopen sledovati dále hovor, neboť jsem se cítil jako žebravé děvče před královnou. Avšak přesto jsem jej prosil a On mne poslal k Tobě.

12. Proto jsem hledal útočiště u Tvých svatých nohou jako slepý, který je zcela odkázán na svého přítele.

13. To, co mi Samvarta řekl, není mi zcela jasné. Poselství Tripury jsem se naučil dobře. Nepochybně vzbudilo ve mně oddanost k Ní.

14. Ona je vtělením jako Ty. A provždy bude dlít v mém srdci. Ale co jsem tím získal?“

Poznámka: *Modlitby k Bohu jsou zpočátku vždy sobecké. A přece nesplňují pouze lidská přání, ale očišťují zároveň mysl člověka, takže jeho láska k Bohu roste. Nakonec si uctivatel nepřeje již nic jiného než samého Boha. Pak mu Bůh projeví svou milost jako jeho Guru.*

15. „Pane! Vysvětlí mi, co mi Samvarta dříve pravil. Je již jisté, že nedosáhnu cíle, pokud nebudu o něm poučen.

16. Cokoli činím ve své nevědomosti, zdá se být jen dětskou hrou.

17. Zprvu jsem oblažoval Bohy, s nimi i Indru různými úkony, dary a pozornostmi, přinášel jsem jim i potravu.

18. Pak mi však Samvarta řekl, že ovoce tohoto počínání je nepatrné a bez významu. Nepřikládáme cenu skutkům, jejichž výsledky jsou nepatrné.

19. Utrpení není nepřítomností štěstí, ale jeho omezením, neboť když štěstí ubývá, neštěstí nastupuje na jeho místo.

20. To není jen ubohý výsledek činnosti vůbec. Zbývá tu navíc – a k horšímu – ještě bázeň před smrtí. A tu nelze zmírniti žádnou mírou činnosti.

21. Mé rituály před Tripurou jsou stejné ceny. Všechny tyto mentální koncepce nejsou nic víc než jen dětskou hrou.

22. Všechny ty úkony mohou být v souladu s Tvými pokyny či nikoliv, ukázněné či neukázněné. Samotné Šastry (písmá) se v tom neshodují.

23. I meditace se mohou lišit dle vkusu a chuti těch, kteří je provádějí. Jak tomu tak může jen být? Zbožnost je stejně nedokonalá jako sama karma (činnost).

24. Jak může proměnlivá, pomíjivá zbožnost přinést neproměnné výsledky – poznání Nejvyšší Pravdy? Navíc, tato praxe je trvalá. Naše povinnosti se zdají být bez konce.

25. Zpozoroval jsem, že Samvarta, Nejvyšší Pán, je zcela šťasten a prost všeho pocitu povinnosti jednat a nedotčen pak zhoubnými výsledky.

26. Zdá se, že se usmívá běhu světa, kráčíf jsa nedotčen cestou beze strachu jak majestátní slon, osvěžující se v jezeře tajícího sněhu, zatímco lesy kolem stojí v plamenech.

27. Shledal jsem, že je naprosto zbaven pocitu povinnosti a současně dokonale šťasten v poznání věčného bytí. Jak získal ten stav? A co mi říkal?

28. Vysvětlí mi laskavě moje dotazy. Zachraň mne takto z čelistí obludy, které říkáme karma.“

29. V této prosbě padl rovnou k zemi a opět objal nohy svého Mistra. Dat-tátreja pocítil, že nyní je Parasuráma připraven pro Poznání.

30. Šrí Datta, podstatou jehož bytosti byla láska, prohlásil něžně: „Ó dítě Bhargavy! Jak jsi šťasten, že tvá mysl se nachází v tomto stavu.

31.–33. Tak jako člověk tonoucí v moři náhle nachází záchranný člun, tak tvé ctnostné minulé skutky tě vynesly k posvátným výšinám Poznání Sebe.

Dévi Tripura, která je vědomým jádrem bytosti člověka – a proto tak důvěrně každého zná, zachraňuje sobě oddané z čelistí smrti tím, že se projevív uprostřed jejich srdcí.

34. Tak dlouho, dokud se člověk bojí noční můry závazků, tak dlouho nutno tišiti obavy z nich. Jak jinak bylo by možné nalézt klid?

35. Jak může člověk uštknutý zmijív povinnosti vůbec být šťasten? Někteří blázní tak, jako by nějaký jed dostal se jim do krve a mučil celou bytost.

36. Jiní pak, ochrnuti jedem povinnosti, nejsou schopni rozeznat dobré od zlého.

37. Jsou stále nesprávně zabrání svojí činností, žijí ve stálém klamu. Takový je osud lidstva ochromeného jedem připoutanosti.

38. V tomto strašném moři jedu jsou lidé od nepamětných dob stále pohlcováni jako kdysi ti, kteří cestovali v pohoří Vindhja.

39. V hlubokých lesích, soužení hladem, omylem požíli zrádných plodů kulčiby záměnou za lahodné pomeranče.

40. Zhlitli je, aniž by postřehli jejich hořkost. Pak trpěli působením jejich jedu.

41. Účinky jedu zastřely jejich soudnost i rozum. Pak hledali dychtivě úlevu od bolesti.

42. Ve smrtelné úzkosti pojedli durman v domnění, že jedí jambosu.“

Poznámka: *Plodů durmanu se používá ke zneškodnění účinků některých alkaloidů. Je to však rostlina velmi nebezpečná, neboť vyvolává stavy podobné šílenství.*

43. „Proto přišli o rozum vůbec a ztratili cestu. Oslepeni padali do jam a propastí.

44. Jiní se poranili o trny na rukou, na nohou i jiných částech těla. Jiní se přeli, křičeli na sebe a zápasili mezi sebou.

45. Útočili na sebe pěstmi, kameny, střelami a klacky, až posléze, vyčerpáni bojem, dostihli jistého města.

46. Dorazili za soumraku na okraj města, ale stráže jim bránili vstoupit.

47.–49. Neznalí času ani místa, neschopni uvážit situaci, napadli strážně. Dostali důkladný výprask a byli odehnáni. Někteří napadali do jam, jiní byli chyceni krokodýly v hlubokých vodách. Někteří padli do studní a utonuli. Jen málo spíše mrtvých než živých bylo zajato a uvrženo do vězení.

50. Osud lidí, kteří zmámeni touhou po štěstí upadli v osidla klamu povinností, je podobný. Zdivočí v šíleném shonu a očekává je jen zničení a zkáza.

51.–52. Jak šťasten jsi, Bhargavo, že jsi překonal tento zmatený stav. Dotazování po pravdě a její hledání jsou kofenem všeho a jsou prvním stupněm k nejvyšší odměně – nepopsatelnému blahu. Může člověk získat jistotu jinak než náležitým hledáním?

53. Nedostatek soudnosti je jistým zánikem a smrtí. A přece tak mnoho lidí je v jeho spárech. Úspěch následuje jen po řádném zvážení. Teprve po něm je dosažen cíl bez omylů a chyb.

54. Nerozvážnost je trvalou slabostí Daitjů a Jatudhanů (Asúrů a Rakšásů). Rozvážnost je charakteristikou Dévů (Bohů), a proto jsou vždy šťastni.

55. Svými rozlišovacími schopnostmi se spoléhají na Višnu, a proto s jistotou přemáhají svoje protivníky. Dotazování se po pravdě je semínkem, které je schopno rozrůst se a rozkvést v obrovský strom štěstí.

56. Rozvážný člověk zastíňuje vždy všechny ostatní. Brahma je veliký jen v důsledku své rozvážnosti. Višnu je jen pro ni uctíván.

57.–58. Nejvyšší Pán, Šiva, je z téhož důvodu vševědoucí. Ráma, ač byl nejinteligentnějším z lidí, přece neušel zkáze pro nedostatek soudnosti, když se pokoušel zmocnit se zlatého jelena. Později, s náležitou rozvahou, přeplul oceán, dostihl Lanky – ostrova pokolení Rakšásů – a dobyl jej.“

Poznámka: *To je odkazem na Rámájanu. Ravana, úhlavní nepřítel Rámy, vybral jednoho ze svých průvodců, aby vzal na sebe podobu zlatého jelena a odlákal tak Rámu z poustevny proto, aby mohl násilím unést Sítu, která zůstala bez ochrany. Lest se povedla. Později se proto strhla veliká bitva, ve které Ravana a jeho stoupenci byli zabiti a Síta zachráněna. Tak byl Ráma zase očištěn.*

59. „Vyslechni nyní, jak Brahma, když byl kdysi zamilován, jednal ukvapeně jako bloud, a proto byl potrestán ztrátou jedné ze svých pěti hlav.“

Poznámka: *Brahma měl původně pět hlav. On a Višnu se jednou přeli, kdo z nich je dokonalejší. Pojednou se před nimi objevil obrovský sloup světla. Oba se divili, co to je. Dohodli se, že ten, kdo z nich první objeví některý z jeho konců, získá palmu vítězství.*

Višnu se proměnil v kance a hledal jeho konec. Brahma se proměnil v labuť a vzlétl k vrcholu. Višnu se vrátil zklamán. Brahma na vrcholu zoufalství dospěl až ke květu pandanu, který padal z výše. Zadržel jej na sestupu a ptal se jej, odkud přichází. Vše, co květ pandanu věděl, bylo, že padá z prostoru – nic více.

Brahma jej přemluvil, aby zalhal, a nárokoval pro sebe vítězství. Šiva se rozhněval, utal Brahmovi hlavu, která se provinila lží, a prohlásil, že on sám je sloupem onoho světa.

60. „Mahádéva jednou bez rozmyšlení prokázal dobro Ásurovi a byl nucen okamžitě uprchnout v hrůze a bázni, aby nebyl proměněn v popel.“

Poznámka: *Byl kdysi jeden Ásura jménem Bhasma. Činil pokání a zalíbil se Šivovi, který se objevil před ním a zeptal se jej, co by si přál. Bhasma si žádal, aby se pod jeho dotykem jakýkoli objekt proměnil v popel. Šiva mu propůjčil tento dar. Bhasma jej chtěl okamžitě vyzkoušet na Šivovi, který se spasil útekem. Aby jej zachránil, zjevil se Višnu před pronásledujícím Ásurou v podobě krásného děvčete, aby jej odlákal. Bhasmovi se dívka zalíbila a pokoušel se jí přiblížit. Ona jej však požádala, aby se ve studánce před nimi nejdříve umyl, než ji obejmeme. Bhasma lest nepostřehl. Jakmile se dotkl rukou svého těla, proměnil se v hromádku popela.*

61. „Jindy Hari (Višnu) zabil Bhirgovu manželku, byl proklet a trpěl nevyšlovnými muky.

62. Podobně jako jiní Dévové, Ásurové a Rakšasové, lidé i zvířata trpí jen pro nedostatek soudnosti.

63. Naopak zase velcí a stateční jsou hrdiny právě jen proto, že soudnost je neopouští – ó Bhargavo!

64. Obyčejní lidé, bláhově zapletení v klamu světských činností, jsou mateni za všech příležitostí domněním, že myšlení a jednání je zbaví všech nesnází a utrpení.

65. Svět je již od nepaměti zapleten do nevědomosti. Jak lze dosáhnout poznání, pokud nevědomost trvá?

66.–68. Lze snad sbírat sladké krůpěje rosy z písku vyprahlých pouští žhoucích tropickým žářem? Podobné by bylo hledat osvěžující dech Poznání ve žhavě rudém kouři pecí tak dlouho planoucích nevědomostí. Rozlišování lze však získat jen správným postupem. Nejúčinnější z nich je také nejsprávnější a je jím svrchovaná milost Bohyně, která dlí v lotosu srdce každého z nás. Kdo a kdy vykonal jaký dobrý skutek bez této Její milosti?

69. Dotazování jest pak sluncem, které zahání hustou tmou nevědomosti. Je výsledkem uctívání s dokonalou oddaností.

70. Když je nejvyšší Déví potěšena zbožností svého uctivatele, promění se v něm ve vičáru (dotazování), a pak září jako oslňující slunce v prostoru jeho srdce.“

Poznámka: *Déví – Bohyně. Vičára – dotazování po pravdě. Déví je stále přítomna. V nevědomosti, v úctě a zbožňování, ve vičáře i později. Tak jako ve shodě s pokračujícím postupem tuk v mléce stane se smetanou a pak máslem.*

71.–72. „Proto Tripura, Svrchovaná Síla, Bytí všech bytostí, Požehnaná, Nejvyšší, Vědomí Šivovo, které přebývá jako Vědomí Sebe, musí být uctíváno

upřímně a přesně tak, jak tomu určí Guru. Předzvěstí takového uctívání je oddanost a úctyplná vážnost.

73.–76. Předcházející příčinou je – znovu nutno opakovat – poučení z mahátmji (Poselství). Proto, ó Rámo, mahatmja byla ti zvěstována nejdříve. Vyslechnuv ji, učinil jsi velký pokrok. Vičára pak je jedinou cestou, kterou lze získati nejvyšší dobro. Měl jsem o tebe starost a byl pro ni dobrý důvod, dokud se tvá mysl neobrátí k vičáře od vysilující nemoci – nevědomosti. Právě tak lékař má obavy o pacienta, který je v horečkách, dokud organismus nemocného neukazuje známky obratu k dobrému.

77.–78. Jestliže vičára jednou zakořenila, bylo v tomto okamžiku dosaženo nejvyšší dobro. Tak dlouho, dokud vičára chybí, tak do té doby nejžádoucnější forma zrození, jímž je člověk, je jako strom života, jenž je holý a pustý a bez účelu. Jediné užitečné ovoce života je vičára.

79.–81. Člověk bez rozlišovací schopnosti je jako žába ve studni. Právě tak jako žába ve studni neví ani o dobrém, ani o zlém, a tak umírá sama v nevědomosti ve studni samé, tímtež způsobem lidé, marně zrozeni v brahmandě (ve vejci Brahmově – ve vesmíru), neznají, ani co je dobré, ani zlé pro ně, a rodí se jen proto, aby znovu zemřeli v nevědomosti.

82. Zaměřujíc nepřipoutanost (vairágja) za bídu a utrpení a světská potěšení a radosti za štěstí (sukha), člověk trpí v cyklech rození a umírání a mohutná nevědomost jej ovládá.

83.–84. A ani pak, soužen bédami, neustává v hovění si v příčinách, které jim předcházely (zejména majetku, bohatství a podobně) právě tak, jako osel, stále sleduje oslici, i když jej již stokrát nakopla. Stejně je tomu s člověkem a světem. Ale ty, ó Rámo, když jsi počal rozlišovat, překonal jsi již všechny bídy.“

Tak končí druhá kapitola knihy Tripura – Rahasja.

Kapitola III.

NEZBYTNÁ PŘEDCHOZÍ PODMÍNKA PRO ZÍSKÁNÍ PONAUCENÍ — STYK S MOUDRÝMI MUSÍ PŘEDCHÁZET VIČÁŘE!

1. Když vyslechl Dattatréju, Parasuráma byl velmi rozradostněn a pokračoval pokorně ve svých otázkách:

2. „Ó Bhagavane, je tomu právě tak, jak můj Pán a Guru právě řekl. Vskutku, člověk vždy dojde své zkázy ze své nevědomosti.

3. Jeho záchrana tkví pouze ve vičáře samotné. Vzdálené i blízké příčiny, proč je tomu tak, byly také již Tebou připomenuty a byly sledovány i v mahatmje. Mám však velké pochybnosti v tomto bodě.

4. Jak se to děje a co je toho bezprostřední příčinou? Je nám to již vrozeno jako odvaha hrdinovi? Pak ale, proč tomu tak není u všech?

5.–6. Proč já jsem to dosud nezískal? Také je tu tolik jiných, kteří jsou více obtíženi a trpí více než já. Proč těm se nedostalo těchto prostředků? Prosím, pouč mě laskavě!”

Takto dotázán, Dattatréja, oceán Milosti, odpověděl:

7. „Naslouchej, Rámo! Prozradím ti základní příčinu spásy. Společnost mudrců je základním předpokladem pro zničení všech béd.

8.–9. Říká se, že styk s mudrci vede sám k nejvyššímu dobru. Tvoje setkání se Samvartou přivedlo tě ke stavu osvícení, které je předchozím stupněm osvobození. Když se obrátíš k mudrci, naučí tě nejvyššímu dobru.

10. Získal-li vůbec někdy někdo něco dobrého bez styku s mudrci? V každém případě je to společnost, ve které je dobré žít a která určuje budoucnost jedince.

11. Beze všech pochyb je jisté, že člověk sklízí ovoce své společnosti. Buď ti vyprávět příběh, který ti vše osvětlí.”

12. Byl jeden král jménem Muktačuda, který vládl Dasarně. Měl dva syny: Hemačudu a Maničudu.

13. Byli hezcí, dobře vychovaní a vzdělaní. Na jedné lovecké výpravě, které se účastnilo mnoho lidí a bojovníků, dorazili do hlubokých lesů pohoří Sahja. Lesy byly zamořeny lvy, tygry a jinými divokými zvířaty. Bratři byli ozbrojeni luky a šípy.

14. Mistrovským ovládním svých luků zastřelili několik jelenů, lvů, kanců, vlků a buvolů a mnoho jiné zvěře.

15.–16. Když nalovili již mnoho zvěře, zvedla se pojednou smršť, metala dolů písek i kameny.

17. Hustý mrak prachu zastřel oblohu. Nastala tma jako v noci. Nebylo vidět ani skály, ani stromy, ani člověka.

18. Hory se skryly v temnotách tak, že nebylo možno rozeznat ani vrcholy, ani údolí. Královská skupina spěchala, aby se uchránila před pískem a kamením vrhaným tornádem.

19. Někteří se uchýlili pod skály, jiní našli úkryt v jeskyních, jiní i pod stromy. Královský pár vsedl na koně a ujížděl pryč.

20. Hemačuda nakonec dojel k poustevně mudrce, která byla zbudována v krásném sadu platanů, datlovníků a jiných stromů.

21. Tam spatřil překrásnou dívku, jejíž tělo, jasné jako zlato, zářilo plamenem ohně.

22. Princ byl pohledem na dívku, která vypadala jako bohyně štěstěny, očarován a oslovil ji:

23. „Kdo jsi, krasavice, která žiješ bez bázně v tak strašném a pustém lese? Čí jsi? Jsi tu sama?“

24. Takto oslovena, tato dívka neposkvrněné krásy odpověděla: „Buď vítán, princ! Prosim usedni!“

25. Pohostinství je svatou povinností zbožných. Všimla jsem si, že jste byli přepadeni bouří.

26. Uvaž svého koně tu ke kmeni datlové palmy. Usedni a odpočiň si! Pak budeš moci naslouchat v pohodlí.“

27.–29. Pak jej občerstvila ovocem a šťávou. Když se princ osvěžil, obšťastnila jej slovy, která kanula z jejích rtů jako sladký nektar:

„Princi! Zde jsi u pověstného mudrce Vjaghrapady, vroucného vyznavače Šivy, jehož pokáním byly překročeny všechny světy a který je horlivě uctíván i nejvyššími světci pro svoji neporovnatelnou moudrost platnou nejen pro tento, ale i pro jiné světy.

30. Jsem jeho nevlasní dítě. Hemalekha je moje jméno. Kdysi zde žila nebeská děva (vidjadhari) jménem Vidjaprabha, která byla velmi krásná.

31. Jednoho dne šla se koupat do této řeky Veny. Zároveň na její břeh přišel i Sušena, král Vangů.

32. Zde spatřil koupající se nebeskou krásku. Byla nejkrásnější na světě; štíhlá s nejkrásnějšími řadry.

33. Zamiloval se do ní a ona jeho lásku opětovala.

34. Když jejich láska ochladla, vrátil se domů. Opustil ji těhotnou.

35. Ze strachu z hanby si přivodila potrat. Přesto jsem však vyšla živá z jejího lůna.

36. Když Vjaghrapada přišel na břeh řeky pro svou večerní koupel, ujal se mne ze své velké lásky ke všem a ke všemu. Vychoval mne s mateřskou péčí.

37. Ten, kdo poskytuje spravedlivou ochranu, je pravým otcem. V důsledku toho jsem já jeho dcerou a jako taková jej miluji.

38.–39. Pro jeho velikost se nemusím bát ničeho na zemi. Ať bozi nebo Asúrové, nikdo nemůže vstoupit do poustevny se zlými úmysly. I kdyby tak někdo učinil, přivolal by jen svoji zkázu. To je celý můj příběh. Počkej, princí, zde ještě malou chvíli.

40. Můj nevlastní otec, Pán, bude zde za malou chvíli. Pozdrav jej a vyslechni pokorně. Tvá přání budou pak splněna a ráno můžeš odejít."

41. Princ ji vyslechl a zamiloval se do ní. Zůstal tichý, aby ji neurazil, a přece pociťoval stísněnost.

42.–46. Pozorujíc láskou přemoženého prince, vysoce kultivovaná dívka dodala: „Bravo, princí. Buď jen klidný. Můj otec přijde ve chvíli. Řekni mu vše. Ještě když mluvila, přišel Vjaghrapada, veliký světec s velkým košem květů nasbíraných v lese k bohoslužbě. Při jeho příchodu princ povstal ze svého sedadla, padl před ním na tvář a řekl své jméno.

Pak usedl, jak mu bylo řečeno. Mudrc viděl, že mladý muž je zamilován. Poznala celou situaci svou jasnovidností a uvažoval o nejlepším řešení za daných okolností. Rozhodl se dát Hemalekhu mladému muži za družku jeho života.

47.–49. Princ byl naplněn radostí a vrátil se s ní do sídelního města. Muktačuda, jeho otec, byl též velmi potěšen a nařídil konat slavnosti po celém království. Manželství bylo slavnostně a obřadně uzavřeno a milující pár trávil velmi šťastné líbánky v paláci, v lesních zátích i ve svátečních příbytcích. Ale očarovaný princ si všiml, že jeho nevěsta Hemalekha nebyla tak zamilovaná jako on sám.

50. Pociťoval, že se nepoddává citu, a proto se jí v soukromí dotázal:

51. "Nejkrásnější dívka se zářným úsměvem. Proč nejsi tak pozorná ke mně, jako jsem já k tobě? Proč netoužíš a nevyhledáváš radostí a ani se z veselí netešíš?"

Nejsou tyto zábavy podle tvého vkusu?

52. Díváš se tak nezúčastněně i za nejbujnějšího veselí. Jak mohu být já šťasten, když se mi nedaří probudit tvůj zájem?

53. I když jsem ti nejbliže, tvá mysl dlí jinde. Hovořím-li k tobě, nezdáš se naslouchat.

54. Držím-li tě dlouho ve svém objetí, zdá se, že nevnímáš, a pak se náhle otáčeš: „Pane, kdy jsi přišel?"

55. Žádná z mnou pečlivě připravovaných zábav tě nezajímá, nezúčastňuješ se jich.

56. Odvrátím-li se od tebe, máš oči zavřené, dokud se k tobě zase nepřiblížím.

57. Řekni mi, jak mám mít z tebe potěšení, chováš-li se jako socha, vidím-li tvoji lhostejnost ke všem radostem a zábavám.

58. To, co netěší tebe, nemůže těšit ani mne. Já se tě neustále snažím zabavit a vzhlížím k tobě jako lilie k měsíci.“

Poznámka: Kumuda, jistý druh lilie, kvete pouze v noci, a proto se o ní říká, že je do měsíce zamilovaná. Tak jako se říká o lotosu kvetoucím ve dne, že je zamilován do slunce.

59. „Promluv, má drahá. Proč jsi taková? Jsi mi dražší než vlastní život. Velmi tě prosím! Mluv a ulev mé mysli.“

Tak končí třetí kapitola

– část o působení společnosti mudrců v knize Tripura – Rahasja.

Kapitola IV.

NECHUŤ KE SVĚTSKÝM ZÁBAVÁM JE NEZBYTNÝM PŘEDPOKLADEM PRO DOSAŽENÍ KLIDU MYSLI BEZ PŘÁNÍ

1.–3. Princezna naslouchala sladkým slovům svého okouzleného milence, který ji tiskl po celou dobu hovoru ke své hrudi. Ve snaze jej poučit usmála se jemně a rozhovořila se takto: „Naslouchej mi tedy, ó princ! Není to proto, že bych tě nemilovala. Pouze se pokouším najít, co je největší radostí života, radostí, která nikdy neomrzí. Stále po ní pátrám, ale dosud jsem ji nenašla.

4.–8. Ač jsem stále pozorně po ní pátrala, nedošla jsem ke konečnému rozhodnutí – jak to již u žen bývá. Neřekl bys mi laskavě, co a čím tato radost je, a pomohl mi tak?“

Takto polichocen, Hemačuda se usmál a řekl posměšně své milované: „Ženy jsou opravdu nemoudré. Cožpak nejen zvířata a ptáci, ale i ti plazící se červi či hmyz neví, co je dobré a co nikoliv? Je jasné, že to, co je příjemné, je dobré. Co nikoli – je špatné. Proč, má drahá, se stále zabýváš přemýšlením o takových věcech? Není to pošetilé?“

Když vyslechla svého milovaného takto hovořit, Hemalekha pokračovala:

9. „Pravda, ženy jsou hloupé a neumí správně usuzovat. Proto mne pouč ty, který správně vše rozlišuješ.

10. Když mne správně poučíš, přestanu přemýšlet o podobných záležitostech. Pak snad budu schopna sdílet s tebou potěšení ke tvojí úplné spokojenosti.

11. Ó králi! Moudrý soudče, jakým jsi! Tys došel k tomu, že štěstí a utrpení jsou výsledkem toho, co je příjemné a naopak?

12. Týž předmět poskytuje radost i bolest podle daných okolností. Kde pak je plná platnost tvých závěrů?

13. Vezmi za příklad třeba oheň. Účinky jeho vlivu budou závislé na ročních obdobích, místu a jeho vlastní velikosti a mohutnosti.

14. Je příjemný v chladném počasí. Obtěžuje však za horka. Příjemnost či nepříjemnost je tu funkcí počasí. Podobně i s šířkou a délkou, případně s výškou.

15. A dále: Oheň je dobrý pro lidi jistého založení, ale jiným škodí. Tudiž příjemné či nepříjemné vždy závisí na okolnostech.

16.–17. Stejně úvahy platí pro chlad, bohatství, pro syny, ženy, království a stále dál.

Viz jen svého otce, je maharádžou, a přece je stále pln starostí, ač obklopen ženou, dětmi i bohatstvím. Proč i jiní netruchlí jako on? Co se stalo s potěšeními v jeho případech? A i on zajisté touží po štěstí. Což nejsou všechny jeho prostředky zaměřeny jen k tomu cíli?

18. Zdá se, že nikdo nevlastní vše, co by stačilo ke štěstí. A tu vyvstává otázka: „Což nemůže být člověk šťasten, i když má omezené prostředky? Já sama ti na to odpovím.

19. Nemůže být šťastím, co je smíšeno s utrpením. To je však dvojího druhu, vnější a vnitřní.

20. Prvé – náleží tělu. A je způsobeno nervy a tak podobně. To druhé – přísluší mysli. Je vyvoláno žádostmi.

21. Duševní muka jsou horší než fyzická bolest. Celý svět se stal jejich obětí. Žádosti či přání jsou zárodky stromu utrpení a nikdy nezůstávají bez plodů.

22. Přemožení jimi, Indra i jiní Dévové, ač žijí v oblastech nebeských radostí a živí se nektarem, jsou stále jejich otroky a ve dne i v noci jsou činni podle jejich příkazů.

23. Úleva získaná splněním jednoho přání, dříve než druhé vyvstane, štěstím není. Sémě bolesti je stále skryté. Takové úlevě se těší i hmyz – a to dojista nepředstavuje vzor pravého štěstí.

24. A přece jsou jejich radosti zřetelně lepší než radosti člověka, byť i jen proto, že jejich žádosti jsou méně složité a prostší.

25. Kdyby bylo štěstím splnění jednoho přání z mnohých, kdo by pak nebyl na tomto světě šťasten?

26. A jestliže člověk, který se opařil, nachází štěstí v tom, že si celé tělo namaže chladivou masťou, pak by musil být šťasten kdokoli.

27. Člověk bývá šťasten v objetí své milované. Ale za jiných okolností může být v něm velmi nešťasten.

< verše v originálu chybějí >

30. Nebo snad chceš tvrdit, že potěšení člověka je zvyšováno jeho smyslem pro krásu?

31. Krása je jen duševním výtvozem, jak je patrné z podobnosti pocitů z podobných potěšení milenců ve snu.

Budu ti vyprávět povídku, která ti to osvětlí.

Byl jednou jeden velmi krásný potomek mocného krále, krásnější než Kupid sám.

32. Byl oddán se stejně krásnou ženou a miloval ji vře.

33. Ale ona se zamilovala do sluhy královského domu, který mladého prince velmi obratně podváděl.

34. Tento sluha podával svému pánovi nadbytek lihovin a princ v opojení ztrácel smysly. Když se odebral do ložnice, poslali mu ničemnou děvku, aby mu byla společnicí.

35.–38. Nectná princezna a sluha měli pak volnost činit, co jim bylo libo. Bláhový princ v opojení objímal jinou ženu. A přece se cítil být tím nejšťastnějším člověkem v domnění, že má za ženu takového anděla, který je mu tak oddán. Jednou se stalo, že sluha ve spěchu nechal nápoj na princově stole a zabýval se něčím jiným. Princ nevypil tolik, co jindy.

39.–40. Rozjařiv se, spěšně se odebral do své ložnice, která byla nádherně zařízena, a kochal se se svojí děvkou, aniž by co poznal v žáru své vášně. Nakonec však zjistil, že to není jeho žena, a zmateně se jí ptal, kde je jeho milovaná žena.

41.–48. Děvka se v bázi jen třásla a neodpovídala. Princ, který počal tušit podvod, se rozezlil a chopil ji za vlasy, tasil meč s hrozbou: „Mluv pravdu, nebo tvůj život nebude mít cenu jediné mince anna.“ Obávajíc se smrti, žena vyznala celou pravdu a dovedla jej také k místu provinění princezny. Zde ji zastihl s jejím křehkým a půvabným tělem v milostném objetí temného, ošklivého, odporného divocha, který byl jeho sluhou.....

49.–51. Princ byl tímto pohledem otřesen.

52. V zápětí se však vzpamatoval a počal přemýšlet: „Hanba mně, že jsem tak propadl pití.

53. Hanba všem, kteří jsou zaslepeni láskou k ženě. Vždyť ženy nejsou víc, než ptáci poletující ve vrcholcích stromů.

54. Byl jsem jen osel, milující ji více než vlastní život.

55. Ženy jsou dobré jen pro potěšení chlípného blouda.

56. Věrnost ženy je prchavější než útržky podzemních oblaků.

57.–59. Ani teď ještě nechápu ženu, která je nevěrná mně, který jsem jí tak oddán. Proč udržuje nedovolený poměr s divochem? Celý čas mi lásku pouze předstírala jako prostitutka chlípnému pošetilci.

60. Já, ve svém opilství, jsem ji ani trochu nepodezíval. Naopak, měl jsem dojem, že byla víc než mým stínem.

61.–64. Fuj! Je někdo ještě větší bloud, než jsem já sám, podváděn ošklivou děvkou po svém boku, podmaněn množstvím jejich zkušeností ve věcech lásky? A přece, co to jen u něho našla, že dala přednost odpornému zvířeti?"

65. Princ pak opustil společnost a odebral se do pralesa. Hamalekha pokračovala: „Tak vidíš, můj princí, jak krása je pouze výtvořem mysli.

66. Potěšení, která jsi získal z mé krásy, jsou někdy dokonce překonána jinými v jejich lásce k jejich milým, ať již jsou krásné nebo ošklivé. Řeknu ti, co si o tom myslím.

67. Krásná žena, která se jeví jako objekt, je pouze odrazem jemné představy, kterou vytvoří mysl subjektu.

68.–69. To mysl kreslí obraz její krásy v souladu se svými opakovanými představami. Opakovaná představa stává se pak stále jasnější, až se projeví zhmotnělá jako pevný předmět. A pak vyvstane přitažlivost, která spoutá a zotročí mysl stálou a trvalou duševní asociací.

70. Mysl, která se stala neklidnou, vzrušuje smysly a hledá splnění svých přání v objektu. Uklidněná, vyrovnaná mysl se nevzruší ani při pohledu na nejkrásnější osobu či předmět.

71. Příčinou celého poblouznění je jen často opakovaný mentální obraz. Ani děti, ani ovládající se jogíny takový pohled nevzruší. Jejich mysl se takovými věcmi nezabývá.

72. Kdokoli nalézá v čemkoli potěšení, krása toho je jen pouhou duševní představou.

73. I na ošklivé a dokonce odporné ženy dívají se jejich manželé jako na rozkošné anděly.

74. Jestliže mysl přijme něco za odporné a nikoli rozkošné, nenachází v tom nijakého potěšení.

75. Je hanbou lidské bytosti, že vyhlašuje nejméně čistou část lidského těla za nejrozkošnější.

< verše v originálu chybějí >

77. Slyš mne, ó princí! Idea krásy spočívá ve vlastním přání člověka vrozenému jeho mysli.

78. Jestliže by tomu mělo být naopak a krása by byla přirozená pro předmět naší lásky, proč není poznávána stejně jako u dětí, které poznávají sladkost v různých pokrmech?

79.–81. Tvary, postava a pleť lidí se velmi liší v různých krajích a dobách. Uši lidí mohou být dlouhé, tváře zkriveny, zuby široké, nosy vyčnělé, těla hladká nebo drsná. Vlasy mohou býtí rusé, černé, zlaté, světlé, husté, řídké, hladké i kučeravé. Jejich pleť světlá, tmavá, bronzová, žlutá i šedá.

82. A všichni z nich čerpají týž druh potěšení jako ty, můj princí.

83. I nejdokonalejší z mužů podléhají zvyku hledat nejvyšší potěšení u ženy, neboť jí považují za nejlepší loviště rozkoší.

84. Podobně i mužovo tělo je ženami považováno za zdroj nejvyššího potěšení. Ale uvaž celou věc dobře, princí.

85.–86. Tvořeno tukem a svalstvem, vyplněno krví, pokryto kůží, vyztuženo kostmi, porostlé vlasy a chlupy, obsahující žluč a hleny, výkaly a moč, počato ze semene a z vajíčka, zrozeno z dělohy – takové je tělo. Představ si to jen a promysli to!

87. Což není na tom člověk, když nachází rozkoš v takových věcech, huře, než červ živící se odpadky?

88. Můj králi! Což ti není toto tělo tolik drahé? Zamysli se dobře nad každou jeho částí.

89. Analyzuj dobře a pečlivě, co je to, co tvoří naši potravu se všemi jejími druhy, chutěmi, vůněmi a součástmi.

90. Každý ví, jak spotřebovaná potrava je nakonec odstraňována z těla.

91. Je-li takový stav věcí na světě, nyní mi řekni, co je příjemné a co nikoli!“ Vyslechnuv vše, Hemačuda získal nechut pro světské radosti.

92. Byl překvapen podivným výkladem, který vyslechl. Později dlouho uvažoval nad vším, co mu Hemalekha řekla.

93. Jeho nechut pro světské zábavy rostla. Přibírala na velikosti a síle. Znovu a znovu probíral vše řečené se svojí milovanou, až dokonale porozuměl konečné pravdě.

94. Poznal, že čiré vědomí, dlící v člověku jako jeho Já, je právě touž a tou samou Tripurou, uvědomil si, že je Já vše v sobě obsahující a byl osvobozen.

95. Byl osvobozen ještě za svého života. Jeho bratr Maničuda i jeho otec Muktačuda se stali jeho žáky a byli také osvobozeni.

96. Královnu dovedla její snacha také k osvobození. I ministři, úředníci, občané a všichni ostatní získali poznání.

97. Nebyl nikdo, kdo zrozen v tomto městě, zůstal by v nevědomosti. Město se podobalo Brahman, přibytku štěstí, míru a spokojenosti lidu.

98.–99. Stalo se známé pod jménem Visala a nabylo pověsti, že v něm i papouškové v klecích opakují: „Medituj, ó člověče, o svém Já, o absolutním Vědomí zbaveném objektů! Není tu nic k poznání než Čiré Vědomí. Je jako samo sebe ozařující zrcadlo odrážející objekty v sobě.

100. Totéž Vědomí jsou také objekty i subjekt. Je vším – pohyblivým i nehybným. Vše ostatní září jen v jeho odraženém světle. Jen ono samo září sebou.

101. Proto, ó člověče, zbav se klamů. Přemýšlej o tomto Vědomí, které je jediné, ozařuje vše a proniká vším. Viz jasně!“

102.–103. Světci, Vamadéva a jiní, když uslyšeli při jisté příležitosti slova svaté pravdy od papoušků, podivili se nad moudrostí ptáků tohoto města a pojmenovali je proto městem moudrosti.

104. A město je od těch dob tak nazýváno.

Dattátreja pokračoval: „Společnost moudrých, ó Rámo, je proto prapříčinou všeho, co je příznivé, prospěšné a dobré. Věz, že satsang je prapříčinou spásy!“

Tak končí čtvrtá kapitola

– o významu satsangu v části nazvané Hemačuda v knize Tripura – Rahasja.

Kapitola V.

O NESVOBODĚ A VYSVOBOZENÍ

1. Parasuráma, vyslechnuv Mistrovo vyprávění o velikosti satsangu, se velice rozradoval a pokračoval v dotazování:

2. „Vskutku a v pravdě jsi řekl, ó Pane, že satsang je předzvěstí všeho, co je cenné, a osvětlil jsi vše příběhem.

3. Potěšení člověka je určováno druhem společnosti. Nejvyššího dobra bylo dosaženo pouze společností a stykem, ať přímo či nepřímo, s Hemalekhou, byť byla pouze ženou.

4. Nyní dychtím uslyšet, jak Hemačuda jí byl dále veden. Prosím, vypravuj, Pane Milosti.

5. Takto požádán, promluvil Dattátreja k Parasurámovi:

„Naslouchej tedy, ó Bhargavo. Budu pokračovat ve svatém vyprávění.“

6. Když vyslechli vše, co mu Hemalekha mohla říci, světské zábavy a potěšení přestaly Hemačudu zajímat a stal se zádumčivým.

7. Síla zvyku v něm však stále působila. Byl proto neschopen se jak radovat ve světě, tak i zříci se všeho naráz.

8. Byl však příliš hrdý, aby se svěřil se svojí slabostí své milované. Tak uplynul určitý čas.

9. I když jej zvyk nutil jít po starých cestách, přece dbal slov své ženy, takže se zábav zúčastnil jen s váháním a studem.

10.–11. Opakovaně upadal do svých starých způsobů právě silou jejich zvyků. Často však litoval, když si uvědomil jejich zlo, a vzpomínal na moudrost slov své ženy. Jeho mysl se zmítala sem a tam jako kyvadlo.

12. Ani chutná jídla, ani krásné šaty, ani bohaté šperky, ani krásné dívky, očabakování koně či jeho nejdražší přátelé jej více nezajímali.

13.–14. Stal se zasmušilý, jako by vše ztratil. Nebyl schopen odolat starým zvykům, ale ani jim vědomě hovět. Bledl a propadal melancholii.

15. Hemalekha si dobře uvědomovala změnu, která se v něm děla. Zašla k němu do komnaty a řekla: „Čím to je, můj Pane, že nejsi již tak veselý jako dříve?

16. Vypadáš smutný. Proč? Nevidím na tobě nijakého příznaku onemocnění.

17. Lékaři mohou chovat obavy před onemocněním uprostřed radostí života. Ale nemoci vznikají jen ztrátou harmonie tří vlastností těla.

18. Nemoci zůstávají latentní ve všech tělech, protože disharmonii tří stavů nelze vždy zabránit.

19. Jejich rozpoložení se mění požitou potravou, nošením šatů, pronesenými slovy, věcmi viděnými, věcmi, kterých se dotýkáme, změnou počasí a cestováním po různých krajinách.

20. Protože tomu nelze zabránit, není nutno takovým změnám věnovat ustavičnou pozornost. Jsou tu prostředky proti chorobám z toho vznikajícím.

21. Lékařská věda se však nezabývá onemocněními neviditelnými. Nuže, řekni mi, můj drahý, proč jsi tak smuten?"

22. Když Hemalekha skončila, princ odpověděl: „Povím ti příčinu své ubohosti. Naslouchej!

23. To, co jsi mi řekla při poslední příležitosti, zbavilo mne všech potěšení a já nyní nemohu najít nic, co by mne učinilo šťastným.

24. Právě tak, jako člověk po vynesení rozsudku smrti nemůže se potěšit přepychem státem mu poskytnutým, tak ani já nemohu v ničem nalézt potěšení.

25. Právě tak, jako někdy je člověk nucen královým rozkazem učinit něco proti své vůli nebo přesvědčení, tak i já musím se ubírat starými cestami silou svých zvyků. Prosím tě, porad' mi, jakým způsobem jen získám spokojenost."

26.–29. Zatím, co na ni takto naléhal, Hemalekha přemýšlela: „Tato nechut byla určitě vyvolána mými slovy. V tomto poli je tedy zaseto semeno nejvyššího dobra a projevuje se těmito příznaky. Kdyby byla moje dobře uvážená slova nepřivodila tento obrat, nebylo by pro něho naděje na osvobození. Tento stav nechuti k světským zábavám vzniká pouze u těch, kteří rozradostnili Tripuru svojí oddaností, a ona nyní dlí v jejich srdcích jako jejich Já."

Myslíc takto, tato moudrá dívka byla hotova odkrýt zdroj moudrosti svému manželovi.

30. Podrůjíc však zatím vlastní moudrost v tajnosti, rozvážně hovořila: „Naslouchej nyní, princí, vyprávění o mé vlastní minulosti.

31. Moje matka mi před časem přidělila jednu dvorní dámu, která byla v jádře dobré povahy, avšak později se spolčila s nedobrou přítelkyní.

32. Tato přítelkyně byla žena velmi obratná v tom, že dovedla vyprávět stále nové a podivuhodné věci. Já také, bez vědomí své matky, jsem se s ní sdružila.

33. Moje dvorní dáma se velmi sblížila s touto nežádoucí přítelkyní a já jsem byla přinucena k těmuž, protože jsem svoji přítelkyni milovala více než svůj vlastní život.

34. Vždyť jsem bez ní nemohla vydržet ani vteřinu; tak velice upoutala mne svojí nepochybnou čistotou.

35. Milovala jsem tak zplna tuto přítelkyni, až jsem se stala brzy částí její by-

tosti. A ona sama zase byla celý ten čas velmi nakloněna své vlastní přítelkyni, té lehké ženě, která stále jen vymýšlela nové a obdivuhodné věci.

36.–38. Tato žena potají představila svého syna mé přítelkyni. Její syn byl nevědomý bloud s očima podlitýma krví od nadměrného pití. A moje přítelkyně se s ním těšila – i v mé vlastní přítomnosti. Přesto však, že jím byla plně ovládnána, těšíc se jeho přítomnosti denně, přece mne nikdy neopustila, a ani já ji. Z tohoto spojení se narodil syn, bloud téhož typu, jako byl jeho otec.

39.–41. Vyrostl, jen aby se stal neklidným mladíkem, který plně zdědil otcovu hloupost, matčinu zkaženost a tvůrčí schopnost. Tento chlapec, jménem Nestálý, byl vychován a vycvičen svým otcem, panem Bloudem, a babičkou, paní Nevědomostí. Byl zkušeným ve všech jejich způsobech. Dovedl projednat věci v nejtěžších podmínkách s dokonalou lehkostí a překonat nejtěžší překážky docela hravě.

42. Takovým způsobem moje přítelkyně, ač v jádře povahy velmi dobré, stala se pošetilou jen proto, že se spojila se špatnými lidmi.

43.–44. A pro náklonnost ke svým přátelům, pro přízeň ke svému milenci a pro lásku ke svému synovi počala se postupně mne odříkat. Ale já jsem se k roztržce nemohla tak snadno odhodlat.

45.–46. Nebyla jsem samostatná, ale závislá na ní, a tak jsem zůstala s ní. Její manžel, pan Bloud, ač v ní stále nacházel potěšení, domníval se, že jsem také jako ona a pokoušel se mne okouzlit. Ale já jsem nebyla tím, za co mne pokládal. Mám čistou povahu a pouze jistý čas jsem byla svojí přítelkyní svedena.

47. Ale i tak byl svět značně pohoršen, neboť vzniklo domnění, že i já jsem byla v Bloudově objetí.

48. Má přítelkyně mi svěřila péči o svého syna, pana Nestálého a sama dlela ve společnosti svého milence.

49. Tento pan Nestálý vyrostl v mé péči a opatrování a v přiměřené době se oženil se ženou podle matčina vkusu.

50. Jmenovala se Neklidná a byla opravdu velmi živá a proměnná. Dovedla na sebe vzít nejrůznější tvary, jen aby vyhověla všem rozmarům svého manžela.

51. Svou obdivuhodnou schopností měnit se a mimořádnou zkušeností a obratností získala nad ním naprostou nadvládu.

52. Pan Nestálý si také zvykl prolétnout stovky mil v jediném okamžiku a vrátit se, jít sem a tam a zase jinam; nikde však nemohl nalézt klidu.

53.– 54. Kdykoli si pan Nestálý přál někam jít nebo když jej něco napadlo, jeho žena vždy byla připravena vyhovět jeho přání, proměnila se v souladu s tím, vytvářela zcela nová prostředí, jen aby potěšila svého manžela. Tak získala jeho bezvýhradnou náklonnost.

55. Porodila mu pět synů. Ti byli zcela oddáni svým rodičům. Každý z nich vynikal svým vlastním způsobem. Byli mou přítelkyní svěřeni rovněž do mé péče.

56.–61. Z lásky ke své přítelkyni jsem je vychovala velmi starostlivě a učila jsem je silnými. Těchto pět synů dámy Neklidné si vystavělo pět nádher-

ných paláců, pozvali do nich otce a tam jej střídavě bavili. Nejstarší z nich bavil jej ve svém sídle různými druhy příjemné hudby, přednesem z Véd, čtením Přísem, bzukotem včel, štěbetáním ptáků a jinými zvuky, které bylo milé poslouchat.

62.–64. Otec byl takovým synem potěšen, zvláště když pro něho připravil ještě i jiné zvuky, z nichž některé byly drsné, hrůzné a děsivé jako řvaní lvů, rachocení hromu, bouření moří, hřmění zemětřesení, svist větru, výkřiky z ložnic, hádky, stony a nářek mnoha lidí.

65.–67. Pozván druhým synem, odebral se otec, aby pobyl i v jeho sídle. Tam našel měkká sedadla, hebká lůžka, jemné látky, jiné věci tvrdé, jiné věci žhavé, horké, chladné nebo osvěžující, věci různých druhů a tvarů a tak dále. Byl potěšen těmi příjemnými věcmi a získal odpor k nepříjemnému a nepohodlnému.

68.–71. Třetí syn mu připravil měnící se a okouzlující scény. Viděl věci červené, bílé, hnědé, modré, žluté, karafiátově růžové, kouřově šedé, tříslově hnědé, rudohnědé, černé a skvrnité. Jiné silné nebo štíhlé, krátké nebo dlouhé, široké či kulaté, zahnuté nebo vlnité, vábivé nebo odpuzující, odporné, vkusné nebo barbarské, šeredné nebo poutavé, některé rozveselující, jiné opačného účinku.

72.–75. Když se odebral do sídla čtvrtého syna, mohl si tu vybrati ovoce a květů po libosti. Měl tu věci, které bylo možno lízat, sát, žvýkat, věci šfavnaté, některé osvěžující jako nektar, jiné sladké, kyselé, štiplavé nebo svíravé chuti, některé odvary podobných vůní a mnoho dalších. Okusil a vyzkoušel je všechny.

76–79. Poslední syn častoval otce plody a květy, různými vonnými travinami, rostlinami a vůbec věcmi nejrůznějších vůní. Sladkých nebo zapáchajících, jemných nebo čpavých, některé s účinky vzpružujícími, jiné s účinky omamnými a tak podobně.

Tímto způsobem se nerušeně bavil tak či onak v jednom nebo jiném domě, jsa příjemně dotčen jedněmi a odpuzován jinými věcmi.

80. Synové byli velmi oddáni svému otci. A to do té míry, že sami se nechtěli čehokoli ani dotknouti za jeho nepřítomnosti.

81.–82. Pan Nestálý se netěšil v sídlech svých synů pouze sám, ale odnášel odtud věci a podílel se se svou drahou ženou, paní Neklidnou, potají a bez vědomí svých synů.

83. Později se do něho zamilovala i paní Chtivá a on se s ní také oženil. Byli sobě velmi oddaní a pan Nestálý miloval paní Chtivou z celého srdce i duše.

84–87. Zvykl si přinášet ohromná množství potavy jen pro ni a ona je v okamžiku spotřebovala a stále ještě byla dychtivá dostat více. Proto udržovala svého manžela ve stále činnosti, stále na nohou, jen aby pro ni sesbíral dostatek jídla. A on opravdu byl v neustálé honbě za její potravou. Ona však nebyla nikdy spokojena ani se službami svého manžela, ani jeho pěti synů a žádala si pořád více a více.

Její hlad byl nenasytý, její chtivost neuspokojitelná. Jen všem nařizovala, aby se starali o její potřeby. Za krátko pak dala život dvěma synům.

88. Z nich pak byl Zlostný starším a Podlý mladším. Oba byli své matce velmi drazí.

89–91. Kdykoli pak pan Nestálý vyhledal paní Chtivou v soukromí, jeho tělo bylo sežehnuto planoucím ohněm hněvu pana Zlostného, takže zraněn upadal na zem v bezvědomí.

Kdykoli pak laskal svého mladšího syna ve své velké lásce, byl nenáviděn celým světem a vypadal jako mrtvý. Pan Nestálý takto zakoušel nevýslovná trápení.

92. Pak i má přítelkyně, v podstatě dobrá, byla pro zármutek svého syna, pana Nestálého, velmi stísněna.

93.–95. Připoutaná ke svým dvěma vnukům, pánovi Zlostnému a pánovi Podlému, stala se úplně nešťastnou a zhroutila se pod obecnou hanbou. I já, můj drahý, jsem se zhroutila pro svou náklonost k ní! Tak uběhlo několik let, až pan Nestálý, ovládn zcela paní Chtivou, ztratil naprosto veškeru samostatnost a stal se úplnou hříčkou v jejích rukou.

96.–107. Odsouzen k úplnému zatracení, odebral se do města Deseti Bran. Zde žil s paní Chtivou, svými syny a matkou. Stále hledal radost a potěšení, sklízel však pouze utrpení ve dne i v noci. Spalován nenávisť Zlostného a častován opovržením Podlého, zmítal se ze strany na stranu, citově hluboce rozvrácen. Vešel-li do domovů svých ostatních pěti synů, vracel se pouze zmaten, aniž dosáhl štěstí nebo uspokojení. Má společnice byla tak postižená osudem svého syna, že se znovu zhroutila, ale přece jen pokračovala v životě se svými milými v tomtéž městě. Paní Chtivá pak se svými dvěma syny, Zlostným a Podlým, byla vydržována paní Nevědomostí, babičkou svého manžela a panem Bloudem, svým tchánem. Vycházela celkem dobře i s tou, se kterou sdílela svého manžela, paní Neklidnou, a byla s ní nakonec v docela důvěrném poměru. Získala si oblibu všech a úplně ovládla svého manžela, pana Nestálého.

I já jsem s nimi žila dále pro svou lásku ke své přítelkyni. Ostatně nikdo z nich by nemohl zůstat v tomto městě beze mne, která jsem byla jejich ochránkyní – ač jsem byla na smrt usouzena jejich utrpením. Jednou jsem byla utlačována vlivem paní Nevědomosti, jindy poblázněna nesmysly pana Blouda, tu jsem byla vrtkavou na účet pana Nestálého, jindy zase znepokojována paní Neklidnou, sdílela jsem hněv pana Zlostného a bývala nespokojena v důsledku jednání pana Podlého. Odráželo se ve mně celkové rozpoložení méj přítelkyně. Ta by zcela jistě zemřela, kdybych ji byla, byť i jen na minutu, opustila. Protože jsem žila s touto společností, obyčejní lidé měli mne za stejně špatnou. To byl však omyl. Jen lidé s velmi vyvinutou soudností viděli, že já sama jsem zůstala vždy neposkvrněná.

108.–111. Neboť Svrchovaná Dobrota – moje matka, jest stále čistá a jasná, mnohem rozlehlejší než sám prostor a jemnější než nejjemnější. Ona jest Vševedoucí, ale omezeného poznání. Činí vše, zůstávajíc nečinna. Drží vše, sa-

ma jsouc nepodepřena. Na ní je vše závislé, ona však je nezávislá. Všechny tvary jsou její, ona však je bez tvaru. Vše jí náleží, ona však není k ničemu připoutána. Ač osvětluje vše, není známa nikomu za všech okolností. Ona je blaženost a přece není blažená. A ač nemá otce ani matky, její dcery, jako jsem já, jsou nespočítatelné.

112–113. Mých sester je tolik, co vln na moři. A všechny jsou zapleteny, ó princí, jako já do záležitostí svých společnic a společníků. Ač sdílejí život svých přátel, přece vlastní jako já nejmocnější kouzlo, z jehož moci jsem v podstatě právě tak čistá jako moje matka.

114. Povídka nyní budíž shrnuta!

115. Uklidní-li se syn mé přítelkyně, pokaždé spí hluboce a zdravě v lůně své matky. Jestliže pan Nestálý usne, všichni ostatní, včetně jeho synů, usnou rovněž. Nikdo z nich nemůže bdít.

116. V takovém případě je město střeženo panem Hybným, důvěrným přítelem pana Nestálého, který se neustále pohybuje sem a tam dvěma horními branami.

117. Má přítelkyně, matka pana Nestálého, spolu s ním a s jeho nehodnou přítelkyní, touž, která byla jeho tchýní, střežila celou společnost spících.

118. Zvykla jsem si v takových okamžicích vyhledávat svou matku a spočívala jsem blaženě v její milující náruči. Ale jsem nucena se vrátet do města v okamžiku probuzení spáčů.

119. Pan Hybný, přítel pana Nestálého, je velmi mocný a udržuje je všechny při životě.

120–121. Ačkoli je sám, zmnohonásobuje se, projevuje se jako město i jeho obyvatelé, proniká jimi všemi, chrání a podporuje je.

122. Bez něho byli by rozptýleni a ztraceni jako perly náhrdelníku bez šňůrky.

123. Je poutem, spojovacím článkem mezi obyvateli a mnou. Zmocněn k tomu mnou, slouží v městě jako šňůrka v náhrdelníku.

124. Jestliže jejich město propadne zkáze, shromáždí obyvatele a vede je do jiného, zůstává jejich vládcem.

125–131. Tímto způsobem vládne pan Nestálý vždy nad městy, sám však je pod nadvládou svého přítele, pana Hybného. A ač podporován tak mocným přítelem, ač zrozen z tak ctnostné ženy, své matky a mnou vychován, přesto vše je ubožákem, neboť se beznadějně zmiřuje mezi svými dvěma ženami a několika syny. Je zván svými syny, ale nenachází nikde nejmenší radosti, jen intenzivní bolest a žal. Pokoušen dámou Neklidnou, souží se. Z rozkazů dámy Chtivé shání pro ní potravu. Popouzen panem Zlostným, plane hněvem. Pak ztrácí smysly, je zahanben a zklamán. Sblíží-li se s panem Podlým, je jím otevířeně opovrhováno a lidé k němu cítí odpor jako k mrtvole.

132–134. Pln nepěkných zděděných vlastností a ještě zmiřán láskou, je hříčkou špatných žen a zlých synů, přebývá s nimi na nejrůznějších místech, dobrých i špatných, v lesích hustě zarostlých stromy a zamořených divokou

zvěří, mezi trnitými keři, v pouštích žhoucích žárem, na ledových cestách proniknut chladem, v hnijících bažínách, v temných děrách a podobně.

135. Moje přítelkyně se znovu a znovu trápila nad tolika nesnázemi svého syna a div neumřela lítostí.

136. I já, ač duševně zdráva a čisté povahy, drahý, byla jsem zapletena do záležitosti její rodiny a byla jsem rovněž smutná.

137. Kdo by jen mohl doufat v nepatrný kousíček štěstí ve špatné společnosti? Stejně marně, jako by chtěl uhasit žízeň pramenem fatamorgány.

138. Ve svém zoufalství mě přítelkyně jednou vyhledala v soukromí.

139. Nechala si ode mne poradit, získala brzy hodného manžela, zabila svého vlastního syna a uvěznila jeho děti.

140. Pak, doprovázena mnou, rychle získala přízeň i mé matky a jsouc již čista, často ji objímala.

141. Pak se naráz ponořila do moře blaženosti a stala se blažeností samou.

142. Tímtéž způsobem můžeš i ty překonat své špatné návyky, které jsou pouhým nánosem. Můj Pane, dosáhni matky a získej věčné štěstí. Sdělila jsem ti nyní, můj Pane, mé vlastní zkušenosti, které jsou základem blaženosti.“

Poznámka: *Matka (Věčné Blaho).*

Hemalekha, jí radí Dvorní dáma, která je obelstěna lehkou ženou, Nevědomostí. Dvorní dáma se provdala dvakrát, nejprve za pana Blouda, později za pana Rozlišujícího. Z prvního manželství měla syna p. Mestálého. Ten se oženil nejprve s paní Neklidnou a s ní měl pět synů. Později si přibral ještě paní Chtivou. Z tohoto poměru vyšli synové Podlý a Zlostný.

Tak končí kapitola o poutech nesvobody v části nazvané „Hemačuda“ knihy Tripura Rahasja.

Kapitola VI.

JAK VÍRA PŘISPÍVÁ K DOSAŽENÍ CÍLE A O ŠKODLIVOSTI PLANÝCH POLEMÍK

1. Hemačuda užasl nad fantastickým vyprávěním své milované. Ve své nevědomosti se nad historkou povýšeně usmíval a otázal se své moudré princezny:

2. „Má drahá! To, cos mi právě vyprávěla, zdá se být výmyslem. Tvá slova nemají nijakého významu.

3. Jsi dozajista dcerou Apsary (nebeské děvy) a byla jsi vychována Říšim Vjagrapadou v lesích. Jsi ještě mladá a nejsi dospělá.

4. Hovoříš však tak, jako bys byla stará několik generací. Tvůj zdlouhavý výklad dělá dojem pomatené dívky, která nemá rozum.

5. Nemohu uvěřit takové fantasmii. Řekni mi, kde je tvá společnice a kdo byl onen syn, kterého zabil?

6. A kde jsou ona města? Jaký je vůbec význam tvého vyprávění? Kdo je ona tvoje přítelkyně?

7. Nevím naprosto nic o nějaké tvé dvorní dámě. Můžeš se na to přeptati sama mojí matky, bude-li ti vhod. Není jiné ženy vedle tebe kromě mé matky, tvé tchýně ze strany mého otce.

8. Řekni mi rychle, kde by bylo možno tuto dámu nalézt a kde jsou synové jejího syna. Domnívám se, že tvé vyprávění je takovým mýtem jako vyprávění o synu neplodné matky.

9.–11. Jeden šašek vyprávěl kdysi takový nesmysl, jak syn neplodné matky vstoupil do povozu, jehož obraz byl vidět v zrcadle. Povoz prý byl zdoben stříbrem z lesklé lastury perlorodky. On sám ozbrojil se zbraní vyrobenou z lidského rohu, bojoval na bojištích v oblacích, porazil budoucího krále, pokořil města větrných vojsk, pak se těšil přízni vysněných dívek na březích vod fata morgány.

12. Tvá slova zdají se být čímsi podobným. Nikdy nemohou být pravdivá.“

Když vyslechla slova svého milovaného, moudrá dívka pokračovala v hovoru:

13. „Pane! Jak můžeš jen tvrdit, že má podobenství nemají význam? Slova ze rtů, jako jsou moje, nemohou být nesmyslem.

14. Neupřímnost podkopává účinek pokání. Jak je možné z něho podezřívát ctnostné lidi? Jak by takový člověk mohl být bez poskvrny a počítat se mezi mudrce?

15. Tomu, kdo by klamal upřímného hledajícího pravdy, dařilo by se špatně ve všech světech.

Slyš, princ! Slepému nelze vrátit zrak pouze přečtením nějakého lékařského předpisu.

16. Je bloudem ten, kdo zaměňuje dobré rady za klam.

17. Či myslíš, můj drahý, že já – tvoje žena – mohla bych tě podvádět smyšlenkami, hledáš-li tak vážně pravdu?

18.–19. Přemýšlej dobře a pečlivě zkoumej tyto moje zdánlivé nepravdy. Nesoudí inteligentní člověk velké věci prostým ověřením si několika podrobností z nich?

Dobrá, předložím ti moje pověřovací listiny.

20. Před jistou dobou těšily tě některé věci. Proč tomu již tak není? To od doby, kdys mne naposledy vyslechl.

21. Má slova přispěla k uklidnění tvé mysli. A do budoucna zapůsobí ještě více. Jak jinak by tomu mohlo být? Posuzuj nyní svá tvrzení na podkladě těchto skutečností.

22. Naslouchej mi nyní, králi, s nepředpojatým a čistým rozumem. Nedůvěra ve slova těch, kteří s tebou dobře smýšlejí, je nejjistější cestou ke zkáze.

23. Víra je jako laskavá matka, která nikdy nezklame a která zachraňuje svého syna v nebezpečných situacích. O tom nelze vůbec pochybovat.

24. Ten bloud, který nemá důvěru v dobře myšlená slova, mine se úspěchem a bude opuštěn zdarem, štěstím i slávou. Člověk trvale podezřívavý nemůže nikdy získat nic cenného.

25. Jen důvěra drží svět a vyživuje vše. Jak by jen třeba nemluvně mohlo prospívat, kdyby nevěřilo matce?

26. Jak by jen milenec mohl mít radost, kdyby nedůvěřoval té, kterou miluje? Podobně ani starší rodiče by nemohli být šťastni, kdyby nespolehali na své syny.

27. Mohl by rolník obdělávat svoji půdu, kdyby nevěřil, že sklídí? Vzájemná nedůvěra učinila by konec všemu lidskému počínání.

28. Jak by mohla vůbec existovat lidskost bez vzájemné důvěry? Jestli bys snad chtěl namítnout, že jde o zákon příčiny a následku, tak ti o tom něco řeknu. Jen mne, prosím, vyslechni.

29. Lidé věří v zákonitost, že určitá příčina má určitý následek. Ale což právě toto není víra?

30. Bez ní by se člověk neodvážil dýchat z bázně před nakažlivou chorobou a v důsledku toho by musel zahynout. Proto měj víru, dříve než zatoužíš po svrchované Kráse.

31. A jestliže přece jen, princí, váháš být závislým na nepříslušné osobě, za kterou mne můžeš považovat, je tomu tak jen proto, že věříš, že má být dosaženo jistého cíle.

32. Jak jinak lze žádaného konce dosáhnout?“ Vyslechnuv vývody své milované, Hemačuda řekl krásné řečnici:

33. „Jestliže již víra vůbec musí být někomu věnována, má drahá, pak zcela jistě tomu, kdo je jí zcela hodna, aby byly požadované výsledky dosaženy.

34.–35. Ten, kdo sleduje nejvyšší dobro, neměl by nikdy důvěřovat nepozvané osobě. Jinak bude zničen jako ryba zlákaná vábivým vnařidlem na konci rybářského vlasce. Proto víra může být věnována pouze jí hodným, a nikdy nehodným.

36. Ryby a všichni lidé, kteří se zničili jedním způsobem a získali úspěch jiným, mohou ověřit moje tvrzení.

37. Mohu ti uvěřit pouze po plném ověření tvé věrohodnosti a nikoliv jinak. Proč ses mne tedy ptala, zda žádaného výsledku může být dosaženo?“ (viz verš 32)

38. Hemalekha, vyslechnuvši jej, odvětila: „Naslouchej tomu, co se ti nyní chystám říci, princí!

39. Odpovídám na první bod. Jak lze poznat, zda je člověk dobrý či zlý?

40. Je pro to přijatý nějaký standard? Jaká autorita se skrývá za takovým měřítkem? A jeho autoři sami, jsou hodní či nehodní? Takové uvažování nemá konce.

41. Navíc je nutno vzít v potaz i schopnost samotného pozorovatele. Ale ani takové nelze dosáhnout nijaké konečné jistoty. Závěr: život je možný pouze a jedině na podkladě víry.

42.–45. Nyní ti řeknu, jak rozumně dosáhnout nejvyššího cíle vírou. Buď pozorný!

Lidé nemohou nikdy nic získat, ať již za života nebo po smrti, nekonečnými rozmluvami nebo slepým přijímáním. V těchto dvou způsobech je ještě jakási jistá naděje při druhém způsobu. První případ je však naprosto beznadějný.

Následující příběh ti osvětlí celou věc.

Kdysi na světě žil jednou světec jménem Kausika. Prodléval na vrchu Sahja blízko břehů Godaveri.

46. Byl klidný, zbožný a znal Svrchovanou Pravdu. Pečovalo o něj několik jeho žáků.

47. Jednou, když se jejich mistr vzdálil, počali žáci mezi sebou rozmlouvat o filosofii, každý jak sám uměl.

48. Náhle se mezi nimi objevil brahmín velikého intelektu a velmi učený, jménem Soonga, a úspěšně vyvrátil všechna jejich tvrzení svojí debatérskou zkušeností a zručností v logice.

49.–50. Sám byl člověk bez víry a bez jakéhokoli přesvědčení. Byl ale schopným diskutérem, a když žáci tvrdili, že pravda musí být ověřována vzta-

hem k nějakému standardu, vyvrátil jejich tvrzení na základě nekonečného počtu různých standardů a nakonec je zamítl všechna.

51.–55. Naslouchajte, brahmíni! Standardy není možné použít pro stanovení vnitřní hodnoty nebo vady a takto nelze nalézt pravdu. Chybná měřítka nemají průkaznost ani cenu. Abychom mohli nějaké standardy použít, musíme nejdříve ověřit jejich správnost. Bylo by tedy zapotřebí zase dalších standardů – jen pro ověření prvních. Ale budou i tyto správné? I kdybychom takto postupovali nevím jak daleko, konečné jistoty se takto nelze dobrat. Z toho důvodu žádné ověřování, žádné přezkušování nikam nevede. Pro zjištění pravdy, pro nemožnost jejího ověření, nic nemůže být pravdou! Z výše uvedených důvodů ani toto prohlášení nemůže být pravdivé, dokonce ani sám jeho zastánce. K jakému závěru jsme tedy došli? Že to vše není ničím než prázdnem. Ale ani toto nemůže být ověřeno spolehlivými fakty. Proto všechna tvrzení, že vše je prázdné, končí také v prázdně. Takto uzavřel svoji řeč.

56. Někteří žáci byli jeho slovy přesvědčeni, hlavně jeho logikou, a stali se vyznavači prázdná.

57.–60. Jejich myslí byly pohlceny zmatkem filosofie. Avšak ti z nich, kteří byli nadáni rozlišovací schopností, předložili Soongovo tvrzení svému mistrovi a byli jím osvíceni. Takovým způsobem získali mír a štěstí. Proto, varuj se neplodných polemik, které vypadají jako logické. Užívej jich pouze způsobem, jakým tak činí svaté knihy. Spása leží jedině na této cestě.“

Hamačuda velmi udiven řekl: „Má drahá, velmi lituji toho, že jsem nepostřehl vytříbenost tvých úsudků již dříve.“

61. Požehnána budiž ty, moudrá! Pro mne je požehnáním, že jsem ve tvé společnosti. Říkáš, že víra poskytuje nejvyšší dobro. Jakým způsobem se to děje?

62.–63. Kdy je víra provázena úspěchem a kdy nikoliv? I Písma se liší v jejich učení. Také učitelé se rozcházejí. Podobně i komentáře se rozcházejí mezi sebou. A k tomu všemu rozum jednotlivce nemůže být jeho vůdcem. Co z toho všeho mám přijmout a následovat a co je nutno odmítnout?

64. Kde kdo podpírá své vlastní názory pečeti vlastní autority a zatracuje názory druhých – a to nejen jako bezcenné, ale dokonce i jako škodlivé, drahá.

65. Je-li tomu tak, sám nemohu rozhodnout. Co ty zatracuješ jako filosofii prázdná, obrací se proti druhým a útočí na ně.

66. Proč by také toto učení nemělo být respektováno? Má své přívržence a svůj vlastní systém filosofie. Vysvětlí mi, má drahá, všechny tyto věci jasně. Jistě v nich máš sama již jasno.“

Tak končí VI. kapitola o víře (Sradha) v oddíle zvaném Hemačuda, knihy Tripura Rahasja.

Kapitola VII.

O TOM, ŽE CÍLE MŮŽE BÝTI DOSAŽENO POUZE POZNÁNÍM BOHA VÍROU, ÚSILÍM, SPRÁVNOU LOGIKOU A ODDANOSTÍ K NĚMU

1. Když Hemalekha byla takto svým manželem dotazována, rozhovořila se k němu se vzrůstající laskavostí ze své praktické zkušenosti a znalosti stavu vesmíru.

2.–5. „Nejdražší! Naslouchej mi pozorně! To, co je známo jako mysl, chová se vždy pouze jako neklidná opice. Proto obyčejný člověk je vždy sužován nesnázemi. Kdekdo ví, že právě neklidná mysl je řečištěm nekonečných útrap, zatímco člověk je šťasten ve spánku beze snů, kdy spočívá v klidu bez mysli. Proto udržuj svou mysl klidnou, zatímco mne nasloucháš. Naslouchat s rozptýlenou myslí je právě tak dobré jako nenaslouchat vůbec. Slova jsou bezúčelná a podobají se ovoci, jímž je strom na obraze přetřizen.

6. Člověku prospěje, odvrátí-li se od suché, zničující logiky a zabývá se účelnou diskusí.

7. Po správně vedené diskusi pak musí následovat náležitě a přiměřeně úsilí. Člověk získává prospěch úměrný snaze a dobré vůli doprovázející jeho úsilí.

8. Shleďáš, můj drahý, že bezcílná diskuse ovoce nenese. Vážná snaha však vždy přináší plody.

9.–11. Jen rozumné úsilí dovoluje rolníkovi obdělávati jeho půdu ve vhodný čas a prubíří zkoušet hodnotu zlata, stříbra a drahých kamenů, léčivých rostlin i jiných věcí; bez něho by došli jen veliké škody. Žádná cenná práce by nemohla být vykonána, kdyby lidé trávili svůj čas jen neplodnými diskusemi. Proto je moudré upustit od bezúčelných hovorů a počít ihned usilovat o nejvyšší cíl života, který může být vytyčen jednoduchým, prostým rozhovorem. Nikdo se nesmí vzdát osobního úsilí, jak se stalo obyčejem stoupenců Soongy.

12. Člověk nacházející se ve vážné tísní, nebývá nikdy opuštěn. Může se vůbec soustředěně úsilí minout výsledku?

13. Lidé si opatřují potravu, bohové nektar, zbožní asketové nejvyšší svatost a jiní to, čeho si přejí jen osobním úsilím, svým přičiněním.

14. Mysli dobře a řekni mi, kdy, kde, jak a jaký prospěch byl vůbec kdy získán kterýmkoliv z lidí, kteří, místo aby se věnovali činnosti, oddávali se jen suchým polemikám?

15. Jestliže snad v některých ojedinělých případech nezdaru někdo ztratil víru v úspěch svého přičinění, pak je to určitě člověk zatracený Bohem, protože pracuje ke své vlastní zkáze.

16. Jsme-li vedeni náležitou úvahou doprovázenou vážnou snahou a individuálním přičiněním, musíme nalézt jistou cestu ke svému osvobození.

17. Tvrdí se, že je mnoho cest vedoucích k tomuto cíli. Zvol tu, která z nich je nejjistější.

18. Volbu pak lze provést po správném probrání věci způsobem odpovídajícím zkušenosti moudrých. Pak ihned počni s praktickým prováděním. Vyložíš ti to nyní podrobně. Dávej pozor!

19. Ta cesta a řešení jsou nejlepší, která tě znovu nespoutají jhem utrpení. Rozlišující člověk nahlíží bolest ve všech projevených aspektech života.

20.–22. Je-li v něčem utrpení, nemůže to být dobré. Takovými věcmi jsou bohatství, děti, žena, království, poklady, armáda, sláva, učenost, rozum, tělo, krása i úspěchy, neboť všechny tyto věci jsou pomíjivé, a tím již v čelistech smrti, jinak nazývaných časem.

23. Což může být dobrým to, co je pouze zárodkem, který přinese bolest a žal?

24. Správné prostředky leží mimo tyto věci. Žádost vlastnit tyto věci je zrozena z klamu a nevědomosti. Mahéšvara je velikým mistrem čarodějem. Jím, který stvořil vesmír, jsme my všichni klamáni.

25.–30. I kejklíř omezených možností a sil je schopen své obecenstvo oklamat, i když pouze v malé míře. Tajemství jeho triků však nelze prohlédnout bez jeho pomoci. Ovšem všechny diváky neoklame. Kdo však může uniknout iluzím Mahádevy? Právě tak jako těch několik diváků, kteří prohlédli triky kejklíře a nedají se jimi zmást, tak i člověk se může naučit, jak překonat vesmírnou iluzi – máju, jestliže je Pán k němu milostiv. Nikdo však nemůže uniknout máje bez Jeho milosti. Proto musí být uctíván těmi, kteří touží překonat oceán iluze – máji.

31. Komu je Bůh milostivě nakloněn, ten je obdařen Mahávidjou, nejvyšším poznáním, jehož pomocí lze s jistotou překonat oceán máji.

32. Lze použít i jiných prostředků k dosažení téhož cíle, všechny však selhávají bez Boží milosti.

33. Proto uctívání Prvotní Příčiny Vesmíru je začátkem stezky. Buď jí oddán. Ona ti pak brzy umožní překonání klamných iluzí.

34. Je naprosto jasné, že vesmír musí mít nějaký počátek a původ.

35. Ač tento počátek a původ je zahalen v tajemství, prozkoumejme jej z viditelných účinnů a nechme se vést Svatými Písmy. Dospějeme k závěru, že tu musí být Stvořitel, kterého nelze srovnat s nějakým známým činitelem.

36. Opačná tvrzení byla již logicky odmítnuta mnohými autoritativními výroky Písem.

37. Systém, který připouští pouze smyslová svědectví, je jenom výmluvou pro filosofii a nikam nevede. Nedovede ke spáse, jeho ovocem je zatracení.

38.–40. Pouhou logiku nutno rovněž odmítnout. Jiný systém prohlašuje, že systém je věčný, bez počátku a konce. Z toho by však vyplývalo, že vesmír a jeho jevy jsou samoučelné. Pak tedy neživá, necitlivá a tupá hmota je svým vlastním tvůrcem a udržovatelem, což je absurdní, protože jakákoli činnost předpokládá inteligenci a není příklad, který dokazuje opak. Také Písmo říká, že Prvotní příčina je inteligentním principem a my víme, že čin vychází vždy pouze z inteligentního zdroje.

41.–43. Svět lze takto sledovati až ke svému Stvořiteli. Ten se naprosto a zcela liší od všech působících příčin nám známých. Podle velikosti stvoření soudě, Jeho moc musí být nezměřitelná, tak jako je nepředstavitelná velikost Jeho stvoření. Jako takový musí býti také schopen chránit a povznést své vlastní stvoření. Svěť a odevzdej se proto bez výhrad.

44.–50. Jako důkaz toho uvádím příklad. V denním životě vidíme, že pán a nadřízený, je-li potěšen, i když jeho prostředky jsou omezené, vždy zajišťuje prospěch člověka, který mu je upřímně oddán. Jestliže Pán světa bude potěšen, odepře něco svému uctívateli? Řekni jen sám! On je jedinou útěchou oddaných, zatímco představených a náčelníků je mnoho a všichni z nich nejsou vždy laskaví. Mohou býti i krutí a nevděční a jejich přízeň bývá vrtkává a krátká. Nejvyšší Pán však je ke svým oddaným nekonečně milostivý, je nejděčnejší a jeho síly jsou neomezené. Proč by Jej jinak lidé vzývali a uctívali od nepaměti? Království, která nejsou dobře spravována, se rozpadnou, ale tento vesmír trvá stále. Proto tento Pán milosti trvá neochvějně na svém místě a je slavný. Podíř se mu, přímo bez váhání. On vše pro tebe nejlépe uspořádá a nemusíš Jej o to ani žádat.

51.–59. Způsoby, jak se přiblížit Bohu, jsou: 1) klaněj se mu, aby tě vyprostil z nesnází, 2) vzývej Jej, abys získal dobro, 3) odevzdej se mu láskou. Třetí způsob je nejlepší a ve svém výsledku nejjistější.

I v praktickém životě pán, je-li naléhavě žádán člověkem v nesnázích, poskytuje mu přiměřenou pomoc. Nedostalo by se mu jí, kdyby neprokázal náležitou pozornost svému ochránci. Služby poskytované z ctižádosti nesou jen omezené ovoce podle jejich velikosti. Oddaná služba bez postranních pohnutek může někdy zůstat dlouho neuznána, ale i nevládného náčelníka nakloní si nakonec přátelsky. Lidskému pánovi může trvat dlouho, než se přesvědčí o nesoobeckosti podřízeného. Avšak Bůh, Pán vesmíru, který dlí v našich srdcích, zná vše a udílí vhodné dary. U uctívatelů jiného druhu Bůh dává průběh osudu, který ustanovil. Avšak pro nesobecké uctívatele Bůh, Pán a jediné Útočiště je Vším ve Všem a pečuje o ně bez zřetele na jejich osud a karmu nebo na zákony Jím stanovené. Odměňuje Sobě oddané rychle, protože je svrchovaný, soběstačný, nezávislý na čemkoli jiném.

60.–61. Předurčení nebo božská vůle jsou před ním samým bezmocní. Každý zná, jak odsunul stranou předurčení a božské zákony v případě jeho slavného uctívatele Markandje. Nyní ti vysvětlím, jak to proběhlo. Naslouchej, můj nejdražší!“

Poznámka: *Riši, jménem Mrikandu, který byl bezdětný, potěšil Šivu svým pokáním. Když se mu Šiva zjevil, poprosil jej, aby se mu narodil syn. Šiva se jej zeptal, zda by si přál syna hloupého, který by byl dlouho živ, či byl-li by raději chytrému, bystrému, který by však brzo zemřel. Mrikandu dal přednost druhému. Proto Šiva řekl: „Budeš mít vynikajícího syna. Bude však žít pouze patnáct let.“ Žadateli se narodil syn, velmi hodný, poslušný, inteligentní, zbožný, laskavý a milý ke všem, kteří ho znali. Rodiče z něho měli velikou radost. Když dorůstal, byli stále zasmušilejší. Syn pátral po důvodu jejich smutku a oni mu řekli o Šivově rozhodnutí. Odpověděl: „Nevadí, uvidíme.“ Rozhodl se podstoupit pokání. Šiva byl dojat jeho silnou oddaností a rozhodl, že zůstane stár patnáct let po věčné časy.*

62. „Běžné mínění, že člověk nemůže uniknout svému určení, platí jen pro lidi slabé mysli a nerozumné marnotratníky.

63. Jogíni, kteří dokonale ovládají dýchací činnost, překonávají osud. Osud pak na ně nemůže působit.

64.–66. Osud svírá a ovládá pouze nemoudré lidi. V souhlase se svou povahou a v jejím důsledku osud tvoří část zákonů života. A život je zase prostředek k prosazení boží vůle. Jeho poslání nemůže být zrušeno, je provždy jisté a neúchylné. Jeho ostří však může být otupeno oddaností k Pánu a není-li takto otupeno, předurčení v karmě musí být považováno za nejmocnější vliv v životě člověka.

67. Proto se vzdej ješitnosti a přijmi jeho útočiště. On tě pak samovolně pozvedne ke stavu nejvyššímu.

68. Toto je prvá příčka žebříku k dosažení Blaženosti. Nic jiného nemá cenu.“

69. Dattátreja pokračoval: „Ó Parasurámo, vyslechnuv řeč své ženy, Hemačuda byl potěšen a pokračoval v dotazech.“

70. „Řekni mi, drahá, kdo je tento Bůh Stvořitel, soběstačný Zákonodárce vesmíru, jemuž se mám zasvětit?

71.–72. Někteří říkají, že je to Višnu, jiní Šiva, Ganéša, Slunce, Narasimha nebo jiný podobný Avatár. Jiní říkají, že je jím Vasudéva, Buddha nebo Arhat, životní princip, měsíc, oheň, karma, příroda, prvotní hmota a mnoho dalších.

73. Každá sekta věří v různý původ vesmíru. Řekni mi jen, který z názorů je ten pravý.

74. Skutečně již věřím, že nic ti není neznámé, neboť slavný a vševědoucí mudrc Vjaghrapada ti byl milostiv a vyznačuje z tebe hluboká moudrost, i když náležíš ke slabšímu pohlaví. Prosím, řekni mi to pro svou lásku ke mně, ó krásná, hovořící slovy věčného života!“

75. Takto dotazována, Hemalakha odpověděla s radostí: „Pane! Povím ti konečnou pravdu o Bohu, jen naslouchej!

76.–78. Bůh je Vševědoucí, který tvoří, proniká a ruší vesmír. On je Šiva, On je Višnu, On je Brahman, On je Slunce, On je Měsíc a vše ostatní. On je Ten, kterého sekty nazývají různými jmény. On však není výlučně ani Šivou, ani Višnu, ani Brahman, ani ničím jiným.

79.–93. Řeknu ti i více. Hled! Říci například, že On, prvotní Bytost, je Šiva s pěti tvářemi a třema očima, pak Stvořitel v takovém případě by byl podoben obyčejnému hrnčíři vyrábějícímu hrnce. Byl by vybaven tělem a mozkiem. Pravda, není na světě umění a díla, kde by nebylo také těla (formy) a nějakého rozumu. Tvůrčí schopnost člověka skutečně tkví v něčem mezi tělem a čistou inteligencí.“

Poznámka: *Tělo, jako tupá hmota, nemůže jednat samo o své újmě. Nemůže však tak činit ani intelekt bez těla jako svého nástroje. Mysl působí odděleně od hrubého těla ve snech a jsouc inteligentní, vytváří prostředí plnicí naše latentní přání. To jasně svědčí o tom, že tělo je pouhým nástrojem k danému účelu a prvotní příčinou je inteligence. Člověk potřebuje nástroje, protože jeho schopnosti jsou omezené a nejsou ani soběstačné. Naproti tomu Stvořitel vesmíru je sám v sobě dokonalý a vytváří vesmír bez jakékoliv vnější pomoci. To vede k významnému závěru, že Bůh nemá těla. Jinak by byl omezen na bytost člověku podobnou, potřebující ke svému dílu nespočetných pomůcek. Byl by ovlivňován dobou i okolím a ničím by se neodlišoval od svého stvoření a nebyl by jeho Pánem. Navíc existence pomůcek by omezovala jeho jedinečnou moc a omezovala by jeho stvořitelské možnosti. To je absurdní, neboť je to v rozporu s původními předpoklady. Proto nemá těla ani jiných pomocných prostředků, a přece neustále vytváří svět. Ó pane mého života! Jen blázni mohou být v pokušení připisovat Transcendentální Bytosti tělo. A přece, jestliže Jeho uctivatelé se mu klaní ve tvaru a rozjímají o Něm podle svých vlastních představ, prokazuje jim milost a přijímá takové tělo. Neboť On je jedinečný a splňuje přání těch, kteří Jej vzývají.*

Nicméně nutno říci, že je čistou Inteligencí. Jeho vědomí je absolutní a transcendentní. Taková je vědomá Intelligence ve své čistotě, Absolutní Bytost. Jediná Královna, Paraměšvari (transcendentální Bohyně), je nad všemi třemi stavy, a proto je zvána Tripurou ač, Ona sama je zcela nerozdělená a jednotná, vesmír v ní se projevuje ve vši své proměnnosti, je v Ní zrcadlen jako v zrcadle sebe sama ozařujícím. Zrcadlení není možné bez zrcadla a je s ním jednotné. Tak je tomu i v tomto případě a nemůže tu být rozdíl v odstupňované důležitosti (Šiva či Višnu není jeden druhému nadřazen). Těla jsou pouhé pojmy bytostí nižšího řádu, a nejsou proto případné pro Boha. Proto buď moudrý a vzývej pouze čistou, neposkvřěnou Transcendenci.

94. Jsi-li neschopen porozumět jejímu čistému stavu, pak vzývej Boha v ta-

kovém tvaru, v jakém ti je nejpříjemnější. Tímto způsobem lze také bezpečně dojít k cíli, trvá to však déle.

95. I kdyby se člověk pokoušel o osvobození v miliónech zrodů, nedosáhne pokroku jinak, než po jedné z těchto dvou cest.

*Tak končí kapitola o podstatě Boha v oddíle Hemačuda,
knihy Tripura Rahasja.*

Kapitola VIII.

KLÍČ K PODOBENSTVÍM KAPITOLY V.

1.–3. Poučen svou moudrou ženou o pravém významu Tripury, která je čirou Inteligencí, Bohem v Pravdě, a rovněž o způsobu uctívání Tripury od povoláných učitelů, které je povzbuzováno božskou milostí, Hemačuda dosáhl klidu myslí a oddal se jejímu vzývání se zvýšenou horlivostí. Tak proběhlo několik měsíců.

Poznámka: Boží milost je nezbytnou podmínkou pro jakékoli poznání Boha.

4. Nejvyšší milost Svrchované Matky na něho sestoupila a stal se naprosto lhostejným ke světským zábavám, protože jeho mysl byla nyní zcela zaujata praxí poznání Pravdy.

5. Dosáhnout takového stavu je zcela nemožné pro toho, kdo je bez božské milosti, neboť mysl zabývající se přímým hledáním Pravdy je nejjistějším prostředkem k osvobození.

6. Ó Parasurámo! Ani pomocí nesčetných prostředků nelze dosáhnout osvobození, jestliže nepočneš pátrat po Pravdě.

7. Ještě jednou Hemačuda vyhledal svou ženu o samotě s myslí ponořenou v pátrání po Pravdě.

8.–9. Když viděla svého manžela přicházet ke svým komnatám, vyšla mu vstříc a nabídla křeslo. Umyla jeho nohy a padla před ním na tvář, jak se slušelo jeho postavení, a promlouvala k němu sladkými slovy lásky.

10.–14. „Nejdražší! Vidím tě opět po tak dlouhé době. Daří se ti dobře? Ovšem, tělo je někdy náchylné k nemoci. Pověz mi, proč jsi mne zanedbával po všechny ty dny? Dříve ani den neprošel, aby ses nepříšel na mne alespoň podívat a pohovořit se mnou. Jak jsi trávil svůj čas? Ani ve snu by mě nenapadlo, že budeš ke mně tak lhostejným. Co to způsobilo? Říkal jsi, že okamžik bez mne připadá ti věčností a že jej nemůžeš vydržet. Jak trávíš své noci? Pak jej vroucně objala a tvářila se ustaraně.“

15.–17. Ač byl láskyplně objímán svojí drahou ženou, přece nebyl ve svém nitru ani maličko pohnut a řekl jí: „Drahá! Nemohu být tebou dále klamán. Jsem přesvědčen o tvé síle a o tom, že nic nemůže ovlivnit tvé vlastní vnitřní štěstí. Jsi mudrcem, kterého nic nerozruší. Znáš tento svět a znáš i více. Co by tebou bylo schopno pohnout? Přišel jsem, abych tě poprosil o radu.

Nuže prosím slyš!

Vylož mi smysl příběhu svého života.

18. Kdo byla tvá matka? Kdo byla ona přítelkyně? Kdo jsou její synové? Řekni mi, jaký vztah mají všichni tito lidé ke mně?

19. Nepochopil jsem tomu jasně. Již se nedomnívám, že jsi lhala. Jsem si nyní jist, že to bylo podobenství plné skrytých významů.

20. Vysvětli mi to vše nezahaleně, abych tomu dobře rozuměl. Skláním se před tebou v úctě. Rozptýl laskavě moje pochybnosti."

21.–23. Hemalekha s usměvavou a rozjasněnou tváří poslouchala svého manžela a pomyslela si pro sebe: „Je nyní čisté myslí a Bohem požehnan. Je lhostejný ke světským radostem, a proto také má silnou mysl. To je jediné dílem božské milosti. Jeho dřívější ctnosti nesou nyní svoje ovoce. Nyní je zralý čas k tomu, aby byl osvícen. Proto mu poskytnu vysvětlení.“ Nahlas řekla: „Božská milost spočinula na tobě. Jsi požehnan.

24.–25. Nechuť k světským věcem nemůže jinak vzniknout. Právě to je známkou boží milosti, že mysl je posedlá touhou po pravdě, když se vzdala smyslných rozkoší. Nyní ti odkryjí záhady běhu mého života.

26.–27. Mojí matkou je Transcendence – čiré Vědomí. Mojí přítelkyní je Intelekt – rozumové a posuzovací schopnosti. Nevědomost, to je paní Tma, ta nežádoucí přítelkyně Intelaktu. Nálady a nápady Nevědomosti jsou příliš dobře známy, než by potřebovaly nějakého vysvětlení. Dovede oklamat kdekoho; vytváří dojem, že kus provazu je hadem a vyvolá tak hrůzu dívajícího se.

28.–33. Její syn je největším klamem. Je to mysl. Jeho ženou je myšlenka neboli pojem a představa. Má pět synů: zrak, sluch, čich, chuť a hmat. Jejich sídly jsou orgány příslušných smyslů.

Mysl od nich získává smyslové potěšení z věcí, které zanechávají otisky v myslí, a ty se později stávají náklonnostmi a sklony myslí. Sdílení uzmutých vjemů se svojí ženou (myšlenkou, pojmy, představami) je projevem těchto sklonů ve snech. Sen je snachou klamu, to jest Nevědomostí. Paní Chtivá jsou přání, žádosti. Jejimi syny jsou Hněv a Hrabivost. Jejich městem je tělo. A to, o čem jsem řekla, že mi bylo nejmocnější ochranou, talismanem, je Poznání Sebe. Ten přítel myslí, který střežil město, to je životní síla, princip, který udržuje život těla.

Různá obývaná města jsou pekla, jimiž prochází duše putující věčností. Rozpouštění rozumové a posuzovací činnosti je samádhí. Vstup do komnat mé matky je konečné osvobození.

34. Takový je v krátkosti příběh mého života. Tvůj je podobný. Přemýšlej o tom dobře a budeš osvobozen."

*Tak končí kapitola o životním běhu v oddíle Hemačuda
knihy Tripura Rahasja.*

Kapitola IX.

O TOM, JAK HEMAČUDA DOŠEL POZNÁNÍ SEBE PROZKOUMÁNÍM SVÉ MYSLI A PONOŘENÍM SE DO NITRA

1. Když Hemačuda porozuměl významu podobenství své ženy, byl příjemně překvapen. Jeho hlas se dusil radostným vzrušením, když promluvil: „Má drahá! Ty opravdu pozeňnaná a také velmi chytrá. Jak jinak bych mohl ocenit hlubokou moudrost líčení běhu tvého života, které jsi mi vyprávěla v podobenstvích.

2.–3. Až do nynějška nedovedl jsem ocenit tvůj postup. Nyní je mi však všechno tak jasné jako plod ležící na mé dlani.

4.–5. Teprve nyní rozumím cíli lidství a poznávám jeho podivuhodnou podstatu. Prosím, řekni mi ještě: Kdo je tvá matka? Jak může být bez počátku? Kdo vůbec jsme my? Jaká je vlastně naše skutečná podstata?“

Takto požádána, rozhovořila se Hemalekha dále:

6. „Pane, naslouchej bedlivě tomu, co ti hodlám vyprávět. Budou to již věci velmi jemné k pochopení, ale pátráním po podstatě svého Já jim porozumíš.

7. Tripura není předmět, který by bylo možno pozorovat a popsat. Jak ti mám tudíž o ní vyprávět? Poznáš matku, poznáš-li sám sebe.

8. Já nelze popsat, a proto ani učitel je nemůže naučit. Poznej své Já ve svém nitru, kde spočívá v neposkvrněném intelektu.

9. Proniká vším, počínaje vtěleným Bohem a konče samo sebou. Není však poznatelné myslí nebo smysly. Samo, neosvětlováno vnějšími činiteli, ozařuje vše, všude a vždy. Překračuje možnosti předvedení a rozmluvy.

10. Jak, kde, kdy nebo kým bylo kdy, byť nedokonale, popsáno? To, co po mně žádáš, drahý, lze přirovnat k prosbě, abych ti ukázala tvé vlastní oči.

11.–12. Ani nejlepší učitel nemůže ti poskytnout přímý pohled na tvé oči. V tomto případě ti žádný učitel nebude k užítku, a tak je tomu i v tvém případě. Přinejlepším tě může jen přivést k jeho prahu, nic však více. Já ti vyložím také jen prostředky k tomuto poznání. Naslouchej pozorně.

13. Dokud jsi poskvrněn pojmy mé a moje jako např. to je mé tělo, má mysl, můj intelekt, tvé Já se neobjeví, neboť ono leží za poznatelným a nemůže

být tudíž realizované jako „mé Já“ (t.j. *nemám Já jako předmět, ale jsem Já – ryzí vědomí, překl.*).

14. Uchyl se do samoty a přemýšlej o tom, co je to za věci, které jsou poznávány jako moje. Odmítni je všechny, povznes se nad ně a hledej jen skutečné Já.

15. Například, mne znáš jako svou ženu a nikoliv jako své Já. Jsem tedy pouze ve vztahu k tobě a nikoliv tvou částí, a tím méně tvým vlastním bytím.

16. Analyzuj všechno tímto způsobem a odvrhuj vše, co je ne-já. To, co zůstane a převyšuje vše, je za nebo nad usuzováním, za možností přivlastnění a opuštění. Věz, to je tvoje Já.

Toto poznání je konečné osvobození.“

17. Když obdržel tyto pokyny od své ženy, Hemačuda se spěšně zvedl ze svého sedadla, vsedl na koně a odcválal do města.

18. Uchýlil se do skvěle zařízeného křišťálového paláce v zahradě královského letohrádku na okraji města.

19.–20. Propustil služebnictvo a nařídil správci: „Nechť nikdo nevstupuje do těchto místností, pokud se věnuji rozjímání, byť by to byli ministři nebo starší, ba i sám král. Musí počkat, až dostanou mé výslovné svolení.“

21. Pak se odebral do krásné komnaty v devátém poschodí, odkud byl výhled na všechny strany.

22. Místnost byla pěkně zařízena. Usedl na měkkou podušku. Sebral svoji mysl a počal takto rozjímat:

23.–30. „Opravdu, všichni tito lidé jsou klamáni. Nikdo z nich nezná ani záblesk Já. Všichni se snaží o své vlastní dobro. Někteří z nich citují Přísmu, jiní studují jejich komentáře. A zase jiní jsou zaměstnáni tím, že hromadí majetek. Jiní vládnou zemím. Někteří bojují proti nepřítelům, jiní pak hledají přepych života. Zabráni v tyto všechny sobecké činnosti, nikdo se ani netáže, co vlastně jejich Já je. A to je důvod, proč je vše tak zmatené. Jestliže Já není známo, vše je marností a jako by to bylo snem. Proto nyní vše sám prozkoumám.

Můj domov, můj dům, bohatství, království, poklady, ženy, dobytek, nic z toho nejsem Já, to je pouze moje. Považuji svoje tělo za sebe sama, ale i to je jen můj nástroj. Jsem jistě králův syn s úhlednými údy a jemnou pletí. Lidé kolem mne jsou také téhož mínění, že jejich těla jsou jejich já.“

31.–36. Počal přemítat o těle, ale nemohl je ztotožnit se svým Já. Proto je počal objektivizovat. „Toto tělo je moje, nikoliv Já. Je vytvořeno z krve a kostí, mění se každým okamžikem. Jak by mohlo tedy být tím trvalým, neměnným Já? Je jen mým majetkem. Je ode mne odděleno, jako je tělo bdělého stavu odděleno od snu. Já nemůže být tělem a není jím ani životní síla. Mysl i intelekt jsou zřejmě mými nástroji, a proto také nemohou být Já. To je něco zcela odlišného od všeho toho, počínaje tělem a konče intelektem.“

Poznámka: *Prostředníky jsou: 1) smysly, 2) mysl, včetně myšlení, uvažování a koordinační, posuzovací schopnosti, 3) životní síla.*

37.–38. „Já jsem neustále vědomý, ale nepoznávám čistý stav vědomí. Dů-

vod této neschopnosti mi není znám. Předměty jsou poznávány prostřednictvím smyslů a nijak jinak. Život je poznáván dotykem, mysl rozumem. Čím se vlastně stává intelekt zřejmým? Já nevím.....

Nyní vidím, že jsem stále vědomý, ale poznání tohoto čistého vědomí je omezeno jinými faktory např. tomu překáží lpění na ne-Já a jeho omezení na tělo. Nyní si tyto falešné faktory nebudu představovat. Nemohou se objevit bez mojí duševní představivosti, ale nemohou přece zastřít slávu Já, aniž by se objevily.“

39. Proto silou zadržel svoje myšlení.

40.–41. Okamžitě zakusil prázdno. V tomtéž okamžiku usoudil, že toto je Já a byl velmi šťasten. Okamžitě počal znovu meditovat. Udělám to opět, řekl si a pohroužil se do nitra.

42. Když takto rozhodně zastavil neklid mysli, uviděl okamžitě planoucí světlo bez ohraničení.

43.–45. Když se znovu vrátil k obvyklému lidskému vědomí, podivil se, co se to stalo. „To není stálá zkušenost. Já nemůže být více než jedno. Zopakuj to a uvidím,“ řekl si a ponořil se do nitra znovu. Tentokráte upadl do hlubokého spánku a zdály se mu podivuhodné sny. Probudiv se, jal se usilovně přemýšlet.

46.–48. „Jak se to jen stalo, že jsem byl přemožen spánkem? Proč jsem počal snít? Temnota a světlo, které jsem viděl dříve, musí tedy býti také snové podstaty. Sny jsou duševní představy; jak je mám překonat? Potlačím znovu své myšlenky a uvidím.“ Opět se ponořil do meditace. Jeho mysl byla určitou dobu klidná. Měl pocit, že je ponořen v blaženosti.

49.–54. Ale krátce po tom se vrátil do původního stavu, protože mysl opět obnovila svou činnost. Uvažoval: „Co to vše může být? Je to jen sen nebo přeludy mysli? Můj zážitek je skutečností, ale převyšuje moje představy.

Proč je ten pocit blaha tak jedinečný a nepodobný všemu co jsem doposud poznal? Dosud nejvyšší z mých zážitků nemůže se porovnávat ani s nejmenší částí stavu blaha, v jakém jsem se právě nacházel. Bylo to jako spánek až na to, že tu byl ten zvláštní pocit blaha. Nebyl jsem si vědom zevního prostředí, ale bylo tu současně zvláštní blaho. Důvod mi není vůbec jasný, neboť tu nebylo nic, co by mi mělo působit radost. Ač jsem se pokoušel poznat sebe, přece se mi to nepovedlo. Nebo jsem možná poznal Já a viděl také jiné jevy jako tmou, světlo, sny, radost a tak dále. Nebo je možné, že to jsou stupně poznání Já? Nic z toho nerozumím. Půjdu se zeptat své tajemné ženy.“

55.–61. Takto se rozhodl a nařídil dveřníkovi, aby zavolal Hemalekhu, aby k němu přišla. Asi za půldruhé hodiny princezna vystupovala již po stupních schodiště jeho sídla, pohybujíc se jako královna noci po obloze. Zastihla prince, svého manžela, v dokonalém klidu mysli, soustředěného a šťastného. Přistoupila rychle k jeho boku a posadila se u něho. Když se usadila těsně u něho, otevřel oči a spatřil ji v blízkosti. Lásyplně jej objala a něžně s láskou k němu promlouvala: „Pane! Co mohu vykonati pro tvou Výsost? Doufám, že se ti daří dobře. Prosím, pověz mi, proč jsi mne dal zavolati? Proč jsi mne povolal na toto místo?“ Takto osloven, promluvil zase on ke své ženě:

62.–66. „Má drahá! Odebral jsem se, jak jsi mi poradila, na osamělé místo, abych se věnoval pátrání po Já. Při tom jsem měl různé zážitky a vidění. V domnění, že trvalé vědomí Sebe je zatemňováno nežádoucí duševní činností, úsilím jsem potlačil svoje myšlenky a setrval v klidu. Temnota ustoupila, objevilo se světlo, dostavil se spánek a nakonec mne na krátkou chvíli přemohlo jedinečné blaho. Je to ono Já nebo je to něco jiného? Prosim, posuď tyto mé zážitky a vysvětlí mi je tak, abych tomu dobře porozuměl.“

67.–69. Hemalekha jej pozorně vyslechla jako znalá světa i toho, co je za ním a odpověděla: „Naslouchej mi, drahý, dobře. To, co jsi učinil, potlačil myšlenky a mysl obrátil dovnitř, je dobrým počátkem a chvályhodné jako nejlepší cesta. Bez tohoto nikdo ještě neměl úspěchu. Nicméně však, toto vše nevytváří Já, neboť ono existuje stále.“

70. Jestliže by bylo výtvořem, pak by nemohlo být Já, neboť jak by mohlo být znovu získáno? Nuže, Já nemůže být znovu získáno. Ziskem může být jen to, co jsme nikdy neměli. Je však možný být i jediný okamžik, v němž Já by nebylo Já? Ani ovládnutím mysli je nelze získat. Dám ti k lepšímu pochopení několik příkladů.“

Poznámka překladatele: *Já nelze získat, protože existuje trvale a mimo čas i prostor a je jím stále. Je však nutné rozpustit naši nevědomost, že jsme tělem a myslí, a uvědomit si, že jsme Já – ryzí vědomí sebe sama, které není omezeno tělem a myslí. To není bez úsilí, které spočívá v rozpuštění naší totožnosti s tělem a myslí a hlavně v obrácení pozornosti na naše vědomé Já, možné.*

71. „Právě tak jako věci, které nevidíme ve tmě, lze spatřit, zaženeme-li tmu světlem lampy. Pak lze říci, že byly znovuobjeveny ze zapomenutí.“

72.–74. Stejně tak roztržitý člověk může někde zapomenout svůj měšec, ale upamatuje se, kde jej zanechal, když udrží svou mysl v klidu. Pak říká, že získal ztracený měšec. Ale uklidnění jeho mysli jej nevytvořilo.

75.–76. Tak i tvoje ovládnutí mysli nebylo příčinou dosažení Já. Vždyť Já je tu vždycky; není však tebou poznáváno ani s ovládnutou myslí, protože s ním nejsi obeznámený. Jako nevědomý venkovan nemůže porozumětí osvětlující soustavě ozařující královskou audienční síň v noci a na prvý pohled nerozpozná její majestátnost, tak i ty jsi minul své Já.

77. Dej pozor, drahý! Temnota byla vidět, když jsi ovládl myšlenky. V krátkém okamžiku před tím, než se objevila, a po ovládnutí mysli tu je stav prostý úsilí po ovládnutí mysli a vjemu temnoty.

78. Stále se rozpomínej na tento stav jako na dokonalý a transcendentní štěstí. Všichni se v tomto stavu klamou, neboť jejich mysli jsou zvyklé být obráceny zevně.

79. Lidé mohou být učení, zkušená a chytří, a přece stále hledají a hledají, pouze aby se vysilovali, a nikdy nepřebývají v tomto posvátném stavu.

80. – 82. Stěžují si a rmoutí se ve dne i v noci, aniž by poznali tento stav. Tak jako pouze teoretické znalosti sochařství neudělají z člověka sochaře, tak také

může být i pandit velmi zběhlý v teorii, v diskusích a ve filosofii Já, a přece nebude mu dáno Já poznat, protože ono není realizovatelné jako předmět, ale existuje stále. Realizaci Já nedosahujeme tím, že kamsi daleko dojdeme, ale jen tím, že zůstaneme tichými; nikoli myšlením (intelektem), ale ustálením myšlenek.

83.–85. Pokoušet se dosáhnout realizace Já jako předmětu, je jako pokoušet se stoupnout na stín vrhaný hlavou. Naše úsilí způsobí, že stín vždy unikne. Právě tak, jako se děcko pokouší uchopit svůj vlastní obraz v zrcadle a nevěnuje pozornost zrcadlu samotnému, tak také nevědomí lidé jsou klamáni svým duševním odrazem v zrcadle svého čistého, zářivého Já a nejsou si vědomi zrcadlící plochy, neboť nejsou obeznámeni s Já. Ač lidé chápou prostor, přece si jej nejsou vědomi, protože jsou zaujati předměty v něm!

86.–88. Chápou vesmír v prostoru, ale nevěnují pozornost prostoru samému. Podobně je to s pochopením Já.

Můj panel Uvažuj dobře. Svět je tvořen poznáním a objekty poznányými.

Objekty jsou ne–Já a jsou vnímány smysly. Poznání je samozřejmostí. Není světa, není-li vnímán. Poznání, vědomí předmětů jsou přímými důkazy jejich existence. Ty jsou z toho důvodu závislé na vědomí o nich. Poznání je tedy existenčně závislé na poznávajícím. Ale poznávající vědomí nepotřebuje ni žádného svědectví ani zkoušky, ani důkazu, aby vědělo o své existenci.

Vědoucí je tedy jedinou realitou za věděním a předměty poznávanými. To, co je samozřejmé, bez potřeby to dokazovat, to jediné je reálné. S jinými věcmi již tomu tak není.

89.–91. Ten, kdo popírá existenci poznání, nemá základ, na kterém je možno stavět, a pak není možná diskuze.

Jestliže je jednou poznávající subjekt zjištěn, povstává již jen otázka existence předmětů (objektů) za nepřítomnosti jejich vědomí.

Objekty a jejich poznání jsou pouze odraženými obrazy ve věčném, sebeozařujícím, svrchovaném Vědomí, které je totožné s vědoucím a který jediný je reálný. Pochybnosti o tom, že by odražené obrazy všech objektů měly nastat současně beze vztahu k času a prostoru, (což odporuje naší zkušenosti), nemusí povstát, protože jak čas, tak i prostor sám jsou pojmy poznatelné a jsou tedy stejnými odrazy vědomí. Zvláštní povaha reflektovaných obrazů je pouze lícem objektů, nacházejících se v prostoru.

92. Proto, princí, poznávej tichou myslí svou vlastní podstatu, která je čistým, neděleným Vědomím, jež je základem neklidné mysli, které tvoří celý vesmír se vší jeho rozličností.

93. Jestliže jednou člověk je pevně zakotven v této podstatě celého vesmíru, to jest v Já, pak se stane tím, kdo vše činí. A já ti řeknu, jak v tom spočívat. Ujišťuji tě, že se staneš Tím.

94. Pozoruj s tichou myslí stav mezi spánkem a bděním, interval mezi rozeznáním jednoho a druhého předmětu nebo také mezeru mezi dvěma vjemy.“

Poznámka: Komentátor uvádí jako příměr paprsky vystupující ze slunce dříve, než ulpí na hmotě. Ony samy jsou neviditelné, ale jsou schopny ozařovat ob-

jekty. To vysvětluje třetí tvrzení uvedené výše. Také dodává, že vědomí je jako voda proudící řečištěm a přijímající jeho tvar.

95. „To je ono skutečné Já, ve kterém, když člověk trvale prodlévá, není již více klamán. Lidé, nevědomi této pravdy, stali se zajatci strastí.“

Poznámka: Komentátor dodává ještě, že mudrc, který si uvědomuje svět jako obraz mysli, zachází s ním jako s takovým, a je proto vysvobozen z utrpení.

96.–97. „Tvar, chuť, čich, hmat, zvuk, lítost, radost, akt přivlastňování objektu nebo jeho vlastnění, nic z toho nenachází místa v této transcendenci vědomí, která je oporou všeho, co tu je, a která je bytím ve všem, avšak nikoli výlučně tím. To je Svrchovaný Pán, Stvořitel, Zachovatel, Ničitel vesmíru a Věčné Bytí.

98. Nuže, nenechávej svou mysl vycházeti zevně. Obrať ji do nitra. Ovládej ji v potřebné míře. Obracej pozornost na Já. Vždy si pamatuj, že tvé pátrající vědomí je samo esencí Bytí a tvým Já.“

Poznámka: Komentátor říká: Tato sloka praví, co nemá být činěno, totiž mysl nemá být dovoleno vycházet ven. Naopak má být prováděno obracení mysli dovnitř a pozornost obrácena na samé vědomí. Ovládnutí mysli nemusí být úplné a dlouhé. Otázka zní, jak a kam pozornost směřovat. Pátrající, pátrání i jeho objekt jsou všechno jedním a týmž. Mysl má být přivedena do stavu, v jakém je u novorozенého děčka. Pak hledající cítí, jako by byl oddělen ode všeho hmotného a hrubého a přetrvává pouze pocit „já jsem“.

Jestliže mysl je trochu ovládnuta, na konci úsilí bude zřetelný stav, ve kterém bude Já uvědomováno jako čisté bytí pronikající všechny jevy, aniž by bylo jimi rozděleno, podobně jako vědomí malého děčka.

99. „Buď také prost pocitu „Já vidím“, zůstaň tichý jako vidící slepý. To, co přesahuje vidění a nevidění, to jsi Ty. Buď bdělý!“

Poznámka: Komentátor říká: Právě Já přesahuje pocit „Já vidím“. Přilnutí k takovémuto vnímání odvádí člověka od pravého Já. Proto i tento pocit má zaniknout, neboť zmíněný stav je zcela neposkrvněn vůlí, vjemy nebo myšlenkami. Jinak nedosáhneme dokonalosti vzdor nespočetným pokusům a úsilí. Slovo „vidět“ zahrnuje stav bdělý a snový, slovo „nevidět“ hluboký spánek. To, co prostupuje všemi těmito třemi stavy a dokonce překračuje pocit „já jsem“, je to, co ty jsi! Je to čtvrtý stav (turja) – který je jako šňůrka, na níž jsou navlečeny různé předměty vesmíru, a celek je pak gírlandou Šrí Ramany!

100. Hemačuda se zachoval podle toho a získal tím stav, o němž hovořila jeho žena. Zůstal tichý po dlouhý čas, nejsa si vědom ničeho než svého Já.

Poznámka: Komentátor upozorňuje, že se nacházel ve stavu Nirikalpa samádhi.

Tak končí kapitola o míru a klidu v kapitole Hemačuda
knihy Tripura – Rahasja.

Kapitola X.

PODLE DALŠÍCH POKYŇŮ SVÉ MILOVANÉ ZÍSKAL STAV SAMÁDHI A PŘESTO, ŽE BYL ZEVNĚ ČINNÝ, ZŮSTAL VE STAVU OSVOBOZENÍ JEŠTĚ ZA ŽIVA

1.–5. Hemalekha postřehla, že její manžel dosáhl svrchovaného míru, a proto jej nevyrušovala. Probudil se asi za půldruhé hodiny, otevřel oči a viděl svou ženu vedle sebe. V touze ponořit se do tohoto stavu ještě jednou, zavřel znovu oči. V tom okamžiku Hemalekha vzala jeho ruce do svých a otázala se jej mírně: „Můj pane! Řekni mi, co tě přesvědčilo, že je výhodné mít oči zavřené nebo že je ztrátou mít je otevřené. Ráda bych to slyšela, můj nejdražší. Řekni mi, co se stane, jsou-li oči zavřeny nebo zůstanou-li otevřeny.“

6.–14. Donucen k odpovědi, vzhlédl, jako by byl opojený, odpovídal namáhavě a pomalu asi takto: „Má drahá! Poznal jsem a našel čistě, neposkvrněné štěstí. Nemohu nalézt nejmenšího uspokojení ve světských činnostech, neboť strast jen vzroste, když tyto činnosti končí. Dost již toho. Jsou pro mne bez chuti jako vysátý pomeranč povalující se v odpadcích nebo jako píce, kterou dobytek neustále přežvykuje. Jaká škoda, že lidé až do dnešního dne si nejsou vědomi blaha vlastního Já. Jsou jako žebráci, kteří nevědí o pokladě skrytém pod jejich podlahou. I já jsem se honil za smyslovými radostmi, nevědom si oceánu blaha bez hranic uvnitř mne. Světská snažení jsou zatížena utrpením a radosti z nich jsou tak prchavé. A přece jsem byl jimi tak okouzlen, že jsem je považoval za trvalá potěšení. Často jsem pak prožíval zármutek, a přece jsem nepřestával ve snaze stále je získávat. Jaká škoda. Lidé jsou bláhoví. Nedovedou rozeznat radost od žalosti. Hledají potěšení, ale nacházejí zármutek. Dosti již činností, které jen zvyšují touhu po takových potěšeních.“

Má drahá! Proším tě se sepjatýma rukama. Nech mne znovu navrátit se do míru blaženého Já. A je mi líto, že ač jsi znala toho stavu, nejsi v něm stále a zabýváš se marností.“

15.–27. Moudrá dívka se nad tím vším jen jemně pousmála a pravila mu: „Můj pane! Dosud jsi nepoznal stav nejvyšší svatosti, který není porušen dvojností. Jeho dosažením mudrci překonávají dualitu a nejsou více zmateni. Tento stav je ti dosud vzdálen, tak jako jsou vzdálena oblaka od země. Ten malý kousek tvé moudrosti je tak dobrý jako naprosté nic, protože tato moudrost není nepodmíněná, ale závislá na tom, jsou-li tvoje oči otevřeny nebo zavřeny. Dokonalost nemůže záviset na činnosti či nečinnosti, na úsilí nebo neúsilí. Jak může takový stav být dokonalý, jestliže duševní nebo tělesná činnost je schopna jej ovlivňovat a jestliže pohyb očního víčka o šíři ječného zrna znamená v něm takovou změnu? A ještě, jak může tento stav být dokonalý, je-li omezen pouze na nitro? Co mám říci o takové zakalené moudrosti? Jak směšné je si pomyslet, že víčko tvého oka, šířky sotva palce, může uzavřít prostor, v němž miliony světů krouží pouze v jednom samotinkém koutku.

Naslouchej, princí, ještě ti něco povím! Tak dlouho, pokud tyto uzly nevědomosti nebudou rozřaty, tak dlouho tvé blaho nebude nalezeno. Získané vědomosti zůstanou neúčinné. Těchto uzlů je v počtu na miliony a jsou vytvářeny pouty klamu, který není ničím jiným než nevědomostí o sobě. Tyto uzly dávají vznik mylným představám, z nichž hlavní je ztotožňování těla s Já. A tato mylná představa dává vznik nekončícímu proudu potěšení a utrpení ve formě cyklů zrození a smrti. Druhým uzlem je odlišování světa od Já, které je vědomím, v kterém jsou všechny jevy zrcadleny. Podobně je tomu i s jinými uzly, včetně rozlišování bytostí mezi sebou a jejich odlišování od kosmického Já. Vznikají a od nepaměti se stále vracejí, dokud nevědomost není rozpuštěna. Člověk není s konečnou platností vykoupen, pokud se z těchto uzlů nevědomosti nevyprostí a těchto uzlů je bez počtu.

28.–38. Stav, který je výsledkem zavření tvých očí, nemůže postačit, neboť je to čirá inteligence a věčná pravda, která přesahuje vše a slouží ještě k tomu jako zvětšovací zrcadlo odrážející obrazy jevů, které v ní vyvstávají. Dokaž, můžeš-li, že v ní není vše obsaženo. Cokoliv přijmeš jako sobě známé, je znalostí zprostředkovanou tímto vědomím. I to, o čem si myslíš, že se stalo na jiném místě a v jiném čase, je také ve tvém vědomí. A navíc, co není zjevné a této inteligenci není známo, je pouze výtvořem představivosti jako syn neplodné ženy. Nemůže být nic, co není obsaženo v našem vědomí, právě tak jako nemůže existovat obraz v zrcadle bez zrcadlící plochy.“

A proto ti říkám, že tvé přesvědčení „Ztratím to, otevřu-li své oči“ nebo „Já to znám“, je uzlem, který musí být rozřat. Bez toho není tu nijakého výsledku a žádného dosažení. Pamatuj, to, co může být dosaženo, nemůže být dokonalým stavem.

To, co považuješ za blažený stav docílený hnutím tvých očních víček, nemůže být dokonalé, protože tento stav je zřetelně dočasný a nikoliv nepodmíněný. Lze naléztí místo, můj pane, kde by nebylo planoucího žáru, taví-li se celý vesmír? Vše se rozplyne v tomto plameni beze zbytku. Podobně i plamen Poznání musí sežehnout všechny pocity závazků a povinností tak, že tu pro tebe nezů-

stane nic, co bys měl činit. Buď silný, vyplej všechny myšlenky, vytrhej ze svého srdce všechny hluboko zakořeněné uzly nevědomosti jako např. „já uvidím“, „já nejsem to“, „toto je ne-já“ a podobné. Nazírej všude, kamkoli se obrátíš, jednoduiné, nedělené, věčné blažené Já. Sleduj obraz vesmíru, jak se vynořuje a zaniká ve Vědomí. Uvědomuj si toto Vědomí, vědomí Já, nejen v sobě ale i mimo sebe, ale neplet si vidoucí a pozorující Já uvnitř sebe za pozorovatele vesmírného Já mimo sebe, neboť obě jsou totožné a stejné. Utkvi v míru tvého pravého vnitřního Já, prostého všech jevů.

39.–42. Na konci jejího vysvětlení byl Hemačuda zbaven všech pochybností, takže postupně pevně zakotvil v dokonalém Já, zbaveném všech rozdílů vnitřních i vnějších. Jsa vždy vyrovnan, vedl velmi šťastný život s Hemalekhou i ostatními. Vládl svým královstvím a zvelebil je, své nepřátele přemohl v boji, studoval Písma a učil je znát jiné, plnil své pokladnice, přinášel oběti, byl věren království a žil ještě dvacet tisíc let, osvobozen jsa ještě za živa (tzv. dživanmukti).

Poznámka: Učenci říkají, že „jeden tisíc“ je zvláštní výraz pro „čtyři“, a tak dvacet tisíclet tu platí za osmdesát.

43.–46. Král Muktačuda, když se doslechl, že jeho syn Hemačuda se stal dživanmuktou, radil se se svým druhým synem Maničudou. Dohodli se, že Hemačuda není již tím, čím býval, že se změnil a není více ovlivňován ani největšími radostmi, ani nejhlubším hořem. Jedná naprosto stejně s přítelem jako s nepřítelem, je lhostejný k zisku i ke ztrátě. Vystupuje v královských povinnostech nezúčastněně jako herec ve své úloze. Celý čas připomíná muže opojeného vínem a vykonává své povinnosti dokonale přesto, že činí dojem člověka duchem nepřítomného nebo z jiného světa. Uvažovali nad tím a divili se. Pak jej vyhledali v soukromí a ptali se jej na příčinu této změny. Když jim vyprávěl o svém stavu, přáli si, aby je vedl, a nakonec se stali také osvobozenými za živa (dživanmukty) jako Hemačuda. Pak přišli na řadu ministři, kteří si rovněž přáli dosáhnout tohoto stavu a také jej dosáhli, když se jim dostalo náležitého poučení od krále. Dosáhli toho i měšťané, řemeslníci a všichni obyvatelé města. Všichni z nich získali nejvyšší dobro života, překonali žádostivost, hněv, chtíč a tak dále. Dokonce i děti a velmi staří lidé nebyli již více zmítáni vášněmi. V tomto ideálním státě lidé stále ještě vykonávali světské záležitosti, ale vědomě se jich účastnili pouze jako herci, kteří v dramatu hrají své úlohy v souladu se svou rolí a s ostatním stvořením.

Matka tu kolébala dítě a zpívala ukolébavky vyjadřující nejvyšší Pravdu. Pán i sluha jednali spolu rovněž ve světle této Pravdy. Pěvci pěli písně pouze o Pravedě. Herci bavili posluchačstvo hrami líčícími Pravdu. Akademie učila výhradně naukám o Poznání Boha. Celý stát byl složen pouze z mudrců a filosofů – ať již mužů nebo žen. Sluhové, služky, dramatictí umělci nebo moderní světáci, řemeslníci a dělníci, ministři i nevěstky, všichni jednali ve svých povoláních v harmonii se svým postavením. Nikdy se nesnažili rekapitulovat svoji minulost ne-

bo přemýšlet o budoucnosti, aby se vyhnuli nesnázím, nevyhledávali potěšení, ale hráli své role, smějíce se, radující se nebo plačící či povykující jako opilí, rozpouštějící tak všechna latentní přání a sklony.

62. Říšiové jako Sanaka a jiní, když toto město navštívili, nazvali je Městem Moudrosti.

63.–68. I papouškové a kukačky ve svých klecích mluvili moudře, jako například: „Považuj Já za čirou Inteligenci prostou objektivních vědomostí“, „Co je známo, není odlišno od této Inteligence, je to pouze jako řada obrazů jevících se v zrcadle“, „Absolutní Vědomí je vesmír, je to Já, je to všechno, vědomé, nevědomé, pohyblivé i nehybné. Všechno je ozařováno touto Inteligencí, zatímco ona sama je sebeozařující. Proto nechť lidé, kteří touží po Čit – vědomí čiré Inteligence, se odvrátí od všeho iluzorního vědění a rozjímají o svých vlastních Já – tj. o Absolutním Vědomí, které ozařuje vše ostatní a které je také jejich Bytím.“

Město, kde i zvířata vyjadřují tak hlubokou moudrost, má ve světě dodnes pověst jako Město Moudrosti. Za ni vděčí právě oné moudré princezně Hemalekce, po jejíž radě se stal Hemačuda osvobozeným za živa (džívanmuktou) a zbytek života trávil v tomto stavu.

Dattatreja pokračoval: „Tak vidíš, Prasureámo, prvotní příčinou osvobození je styk s mudrci. Proto dbej této rady především a nejvíce.“

*Tak končí X. kapitola oddílu zvaného Hemačuda
v knize Tripura Rahasja.*

Kapitola XI.

O TOM, ŽE VESMÍR NENÍ NIC JINÉHO NEŽ INTELIGENCE

1. Když vyslechl vyprávění o Hemačudovi, Bhargava byl zmaten a zeptal se:

2.–5. „Pane, můj Mistře! To, cos mi vyprávěl o Hemačudovi jako odbdivuhodné učení, zdá se mi býti v rozporu se zkušeností všech lidí ve všech směrech. Jak může tento obrovský, objektivní vesmír být pouhým vědomím, které nelze vidět, ale jeho bytí pouze odvozovat. Číré vědomí zbavené objektů poznávaných si nelze ani představit, a proto je nelze ani předpokládat. Celé téma mi není naprosto jasné. A proto Tě prosím, vysvětli mi je tak, abych mu mohl jasně porozumět.“

Takto požádán, Dattátreja pokračoval:

6.–30. „Sdělím ti nyní pravdu o objektivním světě, jaký doopravdy je. To, co je vidět, není absolutně nic jiného než zrakový vjem. Dokáží ti nyní pravdu tohoto tvrzení. Naslouchej pozorně! Vše, co je vidět, má svůj počátek. Musí tu být tedy předcházející příčina. A co je počátek, ne-li to, že se věc nově objevuje? Svět se mění každým okamžikem a jeho vzhled je každým okamžikem nový, a tak se svět každým okamžikem rodí. Někteří říkají, že rození vesmíru je nekonečné a v každém okamžiku věčné. Jiní mohou toto tvrzení popírat říkajíce, že toto platí jen pro jednotlivý objekt nebo objekty, ale nikoli pro celý svět, který je souhrnem všeho, co lze vidět. Učenci zastávající Vidžňána jim odpovídají takto: „Zevní jevy jsou pouhými okamžitými projekcemi vzpomínek spojitého sledu. Zejména subjekt a světské dění jsou na nich založeny. Ale intelekt, který porovnává čas i prostor a jevy v něm, je nekonečný a věčný v každém okamžiku objevení se těchto jevů a je nazýván vidžňána.“

Jiní říkají, že vesmír je souborem hmoty – pohyblivé i nehybné. Atomisté trvají na tom, že vesmír se skládá z pěti živlů – země, vzduchu, ohně, vody a éteru, které jsou trvalé, a z věcí, jako jsou hrnce, látky a podobné, které jsou pomíjivé. Ale stále jsou neschopni dokázat vnější existenci světa, jeho objektivní realitu, protože připouštějí, že životní události v sobě zahrnují svoji konceptuální povahu. Z toho vyplývá, že objekty v tomto pojetí takto nezahrnuté jsou zbytečné pro vysvětlení existence světa.

Všichni se však shodují, že vesmír má počátek. Jaký však má smysl říkat, že okamžitě stvoření je věčné a nekončící? Okamžitá podstata pak nemůže být obměňována zmíněnými schopnostmi a vlastnostmi. K čemu slouží strojit odsouzeného člověka právě před popravou? Říkat, že stvoření je ve své podstatě náhodné, je přehánění představivosti, a proto nikterak zaručeno. Čarvakasové, nihilisté, se prou, že některé účinky (následky) nejsou sledovatelné až k jejich účinným příčinám. Tvrdí, že existují jevy bez předchozích příčin. Právě tak jako příčina nemusí vždy předpovídat událost, tak i událost nepotřebuje mít příčinu. Závěr toho by byl, že celý svět je jen náhodou.

Jestliže však nějaká věc se může objevit bez příčiny, pak není vůbec žádného vztahu mezi příčinou a následkem, a pak nemůže být nijaké harmonie ve světě. To by pak práce hrncířova vedla k výrobkům tkaným a také naopak a to je nesmyslné!

Vnitřní souvislost příčiny a následku je prokazována jejich logickým sledem a dokazuje ji náš praktický denní život. Jak by tedy mohl být vesmír dílem náhody?

Usuzují na příčinu tam, kde není zřejmá, a hledají příčinu z následku. To odpovídá všeobecné praxi. Každý následek musí mít svou příčinu. To je pravidlo a zákon. I když příčina není zřejmá, je nutno ji předpokládat. Jinak veškeré činnosti by byly marné, což je také absurdní. Závěr zní, že děj je výsledkem nějaké podmínky nebo podmínek. Tato skutečnost dovoluje lidem obírat se nějakou rozumnou prací. Tak je tomu v našem denním světě. Proto teorie o náhodném stvoření světa je nepřípustná.

Atomisté předpokládají hmotnou příčinu pro stvoření a nazývají ji nevažitelnými atomy. Podle nich tedy nevažitelné atomy vytvářejí hmatatelný svět, který neexistoval před stvořením a nebude existovat po jeho rozplynutí. Říkají, že existence světa – před ním nebo po něm – je pouze nepravdivá představa, jako například lidský roh. Jak může býti jedna a táž věc jednou skutečná a podruhé nepravdivá? A zase, jestliže prvotní atom je nevažitelný, bez velikosti a přece trvalý, jak může dát vznik hmotě a pomíjivým předmětům nadaným určitou velikostí?

Jak může jedna a táž věc býti žlutou a nebýti žlutou – jasnou i temnou v téže době? Tyto vlastnosti nejsou v souladu, celá teorie je zmatená. Je to, jako by se někdo pokoušel smířit nesmířitelné. A opět, jak se počal prvotní atom spojovat, aby vytvořil svět, dva či více atomů? Bylo to z jejich vlastního popudu? Jelikož jsou nevědomé není to však možné. Bylo to tedy z Boží vůle? Pak tato činnost je činností Boží a nikoli atomů. Jinak by se to podobalo králi, který pouhým přáním chtěl zabít ve svém paláci nepřítele, a proto nakázal své zbraně, aby letěla za ním s posláním jej zničit a zabít. Bylo již dříve ukázáno, že nelze předpokládat, že by Bůh zacházel s atomy při stvoření jako hrncíř s hlinou.“

Poznámka: *Tak je idea o počátku stvoření vyvrácena.*

Je také nesmyslné říkat, že tupý, neinteligentní atom nebo hmota počaly stvoření, když byl porušen rovnovážný stav tří sil, sattvy, rádžasu a tamasu. (Jeden

system filosofie totiž věří, že tři vlastnosti, světlo, činnost a tma, jsou zde stále v rovnováze. Jakmile tato je porušena, počíná stvoření. Když se navrátí do rovnovážného stavu, vesmír se prý rozpouští.) Jak ale nastávají změny toho rovnovážného stavu? Změna přece není možná bez inteligentní příčiny. A tak žádný systém nemůže poskytnout uspokojující výklad pro stvoření.

Jedině Písma jsou vodítkem k porozumění metafyzice a transcendentálnímu. Vše ostatní není autoritativní v důsledku individuálních omezení, nedostatku důkazů a průkaznosti jejich správnosti a pro opakované nezdary všech pokusů, které ignorují Boha. Vesmír musí mít svého Stvořitele a tento musí být inteligentním principem, nemůže však být nějakého známého typu již pro obrovitost stvořeného. Jeho moc je vzdálena našemu pochopení a je popisována v Písmech, jejichž autorita je nezvratná. Písma mluví o Stvořiteli, Pánu, který byl před stvořením a je zcela soběstačný. On vytvořil vesmír svou vlastní mocí. Tento vesmír je ve své celistvosti i jako celek ve všech podrobnostech obrazem na stínítku jeho vědomí Já tak, jako svět snový je obrazem ve vědomí jednotlivce. Tak jako jednotlivec prožívá svá vlastní snová stvoření ve svém vlastním Já, tak Pán vytváří vesmír. Tak jako snící nesmí být zaměňován se snem, tak Pán nesmí být zaměňován se svým stvořením. Právě tak, jako člověk přetrvává svůj sen, tak i Pán přetrvává zánik svých vesmírů. Právě tak, jako ty zůstáváš provždy jako čiré Vědomí oddělen od svého těla i od ostatního, tak je i Pán – Neomezené Vědomí – oddělen od vesmíru. Ten je pouhým obrazem nakresleným Jím na jeho vlastním Já. Jak by toto jedinečné stvoření mohlo existovat mimo něho? Je jisté, že nemůže existovat nic než Vědomí.

Řekni mi o nějakém místě, kde Vědomí není? Není místa, které by bylo vně, za, nebo mimo Vědomí. Může snad někdo nějakým způsobem dokázat něco, co by bylo vně Vědomí? Z Vědomí není úniku.

31.–32. „Nad to, toto Vědomí je jediná existence zahrnující celý vesmír a je naprosto dokonalá. Právě tak, jako nemůže být příboj bez oceánu a světlo bez slunce, tak ani vesmír si nelze představit bez Vědomí. Svrchovaný Bůh je takto ztělesněním čirého Vědomí.

33.–34. Tento celý vesmír, pohyblivý i nepohyblivý, povstává, trvá i zaniká v Něm. To je konečný a dobře známý závěr z Písem a ta se nikdy nemýlí. Vodítkem, podle něhož člověk může jedinečně porozumět metafyzickým a transcendentálním věcem, jsou pouze Písma sama.

35. Zázračné síly vzácných kamenů a mantramů nemohou být popírány a ani nemohou být probádány člověkem omezených vědomostí.

36.–40. Protože Písma vycházejí z vševědoucího Boha, sdílejí s Ním jeho vševědoucí vlastnosti. Bytost, o níž se zmiňují, existuje věčně ještě před zrozením vesmíru. Jeho stvoření se událo bez hmotných prostředků. Proto Bůh jest svrchovaný, dokonalý, čistý a soběstačný. Stvořené pak není objektem od něho odděleným. Je obrazem namalovaným na plátně svrchovaného Vědomí, neboť není možné cokoliv, co by převyšovalo Dokonalost. Představivost napro-

ti tomu je tu neupotřebitelná. Vesmír vznikl jako obraz na povrchu zrcadla Absolutna. Tento závěr je v souladu se všemi skutečnostmi.

41.–45. Stvoření je podobné triku kouzelníka a je městem zrozeným z Božské představivosti. Oh, Parasurámo, ty přece znáš duševní výtvořiny denních snů, které jsou plni lidí, života a práce podobné tomuto světu.

Jsou v nich také pochybnosti, zkoušky, diskuse a závěry – všechny však pocházejí z představivosti, povstávají a zanikají v myslí. Právě tak, jako vzdušné zámky jsou jen duševními výplody lidí, tak i toto stvoření je pouze duševním vrtochem Šivy. Šiva je absolutní Vědomí bez jakéhokoliv tvaru. Šrí Tripura je Šakti (energie) a svědek všeho. Tato bytost je veskrze dokonalá a zůstává nerozdělená a jednotná.

46.–47. Čas a prostor jsou příčinou rozdělení ve světě. Z nich prostor vztažuje se k umístění předmětů a čas ke sledu dějů. Čas a prostor samy o sobě jsou promítány z Vědomí. Jak by tedy mohly dělit nebo ničit svůj vlastní základ a ještě potom zůstat tím, čím jsou?

48.–51. Můžeš ukázat čas nebo místo, které by nebylo prostoupeno Vědomím? Není ti jasné, že to, o čem teprve započneš mluvit, již musí být ve tvém vědomí? Skutečnost existence věcí je pouze osvětlením těchto věcí (vědomím) a ničím více. Takového osvětlování je schopno pouze Vědomí samo. Jen ono samo je samozářící. Samotné objekty nejsou takové, neboť jejich existence je závislá na vnímání jejich vědomými bytostmi. Vědomí je samozářící – ne však již objekty. Ty jsou závislé na vědomých bytostech, aby byly známy.

52.–54. Jestliže však naopak tvrdíš, že objekty existují, i když nejsou námi vnímány, něco ti potom řeknu – poslouvej! Existence ani neexistence věcí není nepřetržitá. Jediným faktem, který je určuje, je jejich poznání. Právě jako obraz v zrcadle nemá jinou podstatu kromě zrcadla, tak také věci tohoto světa nemají jinou substanci kromě svého pozorovatele – to jest vědomou inteligenci. Podrobnosti a hmatatelnost věcí nedokazují, že nejsou ničím jiným než obrazem.

55.–63. Vlastnosti zrcadlových obrazů závisí na dokonalosti zrcadlicí plochy. Můžeš si to ověřit na hladině vody a leštěných plochách. Zrcadla jsou nevědomá a nejsou soběstačná. Naproti tomu Vědomí je vždy čisté a soběstačné. Nepotřebuje vnější objekt, aby vytvořilo jeho obraz. Obyčejná zrcadla mají tu vlastnost, že mohou být znečištěna okolní špínou, ale Vědomí nemá nic cizího v sobě ani na sobě. Je vždy samo a nedělené. A proto i jeho zobrazování je jedinečné. Věci stvořené nezáří, jsou pouze osvětlovány poznávací schopností poznávajícího. Poznávání věcí v sobě zahrnuje jejich představy, odrážející se v naší inteligenci, ale *jsou to pořád pouhé představy*. Stvoření je proto pouze představou. Stvoření nezáří. Není si také vědomo sebe. Stává se skutečností pouze naším vnímáním. A proto ti říkám, že vesmír není ničím jiným než představou v našem vědomí.

Absolutní Vědomí vyzařuje celé formace představ do našeho vědomí. Ač nehmatatelné, přece jsou časově stálé a neselhávající. Právě tak, jako obrazy

v zrcadle nemohou býti odděleny od zrcadla, tak i věci stvořené vědomím nejsou od něho odděleny.

64. Aby se vytvořil obraz v zrcadle, jsou nutné předměty. Nejsou však nutné pro Vědomí, protože ono je soběstačné.

65.–66. Ó Parasurámo, všimni si jen, jak denní sny a halucinace jsou jasně vyobrazeny v mysli i v tom případě, není-li naprosto nijaké reality za nimi. Jak je to možné? Předměty jsou vytvářeny zvláštní schopností mysli – představivostí. Je-li taková představa silná, přijme na sebe tvar jako věc stvořená. Vědomí je čisté, čiré a neposkvřené v nepřítomnosti představ.

67. Před stvořením bylo vědomí čiré, absolutně čisté. Jen jeho zvláštní vlastnost či vůle vytvořila v něm obraz světa.

68.–69. Svět není ničím jiným než obrazem nakresleným na plátně Vědomí. Liší se od mentálního obrazu pouze svým dlouhým trváním, což je důsledkem síly vůle, která tento jev vytváří. Proto se vesmír jeví jako skutečný, hmotný a dokonalý, protože vůle určující jeho stvoření je dokonalá a nezávislá, zatímco lidské představy jsou více či méně pomíjivé podle síly či slabosti vůle, která za nimi stojí.

70. Pouta omezení lze do jisté míry překonat opakováním manter, drahokamy a bylinami, až je nepřerušovaný tok pravého Já zajištěn.

71. Za pomoci čisté jógy, Ó Rámo, pozoruj stvoření, projevené vlastní vůlí, jako halucinace navozené kouzelníkem.“

Poznámka: Říká se, že některé třpytivé drahokamy mají mimořádné vlastnosti. Jsou dokonce jasné i ve dne a nemění svůj třpyt podle pozadí. Často osvětlují předměty nacházející se v jejich blízkosti. O jednom druhu se praví, že je chladný na dotek a neohřeje se ani při dotyku těla. O jiných se říká, že se „potí“ v měsíčním světle. Některé přinášejí majiteli úspěch, jiné svého nositele ničí. Příkladem může být diamant „Naděje“. Příkladů by však mohlo být více.

Živým příkladem jsou kouzelnická představení na dvoře Randžit Singha. Kouzelník vyhodí provaz do výše a ten zůstane stát zpříma ve vzduchu. Pak člověk šplhá po provaze vzhůru až zmizí.

72. „S objekty ve světě lze různě nakládat a používat je. Ale to platí i pro mentální výtvoř (například sny).

73. Kouzelnické výtvoř jsou pouze pomíjivé. Výtvoř jogínů mohou být trvalé. Obojí je vůči svému stvořiteli vnější. Naproti tomu Božské stvoření nemůže být odděleno od všudypřítomného Pána.“

Poznámka: Visvamitra, velký Řiši, se těší pověsti, že vytvořil duplikát vesmíru, jehož část, pozůstávající z konstelací tvořících souhvězdí Střelce, Štíra a jižní Kříž, trvá. Některé stromy, rostliny a byliny, které napodobují dobře známé druhy (např. palmyra, odpovídající kokosu, brambory z džungle a cibule nedobré chuti a neužitečné), jsou také jeho stvořením.

74. „Protože Pán Vědomí je nekonečný, stvoření trvá uvnitř Něho. Opačná tvrzení jsou pouhou fantazií.

75. Jelikož vesmír je pouhou projekcí vědomí v zrcadle Vědomí, jeho neskutečná povaha a podstata může být ujasněna pouze dotazováním se a nijak jinak.

76. Pravda nemůže nikdy změnit svou podstatu, zatímco nepravda se stále mění. Viz, jak proměnná je povaha světa.

77.–78. Rozeznávej mezi neměnnou pravdou a proměnnou nepravdou. Zkoumej svět složený z těchto dvou činitelů, tj. proměnné jevy a neměnné subjektivní vědomí, což lze přirovnat k měnícím se obrazům v neměnném světle zrcadla.

79. Svět nemůže obstát, je-li zkoumán pro svou proměnnou, neskutečnou podstatu. Právě tak jako sova je oslepena a oslněna jasnou sluneční září, tak i svět se staví na odiv nevědomým lidem a mizí po správném dotazování.“

Poznámka: *Člověk vidí za slunečního světla a je bezmocný v jeho nepřítomnosti. Sova vidí ve tmě a je oslepena slunečním světlem. Čí zrak je lepší? To nelze uspokojivě rozhodnout a všechna zkoumání této věci budou bezvýsledná.*

80.–84. „Co je potravou jednomu, může být jedem druhému (např. zkažená lidská potrava, kterou konzumují červi). Co je jednou věcí jogínovi a nebeským bytostem, je jinou věcí jiným bytostem. Dlouhá vzdálenost pro jeden dopravní prostředek může být krátkou pro prostředek jiný.

Dlouhé vzdálenosti prostoru zrcadlené v zrcadle se nacházejí v něm a přece jsou neskutečné.

Šetření prováděná takovýmto způsobem nepřinášejí určitý výsledek. Šetření samo i prošetřovaný objekt zůstávají stejně neurčitelné a jedinou trvalou skutečností, která je základem pro obojí, je Vědomí. Nic jiného kromě něho neexistuje.

86. To, co září jako „Já“, je její Veličenstvo, Absolutní Vědomí. Vesmír je pouze „Já“, jedno a jediné!“

*Tak končí XI. kapitola o zjištění Pravdy
v knize Tripura Rahasja.*

Kapitola XII.

ZDÁNÍ SKUTEČNOSTI VESMÍRU ZÁVISÍ NA SÍLE VŮLE, KTERÁ JEJ VYTVÁŘÍ

1. Přesto, že Parasuráma trpělivě naslouchal Dattatréjovi, stále byl ještě zmaten a otázal se:

2. „Ó Pane! To, co jsi říkal o vesmíru, je pravdou.

3. A když tomu tak je, proč se mně a jiným jeví reálným; nám, kteří jsme jak inteligentní, tak i chytří?

4. A proč se stále ještě i mně zdá být skutečným, i když jsem tě vyslechl, že je tomu jinak? Prosim, dokaž mi neskutečnost světa a odstraň můj přítomný klam.“

5. Takto požádán, Dattatreja, velký mudrc, počal vysvětlovat příčinu klamu, který nás nutí věřit, že svět je reálný.

6. „Poslouchej, Rámo! Tento klam je velmi starý a není ničím jiným než hluboko zakořeněnou nevědomostí, která zaměňuje jednu věc za jinou.

7. Viz, jak pravé Já bylo zanedbáváno a tělo ztotožňováno s Já. Jen porovnej toto nečisté tělo složené z krve a kostí s čistou, neposkvrněnou inteligencí.

8. Toto hrubé tělo bylo zaměněno za křišťálově čiré vědomí pouhou silou zvyku.

9. Také vesmír byl trvale považován za reálný, takže nyní vypadá, jako by opravdu reálný byl. Náprava je možna jedině změnou hlediska.

10. Svět se stává pro člověka tím, za co jej zvykl považovat, co si zvykl o něm myslet, že je. To zjistili jogíní dlouhou koncentrací na objekty.

11.–12. Osvětím ti to starou a podivuhodnou příhodou:

Bylo jednou jedno velmi svaté město Sundara v krajině Vangů. V něm žil velmi moudrý starý král jménem Susena. Jeho mladší bratr Mahásena byl jeho věrným a poslušným poddaným.

13. Král vládl svému království velmi dobře, a proto byl svými poddanými milován. Při jedné příležitosti připravoval oběť koně.“

Poznámka: Tato oběť může být prováděna pouze nejmocnějšími králi. Kůň vybraný a určený k oběti může se toulat, kam mu je líbo. Obětující nebo jeho po-

bočník, případně celá skupina, sleduje koně zpovzdáli. Takový kůň je výzvou králi, do jehož kraje se zatoulal, takže dochází k mnoha střetům, než je kůň úspěšně přiveden zpět a oběť je provedena.

14. „Nejstatečnější princové sledovali koně s velkým vojskem.

15. Jejich tažení bylo vítězné a dostihli břehů Irrawaddy.

16. Byli tak pyšní, že prošli kolem klidně sedícího královského mudrce Gany, aniž by jej pozdravili.

17. Ganův syn si všiml, že urazili jeho otce, a byl tím rozhořčen. Zmocnil se obětního koně a přemohl všechny hrdiny, kteří jej střežili.

18.–23. Ti jej obklíčili sice ze všech stran, ale on před jejich očima spolu s koněm vstoupil do kopce zvaného Ganda. Když zpozorovali jeho zmizení v onom kopci, zaútočili na něj ze všech stran. Mudrcův syn se znovu objevil s velikou armádou, porazil nepřítele a zničil Susenovu armádu. Pobral mnoho zajatců, včetně všech princů, a znovu zmizel v kopci. Několik jednotlivců, kterým se podařilo uniknout, příběhlo k Susenovi a vše mu vyprávěli. Susana byl překvapen a pravil svému bratrovi:

24.–30. „Bratře! Navštiv onoho mudrce Ganu. Pamatuj, že ti, kteří činí pokání, mají obdivuhodnou moc a nemohou být překonáni ani bohy. Proto si jej naklůň a požádej jej, aby ti bylo dovoleno přivést zpět prince i koně včas k oběti, která se rychle blíží. Pýcha bývá mudrci vždy pokořena. Jestli se rozhněvá, může celý svět proměnit v popel. Přístup k němu s úctou, aby tak náš úkol mohl být splněn.“

Maháséna poslechl a okamžitě se vydal za svým posláním. Dorazil ke Ganově pustevně a našel mudrce nehnuté sedícího jako skála, se smysly, intelektem a myslí pod pevnou vládou. Mudrc byl ponořen v Já. Vypadal jako klidné moře, jehož vlny myšlenek se utišily. Maháséna spontánně padl na tvář před mudrcem a počal zpívat jemu k chvále a zůstal tu tak tři dny v uctivém pokoji.

31.–46. Mudrcův syn, který pozoroval nového návštěvníka, byl potěšen, přišel k němu a pravil:

„Těší mne úcta, kterou prokazuješ mému otci. Řekni mi, co mohu pro tebe učinit, a já to okamžitě vykonám. Jsem syn tohoto velikého Gany, poustevníka, jemuž rovno není. Princí, slyš mne! Teď nemůžeš hovořit s mým otcem, protože se nachází v Kévala–Nirvikalpa–Samādhi a vyjde z něho teprve za dvanáct let. Z nich pět již uplynulo a zbývá ještě sedm.“

Řekni mi nyní, co si od něho přeješ, a já to pro tebe udělám. Nepodceňuj mne a nemysli, že jsem jen tvrdohlavý mladík nehodný svého otce. Pro jogína, zabraného v pokání, není nic nemožného.“

Vyslechnuv jej, moudrý Maháséna jej pozdravil se sepjatýma rukama a řekl: „Ó dítě mudrce! Míniš-li vyplnit moje přání, chtěl bych přednésti jen krátkou prosbu tvému moudrému otci, jakmile vyjde ze svého samādhi. Buď tak laskav a dopomoz mi k tomu, prosím.“ Když byl takto požádán, mudrcův syn odpověděl:

„Králi, tvé přání lze těžko splnit. Když jsem však dal slib, nemohu nyní od

slova odstoupit. Musím tě však požádat, abys počkal asi půldruhé hodiny a pozoroval moji jogickou sílu. Můj otec spočívá nyní v transcendentním míru. Kdo jej může probudit nějakým vnějším úsilím? Počkej, provedu to jemnými prostředky jógy.“

Syn usedl, odtáhl se od smyslů, vyrovnaným dechem spojil pránu a apánu a zůstal krátkou chvílí bez pohybu. Tímto způsobem vstoupil do mudrcovy mysli, rozčeřil ji a pak se vrátil do svého těla. Mudrc okamžitě přišel k sobě a nalezl Mahásénu ležícího před ním a vzdávajícího mu chválu. Pak okamžik přemýšlel a pochopil vše svou mimořádnou mocí.

47.–49. Dokonale klidný a dobré mysli pokynul svému synovi a řekl mu: „Hochu, neopakuj tuto chybu. Hněv ruší pokání. Pokání je jediné možné a může postupovat bez překážek, neboť král je ochráncem jogínů. Překážet obětem je vždy trestuhodné a nikdy se nepotkává s ničím dobrým. Buď hodný a vrať koně i prince, a to okamžitě. Udělej to ihned, aby oběť mohla být vykonána ve stanovenou dobu.“

50. Takto poučen, mudrcův syn byl okamžitě uklidněn. Vstoupil do hory, vyvedl prince, vrátil koně a propustil je s radostí.

51.–53. Maháséna poslal prince s koněm do města. Byl překvapen tím vším, co viděl. Pozdravil mudrce a zeptal se jej uctivě: „Pane, řekni mi, prosím, jak princové s koněm mohli být skryti v té hoře?“ Mudrc odpověděl:

54.–56. „Naslouchej, ó králi! Kdysi jsem býval císařem, který vládl říši ohraničené moři. Po jisté době na mne sestoupila Boží milost a byl jsem znechucen světem, který se stal pro mne jen smetím ve světle Vědomí uvnitř mne. Zřekl jsem se království ve prospěch svých synů a odebral jsem se do tohoto lesa. Moje věrná žena mne sem doprovázela. Několik let tak prošlo v našem pokání a v askezi života. Jednou mne žena objala a narodil se jí tento syn, když jsem byl v samádhi. Přivedla mne k vědomí, zanechala mě tu s děckem a zemřela. Chlapce jsem vychoval pečlivě a s láskou. Když dorostl, zaslechl jednou, že jsem býval králem. Přál si také jím být a naléhal, abych mu vyplnil jeho prosbu. Zasněžil jsem jej do jógy, kterou cvičil s takovým úspěchem, že byl schopen silou své vůle stvořit svůj vlastní svět v tomto kopci, jemuž nyní vládne. Kůň i princové tam byli drženi. Nuže, slyšel jsi tajemství tohoto kopce.“ Maháséna se tázal dále:

67. „S velikým zájmem jsem vyslechl tvoje líčení tajemství kopce. Chtěl bych jej vidět. Můžeš mi splnit toto přání?“

68. Takto požádán mudrc přikázal svému synovi: „Hochu, proved' jej tím městem a uspokoj jej!“

69. Pak opět upadl do samádhi a jeho syn odešel s králem.

70. Mudrcův syn vstoupil do hory bez všech nesnází a zmizel. Ale Maháséna tam nebyl schopen vstoupit. Proto zavolal zpět mudrcova syna.

71. Ten také volal z vnitřku hory na krále. Pak vyšel ven a pravil mu:

72.–74. „Ó králi, do tohoto vrchu nelze proniknout s tak slabými jógickými silami, jaké máš ty. Je pro tebe příliš hustým. Musíš však tam být vzat, jak na-

řídil můj otec. Zanech svoje hrubé tělo v této dutině kryté keří. Vstup do hory pouze se svým duševním tělem spolu se mnou." Král však nemohl tak učinit a ptal se:

75. „Řekni mi, svatý, jak mám odhodit toto tělo? Učiním-li tak násilím, zemřu.“

76. Světec se usmál a řekl: „Zdá se, že neznáš jógu. Dobře, zavři oči!“

77. Král zavřel oči. Světec do něho vstoupil, vyprostil jeho jemnější tělo a zanechal jeho hrubé tělo v jeskyni.

78. Pak svou jógickou silou světec vstoupil do hory spolu s jemným tělem krále, který si přál vidět království uvnitř onoho kopce.

79. Když byli uvnitř, vnukl spícímu sen. Král shledal, že jej drží světec v nekonečném prostoru a éteru.

Poznámka: *Ativáhika šáríra (astrální tělo) je vyčerpávajícím způsobem popsáno v knize Jóga Vašíšta.*

80.–82. Přepadl jej strach, jak se díval všemi směry, a prosil světce: „Neopouštěj mne nebo bych zahynul v tomto neomezeném prostoru.“ Světec se zasmál jeho strachu a řekl: „Nikdy tě neopustím. Buď si tím jist. Nyní se dívej kolem sebe a neboj se ničeho!“

83.–95. Král si dodal odvahy a rozhlížel se kolem. Viděl nahoře oblohu zahalenou v temnu noci a zářící hvězdami. Vystoupil na ni a díval se dolů. Došel k oblasti měsíce a otupěl a zkřehl mrazem. Ochráňován světcem, odebral se ke slunci a byl sežehnut jeho paprsky. Osvěžen a ošetřen světcem, viděl odtud celou oblast, která byla protějškem nebes. Vystoupil se světcem na vrcholky Himalájí, odkud mu ukázal celý kraj i země. Obdařen mocným zrakem, byl schopen vidět vzdálené země a objevil i jiné světy vedle toho, ve kterém byl. Na těchto vzdálených světech na mnohých místech převládla temnota. Země byla na některých světech ze zlata. Byly tu oceány, ostrovní pevniny prořáté řekami a horami. Byla tu nebesa obydlená Indrou a bohy, Asúry, lidskými bytostmi, rakšásky a jinými druhy nebeských bytostí. Pak poznal, že světec se rozdělil na Brahma a Satjalóku, na Višnu ve Vaikuntu i na Šivu v Kailasu, zatímco po celý ten čas existoval ve svém původním Já jako král, vládoucí v přítomném světě. Král byl ohromen jógickou silou světce. Nakonec mu mudrcův syn řekl: „Tato podívaná trvala podle pravidel platných zde pouze jediný den. Ale dvanáct tisíc let prošlo na tomto světě, kterému jsi byl zvyklý. Tak, a nyní se vraťme k mému otci.“

96. To řka, pomohl králi vyjít z hory do zevního světa.

*Tak končí kapitola XII. o vidění v hoře Ānda
v knize Tripura Rahasja.*

Kapitola XIII.

JAK BDĚLÝ STAV A SPÁNEK SE SNY JSOU V PODSTATĚ SOBĚ PODOBNY A O TOM, ŽE OBJEKTY JSOU POUZE MENTÁLNÍMI OBRAZY

1.–2. Mudrcův syn krále uspal, spojil jeho astrální tělo s tělem hmotným, které zůstalo v jeskyni a pak jej zase probudil.

3. Probrav se ke smyslům, Maháséna shledal celý svět změněný. Lidé, kořata řek, stromy, nádrže, všechno, úplně všechno bylo docela jiné.

4.–30. Užasl a zeptal se světce: „Ó velký! Jak dlouhý čas jsme to strávili prohlížením tvého světa? Tento svět vypadá docela jinak, než jakému jsem byl zvyklý.“ Mudrcův syn odpověděl: „Slyš, králi! Je to ten samý svět, v němž jsme byli a který jsme opustili, abychom si prohlédli vnitřek hory. Tento svět však prodělal ohromné změny v důsledku uplynulé dlouhé doby. My jsme strávili pouze den prohlídkou oblasti kopce. Stejná doba na zemi trvá dvanáct tisíc let. Země se za tu dobu přiměřeně změnila. Podívej se jen na rozdíl v chování lidí a na rozdíl jazykové. Takové změny jsou docela přirozené. Sám jsem si již dříve všiml podstatných změn. A podívej se, tu je Pán, můj otec, v samádhi. Zde jsi před ním stál a vzdával mu hold a modlil se k němu. A tu vidíš ten kopec před sebou.

Za tu dobu se potomci tvého bratra rozmnožili do tisíců. Co bylo Vanga, to je nyní džungle zamořená šakaly a divokými zvířaty. Jakýsi Virabahu z linie tvého bratra má nyní sídelní město Visala na břehu řeky Kšipra v zemi Malva. V tvém vlastním rodě je nyní králem Susarma, jehož sídelní město je Vardhana v zemi Drávidů na březích řeky Tanbrabharani. Takový je běh tohoto světa, který se nezastaví ani po krátký čas. Za tu dobu se hory, řeky, jezera i obrysy země změnily. Hory se snížily, nížiny vystoupily, pouště se staly úrodnými. Náhorní roviny se staly písčitymi pruhy, skály se rozpadly a staly blátem. Hlína někdy ztverdne. Obdělávané farmy staly se neplodnými a země dříve pustá počala být obdělávána. Vzácné kameny staly se bezcennými a cetky nabyly nevyjádři-

telnou cenu. Slaná voda změnila se ve sladkou a pitná voda stala se brakickou. Některé země mají teď více lidí než dobytka a jiné jsou nyní zaplaveny jedovatými plazy, hmyzem a červy. Takové jsou některé změny, které přicházejí na zem v průběhu času. Ale není nijakých pochybností, je to těž země, kde jsme byli předtím."

Když Maháséna vyslechl vše, co mudrcův syn řekl, z duševního otřesu ztratil vědomí. Byl přiveden svým společníkem k sobě. Přemožen zármutkem, truchlil pro ztrátu svého královského bratra, bratrova syna, své vlastní ženy a svých dětí.

Po krátké chvíli utišil syn mudrce jeho zármutek moudrými slovy: „Jsi-li rozumný člověk, proč truchlíš a nad čím ztrátou? Rozumný člověk nikdy nečiní bez účelu a jednat bez rozvážení je dětinské. Mysli nyní trochu a pak mi řekni, jaká ztráta tě rmoutí a k jakému účelu tvůj zármutek slouží."

Takto tážán, Maháséna odpověděl:

„Moudrý, to nemůžeš pochopit příčinu mé lítosti? Jak se můžeš ptát po důvodech mého smutku? Vždyť jsem ztratil všechny své blízké. Člověk je obvykle velmi smutný, když pouze jeden z jeho rodiny zemře. Já jsem však ztratil všechny přátele, všechny příbuzné a ty se ještě tážeš, proč jsem smutný?"

31.–48. Mudrcův syn pokračoval v hovoru s posměchem. „Králi, řekni mi, je snad tento záchvat lítosti dědičnou ctností? Dopustíš se hříchu, nebudeš-li si v tomto okamžiku hovět v lítosti? Nebo si myslíš, že projevy takového zármutku nahradíš svou ztrátou? Ó králi! Mysli dobře a řekni mi, co získáváš svou lítostí? Pokud jí nemůžeš odolat, vyslechni, co ti pravím!

Taková ztráta není nic nového. Tvoji předkové zemřeli již před dávnou dobou. Truchlil jsi vůbec někdy nad jejich ztrátou? Jestliže řekneš, že je to pro pokrevní příbuzenství, že nyní truchlíš, neživili se červi těly tvých rodičů? Proč červi nejsou tvoji příbuzní a proč netruchlíš nad jejich ztrátou? Ó králi! Mysli! Kdo jsi? A čím smrt je příčinou tvého nynějšího zármutku? Jsi tělem, nebo něco jiného než tělo? Tělo je pouhým konglomerátem nejrůznějších substancí. Poškození jediné z nich znamená zničení celku. Není ani okamžiku, v němž by každá ze složek neprodělávala nějakou změnu. A výměty – nepředstavují ztrátu alespoň části těla? Ti, které jsi nazýval svými bratry a podobně, jsou pouhá těla. Těla jsou složena z prachu země. Zahynou-li, vrací se do země. A země se nakonec rozplyne v energii. Co se tedy ztratilo?

Ve skutečnosti však nejsi tělem. Máš tělo a nazýváš jej vlastním, právě tak jako šaty, které máš na sobě. V čem je rozdíl mezi tvými šaty a tvým tělem? Máš nějaké pochyby o správnosti tohoto závěru? Nejsi-li vlastním tělem, jaký vztah je tu mezi tebou a jiným tělem? Odvozuješ podobné nároky na příbuzenské vztahy se šaty, řekněme tvého bratra? Proč tedy truchlíš nad ztrátou těl, která nejsou nijak odlišná od šatů a rouch?

Říkáš, mé tělo, mé oči, můj život, má mysl a tak dále. Ptám se tě tedy – a řekni mi přesně – co vlastně jsi?"

Takto tážán, Maháséna počal přemýšlet a neschopen problém vyřešit, vyžá-

dal si čas na pečlivé uvážení. Pokorně se však vrátil a řekl: „Pane, nevím, kdo jsem. Uvažoval jsem o celé věci, ale stále tomu nerozumím. Můj zármutek je jen přirozený. Nemohu za to.

Mistře, hledám u tebe ochranu. Řekni mi, čím to je, že každý je přemožen zármutkem, zemřou-li jeho příbuzní. Nikdo, zdá se, nezná sám sebe. Netruchlím také nad všemi svými ztrátami. Podřizuji se ti jako tvůj žák. Prosím, vysvětli mi tyto věci.“ Takto požádán, syn mudrcův promluvil k Maháséni:

49. „Lidé jsou klamáni představami, které vytváří Božské Veličenstvo. Trpí bédami, které vyvěrají z nevědomosti o nich samých, ale jejich utrpení je nesignifikantní.

50. Tak dlouho, pokud nevědomost o sobě samém trvá, tak dlouho trvá zármutek a utrpení.

51.–52. Právě tak jako člověk, který sní, je bláhově vystrašen svými vlastními sny nebo jako člověk nerozumný je klamán hady vytvářenými na kouzelnickém představení, tak trpí strachem člověk neznalý svého Já.

53.–55. Právě tak jako člověk, který se probudí ze svého snu nebo divák kouzelnického představení zpravený o neskutečné povaze kouzelnických vytvořitelů se již nebojí a naopak posmívá se těm, kteří tak činí, tak také ten, kdo si je vědom svého Já, nejen se více nermoutí, ale on se i usmívá nad zármutkem jiných. Proto, ó statečný hrdino, rozboř svoji nedobytnou pevnost iluzí a poznej Sebe, a tak překonej svá neštěstí. Prozatím alespoň rozlišuj a nebuď bláhový.“

56.–58. Vyslechnuv mudrcova syna, Maháséna řekl: „Mistře! Tvé vysvětlení nevystihuje podstatu věci. Sen nebo kouzla mohou být rozpoznány jako klam. Avšak tento tvrdý, hmotný svět je stále skutečný a smysluplný. Nelze jej popřít a je setrvalý. Jak je možné jej přirovnávat k prchavému snu?“ Syn mudrce odpověděl:

59. „Slyš, co ti pravím! Tvé mínění, že moje vysvětlení nevystihuje věc, je dvojitém klamem, asi tak jako sen ve snu.“

Poznámka: Prvním klamem je představa, že vesmír je oddělen od Já a druhým klamem je představa, že předměty viděné ve snu jsou iluzemi odlišnými od iluzí viděných ve bdění. Bylo by možné to přirovnat k iluzi, kdy snící zaměňuje vysněný provaz za vysněného hada. Sám sen je iluzí a jeho omyl je iluzí v iluzi.

60.–70. „Uvaž sen tak, jak by jej prožíval snící, a řekni mi, zda stromy ve snu neposkytují stín chodcům a neunesou-li ovoce ve prospěch jiných? Je sen pocíťován jako sen – to jest nepravý a prchavý – ve spánku samém? Chceš říci, že sen je poznán sám jako neskutečný, když se z něho probudíš? Nejeví se bdělý svět jako stejně neskutečný ve snu nebo v hlubokém spánku beze snů? Namítáš, že s bdělým stavem tomu tak není, protože je tu jeho kontinuita, když jsi se probudil. Nejsou však tvoje denní sny také kontinuální? Jestliže řekneš, že to není zřejmé, pak uvaž, zda kontinuita bdělého stavu není přerušována každým okamžikem tvého života? Chceš snad naznačit, že hory, moře a země sama jsou jevy reálné, navzdor skutečnosti, že jejich vzhled a tvar se stále mění?

Což není snový svět podobně spojitý se svojí zemí, horami, řekami, přáteli a příbuznými? Stále ještě pochybuješ a věříš v jeho trvalou podstatu? Pak rozšíř tytéž úvahy na podstatu světa stavu bdělého a poznáš, že je stejně nestálý.

Stále se měnící objekty, jako tělo, stromy, řeky a ostrovy, bez námahy shleďáš pomíjivými. Ani hory nejsou neměnné, neboť jejich obrysy se mění erozí vodopádů a horských potoků, jsou pustošeny lidmi, divokými zvířaty, hmyzem, blesky, bouřemi a tak dále. Podobné změny můžeš nalézt na mořích i na zemi. Proto ti říkám, že bys měl věci zkoumat důkladněji.“ Ale ty budeš pravděpodobně namítat asi toto:

71.–79. „Sen i bdělý stav se sobě podobají v jejich nespojitém souladu jako řetěz sestavený z článků. Existence jakéhokoliv objektu není kontinuální, protože každý nový jev zahrnuje v sobě samém svůj pozdější zánik. Nelze však popřít kontinuitu v základě, který je podkladem objektů!

Protože snové výtvořiny jsou zapomínány a jeví se být nepravými skutečnostmi v době právě přítomné, jaké rozlišovací znaky vytýčíš mezi základem objektů snových a objektů přítomného bdělého stavu?

Jestliže řekneš, že sen je klam a iluze a že jeho podklad je rovněž takový, zatímco přítomné výtvořiny za stavu bdělého musí být pravé, a proto i jeho podklad musí být rovněž pravý, ptám se tě, co je vlastně iluze?

Je určena pouze pomíjivostí své povahy, což není nic jiného, než objevování se a mizení z dosahu našich smyslů. Což není vše zapomenuto v hlubokém spánku? Jestliže však trváš na tom, že vzájemný rozpor jako svědectví je nespolehlivý a tedy nic nedokazuje, rovná se to výroku, že spontánní smyslové vnímání něčeho je nejlepším důkazem. Právě tak lidé jako ty nemají správný názor na povahu podstaty věcí.

Proto přijmi mé tvrzení, říkám-li, že přítomný svět je podobný světu snovému. Ve snu také plynou dlouhá období. Proto jak účelností, tak i setrvalostí jsou si oba stavy podobny. Právě tak, jak zřetelně jsi si vědom sebe ve stavu bdělém, tak tomu jest i ve stavu snovém.

80. A jestliže oba tyto stavy jsou si tak podobny, proč netruchlíš pro ztráty svých snových příbuzných?

81. Vesmír ve stavu bdělém se jeví všem lidem jako skutečný díky síle dlouhého zvyku. Jestliže bychom si zvykli vidět jej ve své představě prázdným, pak by se vše rozpustilo v prázdnotu.

82.–84. Člověk si počne něco představovat. Pak o tom rozjímá. Postupujícím a opakovaným sdružováním představ se pak utvrzuje v názoru, že je to pravda, pokud si něco neodporuje. Tímto způsobem se svět jeví reálným tak, jak tomu člověk navykl. Můj svět, který jsi navštívil, poskytuje důkaz. Pojď, nyní objedeme ten kopec a uvidíš.“

85. Mudrcův syn pak s králem obešli spolu vrch, až došli zase na původní místo.

86.–89. Pak pokračoval: „Pohleď, ó králi! Obvod tohoto vrchu je sotva dvě a půl míle. A přece jsi viděl v něm celý vesmír. Je tedy skutečný nebo nesku-

tečný? Je to sen nebo něco jiného? A co prošlo jako den v jeho světě, počítalo se za dvanáct tisíc let zde. Co je správné? Mysli a řekni mi! Zřejmě nemůžeš rozeznat moji představu od snu a nemůžeš si pomoci závěrem, že svět není nic než představa. Můj svět zmizí okamžitě, jakmile přestanu o něm rozjímat.

Proto přesvědč sám sebe o snové povaze tohoto světa a nehov si v zármutku pro smrt tvého bratra.

90. Právě jako snové výtvoř jsou pouhými obrazy pohybujícími se na promítací ploše mysli, tak také tento svět, včetně tebe, je lícem obrazu vykresleným Inteligencí a není ničím více než obrazem v zrcadle. Pozoruj, jak se budeš cítit v tomto přesvědčení. Budeš povznesen nastoupením vlády nad sebou či budeš sklíčen ztrátou svého příbuzného ve svých snech?

91. Poznej, že Já – Vědomí, je soběstačné zrcadlo, promítající a projevující tento svět. Já je čisté, čiré a neposkvrněné Vědomí. Pospěš si. Poznej je rychle a získáš transcendentní štěstí.“

*Tak končí kapitola o vidění Horského města
v knize Tripura Rahasja.*

Kapitola XIV.

O TOM, ŽE VESMÍR JE POUHOU PŘEDSTAVOU, JAK ZÍSKAT PEVNOU VŮLI, SCHOPNOU JEJ STVOŘIT A NEJVYŠŠÍ PRAVDA

1.–6. Vyslechnuv mudrcova syna, Mahaséna počal jasné a vážně přemýšlet. Došel k závěru, že svět je podobný snu a překonal svůj zármutek. Jak sílilo jeho přesvědčení, jeho mysl se utišila a Maháséna se uklidnil. Pak se zeptal svého společníka: „Velký a moudrý světče, znáš tento svět a i to, co je za ním. Nevěřím, že by tu bylo něco, čeho bys neznal. Prosím, řekni mi nyní, jak můžeš říci, že vše je pouhou představou. Ať si představuji, jak jen co mohu, má představa se nezhmotňuje. Tys však stvořil vesmír silou své vůle. A ještě k tomu, jak to, že čas i prostor se liší v těchto obou světech? Prosím, vysvětlí mi to.“

Takto požádán, mudrcův syn odpověděl:

7. „Vůle působí buď účinně, nebo neúčinně, podle toho, je-li jednotná, nebo oslabená nerozhodností.

8. Což nevíš, že tento svět je výsledkem přání Brahmy? Proto vypadá tak skutečný a tak trvalý, neboť původní přání bylo tak mocné.

9. Ale svět tvého stvoření nikdo nebere vážně a tvá vlastní nevíra jej činí nepoužitelným.

10.–15. Představy se materializují z různých důvodů, a to buď účinkem přirozené funkce, jak je tomu v případě Brahmy – Stvořitele nebo držením a vlastněním vzácného drahokamu života, jak je tomu v případě Jakšasů nebo Rákšasů (třídy nebeských bytostí). Také pomocí čarovných bylin, jak je tomu v případě božstev (o nektaru se říká, že obsahuje extrakt vzácných rostlin). Také prováděním jógy, jak to činí jóginí. Dále záračnou mocí zaříkávání, jak je tomu u některých siddhů. Také silou askeze a odříkání, jak je tomu v případě mudrců. A konečně těž darem Milosti, kterou udílí architekt vesmíru (Višvakarma).

Člověk musí zapomenout na staré souvislosti, aby mohly být nové představy účinné, a tyto vytrvají jen potud, pokud jim staré představy nepřekážejí. No-

vě představy jsou účinné, pokud jim nekladou odpor představy jim předcházející, které je ničí. Jsou účinné, pouze jsou-li dosti silné, a pak je možné vykonat i veliké věci.

16. Tvé představy se nematerializují z výše uvedených důvodů. Proto je třeba soustředování myšlenek, žádáš-li si, aby tvá vlastní stvoření byla trvalá.

17.–23. Myní ti povím něco o rozdílu mezi časy a prostory. Nejsi zběhlý ve světských záležitostech, a proto jsi zklamán. Já ti nyní objasním, jak se takové rozdíly objevují. Slunce umožňuje viděti všem, ale sovy oslepuje. Voda je přirozeným živlem pro ryby, ale člověk se v ní utopí. Oheň člověka sežehne, ale je potravou pro ptáka tittiri. Oheň bývá zpravidla uhašen vodou, ale bují i pod hladinou oceánů v čase rozpuštění vesmíru. Podobné neshody a odchylky jsou patrné všude. Lidé a zvířata jsou zaměstnáni aktivitou svých údů a smyslů, naproti tomu duchové tak činí prostřednictvím těl jiných bytostí. Takových rozličných případů je bez počtu a jejich vysvětlení je takové:

24.–25. Zrak, to je oko, a není zraku bez oka. Oko nemocného žlutenkou vidí vše žlutě. Myopie vytváří zdvojený obraz jediného předmětu.

26.–32. Abnormální vidění je tedy důsledkem abnormálního oka. O Karandacích na Východních ostrovech se říká, že vidí vše červeně. Podobně i obyvatelé ostrova Ramanaka vidí vše obrácené hlavou dolů. Můžeme slyšet mnoho a mnoho takových podivností a všechny z nich se zakládají na abnormalitě lidského oka. Náprava je možná náležitým ošetřením. Totéž však platí i pro ostatní smysly i pro lidskou mysl.

Vztah mezi prostorem a předměty, mezi časem a událostmi, odpovídá tomu, jak je vyhodnocuješ. Pevný vnitřní vztah mezi nimi není.

33. Když si navzájem prokázali, že předměty a události jsou pouze „uvnitř“, mudrc pokračoval v dokazování, že pro Já – Vědomí není ničeho vně.

To, co bývá lidmi označováno jako zevní, je prostě původ a opora vesmíru, jako je promítací stěna ve vztahu k obrazu na ní.

34.– 40. K tomuto vnějšku nemůže být naprosto nic externího, leda by to bylo vlastní tělo člověka. Jakým způsobem však může být z tohoto vnějšku externalizováno? Například, řeknete-li „vně toho kopce“, pak kopec je jaksi vytažen z prostoru, ve kterém se nachází. Není již v něm začleněn. Ale tělo lze vidět v prostoru právě tak, jako tam lze vidět hrnec. Závěrem lze říci: „Tělo je ve vztahu vůči pozorovateli zevní.“

To, co je vidět, leží v dosahu světelného zdroje. Jestliže je mimo, vně tohoto dosahu, pak to nelze vidět. Proto osvětlované objekty musí být v dohledu osvětlovatele uvnitř dosahu světelného zdroje. Tělo a podobné předměty jsou osvětlovány, protože jsou objektivizovány. Ale osvětlované a osvětlující nemůže být identické. Osvětlující nemůže být objektivizován, neboť kdo je ten vidoucí, oddělený od osvětlujícího? A jak může ono osvětlení, jímž vidoucí vidí, být odděleno od něho samého?

Tvrdit, že osvětlující poskytuje světlo a existuje jako předmět oddělený od samého vidoucího, je nemožné. Z tohoto důvodu nelze připustit v osvětlujícím

nějakou v něm cizí příměs. On je osvětlujícím v plné dokonalosti – pouze sám – a *Bytím* všeho!

41. On se rozpíná jako prostor i čas, které jsou nekonečné a dokonalé, jsouce zahrnuty v trojici osvětlující, osvětlení a osvětlované.

42. Pokud jde o „vnitřní“ a „vnější“, vše je zahrnuto v osvětlení. Jak tedy může něco být „vně“? Snad jako špička hory na hoře?

43. Celý vesmír se nachází v tomto osvětlení, které soběstačně září ze sebe sama všude a za všech dob.

44.– 45. Tímto „osvětlením“ je Její Transcendentní Veličenstvo Svrchovaná Tripura. Je nazývána Brahmou ve Védách, Višnuem vyznavači Višny, Šivou vyznavači Šivy, Šakti vyznavači Šakti.

Neexistuje opravdu nic jiného než Ona.

46. Ona drží v sobě vše svou silou jako zrcadlo obraz. Ona je zdrojem světla ve vztahu k osvětlenému.

47.– 49. Předměty jsou pak ponořeny do tohoto osvětlení, jako je ponořen obraz města v zrcadle.

Stejně jako obraz města není oddělen od zrcadla, tak vesmír není odloučen od Vědomí. Stejně tak jako obraz je částí a kusem jasného, hladkého, souvislého a jediného zrcadla, tak také vesmír je částí a kusem pevného, dokonalého a jednotného Vědomí – jmenovitě onoho Já.

50. Důkaz o existenci světa nelze podat pokusem. Prostor je prostě prázdný, sloužící k umístění předmětů.

51. Vesmír je vždy a zcela pouhým vjemem ve Vědomí. Otázka nyní zní, jak Vědomí, jsouc prázdné, je zároveň hutné a pevné.

52. Stejně jako zrcadlo, ač hutné a neproniknutelné, přece obsahuje obraz, tak také čiré Vědomí je svým způsobem hutné a neproniknutelné, a přece v sobě dává rozvinout celému vesmíru působením své soběstačnosti.

53. Ač tedy Vědomí je všepronikající, hutné a stejnorodé, přece v sobě drží pohyblivé i nepohyblivé výtvořiny se vši jejich obdivuhodnou růzností a proměnností, a to bez jakékoli bezprostřední nebo konečné příčiny toho.

54.– 55. Jako zrcadlo zůstává neovlivněno střídáním nejrůznějších obrazů v něm a nepřestává zobrazovat stejně jasně jako dříve, tak také jediné Vědomí osvětluje stav snový i bdělý, což lze ověřit vhodnou meditací.

56. Ó králi! Zkoumej znovu svoje denní sny a duševní představy. Ač jsou v podrobnostech dokonalé, přece nejsou ničím jiným než pouhými mentálními obrazy.

57. Vědomí, které zřetelně těmito stavy proniká, zůstává neposkvřeno před stvořením i po rozplynutí světa. I v době existence světa zůstává neovlivněno jako zrcadlo obrazy, které se zrcadlí v něm.

58. Ač nedotčené, neposkvřené, pevné, hutné a jednoduše Absolutní Vědomí, jsouc soběstačné, projevuje v sobě to, co vypadá jako „vnějšek“, právě tak, jako zrcadlo zobrazuje v sobě prostor, jako by se nacházel mimo ně.

59.– 60. To je první stupeň Stvoření. Nazývá se nevědomostí nebo také

temnotou. Počíná si jako nekonečně malý zlomek celku, projevuje se jakoby vnější vzhledem ke svému místu původu a je vlastnictvím ega. Toto odcizení má svou příčinu v latentních sklonech, které se projeví později. Protože byla porušena totožnost s původním Vědomím, je to nyní prostá, necítící a nevnímavá energie.

KOMENTÁŘ: Komentátor k tomu dodává: To, co je Absolutním Vědomím těsně před stvořením, nazývá se Mája, a později, když se objeví ego, nazývá se avidjá (nevědomost). K vyrušení z klidu dochází v důsledku latentních sklonů, které v krátkém čase dozrávají. Jsou to latentní snahy ega, které se nerozpustilo v původní stav v době rozpouštění vesmíru.

61. „Vědomí, které osvětluje „vnějšek“, se nazývá Vivatattva, zatímco individuální vědomí jako „já“ je Šaktitattva.“

Poznámka: Šiva je vědomí „vnějšku“, Šakti je dynamická síla vládnoucí potenciálními tendencemi v individuálním „já“.

62. Když vědomí „vnějšku“ kombinováno s individuálním vědomím „já“ zahrne celý představovaný prostor jako Já, nazývá se to pak Sada-Šiva-tattva.

63. Když se později realizuje odloučení a transcendence abstrakce Já i vnějšku, nastane přímé a jasné ztotožnění se s prázdným prostorem, což se nazývá Íšvara-tattva. Zkoumání a proniknutí posledními dvěma stupni je čistá vidjá (poznání).

64. Všech těchto pět tattev je čistých, protože se stále ještě vztahují k dosud nediferencovaným podmínkám jako potenciální možnosti ukryté v semenu.

65. Teprve po rozlišení, které je stvořené působením síly vůle, nevědomá část převládne nad druhou částí jako něco rozdílného a opačného od předchozího stavu a podmínek.

66. Když se rozlišování již jasně rozvinulo jako výhonek vyklíčivšího semene, tato nevědomá nadvláda se nazývá Mája-šakti.

67.–69. Vědomá fáze se nyní zmenšuje, zaujímá nižší postavení a přijímá jméno Puruša, jenž je kryt pěti obaly, jmenovitě 1) něčím činícím („kala“), 2) omezeným vědomím („vidja“), 3) žádostí a přáním („raga“), 4) přiděleným životem („kala“) a 5) stanoveným pořádkem věcí („nijati“).

70. Karma jedince, vytvořená sklony získanými jako výsledky různých činností předchozích vtělení, je nyní podporována inteligencí a trvá jako Prakriti (přirozenost).

71. Tato Prakriti je trojí stejně jako skutky člověka jsou trojího druhu. Projevuje se jako tři stavy života; stav bdělý, stav spánku se sny, stav spánku beze snů. Pak přijímá jméno čitta (mysl).

72. Karma trvá pod jménem Prakriti v bezesném spánku a pod jménem

čitta ve stavech zbývajících. Vždycky je složena z nevědomých sklonů myslí a vědomé inteligence.

73. Pokud sklony (vásany) zůstávají neprojevené, jejich celek se nazývá avjakta (neprojevené). Rozdíly povstávají pouze ve stavu čitta (v myslí), neboť není rozdílu mezi jedinci za hlubokého spánku a tak je tomu i v Prakriti. Ta se nazývá čitta v okamžiku, jak se rozdíly projeví.

Poznámka: *Spánek beze snů je charakterizován nediferencovaností a je tomu tak pro všechny, bez ohledu na sklony myslí a její znečištění. Zároveň s vědomím těla se projevují i ostatní stavy. Individuální záliby, radost i žal, se projevují pouze ve stavu bdělém a snovém podle toho, jak vrozené tendence myslí (vásany) dozrávají a poskytují ovoce. Když je jejich zásoba vyčerpána, převládá spánek beze snů. Pak již není radosti a nijakých rozdílů vzhledem k vyčerpané zásobě. Když má karma připravenou další zásobu, spánek je přerušen a rozdíly vyvstávají znovu. Z toho je zřejmé, jak se nerozlišené jedno projevuje jako vesmír v celé jeho různosti a proměnnosti a jak se tento vesmír zase periodicky sám v sobě rozplývá.*

75. „Proto je mysl Purušou (jedincem), jestliže se prosazuje jako vědomá fáze a táž mysl (čitta) se stává avjakta (neprojevenou), když převládne nevědomá fáze Prakriti (přirozenosti).

76. Proto se čitta podle svých činností projevuje trojím způsobem jako ego, intelekt a mysl.

77. Je-li ovlivňována těmito třemi kvalitami, projevuje se podrobněji takto: Sattva (zářnost), která tvoří pět smyslů – zrak, chuť, čich, sluch a hmat; Rádžas (činnost) – řeč, ruce, nohy, orgány zažívací, vyměšovací a plodící; Tamas (temno) – země, vzduch, voda, oheň i éter.

78. Svrchovaná Inteligence koketuje takto tímto způsobem s vesmírem, zůstávajíc po celý čas ničím neovlivněna a svědkem svých vlastních výtvorů.

79. Přítomný svět je duševním výtvozem Brahmy či Hiranjagarbhy, ustanoveným Stvořitelem ze síly vůle Prvotní Bytosti, Šrí Tripury.

80. Vědomí „ty“ a „já“ jsou esencí stvoření všeho druhu. Takové poznání je projevem transcendentního vědomí. V něm nemůže být rozdílů právě tak, jako není rozdílů v prostoru, ať je ohraničován vnitřkem hrnce nebo ať jím není obklopen.

81. Rozdíly mezi stvořenými věcmi vznikají pouze působením vlastností, které omezují vědomí. Tyto kvalifikace (např. tělo, limit věku) jsou mentálními představami Stvořitele a jsou určeny zásluhami jedince z minulosti. Jestliže tvořivá síla vůle ustává ve své činnosti, nastává rozpuštění a výsledkem je nerozlišený stav.

82. Pokud jde o tvoji sílu vůle, ta je podrobena vůli Stvořitele. Jestliže tato překážka bude překročena metodami již připomenutými, pak i tvoje vůle stane se účinnou.

83. Čas, prostor, hrubé výtvořy a tak dále jsou vytvářeny v souhlasu s představivostí jednajícího činitele.

84.– 86. Tak určitá doba bude pouze jedním dnem podle mého počtu, zatímco je dvanácti tisíci léty podle Brahmy. Prostor vymezený podle Brahmy dvěma a půl mílemi může být pro mě nekonečnem a obsáhnout celý vesmír. Tímto způsobem může vše býti pravé a zároveň i nepravé.

87.–88. Představ si v sobě horu i čas v nejjemnější formě a smyslu. Pak rozjíměj o celých stvořeních světa v nich. Budou trvat tak dlouho, pokud vytrvá tvá koncentrace, třeba do věčnosti pro všechny praktické případy, jestliže síla tvořj vůle bude dosti veliká.

Proto ti říkám, že tento svět je pouze výplodem obrazotvornosti.

89. Ó králi! Vše zářj jen uvnitř v projeveném vědomí Sebe. Proto co vypadá jako vnějšj svět, je ve skutečnosti pouze obrazem na plátně mysli.

90. Vědomí je takto promítací plochou a obrazem, a proto jogíni jsou schopni vidět dlouhé vzdálenosti prostoru a poznávat i dlouhé intervaly času.

91. Proto mohou v okamžiku překonat každou vzdálenost a proniknout podstatou všeho, neboť vidí vše tak jasně jako plod borůvky na dlani své ruky.

92. Proto uznej skutečnost, že svět je pouze obrazem v zrcadle vědomí, a pěstuj soustředění „já jsem“, přebývej jako čistě Bytí a vzdej se klamu o realitě tohoto světa.

93. Pak se staneš podobným mně a budeš soběstačný.“ Dattatreja pokračoval:

„Vyslechnuv vyprávění mudrcova syna, král Maháséna zvítězil nad svými klamy. Jeho intelekt byl očištěn a pochopil, co je konečným cílem. Pak cvičil samádhi, stal se soběstačným, aniž by závisel na nějaké vnějšj činnosti a vedl dlouhý a šťastný život. Přestal se ztotožňovat se svým tělem a stal se absolutním jako transcendentní prostor, až byl konečně osvobozen.

Tak vidíš, Bhargavo, že vesmír je pouhým duševním obrazem právě tak pevným, jako je síla vůle a ne více. Není nezávislý na vědomí. Promysli vše sám a iluze tě náhle opustí a zmizí.“

*Tak končí kapitola XIV,
vyprávění o městě v hoře v knize Tripura Rahasja.*

Kapitola XV.

ČEHO TŘEBA VĚDĚT A CO ZNÁT NETŘEBA O PODSTATĚ VĚDOMÍ

1. Vyslechnuv Dattatrėjovo líčení obdivuhodného příběhu horského města, Parasuráma žasl stále více a více.

2. Pak s jasnou myslí uvažoval nad učením svého Mistra. Vrátil se k němu a požádal jej znovu:

3. „Pane! Uvažoval jsem o smyslu tvého učení, které jsi mně poskytl formou prostých i vznešených příběhů, které jsi mi vyprávěl.

4. Pochopil jsem, že pouze Inteligence je skutečná a jediná a že objekty jsou pouhými obrazy tak neskutečnými, jak neskutečný je obraz světa v zrcadle.

5. Její transcendentní Veličenstvo, Mahéšvari, je oním Vědomím, projevujícím se jako Inteligence poznávající celý rozsah jevů, počínaje neprojeveným stavem spánku a konče tímto světem, které jí procházejí v rychlém sledu.

6. To vše je zřejmě důsledkem soběstačnosti tohoto Vědomí a vše se děje bez bezprostřední příčiny. Tolik asi jsem pochopil po hlubokém uvažování.

7. Bylo však řečeno, že tato Inteligence je za hranicí poznávání, protože pro vždy existuje jako čisté poznání sebe sama.

8. Nechápu, jak by mohla být uvědoměna, jestliže je za mezí poznání. A cíle nelze dosáhnout, aniž bychom jej poznali.

9. Cílem je osvobození. Jaká je jeho podstata? Jestliže někdo může být osvobozen ještě za života, čím je běh jeho osvobozeného života určován, pokud je to vůbec možné?

10. Jsou mudrci, kteří jsou činní. Jaký je vztah mezi světem činů a jejich vědomím čistého bytí?

11. Jak se mohou zabývat činností, zatímco celý čas přebývají pouze v absolutním Vědomí? Takové Vědomí může být jen jediného druhu a tak i osvobození může být jen jedno, má-li být účinné.

12.–17. Jak tu mohou být takové rozdíly mezi životy džňáninů? Někteří z nich jsou aktivní. Jiní učí písmům. Jiní uctívají bůžky. Jiní spočívají v samádhi. Někteří vedou asketický život a vyčerpávají se hladem. Jiní poskytují jasná poučení svým žákům. Někteří vládnu královstvím zcela spravedlivě. Jiní vedou

disputace se školami jiných směrů. Někteří píší svá učení a své zkušenosti. Jiní předstírají nevědomost. Dokonce někteří vedou hanebný a ošklivý život. Ale všichni z nich mají pověst moudrých mužů tohoto světa.

18. Jak mohou být takové rozdíly v jejich životech, když nemůže být rozdílu ve stavu osvobození, které je společné všem. Nebo jsou tu stupně ve vědění a osvobození?

19. Buď tak laskav, poskytni mi světlo v těchto věcech, neboť jsem dychtiv naučit se pravdě a podrobuji se Tobě jako svému jedinému učiteli."

20. Takto požádán, Dattatreja byl potěšen otázkami a odpověděl svému snaživému žáku takto:

21. „Dobrý Rámo! Jsi zajisté schopen a připraven dosáhnout cíle, protože nyní ses obrátil do nitra na správnou cestu hledání.

22. Je to jen účinek milosti Boží, která tě uvedla na správnou cestu zkoumání. Kdo může čeho cenného dosáhnout bez božské milosti?

23. Blahodárné dílo božské milosti dlí v nitru je dokončeno, když mysl obrácená v sebe přibírá denně více sil.

24.–25. To, co jsi řekl, je zcela pravdou. Správně jsi porozuměl podstatě Vědomí, ale dosud jsi je nepoznal. Znalost vlastnictví věci, bez skutečné vlastní zkušenosti věci samé, je stejně neužitečné, jako nevědět o ní vůbec nic.

26. Pravý prožitek Já je dokonce nevědomostí o „já jsem“. Může svět přetrvat po takovém nevědění? Vědomosti z druhé ruky nejsou o nic hodnotnější než vzpomínky na prošlý sen.

27. Stejně jako získání pokladu ve snu je bez užitku, tak je to i s vědomostmi z druhé ruky.

28. Osvětlim ti to velmi starobylým příběhem.

Kdysi vládl velmi ctnostný král, jménem Džanaka, v království Vidéha.

29. Byl velmi moudrý a zběhlý ve znalostech tohoto i onoho světa. Jednou sloužil obřad uctívání Bohyně podle posvátného rituálu, prodlévaje v sobě jako Vědomí.

30. Při této příležitosti sešli se všichni brahmíni, učení pandité, poustevníci, kritikové, jedni velmi znalí ve Védách, jiní se zkušenostmi s obětními rituály, kněží a tak dále.

31. V téže době Varuna, král vod, hodlal provést stejné obětní obřady, ale ctihodní lidé jeho pozvání nepřijali.

32.–37. Všichni měli totiž rádi Džanaku, který jim věnoval náležitou úctu.

Proto Varunův syn, který byl velkým dialektikem, přišel k nim. Přestrojil se jako brahmín s úmyslem oklamat brahmínské hosty. Vstoupil do královských komnat, vzdal příslušné pocty králi a před celým shromážděním oslovil je takto:

„Ó králi! Shromáždění zde není tak dobré, jak by mělo být. Vypadá jako rozkošné jezero lotosů napadené vranami, strakami a volavkami. Bylo by lepší bez této směsi nepovolaných. Nenacházím zde ani jediného, který by byl ozdobou velkého shromáždění, jako labuť plující na překrásné hladině s lotosy. Nechť Bůh ti požehná. Já však nechci míti nic společného s tímto davem bláznů.“

38.–41. Jsouce takto uraženi synem Varuny, celé shromáždění povstalo jako jeden muž a v hněvu prohlásilo:

„Ty šarlatáne brahmínů, jak se osměluješ urážet každého z nás? Jaké je tvoje vzdělání, jehož by se nám nedostávalo? Špatný člověk, jakým jsi ty, je pouhým mluvkou. Nedáme ti opustit tohoto místa, pokud neprokážeš, že jsi lepší nás. Zde se shromáždili velcí učenci z celého světa a ty si troufáš pokořovat nás svým vzděláním? Řekni nám přesně, v jakém ohledu si představuješ, že nás předčíš.“

Takto vyzván, syn Varuny odpověděl:

42.–43. „V krátké době přemohu vás všechny. Ale pod jednou podmínkou. Budu-li já pokořen, vrhněte mne do moře. Budete-li však vy poraženi, odevzdám vás moři já. Jednoho po druhém. Souhlasíte-li s podmínkou, počneme debatu.“

44.–45. Souhlasili. Debata počala se vši vážností. Pandité však byli v krátké době poraženi úskočnou logikou oponenta a byli topeni po stovkách.

46. Varunovi spojenci odváděli utopené pandity ihned ke svým obětním obřadům, kde byli přijati s úctou i vážností, která je velmi potěšila.

47. Mezi utopenými vyskytl se jeden, jménem Kahoela, jehož syn jménem Aštávakra se dozvěděl o otcově osudu, spěchal ke dvoru krále Džanaky a vyzval onoho debatéra, tak zkušeného a obratného v úskočnosti. Přestrojenec byl nyní přemožen a rovnou vržen do moře mladým mstitelem. V tom Varuna odhodil svoji masku na dvůr a vrátil všechny ty, kteří dříve byli utopeni v moři. Kahoelův syn byl nyní naplněn pýchou a před celým shromážděním počal se chovat útočně. Pandité se cítili smrtelně zahanbeni tímto mladíkem.

51.–52. A právě v tomto okamžiku objevila se uprostřed zahanbeného shromáždění postava asketické ženy, ke které uražení vzhlíželi o pomoc. Dodávajíc jim naděje i odvahy, půvabná dívka s rozčuchanými vlasy a v rouchu poustevníka byla hluboce poctěna králem a promluvila sladkým, ale pevným tónem:

53. „Ó děcko, synu Kahoely! Jsi skutečně velmi vzdělán a tito bráhmini byli tebou zachráněni, když jsi Varuniho v debatě přemohl.“

54.–56. Chtěla bych ti však položit krátkou otázku, na kterou dej prosím přímou neskrývanou odpověď bez výhrad. Za dosažení jakých podmínek možno získat naprostou nesmrtelnost? Víš, kdy všechny pochybnosti a nejistoty zmizí? Za jakých okolností jsou rozpuštěna všechna přání?

Prosím, řekni mi přímo, zda jsi již poznal tento neohraničený stav.“

Jsa takto vyzván asketičkou, Kahoelův syn odpověděl:

57.– 58. „Odpovídám ti s jistotou. Zním tento stav. Slyš tedy, co ti řeknu. Není na světě, čeho bych neznal. Prostudoval jsem všechnu posvátnou literaturu s velkou péčí. Proto slyš moji odpověď.“

59.–63. To, na co se ptáš, je prvotní a účinná příčina vesmíru, která sama je bez počátku, středu i konce, nedotčena časem i prostorem. Je to čiré, neporušené a prosté Vědomí. Celý svět projevuje se v něm jako obraz města v zrcadle. Takový je tento transcendentální stav. Ten, kdo jej prožil, stává se nesmrtelným. Není tu pak místa pro pochyby a nejistoty, neboť není nijakých ani při pohledu do zrcadla. Není tu ani důvodu pro nevědomost jako při pohledu na

nespočet obrazů v zrcadle a ani místa pro přání, protože transcendence je v něm přímo prožívána.

Je také však nepoznatelná, protože tu není nikoho, kdo by ji znal. Toliko ona sama sebe zná.

Asketko, řekl jsem ti nyní pravdu tak, jak je obsažena v Písmech.“

64.–71. Když Aštávákra skončil svoji řeč, poustevnička promluvila znovu. „Mladý mudrci! To, co řekl, řekl jsi správně. Také to bylo se souhlasem přijato všemi. Ale já bych chtěla obrátit tvoji pozornost k té části odpovědi, kde připouštíš nepoznatelnost skutečnosti pro neexistenci poznávajícího vně Vědomí a také k tomu, že znalost pravdy poskytuje nesmrtelnost a dokonalost. Jak lze tato dvě tvrzení uvést v soulad? Buď připustíš, že Vědomí je nepoznatelné, a proto není ani známo tobě a závěrem bude jeho neexistence nebo řekneš, že poznatelné je, že je ti známo, a pak není nepoznatelné.

Zřejmě tu vyprávíš poznatky získané nepřímou, z druhé ruky, sebrané z Písem. Je zjevné, že sám jsi dosud k jeho poznání nedospěl, a tvé vědění není tvé vlastní.

72.–73. Mysli nyní, tvá slova vedou k tomu, že máš osobní vědomosti o obrazech, ale nikoli o zrcadle. Jak tomu tak může být? A nyní mi řekni, zda se nehanbíš za svoje tak okázalé chování před králem Džanakou a jeho shromážděním?“

Byv takto mladou asketičkou pokárán, nemohl po jistou dobu ani promluvit, neboť se jí poddal ve vší pokoře. „Ó asketko! Pravdou je, že nemohu nalézt odpověď na tvé otázky. Podřizuji se ti jako žák. Prosím, řekni mi nyní, jak tato dvě tvrzení písem mohou být smířena. Ujišťuji tě však, že jsem neřekl záměrnou lež, neboť vím, že jakékoliv zásluhy lháře jsou zmařeny jeho lžemi tak, že je nakonec odsuzován jako nehodný.“

74. Takto požádána, asketička se rozradovala Aštávakovou upřímností a odpověděla před celým shromážděním.

75.–84. „Děcko! Je tak mnoho těch, kteří jsou neznalí této skutečné pravdy a žijí v klamu. Suchá polemika nevede nikam a nepomůže k poznání Skutečnosti, neboť tato je velmi dobře strážena ze všech stran. Ze všech těch lidí, kteří se tu dnes shromáždili, nikdo dosud Skutečnost nepoznal – kromě krále a mne. To není vhodný předmět pro diskusi. Ta nejskvělejší logika tě může k ní jen přiblížit. Nikdy ti však nepomůže jí dosáhnout. A přece, ač je Skutečnost neovlivněna ani logikou spojenou s nejostřejším intelektem, přece jí lze dosáhnout službou člověka Guruovi a milostí Boha.

Ó ty, který sám jsi synem mudrce, naslouchej mi bedlivě, neboť těžko je tomuto učením porozumět, i když je vykládáno. Vyslechnuto tisíckrát, přece k ničemu nebude, pokud neuvěříš, a vlastním hledáním Sebe s myslí soustředěnou nedosáhneš cíle. Právě tak, jako princ se snaží hledat svůj šperk pod vlivem klamu, že perlový náhrdelník mu byl ukraden, ač mu stále visí na krku, a nedá se pouze slovy přesvědčit o opaku a uvěří teprve tehdy, když se vlastním úsilím a dotykem přesvědčí, že jej opravdu má na svém krku, tak i ty, ó mladý, jak-

koli byl bys i obratný v myšlení, nikdy nepoznáš svého vlastního Já z pouhého poučování druhých, pokud jej nepoznáš svým vlastním prožitkem. Jinak řečeno, nikdo nemůže poznati sebe, pokud jeho mysl je obrácena vně.

85. Lampa osvětluje vše kolem sebe, ale neosvětluje samu sebe, aniž by ji přitom osvětlovalo jiné světlo. Ale Vědomí září ze sebe bez jakéhokoliv zdroje jiného světla. Věci září ve slunečním svitu bez potřeby jiného druhu osvětlení, protože světla si nežadají, aby byla osvětlována. Říkáme snad, že nejsou nám známe nebo že neexistují?

A proto, tak jako je to se světly a věcmi, které si naše Vědomí uvědomilo, jak můžeš mít pochybnosti, pokud jde o abstraktní Vědomí, jmenovitě pravého Já?

Světla a věci jelikož jsou nevědomé, nemohou si být sebe vědomy. A přece jejich existence nebo projevy jsou mimo veškeré pochybnosti. To znamená, že ony jsou jaksi samozární. Nemohl bys podobným způsobem hledat s myslí obrácenou dovnitř, abys zjistil, zda všechápající Já je vědomé či nevědomé?

Musíš dojít k poznání, že Vědomí je absolutní a přetrvává tři stavy (stav bdělý, stav spánku se sny a stav spánku beze snů) a obsahuje celý vesmír a jen v něm je vše zjevné. Ničemu nelze porozumět bez jeho světla.

Bylo by ti vůbec něco zjevné, kdyby tu nebylo nijakého Vědomí? Dokonce i když řekneš, že nic ti není jasné a zjevné (tak jako ve spánku beze snů), je k tomu zapotřebí světla Vědomí. Což není sama vědomost tvé nevědomosti o sobě (ve spánku) důsledkem Vědomí?

Jestliže předpokládáš jeho věčný svit, pak usilovně hledej, zda toto světlo je ze sebe či nikoli. Kdekdo činí chyby při tomto hledání, jakkoli je učený nebo obratný, protože jeho mysl není obrácena dovnitř, ale neklidně se dobývá ven. A potud, pokud se vynořují myšlenky, potud obrácení dovnitř nebylo dokonáno. Pokud mysl nedlí uvnitř, potud Já nemůže být nalezeno. Obrácení dovnitř předpokládá nepřítomnost přání. Jak může být mysl zakotvena uvnitř, pokud jsme se přání nevzdali? Proto se zbav vášní a prodlévej jako Já. Takové setrvání je spontánní, není třeba k němu úsilí. Jestliže Já bylo nalezeno, pak myšlenky jsou vyloučeny a pátrání ustane. Zrekapituluj svůj stav po vystoupení z něho, a pak budeš vědět vše, i význam toho „být poznatelný i nepoznatelný v téže době“. Takto, když si člověk uvědomí nepoznatelné, přebývá v nesmrtnosti po věky věků.

Dokončila jsem! Buďte pozdraveni! S Bohem! Vy však jste dosud neporozuměli mým slovům, protože to je poprvé, co jste slyšeli Pravdu. Tento král, nejmoudřejší mezi lidmi, může vám to vysvětlit. Dotazujte se jeho, on objasní vaše pochybnosti.“

Když skončila, byla jí vzdána čest králem i celým shromážděním a ona se pak okamžitě rozplynula ve vzduchu a zmizela lidským zrakům.

Nuže, sdělil jsem ti, ó Rámo, metodu poznání Sebe sama.“

*A tak končí XV. kapitola dílu Aštāvakra
knihy Tripura Rahasja.*

Kapitola XVI.

O VĚDOMÍ. OVLÁDÁNÍ MYSLI A SPÁNEK

1. Když Parasuráma vyslechl příběh, velmi se divil a prosil svého Mistra, aby pokračoval.

2.–5. „Pane! Tato starobylá legenda je obdivuhodná. Řekni mi, prosím, o co dále požádal Aštavákra krále a jaké pokyny ještě obdržel. Dosud jsem nikdy nevyslechl takové příběhy plné nečistší pravdy. Prosím, pokračuj ve vyprávění, jsem dychtiv vyslechnout vše.“

Jsa takto požádán, Dattátreja, veliký mudrc a Mistr pokračoval ve svém vyprávění.

„Naslouchej tedy, ó Bhargavo, rozpravě s Džanakou.

Když svatá asketička zmizela z dohledu, syn mudrce se otázal Džanaky, který byl obklopen celou skupinou panditů, na podrobný výklad krátké, ale hluboce významné řeči asketičky. Nyní ti povím Džanakovu odpověď, které naslouchej s pozorností!

8.–9. Aštavákra žádal: „Ó králi Videhy, dosud jsem jasně neporozuměl učení té asketičky pro krátkost její řeči. Prosím, vylož mi nyní, ó Pane Milosti, jak bych poznal nepoznatelné. Když byl takto požádán, Džanaka odpověděl jako by byl překvapen:

10.–13. „Oh, ty synu mudrce, slyš mne! Neexistuje nepoznatelné a ani nezůstává nepoznané bytí i jen na jediný okamžik. Řekni mi jen, jak by nejschopnější z Mistrů mohli vésti někoho k něčemu, co provždy zůstává nepoznatelné? Jestliže guru může učit, to samo značí, že ví, co říká, o čem mluví. Tento transcendentní stav může být velmi snadno dosažitelný, ale také to může být téměř nemožné, podle toho, zda mysl hledajícího je obrácena dovnitř a spočívá v míru, či vně a bloudí v neklidu. Nemohlo by tomu být učeno, zůstávalo-li by to stále neznámým.

14. Skutečnost, že Vědy se o tom vyjadřují pouze nepřímo jako o věci „ne to – ne tamto“, dokazuje, že znalost této skutečnosti může být sdělena jiným.

Cokoli vidíš, stává se známým pouze skrze abstraktní inteligenci.

15.–19. Nyní pečlivě zkoumej základní vědomí, které, ač je abstraktní a odloučené od materiálních objektů, přece je všechny osvětluje. Věď, že to je prav-

da, ó moudrý! To, co není samozřejmé, může pouze spadat do dosahu inteligence a nemůže tedy být inteligencí samou.

Inteligence je to, čím objekty jsou poznávány. Objekty tedy nemohou být tím, čím je ona, stávají-li se předmětem poznání. To, co je chápateľné, musí být vždy odlišné od Inteligence samé, neboť jinak by to jejím prostřednictvím nebylo možné poznávat. Abstraktní inteligenci není možné chápat po částech, což je charakteristické pro objekty. Proto objekty, předměty, přijímají na sebe tvar. Pečlivě střež onu absolutní Inteligenci, vyloučiv při tom všechno, co k ní nepatří.

20. Právě tak, jako zrcadlo přijímá na sebe barvy obrazů, tak i abstraktní Inteligence přijímá různé tvary objektů a svou mocí je drží uvnitř sebe.

21. Abstraktní Inteligence se může stát zjevnou, když jsme z ní vyloučili všechno, co může být známo. Ona sama nemůže být poznána jako to či ono, protože je sama sebou i svým projevem.

22. Já, jsouc samo hledajícím, nemůže být nalezeno. Pátřej po pravém Já již dříve popsáním způsobem."

Poznámka: *Není jiného činitele, který by mohl poznat Já, ani nějaké jiné světlo, které by umožňovalo jej poznat.*

23. „Ty nejsi tělo ani smysly, ani mysl, protože všechno to je pomíjející. Tělo je vybudováno z potravy. Jak potom ty můžeš být tělem?

24. Pocit Já přesahuje pojem „tělo“, „mysl“, „smysly“ v době, kdy objekty jsou poznávány."

Poznámka: *Absolutní Vědomí, pravé Já, vždy probleskne jako „Já“ v důsledku své samozřejmosti. Tělo a podobné věci nikoli. V tomto ohledu Já předčí tělo i ostatní v okamžiku vnímání objektů. Jinak by tu muselo nastat současně dvojí vnímání.*

Mohlo by se namítat, že odvěký záblesk Vědomí jako Já není zjevný v době, kdy je vnímán předmět. Kdyby však Já v tento čas neproblesklo, předměty by musely zůstat nepostřehnuty právě tak, jako když jsou neviditelné při nedostatku světla. Proč není záblesk patrný? Vnímání je vždy spojeno s nevědomou, nevnímavou hmotou. Jak jinak by bylo možné vidět samozářivost Vědomí? To však nemůže zářit v absolutním čirém osamocením a čistotě. Nicméně je tu jako „Já“. Nadto, každý cítí vjem „já vidím předměty“. Kdyby tu nebylo věčné „já“, vždy by vyvstávala pochybnost, „zda existuji“ či „zda neexistuji“, a to je absurdní.

Nelze ani předpokládat, že v době vnímání předmětů by Já bylo tělem. Vnímání samotné zahrnuje v sobě přijetí vnímaného tvaru intelektem, jak je evidentní, jestliže ztotožňujeme tělo s Já. V době vnímání také nelze říci, že já jsem to či ono. Pojem „čaitja“ (duše) přesahuje pocit „já“, ale není nikdy ztracen při vnímání své duše.

Spojitost pocitu Já existuje i v hlubokém spánku a v samádhi. Ve spánku pravé Já však zůstává nekvalifikováno, ale trvá, jinak by se člověk po probnutí se ze spánku mohl probudit ve zcela jiné formě. Na námitku, že nekvalifikované Já v hlubokém spánku a v samádhi nemusí být totožné s omezeným vědomím ega

a s pravým Já ve stavu bdělém, je třeba odpovědět, že „já“ je dvojího druhu; kvalifikované a nekvalifikované. V kvalifikaci je zahrnuto omezení, zatímco nepřítomnost kvalifikace zahrnuje v sobě povahu neomezenosti.

„Já“ je tedy spojeno s omezením ve snu a ve stavu bdělém a je zcela oproštěné od omezení ve stavu hlubokého spánku beze snů a v samádhi. Je „já“ v samádhi a ve stavu hlubokého spánku beze snů spojeno s trojčetným dělením předmětů, tj. na subjekt, objekt a jejich vztah? Nikoliv! Je-li čisté a prosté, zůstává neposkvrněno a trvá jako „Já–Já“ a nic jiného. Právě toto je ona dokonalost.

25. „Její Veličenstvo Absolutní Inteligence neustále září jako Já, a proto je vševedoucí. Ty jsi právě touto abstraktní Inteligencí.

26. Uvědom si to sám obrácením svého pohledu dovnitř. Ty jsi právě a jenom tím čistým, čirým, abstraktním Vědomím. Poznej se v tomto okamžiku, neboť průtahy nejsou hodny dobrého žáka. Ten má poznat Sebe v tomtéž okamžiku, kdy je mu pravda sdělena.

27. Tvé oči nejsou tím nástrojem, kterým bys mohl nahlížet skutečnost. Je jím oko duševní, neboť ono je okem oka, jak je jasné ve snech.

28. Říkat, že pohled je obrácen dovnitř, je na místě, neboť vnímání je možné jen tehdy, když je zrak upřen k předmětům.

29.–31. Pohled musí být odvrácen od jiných předmětů a upřen na ten, který chceme vidět. Jinak by tento objekt nebyl vnímán ve své úplnosti. Skutečně platí, že není-li zrak na něj upřen, je to stejné, jako jej vůbec nevidět. Podobně je tomu se sluchem, hmatem a tak dále.

32. Totéž platí i pro mysl při vjemech bolesti a žalu. Ani radosti nejsou pocíťovány, je-li mysl jinak zaujata.

33. Všechna vnímání předmětů vyžadují dvě podmínky. A sice: vyloučení jiných a soustředění se na jedno. Ale Poznání Sebe se odlišuje tím, že si žádá pouze jediné podmínky – vyloučení všech vjemů!

34. Nyní ti řeknu důvod, proč tomu tak je. Ač Vědomí je nepoznatelné, přece je lze postřehnout čistou myslí.

35. Učenci bývají často zmateni. Vnímání vnějších předmětů myslí je závislé na dvou podmínkách. Prvou je eliminování jiných vjemů a druhou je upření se na to, co má být vnímáno.

Je-li mysl pouze prostě odvrácena od ostatních vjemů, pak je tato mysl ve stavu indiferentním, což značí nepřítomnost jakéhokoliv druhu vnímání. Upření pozornosti na podrobnosti je nutné pro vnímání věcí vnějších. Ale protože Vědomí je samo Já a nikoli od mysli odděleno, koncentrace na něj pro jeho poznání není nutná. Postačí, když všechny ostatní vjemy (zejména myšlenky) budou z mysli vyloučeny, a pak Vědomí bude poznáno.

Jestliže by člověk chtěl vybrat jeden jediný obraz z celé série obrazů procházejících před ním jako obrazy na zrcadle, pak musí svoji pozornost upnout právě na ten jeden obraz a odvrátit pozornost od obrazů ostatních.

Jestliže by však chtěl vidět pouze prostor zrcadlem zobrazený, postačí, aby

odvrátil pozornost ode všech obrazů, a prostor se mu objeví i bez upření pozornosti na něj samotný, protože prostor je přítomen všude a je tu také zobrazen. Nicméně zůstával nepostřehnut, protože obrazy uvníř prostoru scéně dominovaly.

Prostor, jsa nositelem všeho a přítomný ve všem, stává se zjevným jedině tím, že pozornost byla odvrácena od panoramatu. Tímtéž způsobem Vědomí, které je nositelem všeho a přítomno ve všem, zůstává vždy dokonalé jako prostor prolínající myslí. Odvrácení pozornosti ode všeho je vše, čeho je třeba pro realizaci našeho Vědomí. Nebo chtěl bys snad tvrdit, že toto samozřejmě může být někdy nepřítomné anebo skryté v nějakém rohu nebo zákoutí?

46. Zajisté tu nemůže být ani místo ani okamžik, kde či kdy by vědomí nebylo. Jeho nepřítomnost by znamenala i neexistenci místa či prostoru. Proto Vědomí Sebe je zjevno pouhým odvrácením pozornosti od věcí a myšlenek.

47. Poznání Já si žádá pouze absolutní čistoty a nezaměřeného soustředění myslí. Z toho důvodu se o Já praví, že je nepoznatelné (myšleno jako objektivně poznatelné).

48. Proto také bylo řečeno, že jedinou nutností pro poznání svého vědomí je čistota myslí. Jedinou nečistotou myslí jsou myšlenky. Učinit mysl prostou všech myšlenek znamená udržet ji čistou.

49. Nyní ti musí být jasno, proč je pro poznání Sebe tak zdůrazňován požadavek čistoty myslí. Jak může být Vědomí poznáno při jejím nedostatku?

50.–51. Jak by bylo možné nenalézt Já v čisté myslí, kde Já právě září? Všechna přikázání Písem jsou zaměřena jen a jen k tomuto cíli. Například nesobecké jednání, oddanost, nepřipoutanost nemají jiného účelu na zřeteli.

52. A proto transcendentní Vědomí, to jest Já, je zjevné pouze v myslí bez poskvrnny.“

Když Džanaka takto domluvil, Aštavákra pokračoval v dotazování.

53.–54. „Ó králi! Kdyby, jak říkáš, mysl byla učiněna pasívní a vyloučením myšlenek byla zcela čistá a schopná projevit Nejvyšší Vědomí, pak spánek by to dokázal sám, neboť vyhovuje tvé podmínce a tudíž tu není nutné úsilí jakéhokoliv druhu.“

55. Jsa takto dotázán brahmínským mladíkem, král odpověděl: „Dostane se ti uspokojující odpovědi i v tomto směru, naslouchej pozorně!

56.–63. Mysl je opravdu ve spánku otažena. Ale během spánku je světlo Já zastřeno temnotou. Jak potom může projevit svou pravou podstatu? Zrcadlo pokryté dehtem nezobrazuje předměty a zde by mělo zobrazit i prostor? Stačí, že v tomto případě jsou obrazy eliminovány, aby se objevil v zrcadle i obraz prostoru? Tímtéž způsobem je i mysl zahalena závojem temnoty spánku a učiněna neschopnou pro osvětlení. Může takové zatemnění myslí odkrýt třpyt Vědomí? Mohl by snad kousek dřeva, přidržený před určitým předmětem, zobrazit tento předmět jen proto, že všechny ostatní možné obrazy jsou vyloučeny? Odraz obrazu může nastat pouze na reflektujícím povrchu, nikoli na každém nebo jakémkoli povrchu. Podobně také i Poznání Sebe je možné jen bdělou mys-

lí a nikoli myslí otupenou. Novorozeně nemůže dosáhnout Poznání, neboť jeho mysl dosud není činná.

Ale sledujme dále analogii znečištěného zrcadla. Dehtový nános zajisté zabrání vidět nějaké obrazy, ale jakost zrcadla samého jím není dotčena. Vnější povrch dehtového nánosu musí být zobrazen uvnitř zrcadla. Tak je to i s myslí. Ač odvrácena od snů i bdělosti, je stále v sevření temnoty spánku, ale nikoli zbavena svých vlastností. Je to zřejmé z upomínky na temnotu nevědomosti spánku, když se spáček probudí.

64. A nyní ti řeknu rozdíl mezi spánkem a stavem samádhi. Naslouchej pozorně!

Jsou dva stavy mysli: 1) vnímání (osvícení) a 2) znalost (uvažování).

65. Prvé je spojování mysli s vnějšími objekty. Druhéje uvažování o viděném předmětu.

66. Vjem, postřeh předmětu, mohli bychom také říci jeho vstup do světla vědomí – tedy osvícení, není kvalifikován omezením objektu. Ovšem posuzování onoho objektu již je ovlivněno omezeními, vázanými na viděný předmět, a tímto směřuje k jejich přesnější definici.“

Poznámka: *Mysl nejprve postřehne věc ve svém rozšířeném vidění. Vjem je přijat teprve po jeho postřehnutí v jeho nerozšířené povaze a je prohlouben po uvážení prvního dojmu.*

67. „V předběžném stavu prvního postřehu, kdy nastalo ozáření vědomím, není zatím rozlišovacích znaků. Věc sama dosud není definována, proto lze říci, že osvícení není dosud kvalifikováno.

68. Věc je definována a vymezena později. Pak se říká, že je taková nebo onaká, že je tím nebo oním. Toto je již vjem věcí po jeho posouzení.

69. Znalost (zvážení) věcí je opět dvojího druhu. První je skutečná zkušenost, prožitek a o ní lze říci, že je bezprostřední. Druhá znalost je přemýšlení o prvé a je zvána pamětí. Mysl vždy pracuje těmito dvěma způsoby.

70.–71. Spánek bez snů je charakterizován pouze osvícením spánku samotného a prožitek pokračuje určitou dobu nepřerušován. Bdělý stav je naopak charakteristický tím, že je opakovaně přerušován myšlenkami, a proto se soudí, že není nevědomostí.

Spánek je stavem nevědomosti přesto, že se pozůstává pouze z osvícení, a tvrdí se o něm, že je nevědomostí z téhož důvodu, jako o světle lze říci, že ač září, přece je nevědomé.“

Poznámka: *Komentátor dodává, že čirá Inteligence je sice světlem, ale není nevědomá jako třeba plamen. Žhne Vědomím a právě tím se liší od plamene. Pro intelekt je svědkem myslícího principu. Proto se nazývá Absolutním Vědomím, činným principem, vibrací, všeobjímajícím Já nebo Bohem. A na základě těchto mohutných potencialit vytváří vesmír.*

Šrí Šankara řekl v knize Soundarja Lahari: „Šiva dluží svoji moc a schopnosti Šakti. Nemůže se ani pohnout za její nepřítomnosti. Šiva by tedy neměl být po-

važován za pouhou nevyjádřitelnou entitu, závislou ve svých hnutích na Máje, jako je člověk závislý na svém dopravním prostředku.“ Šrí Šankara pokračuje: „Šiva je Tebou ujařmen, ó Šakti, ve svém pravém Bytí. Proto je jen málo těch požehnaných, kteří Tě vzývají jako nekončící sérii vln blaha, jako základ všeho, co je, jako Nejvyšší Sílu udržující vesmír, jako manželku Transcendentna, skutečně požehnanou. Tak je patrná vzájemná totožnost Šivy a Šakti s Transcendencí.

Tvrzení, že vesmír je iluzí neboli pouhým výplodem představivosti jako například zaječí rohy, bývá rozšiřováno dále tvrzením, že i jeho tvoření musí být stejně iluzorní. Pak by ale existence Šivy a Šakti neměla účel. Idea božské entity se tak rozpadá na kusy. Avšak Písma ukazují k Bohu jako k prvotní esenci, ze které svět vzniká, ve které trvá a v níž se i rozpadá. Toto konstatování by pak nemělo význam. Proč by jiné konstatování Písma „Není zde nic víc než Jedno“ bylo samo pravdou? Je to jen proto, aby podpořilo tvrzení o iluzornosti?

Je nutno hledat přiměřený způsob, jak nalézt soulad mezi oběma těmito postuláty a správně jim porozumět.

Jejich pravý smysl leží ve skutečnosti, že vesmír existuje, avšak nikoli odděleně od Prvotní reality; není oddělen od Boha.

Moudrost tkví v poznání všeho jako Šiva a nikoli v tom, že s tím budeme zacházet jako s prázdnem. Pravdou je to, že je zde jen jedna skutečnost, a tou je Vědomí, které je abstraktní a také transcendentní, které vyzařuje celý vesmír ve vší jeho různotvarnosti ze svého vlastního bytí mocí vlastní soběstačnosti, kterou my nazýváme Májou, Šakti nebo Energií. Nevědomost ve své podstatě spočívá v rozlišování stvoření od Stvořitele. Jedinci jsou pouze částmi jedné a té samé Skutečnosti.

Ve spánku nevědomost překrývá vědomé uvažování, ale světlo vědomí je přítomno stále. Není ale uvědomováno pro nepřítomnost (nečinnost) rozumu. Proto se o spánku říká, že je stavem nevědomosti na rozdíl od stavu bdělého, o němž připouštíme, že je stavem, ve kterém poznáváme.“

Tento závěr je také připouštěn mudrci.

73. Spánek je prvorozenec Transcendence (viz kap. XIV, sloka 59). Bývá také nazýván „neprojev“, „vnějšek“ nebo také „velké prázdno“.

74.–76. Ve spánku převládá pocit „Tady nic není“. Ten také převládá ve stavu bdělém, třebaže tu jsou viditelné věci. Avšak tato nevidomost je tříštěna stále opakovaným vynořováním myšlenek. Mudrci říkají, že mysl je ponořena ve spánku, protože ozařuje pouze neprojevený stav. Toto ponoření myslí není však ničím zvláštním pouze pro spánek, neboť nastává stejně i v okamžiku rozpoznávání věcí.

77. Budu nyní hovořit ze své vlastní zkušenosti. Tato záležitost mate i ty nejuzdělanější jednotlivce.

78. Všechny tyto tři stavy – tedy jmenovitě samádhi, spánek a okamžik poznávání objektů – jsou charakteristické nepřítomností rušení.

79. Rozdíl mezi nimi spočívá jen v pozdější rekapitulaci těchto stavů, které osvětlují různé vjemy.

80. Absolutní skutečnost je zjevná v samádhi. Prázdno, neboli neprojevené podmínky, je charakteristické pro spánek beze snů a rozmanitost je charakteristikou poznávání objektů ve stavu bdělém.

81. Ten, kdo osvětluje vjemy (vědomí), je stále tíž a je vždy neposkvrněný. Proto se nazývá abstraktní Inteligencí.

82. Samádhi a spánek jsou zřejmé, protože jejich prožitek trvá bez přerušení jistou, zhodnotitelnou dobu, a je možné si na ně vzpomenout po probuzení.

83. Stav okamžiku poznávání věcí zůstává nepoznan pro jeho prchavou povahu, ale ani samádhi, ani spánek nebyly by poznány, kdyby byly tak prchavé.

84. I bdělý stav je přímo poset třpytem prchavých samádhi a spánků. Lidé v bdělém stavu mohou rozpoznat prchavý spánek tehdy, jsou-li již dobře obeznámeni s jeho povahou. Ó bráhmíne! Prchavá samádhi jsou opravdu zakoušena všemi, a to i v okamžicích, kdy jsou lidé nejpilněji zaměstnáni. Ale oni je přechází bez povšimnutí pro nedostatek znalostí tohoto stavu. Každý okamžik prostý myšlenek, každý okamžik zadumání za bdělého stavu je stavem samádhi.

87. Samádhi je prostě stav nepřítomnosti myšlenek. Takový stav převládá ve spánku beze snů a dochází k němu za zvláštních okolností i ve stavu bdělém.

88. A přece je nenazýváme řádnými samádhi, protože všechny sklony mysli jsou tu stále v latentním (skrytém) stavu přítomny a jsou připraveny projevit se v nejbližším vhodném okamžiku.

89. Nekonečně krátký okamžik prvního postřehu objektu není ještě zabarven uvažováním o jeho vlastnostech a podobá se přesně samádhi.

Řeknu ti o tom více, poslouchej!

90.–93. Neprojevený stav, prvorozenec abstraktní Inteligence, ve kterém zjišťuji „Tady není ničeho“, je abstraktním stavem plným světla, a přece se mu říká spánek. To proto, že je nevědomou fází vědomí. Nic tu není zjišťováno, protože tu není co zjišťovat. Spánek je tedy projevem nevědomého stavu.

V samádhi, Brahman, svrchované Vědomí, Já, trvale září. Ono je tím, co obklopuje prostor i čas, ono je ničitelem prázdna a čistým Bytím (Jehovah – Já jsem)! Jak by tedy mohlo být nevědomostí spánku?

94. Spánek tedy není „konec všeho“ a „bytí všeho“.

Takto Džanaka učil Aštavákru.

*Tak končí kapitola o rozhovoru Džnanaky s Aštavákrou
v knize Tripura Rahasja.*

Kapitola XVII.

O NEUŽITEČNOSTI PRCHAVÝCH SAMÁDHI A O CESTĚ K MOUDROSTI

1. Ó Bhargavo! Budu ti nyní vyprávět o dalším rozhovoru mezi Džanakou a Aštavákrou.

2.–3. Aštavákra se zeptal: „Ó králi! Prosím, pověz mi podrobněji, co nazýváš prchavými samádhi v bdělém stavu tak, abych je mohl sledovat a dosáhl trvalého samádhi.“

Džanaka, takto požádán, odpověděl:

4. „Naslouchej, ó brahmíne! Okamžiky tohoto stavu přicházejí v následujících případech: když člověk zůstává nevědom všeho, co je „vně a uvnitř“ po krátký okamžik, kdy není přemožen nevědomím spánku; v nekonečně krátkém okamžiku, kdy člověk je jaksi „bez sebe“ radostí; v nekonečně krátkém okamžiku, kdy je objat milující bytostí ve vší čistotě; když byla získána věc, po níž intenzívně toužil, ale jí jsme se v zoufalství vzdali; když osamělý cestovatel, pohybující se v pocitu naprosté jistoty, ocitne se náhle tvář v tvář nejvyššímu nebezpečí; slyší-li někdo náhle o smrti svého jediného syna, který se dosud v květu života a na vrcholu slávy těšil nejlepšimu zdraví.“

Poznámka: Toto jsou příklady samádhi v okamžicích vytržení ve štěstí nebo v radosti, nebo v křeči žalosti a strachu.

12.–14. „Jsou tu však také záblesky samádhi zejména v době přechodu mezi stavem bdělým a stavem spánku se sny i spánku beze snů nebo v okamžiku spatření vzdáleného předmětu. Mysl tehdy drží na jednom konci tělo a promítá se do prostoru, až uchopí předmět na druhém konci, vypínajíc se jako pídálka prodlužující se v okamžiku, kdy se pouští jedné opory, aby se zachytila vzdálenější. Sleduj pozorně stav mysli v takových mezidobích.“

15.–18. Proč se ale šířit o takových intervalech? Všechno dění může být zastaveno, jestliže inteligence bude homogenní (stejnorodá). A toho je možné docílit, je-li dosaženo určité harmonie v inteligenci, která však bývá zpravidla opětovně přerušována.

Proto velcí zakladatelé různých filosofických systémů říkají, že rozdíl mezi

Já, (to jest abstraktní Inteligencí) a intelektem (individua), spočívá pouze v jejich kontinuitě (spojitosti). Sugata (tj. Buddha), považuje Já za proud inteligence přerušovaný po krátké okamžiky. Kanada pak říká, že to je intelekt, který je charakteristický pro Já.

Stejně však, jakmile připustíme přerušování v proudu inteligence, vyplývá z toho, že intervaly mezi jednotlivými různými přeměnami intelektu v objekty budou představovat původní, nemodifikovaný stav. Ó synu Kahoely, věz, že uvědomí-li si člověk tato přerušovaná samádhi, žádné jiné samádhi ho nemusí přitahovat.“

19.–23. Mladík se tázal dále: „Ó králi! Proč nejsou všichni lidé osvobozeni za živa, jsou-li jejich životy posety trápením oněch okamžitých samádhi, byť by to bylo jen osvětlení neprojeveného prázdna ve spánku? Osvobození je přímým výsledkem nerozlišeného stavu samádhi. Já je čirou Inteligencí; proč se samo nepoznává a nezůstává trvale osvobozeno? Nevědomost je rozptýlována čirou Inteligencí, která je totéž, co samádhi, a to je přece bezprostřední důvod spásy. Prosím, uklidni moje pochybnosti.“

Král odpověděl:

24.–26. „Řeknu ti tajemství. Cyklus zrození a smrti je od nepamětných časů zapříčiněn nevědomostí, která se projevuje jako radost a žal, a přece je pouze snem a ne skutečností. Proto mudrci říkají, že nevědomost může být ukončena poznáním. Jakým druhem poznání? Moudrostí zrozenou z uvědomění Já jsem To.“

Komentář: Aspirant stezky moudrosti se nejprve odvrací od radostí života a je plně pohlcen v hledání moudrosti, jíž se učí od Mistra. Tak získává pouze nepřímé poznání. Aby dosáhl vlastní zkušenosti, uvažuje o něm a zbavuje se pochybností. Pak aplikuje získanou moudrost na sobě a pokouší se pocítit své nesmrtelné bytí, přesahující mysl a tělo. Usiluje-li správně, pocítí své Já v sobě. Později si připomene Védické učení, že Já je nerozlišené a nemůže být odlišné od Boha a podle učení Gurua zakouší svoji jednotu s univerzálním Já, univerzálním vědomím. To je v krátkosti průběh procesu vývoje moudrosti a osvobození.

27.–29. „Nevědomost nemůže být zapuzena pouhým prožitkem nerozlišující expanze inteligence, jako je nirvikalpa–samádhi. Taková expanze je v harmonii se vším – včetně nevědomosti. Je to plátno použitelné k malbě obrazu. Plátno zůstane plátnem, ať bude na něm namalován jakýkoliv obraz. Nekvalifikované Vědomí je jednoduše světlem. Objekty vznikají z něho a v něm.“

Poznámka: Zrcadlo je jasné a jedolité, když nezrcadlí obrazy. Zdá se však různorodé díky pestrým obrazům jím odráženým. Tak také Já je čirou a čistou In-

teligencí, pokud není poskvrněné myšlenkami. Takový stav se nazývá nirvikalpa. Je-li znečištěno myšlenkami, nazývá se savikalpa.

30. „Nevědomost nebo klam nesmí být zaměňovány se stavem savikalpa samádhi, neboť nevědomost je pouze původním znečištěním, to jest příčinou pokračující jako výsledek.“

Poznámka: Čirá Intelligence, Bůh, ve svém nevědomém aspektu působí jako Mája, nebo-li jako soběstačná entita promítající nevědomost jako stvoření.

31.–34. „Prvotní příčina leží v poznání dokonalosti v Já.“

Poznámka: Bylo by možné očekávat opak. Zdánlivý rozpor bude vyložen dále. Představa dokonalosti spočívá v nedělenosti na části. Rozdělení, čili části, se může projevit pouze v čase, v prostoru a v tvarech. Avšak pocit úplnosti existuje bez těchto činitelů. Ty zahrnují v sobě i touhu po dokonalosti a dávají takto vznik pocitu nedostatku. Tak vzniká omezení a základní příčina nevědomosti se projeví jako „já jsem“. To je zárodečné seménko, ze kterého vypučí ratolest těla jako individualizované vědomí, rozrůstající se v gigantický strom cyklů zrození a smrti. Cykly zrození a umírání neskončí, pokud neskončí sama nevědomost. Toho však lze dosáhnout pouze dokonalým poznáním Sebe a nikoli jinak.

35.–38. „Moudrost, která je schopna zničit nevědomost, je dvojího druhu. Přímá a nepřímá. Nepřímé vědomosti nejprve získáme od Mistra a jeho prostřednictvím z Písem, ale nepřímé získání vědomostí nemůže posloužit našemu účelu a cíli. To proto, že pouhé teoretické znalosti samy o sobě nenesou ovoce. Je třeba praktických zkušeností a k nim dochází jedině ve stavu samádhi. Teprve poznání, získané z nirvikalpa samádhi, vytváří moudrost vyloučením a odstraněním nevědomosti a předmětného vědění. Avšak i zakoušení náhodného samádhi bez náležitých teoretických znalostí nepřinese užitek. Právě tak, jako člověk, který nezná hodnotu smaragdu, nemůže ji poznat pouhým hleděním na kámen v pokladnici není vůbec schopen jej poznat, pokud jej dříve neviděl, i když bude plný teoretických vědomostí o něm. Nepřímé, rozumové poznání musí být doplněno praxí, aby se člověk mohl stát znalcem. Nevědomost nemůže být vykořeněna pouze teorií, ani náhodným samádhi nevědomého člověka.

I nedostatek pozornosti je velmi vážnou překážkou. Člověk zírající do nebes nemůže zjišťovat jednotlivá souhvězdí. Ani vzdělaný člověk není na tom lépe než blázen, nevěnuje-li pozornost tomu, co je mu vykládáno. Na druhé straně, i člověk bez vzdělání, který naslouchal pozorně všemu o planetě Venuši, vychází s důvěrou na ni podívat a ví, jak ji nalézt. Nakonec ji najde, a pak je schopen ji rozeznat, kdykoli se znovu objeví.

Nepozorní lidé jsou pošetilci, kteří nemohou a nedovedou porozumět stále se vracejícím samádhi v jejich životech. Jsou jako člověk, který žebra o své denní jídlo a není si vědom pokladu ukrytého pod podlahou své chýše.

48. A tak vidíš, že i samádhi je takovým lidem bez užitku. Intelekt novorozeněte je také stále beze změny a dítě přece nemá poznání sebe.

49. Nirvikalpa samádhi samo nevědomost nevykoření. Pro její zničení je nutné se snažit o savikalpa samádhi.

50.–52. Toto samo a jediné to dokáže. Bůh, dlící jako já, je potěšen záslužnou činností, která trvala po několik zrození, po nichž svitne touha po osvobození, a nikoli jinak, ani kdyby byly prožity milióny zrození. Ze všech věcí stvořených již to, být zrozen jako bytost vědomá, vyžaduje veliké štěstí. Také i přijetí lidského těla vyžaduje velikých zásluh a zcela mimořádné pro lidskou bytost je být nadán ctnostnými snahami a ostrým intelektem.

53.–60. Jen si všimni, ó brahmíne, že pohyblivá část stvoření je nepatrným zlomkem nepohyblivého a že lidské bytosti tvoří zase jen nepatrný zlomek stvoření pohyblivého. Většina lidských bytostí je jen o málo něčím více než zvířata a není schopna rozlišovat dobré a zlé, správné a nespravedlivé. Z rozumných lidí pak valná většina se pachtí za příjemnostmi života a hledá splnění svých přání. Jen několik málo učených lidí je poznamenáno touhou po návratu do nebes po smrti. Několik málo zbývajících má většinou Májou zatemělý intelekt a nemůže porozumět jednotě všeho stvořeného i stvořitele. Jak může tento ubohý lid držený Májou upírat zrak k nejčistší Pravdě, k pravdě Jednoty? Lidé zaslepení Májou nemohou vidět tuto pravdu. Dokonce i když někteří lidé vstoupí na tak vysoký stupeň, že jí porozumí teoreticky, neštěstí jim brání v pevném přesvědčení o její pravdě, neboť jejich žádosti a přání jimi zmitají sem a tam a převyšují svou silou jejich slabé vypůjčené teoretické znalosti, které ovšem, kdyby byly přesně uplatňovány, ukončily by i taková přání, která kvetou pouze na podkladě popření jednoty všeho. Pak se pokoušejí ospravedlnit své jednání falešnými argumenty, které jsou jen mařením času. Nevyzpytatelné jsou cesty Máji, která jim odpírá Nejvyšší Poznání. Jako by zahazovali drahokam života, který mají v ruce, v domnění, že je to pouhý oblázek.

61. Pouze ti překonají Máju, jejichž oddaností je potěšeno božství "Já,,. Takoví rozlišují a poznávají dobře a šťastně.

62. Jsou z milosti Boží nadáni schopností správného rozlišování a touhou po spravedlnosti. Proto spočívají v transcendentální Jednotě a jsou jí vstřebávaní.

Nyní ti vyložím postup osvobození.

63. Člověk se naučí pravému odevzdání se Bohu teprve ctnostným životem trvajícím po několik inkarnací. Poté uctívá Boha po dlouhý čas v uctivé oddanosti.

64. Nechuť k radostem života zvedne se v žákovi, který postupně začíná toužit po poznání pravdy a zcela se ponoří do pátrání po ní.

65. Pak nalezne milost Gurua a dozví se od něho o transcendentním stavu. Tím získal nyní ony potřebné teoretické vědomosti."

Poznámka: *Toto se nazývá Šravanou (slyšení).*

66. „Potom je hnán získané vědomosti domýšlet, až je nakonec uspokojen

svými vlastními praktickými poznatky v souladu s pokyny z Písma a s učením svého Mistra. Nakonec je schopen určit Nejvyšší Pravdu s jasností a jistotou.“

Poznámka: *Toto se nazývá Manana (zvažování).*

67. „Zjištěné poznatky o jednotnosti Já a Vědomí je třeba potom přenést do praxe, a to i násilně, je-li toho třeba, až se dostaví prožitek Pravdy.“

Poznámka: *Toto je Nididhāsana (pozorování)*

68. „Když prožije svoje vnitřní vědomí – Já, je pak schopen ztotožnit sebe (ātman) se Svrchovaným (Brahman) a tak zničí kořeny nevědomosti. O tom není pochyb.

69. Vnitřní vědomí Já je uvědomováno v pokročilé meditaci a tento stav je dovršen realizací, která se nazývá nirvikalpa samádhi. Vědomí a vzpomínka této realizace pak umožňuje rozpoznat a ztotožnit vnitřní vědomí Já (ātman) s univerzálním Vědomím (jako „Já jsem To – Brahman“).

Poznámka: *Toto je Pratjadhidžňá Džňána (opětné dosažení poznání).*

Komentář: Soustředění v pokročilém stavu se nazývá savikalpa samádhi (kvalifikované samádhi nebo samádhi se semenem) a to je dovršeno realizací nirvikalpa samádhi (nekvalifikovaným samádhi neboli samádhi bez semene). Dhjána (rozjímání) vede k uklidnění v důsledku vynuceného rozpuštění mysli. Nakonec je mysl v absolutní čistotě čirým Vědomím Sebe sama. V počátečních stádiích je meditace přerušována myšlenkami, které překáží. Této fázi se říká dhjána (rozjímání, meditace). Když spočinutí mysli v sobě zůstává po jistý čas plynulé a nerušené, nazývá se to savikalpa samádhi (s myšlenkami). Jestliže se praxí vytrvalého cvičení dostavuje klid mysli bez dřívějšího přinucení, tedy spontánně a bez úsilí a trvá nerušeně po jistou dobu, je tento stav znám jako nirvikalpa samádhi. Vnitřní vědomí Já žhne tu ve vší čistotě v posledním stupni.

Po probrání z něho paměť nevšedního prožitku Já zůstává a umožňuje ztotožnit transcendentální podstatu člověka s tou samou Jedinou Podstatou, která je ve všem. To je stav Sahadža, jak o něm často mluví Šrí Rámána Mahářiši.

70. „To pak je jednota Já, neboli ztotožnění transcendentální podstaty člověka s podstatou všech a všeho ve všech možných různotvárnostech světa jevících se každému jedinci. Tím jsou zničeny kořeny nevědomosti okamžitě a naprosto.

71. Jak bylo řečeno, dhjána (rozjímání, meditace) přechází a graduje v nirvi-

kalpa samádhi. Zatímco modifikace představují mnohotvárnost vědomí, nirvikalpa vyznačuje jeho nedvojnou podstatu.

72. Když mysl již nevytváří představy vlivem čerení myšlenek, zůstává ve svém nemodifikovaném stavu, který je prvním a čistým stavem.

73. Jestliže obrazy na zdi byly setřeny, zeď sama zůstává ve svém původním stavu. Nic jiného není třeba pro navrácení se do původního stavu.

74. Podobně i mysl zůstává čistá, jestliže byly vyloučeny myšlenky. Nerozlišený stav je obnoven, jestliže soudobá rušení skončila.

75. Pak opravdu nelze víc učinit, aby tento nejsvětější stav zůstal zachován. Přesto však i učení panditů bývají v této věci často v klamu v důsledku působení Máji.

76. Osoba s ostrou a pronikavou inteligencí může dosáhnout tohoto cíle trojím způsobem. Aspiranty lze rozdělit do tří skupin:

1) nejlepší, 2) střední třídy a 3) nejnižší.

77. Z nich nejlepší třída realizuje v týž okamžik, kdy o pravdě uslyšela. Pochopení pravdy a rozjímání (meditace) probíhá souběžně s jejich poznáváním, tedy výukou.

78.–92. Poznání Pravdy z jejich strany nevyžaduje úsilí. Vezmi můj případ jako model. Za měsíční letní noci ležel jsem omámen na měkkém lůžku na zahradě v milostném objetí své milované. Náhle jsem slyšel jako nektar sladké písňové neviditelných vzdušných bytostí, které mne poučily o jednotě Vědomí, o níž jsem až do tohoto okamžiku ničeho nevěděl. Okamžitě jsem o ní přemítal, soustředil se na ni a uvědomil si ji v necelé hodině. Asi půldruhé hodiny jsem zůstal v samádhi ve stavu nejvyššího blaha. Po návratu do bdělého stavu jsem počal přemýšlet o této zkušenosti. Ah, jak to bylo obdivuhodné. Jak to bylo plné blaženosti. Štěstí krále bohů není ani zlomkem toho, co já zakoušel. Bylo to něco zcela mimořádného. Nechte mne vrátit se do toho. Ani Stvořitel, Brahma nemohl znát takové blaho. Můj život zdál se mi promarněn shonem po jiných věcech.

Právě tak, jako člověk přehlíží skutečnost, že v rukou drží Čintamani (nebeský klenot schopný vyplnit všechna přání), chodí a žebra o trochu potravy, tak také lidé neznají zdroj věčného blaha uvnitř sebe a maří svůj čas vyhledáváním vnějších světských radostí. Pro mne takové tužby nadobro skončily. Nechte mne provždy dlít ve věčném, nekonečném zdroji blaha uvnitř mne samého. Dosti již bláhového počínání. Jsou to jen stíny temnoty a opakování neužitečné činnosti. Byť by to byly mísy nejvybranějších lahůdek, vonné girlandy, nejměkčí lůžka, bohaté ozdoby či nejkrásnější dívky, stále je to jen pouhé opakování, v němž není nic nového, nic originálního. Nechuť k nim nepovstala ve mně dřív, neboť i já jsem se bláhově ubíral cestami světa.

Ale jakmile jsem se rozhodl a pokusil se obrátit svoji mysl dovnitř, napadla mne jiná skvělá myšlenka.

93.–95. V jakém jen zmatení se to nacházím? Vždyť jsem stále v dokonalé blaženosti, co tedy vlastně chci dělat? Co více mohu ještě získat? Nebo čeho

se mi ještě nedostává? Kdy a kde mohu ještě co dosáhnout? I kdyby tu bylo ještě něco, co by bylo možné získat, bylo by to trvalé? A jak bych já, který jsem nekonečným Vědomím a Blahem, mohl o něco usilovat?

96.–98. Jednotlivá těla, jejich smysly, myslí a tak dále podobají se vizím ve snu. Jsou promítány ze mne. Ovládnání jedné mysli nechává ostatní mysli takovými, jakými jsou. Tak k jakému užitku je ovládnání mojí mysli? Mysli ovládané či neovládané se jeví pouze mému duševnímu zraku.

99. A přece, i kdyby všechny mysli byly ovládnány, ta moje zůstane svobodná. Neboť moje mysl je jako prostor bez konce a nádržkou všech věcí. Kdo ji má ovládat a jak?

100. Jak nyní docílit samádhi, když jsem již v dokonalé blaženosti, neboť to Já je Blaženost – Vědomí(sat, čit, ananda), jež je ještě dokonalejší než nekonečný prostor.

101. Mé vlastní světlo vytváří různé činnosti v celém světě, který je jen mým vlastním projevem.

102. Co na tom záleží, jestli je člověk činný nebo nečinný?

V čem je zisk nebo ztráta z takové činnosti?

103. Podobně i tak, co záleží dokonalému, blaženému Vědomí – Já, na tom, zda upadne do nirvikalpa samádhi? Samádhi nebo nesamádhi, já sám jsem to Blaho, stálá dokonalost a věčný Mír.“

104.–105. „Nechť tedy tělo dělá, co se mu líbí. V tomto přesvědčení vždy budu dlít ve svém vlastním Já jako v dokonalém prameni blaha a v čistém, nepřerušovaném vědomí. Jsem v dokonalém stavu a zůstávám neposkvrněn.

Můj prožitek, moje zkušenost je typická pro nejlepší aspiranty.

106.–107. Moudrosti je dosahováno v průběhu mnoha zrození aspiranty nejnižší třídy. Pokud jde o třídu střední, ti získávají moudrost v tomtéž životě, pomalu, zvolna a postupně, podle dříve již vzpomenutého schématu. 1) Učení se Pravdě, 2) přesvědčování se o Pravdě, 3) meditacemi, kvalifikovanými samádhi (savikalpa), nekvalifikovanými samádhi (nirvikalpa) a nakonec 4) realizací Sahadža samádhi, (kde jsme již nepřipoutáni záležitostmi tohoto světa i přesto, že v něm ještě jsme). Tento poslední stav se vyskytuje velmi zřídka.

108. Proč upadat do nirvikalpa samádhi, aniž bychom získali ovoce jeho moudrosti? I kdyby bylo zakoušeno stokrát, nepřispěje k osvobození člověka. A proto ti říkám, že krátká a nahodilá samádhi v bdělém stavu jsou neužitečná, bezúspěšná.

109. Dokud člověk nežije běžným způsobem života a nenazírá každou příhodu jako projekci svého Já a nepouští ze zřetele Já za žádných okolností, nelze o něm říci, že by byl prost zátěže nevědomosti.

110. Nirvikalpa samádhi je charakterizováno zkušeností prožití pravého vědomí Sebe jako čiré Inteligence. Ač věčná a skvoucí i ve všedním životě, tato abstraktní Inteligence jako by pro nevědomé bytosti neexistovala.

111.–112. Abstraktní Inteligence je pozadím, na němž se dějí všechny jevy, a musí být proto zřejmá ve vší své čistotě za jejich nepřítomnosti, ač její

zjev se může z počátku zdát nezvyklý pro svou novost. Zůstává nepostřehnutá, protože není rozlišována od jevů (fenoménů) na ní se rozvíjejících. Když jsou tyto fenomény vyloučeny, stane se zjevnou.

Taková je v krátkosti metoda poznání Sebe Sama.

113. Ó brahmíne! Přemýšlej nyní o tom, co jsi se dozvěděl, a pak budeš realizovat Pravdu. S moudrostí zrozenou z tvého uvědomění budeš pak dlít jako Já (Absolutní Jednota) a budeš věčně svoboděn.“

Dattatreja dodal:

114.–115. „Když král Džanaka udělil tyto pokyny Aštavákrovi, poslal jej pryč. Aštavákra se vrátil domů a uvedl všechna tato poučení do praxe. Pak se velmi brzy stal Džívamuktou, osvobozeným ještě za života.“

Tak končí sedmnáctá kapitola.

Kapitola XVIII.

O INTELIGENCI, VĚDOMÍ A TRÍDÁCH DŽŇÁNINŮ

1. Dattatréja pak pokračoval: „Tak byla prokázána čirá Inteligence prostá objektivních vědomostí, která může být pocíťována i ve všedním životě za mnohých příležitostí.

2. Nicméně zůstává však nepoznána, neboť lidé jsou v poutech Máji a nejsou s ní obeznámeni. Pouze správně namířená pozornost ji může objevit.

3.–5. Proč o ní tolik hovořit? Krátce a jasně je to tak: objektivní vědomosti jsou získávány myslí. Mysl sama však nemůže být objektivizována. Z toho vyplývá, že mysl musí existovat i v nepřítomnosti předmětů. Taková čistá mysl, zcela zbavená všech předmětných vědomostí (nebo myšlenek), je čistou Inteligencí. Vědomí je její podstatou. Proto je vždy realizována, protože žádný jiný vědoucí vedle ní nemůže být připuštěn.

6.–7. Nebo myslíš, ó Bhargavo, že pravé Já si sebe není vědomo, když si uvědomuje nějaké objekty? Kdyby si nebylo sebe vědomo, samo by nemohlo být. A jestliže by jeho nebylo, kdo by kladl takovéto otázky? Mohl bys pak hledat jakékoli dobro pro sebe, jestliže by vědomí Já bylo pouhým mýtem? Třeba takovým jako květ na obloze? A jak bych mohl já potvrdit tvé Já pro tebe? Uvažuj o tom a odpověz mi!

8.–9. Nebo bys snad chtěl říci, že je tu běžné vědomí Sebe, ale že nemůže být určeno ani individualizováno? Jestliže tak míníš, tu věz, že je to nekonečné a nekonečné vědomí, které jediné existuje. To je to tvoje Já. Jak je podivné, že ač to víš, zůstáváš stále nevědomým.

10. V okamžiku poznání objektu čirý intelekt přijme pouze jeho tvar a projev jej jako takový. Co se jeho týče, on sám je čirý a tvaru nemá. Objektivní poznání je takto rozčleněnou částí číré Inteligence. Já je však stále zářící, nedělené, neposkvrněné; je to prostá existence – sebeuvědomující se a zcela soběstačná.

11.–13. Jestliže říkáš, že tělo a tak dále se obvykle jeví jako Já, pak já ti říkám, že to je pouhá hra myšlenek a nic jiného, neboť díváš-li se na hrnec, uvědomuješ si, že to je tvé tělo, které se dívá jako Já? Nikoliv, tvé tělo není více než myšlenka a jev ve vědomí, zrovna tak jako vnímaný hrnec. Tak proč by mělo právě tělo být mylně považováno za Já?

Jestliže bys namítl, že není ani na škodu ani omylem ztotožňovat tělo s Já, protože to není nic jiného, než glorifikace části na místo celku, pak bych ti musel říci toto: neomezuj tuto glorifikaci pouze na jednu část s vyloučením všech ostatních. Rozděl ji rovnoměrně a glorifikuj celý vesmír jako Já.

14. V tom případě nedochází alespoň k matení objektů se subjektem a ty zůstaneš provždy subjektem.

15. Neboť vědomí je vždy samoskvoucí, samo bez druhého a jen ono rozehrává různotvárnost jevů jako zrcadlo své obrazy.

16. Proto považuj stvoření za myšlenku nebo za řadu myšlenek a pozoruj zůstávající, neměnnou, nedvojnou, čistou Inteligenci jako své Já.

17. Jestliže tělo a ostatní stvořené bude takto překonáno, byť by to bylo i jen jednou, vzejde z toho moudrost, která vypleje nevědomost a překoná cyklus zrození a smrti.

18. Mókša (osvobození) nesmí být hledána ani na nebi, ani na zemi, ani v jiných oblastech. Je to pouhé synonymum Poznání sebe (realizace).

19. Mókša není nic, co by mohlo být získáno někde jako nová věc. Ona tu již je a má být pouze poznána tak, že si ji přímo uvědomíme.

Takové poznání se dosahuje pouze vypleněním nevědomosti. Pro dosažení cíle života není naprosto ničeho více třeba.

20. O Mokše (osvobození) nelze uvažovat jako o něčem odlišném od Já. Jestliže by to byla věc, kterou by bylo možno získat, její nepřítomnost před tím, než byla dosažena, by zahrnovala její neexistenci. Jestliže by však byla, byť i jen jednou nepřítomná, proč by se nemohla znovu ztratit? Pak bychom museli přiznat, že Mókša není trvalá (to jest věčná), a z toho důvodu nikoli hodna toho, abychom o ni usilovali.

A znovu: Vše, cokoli možno získat, zahrnuje v sobě již samo přivlastňování, a tím potvrzuje to, že není pravým Já. A co není Já, je mýtem, právě tak jako zájíc, jemuž narostly rohy."

Poznámka: Ziskáváme, dosahujeme poznání toho, co stále jsme, nikoliv něčeho, co nejsme a co je nutné vytvořit. Dosažení je uvědoměním toho, co již jsme. To ovšem bez úsilí není možné.

Šrí Rámana Mahariši říká, že Mókša je jen jiné jméno pro Já neboli Vědomí.

21. „Na jiném místě se říká, že Já je naprostou dokonalostí. Tak kam jinam by bylo možno umístit Mókšu? Kdyby tomu tak bylo, pak by Mókša byla jako obraz v zrcadle.

22.–27. S tím souhlasí i obecná představa, že Mókša je vyproštěním z pout nesvobody a nevědomostí. Nevědomost sama je myšlenkou. Zničení nevědomosti je její nepřítomnost. Docílit její nepřítomnosti je zase jen jistý myšlenkový tvar. A tak při zkoumání se stane celá věc zmatečnou a bezvýznamnou. Neboť myšlenka nemůže být zničena, a zároveň stále zůstat myšlenkou. O snu se říká, že je stejně nereálný, jako je reálný v prožitku a v podstatě. Správně řečeno ani sen není nereálný, neboť co je to nerealita? Netrvalost, nestálost. Ale i ta je zase

poznávána myšlenkou o nekontinuitě snu, což však zahrnuje, že myšlenka sama je obsahem snu. Je pak opravdu nespojitá? Protože intelekt existuje nepřetržitě, nemůže tu být ani okamžik neexistence čehokoliv. Tedy i v okamžiku myšlení na nepřítomnost myšlenky tu tato myšlenka v mysli skutečně existuje, a proto je reálná a nikoliv nereálná. Všechny objekty jsou stejně neexistující, není-li o nich rozjímáno myslí. Ale realita je určována bytím či nebytím, a to nemůže být zjišťováno myslí, neboť popření té které věci zahrnuje v sobě vytvoření duševního obrazu popírané věci, a pak je absurdní její existenci popírat. Za nepřítomnosti popření ta věc musí existovat, a proto všechno je!

A tak existence čiré Inteligence je prokázána jejími projevy, jako vše ostatní, a proto Mókša nemůže být vně Vědomí, ani nic, co by bylo možné získat, sebrat nebo vstřebat.

28. Mókša je definována jako klidná záře Vědomí nebo Já v naprosté dokonalosti. Mohla by vyvstat otázka, zda Já je někdy nedokonalé, to jest například za nevědomosti, a jindy zase dokonalé, to jest například ve stavu Mókša. Není-li abstraktní Inteligence modifikována v předmětných jevech, lze o ní říci, že je ve stavu dokonalosti. Pak tu není rozpor.

29. Abstraktní Inteligence při podnětu k projevu (modifikaci) se smršťuje a stává se omezenou. To se však týká pouze jejího projeveného aspektu. Jinak je trvale neomezená a nepřerušovaná ve své podstatě.

30. Jestliže namítneš, že taková Inteligence se rozpadá v části existující v čase a podobně, pak mi řekni, zda tyto rozkladné vlivy se projevují uvnitř Vědomí nebo vně.

31.–32. Jestliže by se měly nacházet ještě za Vědomím, pak je nelze prokázat. Jsou-li uvnitř, pak i Vědomí jimi proniká a není tedy jimi děleno. Rozlišení v časových intervalech, jak je viděno ve světě, je vnímáno Vědomím jako události – tj. jako oddělené části a čas je tu jako disintegrátor (rozpojovatel). Obojí je však prolno Vědomím. A tak Vědomí samo je časem i událostmi.

33.–34. Nebyl-li by čas proniknout Vědomím, jak by se jeho úseky (intervaly) staly zřejmými? Jestliže Vědomí vším proniká, jak je možné považovat je za roztržštěné a nesouvislé? Jeho rozdělení by muselo být způsobeno něčím vnějším. Nelze však nic tvrdit ani mluvit o čemkoliv za vědomím a mimo ně.

35. Ani nelze mít za to, že desintegrační (rozkládající) činitel je viditelný svými účinky dělení a současně se vymyká Inteligenci v její celistvosti. Bylo by to tak, jako bychom říkali, že existuje pouze, pokud se týká výsledků, ale neexistuje jiným způsobem. A to je absurdní.

36. Proto i pojem vnějšku se nachází uvnitř Vědomí (Avjakta – prázdnota, ve spánku nebo snů nebo vnějšek ve schématu stvoření).

Podobně vše, co je poznáváno a je poznatelné, musí nevyhnutelně ležet uvnitř Vědomí.

37. S přihlédnutím k tomuto závěru, jak může být nádrž dělena svým obsahem? Prozkoumej pravdu v tomto směru, ó Rámo!

38.– 41. Jsa uvnitř vědomí, vesmír nemůže být od něho odlišný. Vždyť víš,

že dvě věci nemohou existovat současně na stejném místě. A jestli ano, pak výsledkem je jejich promísení, avšak i přesto si vesmír podržuje svoji rozdílnost, neboť je pouze obrazem zrcadleným ve Vědomí. A pokud se jedná o zdání (avjaktá) zevního projevu ve schématu stvořeného, jehož příčinou je nevědomost, jak potom mohou být projevy v něm reálnými? Jejich realita musí být spojována s faktem, že jejich podstatou je Vědomí, to jest Já. A bude proto správný závěr, že toliko a jediné Já je samo, jediné a nic jiného vedle něho neexistuje.“

Když Dattatreja skončil, Parasuráma se tázal dále:

42.– 43. „Ó pane! Obtížně sleduji tvé vývody, říkáš-li, že abstraktní IntelIGENCE, jsou pouze samotnou, přece se projevuje jako různé objekty stvořeného světa. Dvě entity – tj. pozorovatel a pozorovaný objekt, jsou přece zřetelné a oddělené. A z nich, pozorovatel, jmenovitě Vědomí, má být samozárný a osvětlující objekty.

44. Právě tak jako předměty, které vidíme odděleně od světla, tak i vesmír zdá se odděleným od Intelligentního Principu.

45. Zkušenost zakrývá totožnost obou. A nad to, jen podepíráš tvrzení Džanaky, pokud jde o samādhi.“

46. Džanaka řekl: „Mysl zbavená myšlenek stává se čistou a je pak totožná s Já, což samo zničí nevědomost.“

47. Parasuráma pokračoval: „Jak může být Já myslí? Mysl byla vždy chápána jako schopnost, s jejíž pomocí Já jedná v nadhmotných úrovních.

48. Já by pak bylo nevědomé, protože je to právě mysl, která jej charakterizuje jako cosi odlišného od nevědomého světa.

49. I Písma připouštějí, že nesvoboda i osvobození jsou postojem, stanoviskem myslí podle toho, zda je nemodifikovaná či modifikovaná.

50. Jak tedy mysl může být Já stejně tak a i jeho schopností? A ještě, jestliže je svět jen odrazem a projevem v zrcadle Vědomí, existuje skutečnost jeho dokonalosti, což nepotvrzuje nedualitu Vědomí.

51. Jsou také známy halucinace, jako například provaz zaměňovaný za hada. I když jsou nesprávným poznáním, nebrání to účasti duality na jejich vnímání.

52. A ještě něco. Nereálné, neskutečné obrazy nemohou mít užitečný účel. Ale vesmír je trvalý a nanejvýš účelný.

53. Řekni mi, jak jsi zjistil jeho neskutečnost, a tak došel k rozhodnutí o nedualitě Svrchovaného. A budu pokračovat. Je-li svět neskutečný, jak je možné potom rozeznat mezi skutečností a halucinacemi v záležitostech denního žití?

54. Jak se to děje, že každý má stejné halucinace zaměňující neskutečné jevy za skutečné?

Všechny tyto nejasnosti mne velice souží. Prosím, vyjasni je.“

55. Dattatreja, vševědoucí, vyslechl tyto otázky a byl jimi potěšen. Poté jal se odpovídat.

56. „Udělal jsi dobře, Parasurámo, že jsi vznesl tyto dotazy, i když na ně nelze odpovědět ihned. Je nutné je zkoumat, aby člověk mohl být dokonale přesvědčen.

57. Jak by guru sám mohl předem vytušit všechny pochybnosti žáka, pokud je nevysoví? Existují různé druhy mysli a také různé povahy.

58. Jak by mohl být získán jasný názor, kdyby pochybnosti člověka nebyly vyjádřeny? Student, jehož mysl je schopna rozebrat problém, získá hlubokou moudrost. Právě jeho otázky pomohou prohloubit jeho vědomosti.

59.–61. Student, který se netáže, není dobrý. Opravdový student se pozná právě jen po otázkách. Vědomí je jediné a neduální. Avšak září, jako by rozčleněno, stejně jako čistý povrch zrcadla odráží nejrůznější barvy. Všimni si, jak mysl je nemodifikována ve spánku. Zůstává jedolitá a prázdná. Později je modifikována snem a projevuje se jako snový svět. Podobně samo Vědomí – Šrí Tripura – vyzařuje jako různé jevy vesmíru. Poznávající a poznávané objekty jsou také ve snu viděny. I slepý člověk, ač beze zraku, vnímá objekty.

62.–63. Jak by to mohl dokázat, kdyby nebylo duševního vnímání? Může vůbec kdy být něco známo v čase nebo prostoru za nepřítomnosti světla mysli?

64. V nepřítomnosti zrcadla obrazy nemohou existovat, neboť obrazy nejsou odděleny od zrcadla.

65. Podobně neexistuje poznání ničeho, co se nachází mimo poznávací princip. A z téhož důvodu říkám, že mysl nemůže být oddělena od Inteligence v abstraktním stavu.

66. Právě tak, jako poznávající, poznávání a poznávané je ztotožněno s myslí ve snu, tak i vidoucí, vidění a jevy viděné jsou totožné s myslí ve stavu bdělém.

67. Právě tak, jako byla ve snu vytvořena sekera na porážení stromu, což je věc, pro kterou byla určena, tak lze o mysli říci, že je schopností pro vytváření vjemů.

68.–71. Ale Rámo, každá schopnost může být pouze téhož stupně reality, jako je činnost sama. Byl snad někdo někdy poraněn lidským rohem? Činnost a nástroj musí být téhož stupně pravdy (skutečnosti). A je-li sama akce neskutečná, může mysl – schopnost, být reálná? A tak, Rámo, neexistuje schopnost, která by byla známa pod názvem mysl. Mysl je pouze domněnka, která umožňuje umístění snových objektů, snového vidění a snového subjektu. Její realita je téhož řádu jako realita snu.

Čirá Inteligence je zcela neposkvrněna. Mysl a ostatní schopnosti jsou pouhé vtvory, které umožňují pokračování určitých záležitostí, které probíhají svojí cestou, protože Absolutno je soběstačné a projevuje se jako objekty i jako subjekt. Ono samo často zůstává čiré a nerozlišené, jako je tomu u dříve již zmíněných okamžikových samádhí.

72.–79. Vysvětlím ti to blíže.

Absolutní Vědomí a prostor se podobají jeden druhému tím, že jsou dokonalé, jemné, nekonečné, čiré, neohrazené, beztvaré, přítomné ve všem, neposkvrněné uvnitř i vně. Prostor se liší od Vědomí jen tím, že je nevědomý.

Ve skutečnosti vědomí Já je prostor, protože se od sebe vůbec neliší. Prostor je Já a Já je prostor. Tě v nevědomosti ten, kdo vidí Já jako prostor, prá-

vě tak, jako sova nachází tmu v oslepující záři slunce. Moudrý spatřuje v prostoru Já abstraktní Inteligenci.

Její Transcendentální Veličenstvo, neposkvrněné a soběstačné, vyznačuje svět rozdílů v sobě samé, jako člověk svůj snový svět. Různé podoby lidí a jiné jevy nedovedou obelstít Já v jeho čistotě, ale klamou ty, kteří odpadli od Já, tedy ty, kdo se ztotožňují s individuálním egem.

80.–81. Jeho Veličenstvo Absolutno zůstává vždy plně vědomí své dokonalosti a jednosti. Ač samo neměnné, jeví se proměnné ve svém vlastním stvoření, právě tak, jako kouzelník klame své posluchačstvo vlastními triky a sám zůstává nepodveden.

82. Ono je Jediným světlem bez druhého. A přece se jeví rozděleno do všech svých stvoření v důsledku zastření závojem iluzí.

83. Právě tak, jako kouzelníkův trik klame pouze obecenstvo a nikoli jeho samého, tak také závoj Máji ovlivňuje pouze stvořené, nikoli však Stvořitele. Je-li jedinec držěn v sítích Máji, vidí různost a také o Máje diskutuje.

84.–85. Tato Mája je dynamickým aspektem latentní soběstačnosti Svrchovaného a je neselhávající. Všimni si, jak jogíni, čarodějové a kouzelníci jsou sebejistí, aniž by se prozradili, a přece hrají jen na představitosti druhých a snaží se dosáhnout nemožného.

86. Rozčlenění v Absolutnu rovná se smršťování uvnitř daných omezení pod převlekem ega, které je obvykle nazýváno nedokonalostí nebo nevědomostí.

87. Tímto způsobem, ó Bhargavo, Absolutno zahalilo samo sebe, své čiré a nezávislé Já nevědomostí a zdá se být různými entitami.

88. Totožnost prostoru s Já není učencům patrná, neboť oni jsou neschopni probádat Já s klidnou myslí, neboť jejich mysl je vlivem jejich vrozených sklonů obrácena zevně.

89.–90. Vědomosti o Vědomí, sebrané z knih nebo od gurua, jsou vědomosti získané z druhé ruky a nemohou nikdy člověka osvobodit, dokud sám pravdu řádně neprobádá a nepoužije na sobě. To dokáže jen přímé poznání. Proto poslechni radu, uvědom si sebe sama obrácením své mysli dovnitř.

91. Ona, která je Transcendentním Vědomím, vše tvoří a obsahuje podstatu všeho, je čistým Žařením, a proto prosta čehokoliv nevědomého.

92. Ona spočívá v sobě samé, neporušena egem. Nevědomé nemůže existovat samo o sobě, ale je závislé na Inteligenci, aby bylo poznáno a určeno.

93.–94. Nevědomé věci nemohou zářit ze své vlastní moci a vlastním přičiněním, a odkryt tak svou existenci. Jejich bezrozumovost a jejich závislost na Vědomí prozrazuje jejich nedokonalost. Ale čirá Inteligence září sama za sebe a podílí se na existenci bez cizí pomoci. A protože je samozářná, je také soběstačná. Takové je dokonalé Já, transcendentní Já, plně prázdné a nesloučené s nevědomým stvořením.

95. Protože souhrn všech jevů pramení z čiré Svrchované Inteligence a za jejím dosahem není již ničeho, nemůže tu být nic, co by ji mohlo dělit v části. Proto je nerozdělená, plynule spojitá a souvislá, jako zrcadlo odrážející obrazy.

96.–97. Je vůbec myslitelný dělitel a dělení v Absolutnu? Dokonalost je naprostá nemožnost rozpadu v části. Samozářivost takové Dokonalosti je nedělené vědomí „Já–Já“, známé jako spočinutí v Sobě, věčná, všudypřítomná a sourodá esence.

98.–99. Ač popisy a tvrzení o Ní, o Svrchované, se rozcházejí podle aspektu, který je zdůrazňován, přece Ona je prostá Soběstačnost, energie, abstraktní, neroztříštěné, čisté Bytí – vše sloučeno v Jediné. Je to podobné jako když světlo a teplo vytvářejí oheň, i když tito tři činitelé jsou popisováni a diskutováni v praktickém životě oděleně.

100.–101. Taková je síla zvaná Mája. Je schopná vykonat nemožné, a přece zůstávat neporušená přesto, že jsou jí manifestovány rozličné jevy, připomínající zrcadlo a jeho obrazy. Je prostým, věčným, nečleněným Jástvím, prostupujícím všemi projevenými věcmi.

102.–103. Zdánlivé rozdělení kontinua se nazývá ne–Já, neznalost, nevědomost, prázdno, příroda, prostor, temnota nebo první stupeň stvoření. To vše nepředstavuje nic jiného, než první rozštěpení v čiré Inteligenci.

104. Přejchod od nekonečného Absolutna k omezenému stvoření je ovlivňován Májou a přechodný jev se nazývá prostorem.

105. Ten až dosud je ještě nepostřehnutelný a nerozeznatelný od Já v důsledku toho, že se dosud nevyvinulo a chybí ego, které je teprve zárodkem zrodu cyklů rození a smrti.

106.– 113. Rozdíly jsou viditelné teprve v prostoru a tento prostor je v Já, které se projevuje v okamžiku, kdy diferenciace počíná, ač to v té době ještě není zřejmé. Rámo! Pohleď do svého nitra! To, co postřehneš jako prostor uvnitř sebe, to je rozšířené pole, ve kterém existuje všechno stvoření a které tvoří jejich Já neboli vědomí. A to, na co hledí všechna stvoření jako na prostor, není nic jiného než tvé Já. A tak Já v jednom je prostorem ve druhém a naopak. Táž věc se nemůže lišit ve své podstatě. Proto tu není rozdílů mezi Já a prostorem. Obojí je plné dokonalého Vědomí a Blaha.

Nicméně prostor v sobě chová dílce, úseky. A každý dílec Inteligence se nazývá mysl. Může proto mysl být rozdílná od Já? Čirá Inteligence, znečištěna neživými přírůstky se nazývá dživa, jedinec, jehož rozlišovací schopnost je svázána s na sebe vzatými omezeními a nazývá se mysl.

Tak při přechodu od Absolutna k jedinci je vržen prvý závoj Máji. Čiré, soustředěné Já – Vědomí, se stane čistým, řídkým a poddajným prostorem, do něhož jsou vmýšleny husté, tvrdé, objemné nebo drobné věci. Projevuje se pak jako pět žvlů, z nichž je tělo složeno. Jedinec se pak uzavře do svého těla jako bourec ve svůj kokon. Tak Absolutno září jako vědomí v těle – a to zejména v citění „já jsem tělo“ tak, jako svíce ozařuje vnitřek koule, do které byla uzavřena. Individuální vědomí je pouze záře Já odražená v těle, které je osvětluje, asi jako lampa zavřená v krytu osvětluje pouze vnitřek svého krytu.

Právě tak, jako světlo takové lampy prosvítá otvory v jejím krytu, tak také zář Inteligence vychází z nitra smysly ven do vnějšího světa.

114.–116. Vědomí, které je absolutní, všudypřítomné a všepronikající jako prostor, nemůže vycházet smysly; ale přece jeho světlo rozepjaté jako prostor předvádí rozličné jevy a toto poznání již do této míry samo pozvedá závoj temnoty. Říká se, že je funkcí mysli.“

***Poznámka:** Světelné paprsky jsou nepostřehnutelné v čirém prostoru. Jakmile však dopadnou na předmět, ten se stane viditelným díky světlu, které se odráží od jeho povrchu. Podobně se zdá, že Vědomí odkrývá přítomnost objektu, odhalením nevědomosti, která jej obklopuje.*

117. „Proto ti říkám, že mysl není nic jiného než vědomí. Rozdíl spočívá v tom, že mysl je neklidná, zatímco Já je vždy v klidu.

118. – 120. Uvědomění Já ovládne neklidnou mysl, která je dynamickým aspektem Vědomí. Je-li jednou mysl ovládnuta, pak září mírem naplněné, dokonalé, inteligentní Blaho, které je synonymem osvobození. Buď si tím jist. Nemysli, že po ustálení myšlenek převládne období slepé (tupé) nicoty nebo že užříš závoj nevědomosti. Slepá nicota nebo závoj nevědomosti ani nic jiného neexistuje. To vše jsou jen výplody představivosti.

121.–122. Jestliže si člověk představuje v denním snu, jak je napaden nebo bit nepřitelem, bude tím trpět, pokud nepřestane snít. Bude snad dále v moci nepřitele, když zaplaší sen? Bude se dále trápit a bude dále soužen ranami, které mu vznikly ve snu? Tak je tomu i se závojem nevědomosti.

123. Ó Rámo! Od samého počátku tu ve skutečnosti nebylo nijakých pout či nesvobody z cyklů rození a smrtí. Jen se nenech přelstít ztotožňováním se s nevědomou hmotou a stále se dotazuj: „Co je tato nesvoboda?“

124. Nejsilnějším poutem je pevné přesvědčení, že člověk je spoután. Ale tato domněnka je tak falešná a nepravdivá jako hrůzná halucinace ustrašeného děcka.

125. Ani nejlepší z lidí nemohou nalézt vysvobození vynaložením veškerého úsilí, pokud jejich přesvědčení a pocit nesvobody není narušen a beze zbytku zničen.

126. Co to vlastně tato nesvoboda je? Jak může být ono čiré, neposkvřené Absolutní Vědomí spoutáno něčím, co je pouhým obrazem v zrcadle Já?

127.–130. Představovat si, že Já může být spoutáno duševní projekcí, je totéž, jako myslet si, že obraz ohně v zrcadle by mohl spálit zrcadlo. Mení naprosto jině nesvobody než ona bláhová jistota, že jsi nesvoboden, a pak rozdíl v entitách vytvořené mysli samou. Pokud tyto dvě poskvřiny nejsou spláchnuty svatou vláhou pátrání po Já–Vědomí, ani Já, ani Brahman Stvořitel, ani Višnu Zachovatel, ani Šiva a dokonce ani Tripura – Bohyně Moudrosti, nemůže takové osobě pomoci k osvobození. Proto, Rámo, přemoz a překonej tyto dvě překážky a zůstaň po věky šťastným.

131. Mysl září jako Já, jestliže je zbavena myšlenek, které ji zatemňují, a pak zmizí veškerá dvojnost.

132. Mysl není nic jiného než dílčí poznání o tom a onom. Vyluč je a zůstane ti samo čiré vědomí Sebe. A to je Já.

133. Jako velmi dobrý příklad halucinace slouží představa hada, kterého se domníváme vidět ve smotku lana. Provaz je reálný a had je neskutečný.

134.–135. Ale i když pravý stav věci je již poznán a jsme zbaveni halucinace hada, zbývá tu stále ještě realita toho provazu, která představuje možnost znovobjevení se halucinace u těžce nebo i jiné osoby. Nebezpečí zůstává, dokud není poznáno, že provaz je Já a v Já.

136. Pak vše předmětné naprosto ustane a zůstane pouze samo Čiré Vědomí. To je plné zničení dvojnosti.

137. Dualita přetrvává, protože tu je přesvědčení o účelnosti objektivního světa. Taková účelnost i trvalost je však zakoušena i ve snech.

138.–144. Rozdíl mezi sny a bdělým stavem spočívá v tom, že ve bdělém stavu sen je považován za neskutečný klam, zatímco ve snu bdělý stav takto uvažován není. Proto bdělý stav je obecně přijímán jako skutečný, což je chyba. Nezakoušíš snad stejné trvání a účelnost ve snech jako ve stavu bdělém?

Vědomí bdělého stavu neruší sny, ani vědomí snového stavu neruší stav bdělý. Oba tyto prvky, trvalá podstata a účelnost, jsou společně oběma. Prozkoumej své minulé sny a bdělé stavy ve světle skutečnosti a viz sám!

A ještě: pozoruj zdání skutečnosti magických jevů a zdánlivě účelného jednání magických výtvorů. Může realita věcí spočívat na tak nepevných základech těchto zdání?

Zmatek vzniká jedině v důsledku nedostatku rozlišování mezi reálným a nereálným u lidí nevědomých. Ve své nevědomosti prohlašují, že vesmír stavu bdělého je skutečný.

145.–148. Realita musí trvat vždy.

Vědomí pak buď je, nebo není! V prvním případě je to zřejmé. Ve druhém případě je zahrnuto, neboť předpoklad jeho nepřítomnosti si vyžaduje uvědomění si této nepřítomnosti vědomím. Proto Vědomí nemůže být nespojitě a pomíjivě. Je stálé, a proto i reálné.

Nevědomá hmota je různorodé povahy a její netrvalost a nestálost je zřejmá, neboť jeden objekt vylučuje všechny jiné. Můžeš si představit někde nebo někdy nepřítomnost Vědomí? Jestliže řekneš, že ve spánku není vědomí, odpověz mi, jak vůbec víš o tomto stavu, nebo jak víš, že sis ho nebyl vědom? Kdybys byl absolutně nevědomý, byl bys schopen říci – nebyl jsem si vědom? Jak si uvědomuješ tuto nevědomost? Nemůžeš nedospět k závěru, že tu musí být Vědomí, byť by jen proto, abys mohl vědět, že sis nebyl ničeho vědom. Není ani jediného okamžiku, kdy by Vědomí nebylo.

Nyní ti krátce osvětlím rozdíl mezi realitou a nerealitou.

149. Skutečností je to, čehož existence je samozřejmá a co nepotřebuje nic jiného, abychom ji poznali. Pro neskutečné platí opak. Jestliže však přesto řekneš, že věc je reálná, jestliže její existenci něco nepopírá, uvaž případ svitku la-

na, zaměňovaného za hada. Představovaný had by podle tebe byl skutečný v čase před rozpoznáním, že je lanem, což by však bylo úplně nesmyslné.

150.–151. Jestliže rozpor v existenci znamená neexistenci, pak musí být připuštěn duševní obraz rozporné věci, a to znamená, že věc slovy popřená se v duševní oblasti připouští.

Proto rozpory a protiklady nikam nevedou! Nelze jimi určovat, zda věci jsou nebo nejsou reálné. Jev a protiklad jsou pouze přechodné věci.

152.–154. Podle mého soudu, za dosahem Vědomí není již ničeho a také určitě ničeho být nemůže. Ten, kdo popírá Vědomí, je pouze suchým logikem. Ten může stejně dobře popřít i sebe a říci „Já nejsem“. Kdo ale pak mluví a co říká? Jestliže ten, kdo z neschopnosti a hlouposti popírá sebe, může při tom učit druhé a odstraňovat jejich pochyby silou své logiky, pak každý kus skály tu může dělat totéž.

155. Vidění věci a její účelnost ještě nedokazují její skutečnost ani nic jiného. Všechno vědění je druhotné a nespolehlivé. O tom nelze pochybovat.

156.–159. Největší ze všech klamů je přesvědčení, že vědomosti nejsou klamně.

Halucinace pevně ovládá postižené až do okamžiku, který předchází správnému poznání stejným způsobem, jako je tomu, když zaměňujeme lesknoucí se lasturu perlorodky za kus leštěného stříbra. Podobně také omyl reality vesmíru trvá, pokud základní a primární Poznání Sebe není uvědoměno. Tento klam je stejně všeobecný jako modrá barva oblohy a končí zároveň s poznáním čiré Intelligence.

160. Odpověděl jsem nyní na všechny tvé otázky. Nekolísej a pochop svou mysl na místě!

161. Vysvětlím ti ještě to, co se týče jednání a rozdělení džňáninů.

Džňáninové (mudrci) mohou být klasifikováni do tříd jako:

1) nejlepší, 2) střední a 3) nejnižší úrovně.

Z nich poslední znají Já, a přece jsou ovlivňováni radostmi a žaly, jež jim přináší jejich prárabdha (karma, osud).

Džňáninové vyššího řádu, i když sklízíej ovoce minulé karmy, jsou přece pevnější ve svém vnitřním štěstí, asi jako lidé opojení silným nápojem.

Džňáninové nejvyššího řádu spočívají vždy v blaženosti, a to i tehdy, když by museli čelit miliónům prárabdhad. Nejsou překvapováni nejnepřirozenějšími a nejzáračnějšími událostmi. Také nejsou unášeni ani největšími radostmi, ani sklíčení nejhoršími bédami. Jsou vždy mírní, klidní a vyrovnaní, ač se zdá, že jednají jako jiní lidé.

Tyto rozdíly lze připsat rozdílům jejich intelektů a stupni vývoje džňány (moudrosti).

166. Jejich jednání závisí na jejich predispozicích, což je určeno jejich minulou karmou. Ale všechny jejich činnosti jsou podobné jednání lidí opojených.“

Tak končí osmnáctá kapitola knihy Tripura Rahasja.

Kapitola XIX.

1. Vyslechnuv Šrí Dattatréju, požádal Parasuráma ještě o další vysvětlení chování a jednání džňáninů.

2.– 4. „Pane, prosím, řekni mi jasně, jak se liší intelekt podle stupňů džňány (moudrosti). Což moudrost není jen jediného druhu, jsouc pouze Poznáním Sebe? Mókša, osvobození, je přece prostě odhalení Já a jen toto má být hledáno. Jak to může být závislé na stupních vývoje v důsledku duševních sklonů?“

5. Znovu takto dotazán, Šrí Datta, oceán Milosti, počal odpovídat na kladené otázky:

6. „Řeknu ti nyní tajemství všeho toho. Ve skutečnosti není rozdílů ani v metodách ani v džňáně.

7. Jen její ovoce se liší podle stupně dokonalosti vývoje. Tento vývoj se děje v průběhu několika vtělení a po jeho dokončení džňána se sama snadno rozvine.

8. Stupeň úsilí řídí se stavem nedokonalosti platí z minulých zrozeních. Přesto však je džňána věčná a ve skutečnosti není ani nijakého úsilí třeba.

9. Protože ona zde již je a nepotřebuje nijakého dovršení. Džňána je čistou Inteligencí, stejnou jako Vědomí, které je stále samozářejmé.

10.–13. Jaký druh úsilí může přispět k odkrytí věčné samoskvoucího Vědomí? Je-li pokryto silnou vrstvou vásan, (dispozic, sklonů), není snadno postřehnutelné. Tato kůra musí být nejprve změkčena v proudícím toku ovládané mysli a poté pečlivě oškrabána ostrým dlátem dotazování se po pravdě. Pak člověk musí opracovat uzavřenou křišťálovou schránku – mysl očistěnou právě uvedeným postupem na brusném kotouči duševní bystrosti a nakonec otevřít víko pákou rozlišování.

A hle, klenot uvnitř uzavřený je nyní dosažen a to je vše. A tak vidíš, ó Rámo, že všechno úsilí směřuje jen k tomu, aby byl vyčištěn Augiášův chlév vásan.

14.–15. Intelekt jsou vytvářeny nahromaděním vásan získaných karmou. Úsilí je nutné do té doby, pokud vásany ještě pokračují v ovlivňování intelektu. Takových sklonů je nespočet, ale já ti vyjmenuji jen ty nejhlavnější. Lze je zhruba roztřídit do tří skupin:

1) Aparádha (chyba, provinění), 2) Karma (činnost), 3) Káma (žádost, touha).

16.–29. Vásany typické pro prvou skupinu jsou nedůvěra v gurua a v učení Svatých knih. Jsou nejistější cestou k degeneraci. Neporozumění nebo špatné pochopení učení jsou součástí této nevíry, zapříčiněné důvěrou ve vlastní názor nebo v důsledku hrdosti a stojí panditům a jim podobným v cestě k realizaci.

Společnost mudrců a studium Svatých knih nemohou odstranit toto neporozumění. Nevědomci trvají na tom, že není reality, která by překračovala existenci světa. I kdyby prý byla, nemohla by být poznána. Jestliže však někdo tvrdí, že ji zná, je to jen iluze mysli. Neboť jak prý mohou vědomosti osvobodit člověka od béd utrpení nebo pomoci k jeho osvobození? Mají ještě mnoho dalších pochybností a nesprávných názorů. Tolik alespoň o prvé skupině.

Existuje veliké množství osob, které jsou příliš zatíženy vášnami, než aby byly přístupny k přijetí pravd. Ti tvoří druhou skupinu. Jsou oběťmi svých minulých skutků, neschopni rozjímání nutného pro zničení vášan.

Třetí skupina pak je nejběžnější. Tvoří ji oběti žádostí, které jsou trvale posedlé představou povinností, to jest žádostí pracovat k nějakému výsledku nebo konci. Jejich žádosti nebo přání jsou příliš početná, než aby je bylo možné vyjmenovat. Povstávají bez konce a ustání jako vlny na oceánu. I kdyby hvězdy mohly být spočteny, žádosti, touhy a přání nikoliv. Žádosti i jen jediného jedince jsou nespočetné a což teprve úhrn všech. Každá žádost je příliš veliká, než aby mohla být plně uspokojena, protože je nenasytná. Je také příliš silná, než aby jí bylo možné odolat, ale každá je zároveň tak jemná, že jí nelze uniknout. A tak svět, jsa v drápech tohoto démona, chová se bláznivě a pak chroptí bolestí a žalem v důsledku svých vlastních špatných skutků. Jedině osoba, která je kryta štítem nežádostivosti, odřeknutí (vairágyi) a bezpečná před ničemnostmi obludy přání, může směřovat ke štěstí.

Osoba postižená jednou nebo více z výše uvedených tří vášan nemůže dospět k pravdě, i když tato pravda je samozřejmá.

30.–33. Proto jsem ti řekl, že všechno úsilí musí být zaměřeno k vykořenění těchto vrozených sklonů.

První druh sklonů, resp. vášan (chyba) – může být přiveden ke konci jedině, když adept s úctou věří Mistrovi a Svatým knihám.

Druhý druh vášan (činnost) může být překonán jen božskou milostí, která může sestoupit na lidskou bytost buď v tomto zrození nebo v některé příští inkarnaci. Jiné naděje v tomto případě není.

Třetí druh vášan (žádostivost) musí být postupně odstraňován zbavováním se přání, vášní a tužeb správným rozlišováním, uctíváním Boha, studiem Svatých Písem, učením se od moudrých, pátráním po podstatě svého Já a podobnými způsoby.

34. Úsilí k překonání těchto překážek pak musí být úměrné velikosti těchto překážek.

35.– 37. Nejdůležitější z předpokladů žáka je touha po osvobození. Bez té nelze ničeho dosáhnout. Pouhá filosofická studia a diskuse o pravdě jsou naprosto neúčinná, nejsou o nic lepší, než studium umění. Stejně bychom mohli doufat ve spásu studiem sochařství a pěstováním tohoto umění. Studium filosofie bez touhy po spáse podobá se jen oblékání mrtvoly.

38.– 40. Ó Rámo, náhodná a dočasná touha po osvobození je také marná. Taková touha se často dostavuje po seznámení se se vznešeností stavu osvo-

bození. Bývá společná všem, ale nikdy nepřináší s sebou trvalých výsledků; pomíjíva touha nemá cenu.

Touha musí být silná a trvalá, aby mohla přinést ovoce. Její účinky jsou úměrné velikosti a trvalosti přání.

41.– 43. Touha musí být doprovázena úsilím po dosažení cíle. Jedině pak tu může být soustředěné úsilí. Tak, jako člověk ožehnutý ohněm běží ihned hledat chladivou masť a nemaří čas jinými snahami, tak i aspirant musí směřovat jen a výhradně k osvobození s vyloučením všech ostatních cílů. Takové úsilí je potom plodné a jeho předpokladem je lhostejnost ke všem ostatním ziskům.

44.– 46. Počínaje opuštěním světských potěšení, která jsou překážkami pokroku, vyvíjí se nepřípoutanost k nim a současně mohutní a sílí touha po osvobození. To uschopní vyvinout náležitě úsilí, jemuž se pak adept plně věnuje.

Když projde těmito stavy, dosáhne jedinečného úspěchu."

Když Dattatreja skončil, Parasuráma byl vyveden z míry a tázal se dál:

47.– 49. „Pane, řekl jsi dříve, že společnost Moudrých, Božská Milost a nežadostivost jsou prvořadými činiteli pro dosažení nejvyššího cíle života. Prosím, řekni mi, který z nich je nejdůležitější a jak může být dosažen. Neboť nic se neděje bez předcházející příčiny. To je jisté. A jaká je korunová příčina základního požadavku. Nebo je to vše jen náhodné?“

50. Dotázán, Dattatreja odpověděl takto: „Řeknu ti základní příčinu všeho, slyš!

51.– 61. Jeho Transcendentní Veličenstvo – Vědomí jsouc soběstačné, původně stvořilo obraz celého vesmíru v Sobě, ve vlastní bytosti, jako obraz v zrcadle. Vzalo na sebe individualitu jménem Hiranjagarbha – Stvořitel. S úvahou predispozic, rozlišených já, uzavřených v tomto vejci, rozvinulo Písma – zásobník přejemných pravd, aby splnilo žádosti. Jelikož zárodeční jedinci byli plni nevyplněných přání, Hiranjagarbha počal vymýšlet prostředky pro jejich splnění. Vypracoval schéma příčin a následků, činů a jejich ovoce a v důsledku toho jedinci zrození později museli žít v tomto kruhu příčin a následků. Brali na sebe různé tvary a rodili se v různých prostředích důsledně podle svých predispozic. Když jedinec prošel karmami nespočetných druhů, vyvinul se v lidskou bytost na podkladě zásluh, které nahromadil. Zpočátku se zabývá vyplňováním svých sobeckých záměrů. Jak rostou jeho přání, snaží se hledat co nejsnadnější splnění mocné ctižádosti. V příslušnou dobu však nastoupí cestu podle metod doporučených ve Svatých knihách. Mezdu jsou nevyhnutelné ve všem. Výsledkem jsou zklamání. Pak je hledána rada znalců. Dobrá rada může přijít pouze od člověka žijícího v ničím nerušené svatosti. Takový Mudrc ve vhodnou dobu zasněví hledajícího v Božskou Vznešenost. Zasněvenec pak hromadí zásluhy. Posilován společností moudrých a Božskou Milostí je mu umožněno postupně vytrvat na cestě; krok za krokem je veden k nejvyššímu vrcholu štěstí.

62.– 64. A nyní vidíš, že základní příčina – společnost mudrců – je veškerým dobrem. Děje se tak částečně pro nahromaděné zásluhy a z části pro nesobeckou oddanost Bohu, ale přichází to vždy, jako by to náhodou spadlo odkudsi

z prázdna jako zralé ovoce. Protože dosažení cíle života je závislé na mnohých okolnostech a příčinách, jeví se tak rozličné – podle intelektu nebo vášan člověka. I stav džňáninů se různí, podle toho, zda jejich úsilí bylo větší či menší.

65.– 66. Poměrně malého úsilí je třeba k vykořenění slabých vášan. Ten, jehož mysl byla očištěna dobrými skutky v sledu minulých zrození, získává vrcholné výsledky v tomto zrodu zcela neúměrně malému úsilí, které vynaložil. Tak tomu bylo například u Džanaky.

67.– 68. Záblesk džňány (realizace) získaný někým, jehož mysl byla plná silných vášan, které nahromadil v minulých vtěleních, nestačí přemoci hluboce zakořeněnou nevědomost. Takový džňánin musí cvičit samádhi (nidhidhjášanu neboli ovládnání mysli) a rozjímání v sobě ve sledu následujících zrození pro účinné a konečné Poznání a Uvědomění.

Proto existují různé třídy mudrců.

69. Ó potomku rodu Bgargavů! Takové jsou rozdíly ve stavech džňány charakterizované aspekty a postoji intelektu jednotlivců a také různorodostí v jejich činnostech a jednáních.

70.–77. Takové rozdíly jsou zcela zřetelné u Brahmy (Stvořitele), Višnu (Zachovatele) i Šivy (Ničitele), kteří jsou všichni džňáninové. To však nikterak neznamená, že sama džňána (realizace) připouští nějaké rozdíly či odchylky. Tyto postoje závisí zcela na jejich vášanách (sklonech, dispozicích) a okolí. Oni jsou pány vesmíru a jsou vševědoucí. Jejich džňána je čistá a nedotčená tím, co poznají. Je-li džňánin světlé či temné pleti, jeho džňána tyto vlastnosti nesdílí a ani nesdílí vlastnosti mysli. Pohled jen na rozdíly mezi třemi syny Atri, zejména Durvasy, o kterém se praví, že je aspektem Šivy, a má pověst, že je nadmíru zlostný. Druhým je Čandra – měsíc, aspekt Brahmy, a má pověst, že je manželem dvaceti sedmi hvězdných soustav, které samy jsou zase dcerami Dakši. Pak si vezmi mne samotného, Dattatrēju, aspekt Šríman Narajana neboli Višnu, s pověstí ideálu světců, kteří bloudili nazí po lesích, a tak dále. Vašišta, jeden z největších Řišiů, dobře známý jako rodinný učitel králů Sluneční dynastie, nikdy neselhává v nejpřísnějším dodržování povinností, jak jsou předepsány Písmi, zatímco Sanáka, Sananda, Sanatsujata, Samatkumara, čtyři synové zrození z vůle Brahmy a vyučovaní Náradou, jsou typy asketů, kteří jsou lhostejní k jakékoliv činnosti, včetně náboženských rituálů.

Nárada je ideálem cesty bhakti (oddanosti Bohu), Bhargava (Sukra, pověstný učitel Asurů), je podporovatelem nepřátel Bohů, zatímco stejně velký mudrc Brihaspati (Jupiter, učitel Bohů) podporuje Bohy v jejich zápase proti nepřátelům. Vjása je stále plně zaměstnán kodifikací Véd a šířením jejich pravd ve formě Mahábharaty, Púrany a Upapurány. Dále je tu Džanaka, pověstný jako král – asketa, Bharata, vypadající jako idiot a mnozí jiní.“

Poznámka: *Bharata byl velikým králem, který podle zvyku panujícího u velkých císařů z kasty kšátrijů abdikoval na svůj trůn ve prospěch svého syna, když dosáhl dospělosti, a odebral se do lesů činit pokání. Při jedné příležitosti zaslechl řev tygra. Laň v pokročilém stavu březosti se polekala a skočila přes potok. Do-*

padla na druhý břeh s roztrženým lůnem a zašla. Mládě tu leželo v placentě. Královský poustevník se slitoval nad ubohým stvořením, omyl je a na rukou odnesl do poustevny.

Pečoval starostlivě o mládě a to zůstávalo trvale po mistrově boku. Poustevník i jelen se měli navzájem rádi.

Po jisté době poustevník poznal, že umírá. Měl velké starosti o bezpečí svého chráněnce v lesích po své smrti. Zemřel s touto myšlenkou a v důsledku toho se následně zrodil jako jelen. Jsa mudrcem se zbožnými sklony a vlastnostmi reinkarnovaný jako jelen, byl držen v posvátném prostředí a podržel si vědomí o své minulosti. Nepřátelil se se svými druhy, ale zdržoval se blízko poustevny, naslouchaje recitacím Véd a diskusím o filosofii. Když zemřel, zrodil se znovu jako chlapec ve zbožné rodině brahmína. Rodiče mu zemřeli, když byl ještě mlád. Chlapec vždy pomáhal druhým, nikdy se však neujal žádné určité práce. Byl zdravý, silný a neměl starosti. Sousedí jej považovali za idiota, jak také vypadal, když zevloval kolem.

Jedné noci vládnoucí náčelník Savvirů cestoval kolem nesen v nosítkách. Spěchal navštívit pověstného mudrce, který žil ve druhé provincii. Jeden z jeho nosičů na cestě onemocněl. Proto se jeho lidé ohlíželi po náhradě. Nalezli brahmínského chlapce, „idiota“ a přinutili jej k práci. Zaujal místo jako nosič pána.

Náčelník byl podrážděn pomalým krokem nosičů a káral je za to. Ale ani po opakovaných výtkách se krok nosičů nezrychlil. Zůstával stejně pomalý. Náčelník planul zlostí. Sestoupil z nosítek a zjistil, že právě ten nový nosič byl všeho vinen. Dal mu ušetřit výprask a nařídil mu, aby spěchal.

Náprava však nenastala a náčelník jej plísnil znovu. Ale na „idiota“ nic neúčinkovalo. Náčelník byl rozhořčen, sestoupil a plísnil jej. Dostalo se mu však takové odpovědi, že zůstal překvapen, a další rozhovor jej přesvědčil o „idiotově“ velikosti. Tak se náčelník stal žákem Bharata – idiota.

„Je ještě mnoho jiných s individuálními charaktery jako Čjavana, Jagnjavalkja, Visvamitra a jiní.“

Poznámka: Čjavana: Král se jednou společně se svoji královskou rodinou a doprovodem vydal na výlet do lesa, který byl pověstný jako bydliště význačného mudrce jménem Čjavana. Mladá princezna při hře se svými družkami došla k něčemu, co vypadalo jako velké mraveniště. Do jedné díry v něm strčila trn. Vyšla ven krev. Ulekla se a vrátila se ke starším členům rodiny, ale nikomu z nich se nezmínila o své nezbednosti.

Když se všichni navrátili domů, král a mnoho dalších se cítili špatně. Měli podezření, že snad bylo Čjavanovi způsobeno nějaké nechtěné zlo. Vyslali proto výpravu do lesa, aby si vyprosila požehnaní. Tato výprava však našla mudrce zraněného na oku. Ten vzkázal králi následující:

„Tvá dcera zranila mé oko tím, že vsunula trn do mraveniště, které vyrostlo kolem mne, když jsem byl v samádhi. Jsem nyní stár a bezmocný. Pošli tu nezbedu sem, aby svou nezbednost napravila a stala se mou pomocnicí.“

Když výprava oznámila tuto zprávu králi, ten začal princezně domlouvat, aby se uvolila a šla vyplnit přání světce. Nakonec šla a žila v lese se svým velmi starým manželem pokročilého věku a pečlivě se starala o jeho pohodlí.

Zvykla si přinášet vodu ze sousedního pramene. Jednoho dne božská dvojčata, známá jako Ašvinové, se jí zjevila a nabídla jí, že omladí jejího starého manžela. Přivedla tedy svého manžela ku prameni a čekala na zázrak. Dvojčata požádala světce, aby se ponořil do vody. Potom se všichni tři ponořili současně do vody. Vynořili se také současně, podobni si sobě k nerozeznání. Pak požádali děvče, aby si vybrala svého manžela. Ona se pomodlila k Bohu, a tak jí bylo umožněno jej poznat. Světec jako protislužbu slíbil včlenit dvojčata – dobroděje mezi Bohy, vybrané pro oběti smířčích obřadů. Pozval svého tchána, aby uspořádal oběť a Čjavana vzýval jména dvojčat Ašvinů.

Indra – náčelník Bohů se rozhněval a hrozil pokazit slavnost zasvěcení, zamýšlelou Čjavanou. Když obřady již byly v proudu, Čjavana snadno zneškodnil Indru silou svého pokání a dodržel slib daný svým dobroditelům. Mezitím se Indra omluvil, bylo mu odpuštěno a byl vrácen do svého dřívějšího stavu. Jagnjavalkija je mudrc mudrců vzpomínaný v Upanišádě Brihadaranjaka. Visvamitra je příliš dobře znám, než aby jej bylo zde třeba popisovat. Byl prastrýcem Parasurámy.

79. „Z připomenutých tří typických vásán je činnost (karma) ta nejmocnější. Právě o ní se říká, že je nevědomostí.

80.–83. Nejlepší jsou ti, kteří jsou prosti všech vásán. Zvláště pak vší stopy sklonu k činnosti. Jsou-li prosti chybné nedůvěry v Mistra, vásany vyplývající ze žádostí nebudou tak vážnou překážkou realizace, protože budou zničeny meditací. Nechuť k světským radostem nemusí být nijak významná. Tito lidé nepotřebují se opakovaně zabývat studiem Písem nebo přijímat pokyny od Mistra, ale přechází přímo k meditaci a upadají do samádhi, což je nejvyšším dobrem. Žijí trvale jako džívanmuktové, osvobození ještě za života.

84.–86. Mudrci s jemným a čistým intelektem nepovažovali za nutné vykonat svá přání, ale nutili jiné myšlenky, aby je nahradily, protože přání nepřekážejí realizaci.

Proto jejich přání se projevují i po realizaci jako před ní. Nejsou těmito vásánami poskvrněni. Lze o nich říci, že jsou osvobození, ale mají rozrůzněnou mysl. Říká se o nich, že jsou nejlepší třídou džňáninů.

87.–90. Rámo! Ten, jehož mysl lpí v nevědomosti na nutnosti práce, nemůže doufat v realizaci, i kdyby sám Šiva se nabídl jej učít. Podobně také člověk, který chová význačnou lhostejnost k učení nebo mu špatně rozumí, nemůže dosáhnout uvědomění svého Já. Na druhé straně člověk jen lehce ovlivněný těmito dvěma vásánami, ale mnohem více obtěžovaný žádostmi nebo ctižádostmi, dojde opakovaným nasloucháním Svatým Pravdám, diskusemi o nich a rozjímáním o jejich významu cíle, i když se značnými nesnázemi a s velikou ztrátou času. Činnosti takového mudrce pak budou malé, protože bude zcela zabrán v úsilí po dosažení realizace.“

Poznámka: Jeho činnost se bude omezovat na nepostradatelné potřeby života.

91. „Mudrc této třídy dlouhým prováděním svých cvičení a přísnou kázní ovládá svou mysl tak dobře, že jsou vásany dokonale vykořeněny a mysl je jakoby mrtva. Náleží ke střední třídě ve schématu mudrců a lze o něm říci, že je mudrcem bez mysli.

92.–94. Poslední třídou, nejmenší mezi mudrci, jsou ti, jejichž praxe a disciplína není takového druhu, aby překonala mentální vásany. Jejich mysl je stále činná. O těchto mudrcích se říká, že jsou stále spojeni s myslí. Jsou pouze džňániny a nikoliv džňánmukty jako ostatní dvě třídy. Budou osvobozeni až po smrti.

95.–96. Prárabdha (minulá karma) je dokonale bezmocná u střední třídy džňáninů, kteří umrtvili svou mysl soustavným cvičením.

Mysl je půdou, ze které klíčí výhonky prárabdhy jako semena radosti a žalů života. Jestliže se půda stane neúrodnou, semena ztrácejí svou klíčivost dlouhým skladováním a stanou se neplodnými.

97.–103. Na světě jsou lidé schopni pečlivě vykonávat mnoho činností zároveň a těší se pověsti lidí mimořádných dovedností. Někteří dovedou pracovat, zatímco se procházejí a rozmlouvají. Jsou to například učitelé, kteří dovedou sledovat každého jednotlivého studenta ve třídě a přitom zvládají učební látku i kontrolu nad celou třídou. Ty sám znáš Kartavirjardžunu, který vládl tisíci zbraněmi v tisíci rukách, které v boji užíval mistrně všechny současně. Ve všech takových případech jediná mysl přijímá různé tvary vhodné pro různé činnosti zároveň. Podobně i mysl džňáninů je pouhé Vědomí, a přece se projevuje jako vše, aniž by utrpěla újmu nebo změnu ve své věčné blažené podstatě jako Já. Ti jsou bytostmi zmnožených myslí.“

Poznámka: *Kartavirjardžuna byl náčelníkem Haihajasů, kteří byli zapřísáhlými nepřáteli Parasurámy. Byl stoupencem Šrí Dattatréji, od něhož získal obdivuhodnou milost, totiž že jeho jméno bude zachováno v památce do milosti i budoucnosti jako jméno ideálního vládce, který nemá sobě rovného v legendách i v historii. I jeho chrabrost byla nesrovnatelná a sotva kdy překonána. A přece, jako tomu osudem mělo být, byl vyzván Parasurámou a v boji zabit.*

104.–105. „Prárabdha džňáninů je stále činná a klíčí v myslí, ale jen k tomu, aby byla sežehnuta stálým plamenem džňány, poznání. Radost či žal se řídí tím, jak mysl prodlévá na příhodách. Jsou– li však všechny sežehnuty u samého zdroje, jak by tu mohlo být potěšení nebo zármutku?

106.–108. Džňáninové nejvyššího řádu jsou činní, protože záměrně uvolňují vásany z hloubky mysli na povrch. Jejich činnost se podobá hře otce se svým děckem, ve které pohybuje loutkami, směje se nad úspěchem loutky jedné a předstírá zármutek nad nezdařem jiné. Také je lze přirovnat k člověku, projevujícímu sympatie a soucit svému sousedu, má-li úspěch nebo utrpěl-li ztrátu.

109.–112. Vásany, které nejsou nepřátelské realizaci, nejsou vymýceny z mysli nejlepší třídou džňáninů, protože nemožno vyhledávat nové, které by staré vytlačovaly. Proto si ponechávají staré, dokud nejsou vyčerpány, a proto někteří z nich jsou vysoce popudliví, někteří jsou chtiví, jiní zbožní, plní své povinnosti a podobně.

Nejnižší řád džňáninů, který je stále pod vlivem svých smyslů, dobře ví, že není pravdy v objektivnosti vesmíru, a jejich samádhi se neliší od samádhi ostatních džňáninů.

113. Co je to samádhi? Samádhi je trvalé vědomí Sebe a ničeho jiného. Nesmí být zaměňováno se stavem nirvikalpa (nediferencovaným), neboť tento stav je velmi častý a všední, jak bylo již ukázáno na případech okamžitých, prchavých samádhi.

114.–115. Každý zakouší stav nirvikalpa a stav myslí bez duševních hnutí. K jakému užitku jsou však taková nerozpoznaná samádhi? Podobný stav je dosahován také hatha–jogíny. Tato zkušenost nebo prožitek neposkytuje trvalý úspěch. Člověk však může aplikovat jejich prožitek v praktických záležitostech života. Pravé samádhi může být pouze jedno (sahadža–samádhi).“

Komentář: Hledající mohou být buď džňána–jogíni nebo hatha–jogíni. První se učí Pravdě z Písem a od guru. Přemýšlí o ní a jasně jí chápou. Později meditují o pravdě a získávají samádhi. Moudří říkají, že samádhi je udržování vědomí sebe sama, které je výsledkem využití poznané pravdy v praktických záležitostech života. Toto samádhi je možné pouze pro džňána–jogíny.

Hatha–jogíni jsou dvojího druhu. Jedni se zaměřují na zničení všech rušivých vlivů myslí, počínaje vylučováním ne–já a postupně všech mentálních činností. Vyžaduje to dlouhé a usilovné cvičení, které se tak stane druhou přirozeností jogína, a ten pak zůstává trvale s nepohyblivou myslí. Jiní provádějí šest druhů předběžných cvičení, a pak cvičí ovládnutí dechu (pránájámu), až dokážou, že prána vstupuje do sušumna–nádi. Jelikož prvotní úsilí k ovládnutí dechu je značné, vzniká velké napětí, které pak náhle povolí při vstupu vzduchu do sušumny. Pocit výsledného štěstí je porovnatelný s tím, jako by člověk byl náhle zbaven těžkého břemene, které značně tížilo jeho hřbet. Jeho mysl je v podobném stavu jako u člověka v mdlobě nebo ve stavu opojení. Všichni hatha–jogíni zakoušejí štěstí podobné tomu, jaké je pocíťováno v hlubokých dřímotách.

Džňána–jogíni naproti tomu mají teoretické vědomosti o Já, které získali od guru a naučili se je v Písmech (Šástrách), a dále pak uvažovali o celém učení. Proto závoj nevědomosti je u nich sňat ještě před zažitím samádhi. Základ vědomí, prostý myšlenek na vše zevní, je jimi poznáván jako zrcadlo odrážející obrazy. Dále v prvých stádiích samádhi je schopen zůstat si vědom sebe jako absolutního Vědomí, zcela prostého všech poskvrnění myšlenkami.

Hatha-jogín nemůže zůstat v takovém stavu. U džňánina je sňat ve stavu samádhi jak závoj nevědomosti, tak je i prost rušení myšlenkami. V samádhi hatha-jogína, ač jeho Já je přirozeně prosto dvou překážek, přece jen zůstává ukryto pod závojem nevědomosti, který je v případě džňánina roztržen jeho poznáním.

Zeptáme-li se, jaký je rozdíl mezi samádhi hatha-jogína a spánkem, je nutno říci, že mysl, přemožená hlubokou nevědomostí, je za spánku pokryta hustou temnotou, zatímco mysl spojená se sattvou (světlem) se uplatňuje v samádhi jako poměrně řídký závoj samozáhného principu – Já. Já pak může být přirovnáno ke slunci, které je zastřené těžkými a temnými mraky za spánku a lehkou mlhou v samádhi. U džňánina září Já v plné síle jako slunce na čisté obloze.
„Takto mudrci popisují stav samádhi.“

116.–117. Když pojednal o samádhi tak, jak o něm učí mudrci, Dattatreja pokračoval v líčení jeho nerušené povahy.

„Co je to samádhi? Samádhi je absolutní Vědomí, nedotčené objekty. Taková jsou samádhi nejlepších džňáninů, i když přijímají účast na záležitostech světa.

Modrá barva oblohy je známá jako neskutečný klam, jako fenomén, a přece se jeví stejně znalému jako nezalému, avšak s tím rozdílem, že jeden je klamán tímto zdáním a druhý nikoliv.

118. Právě tak jako nesprávné vnímání nepoplete člověka, který je poučen, tak také vše, co je vnímáno a co je známo moudrému jako neskutečné, jej nikdy neuvede v omyl.

119. Jelikož střední třída džňáninů již své mysli překročila, není pro ně nijakých objektů. Jejich stav bývá označován jako stav nadrozumový, supramentální (za hranicemi rozumu a smyslů).

120. Mysl je rozčeřena, jakmile přijme tvar oněch předmětů, které považuje chybně za reálné. Nepohnutá mysl nikoliv. Z toho důvodu poslední stav je nadrozumový, supramentální.“

Poznámka: Mysl vyššího řádu džňáninů, ač spojena s objekty, poznává je jako nereálné, a proto zůstává nepohnuta. V případě nevědomých tomu tak není.

121. „Protože džňánin nejvyššího řádu se může zabývat několika činnostmi zároveň, a přece zůstává jimi neovlivněn, má několik myslí, a přesto zůstává v nerušeném samádhi. On je absolutním Vědomím prostým všech objektů.“
„Nyní jsem ti řekl vše, čeho je ti třeba vědět.“

*Tak končí devatenáctá kapitola o různých stavech džňáninů
v knize Tripura Rahasja.*

Kapitola XX.

VIDJÁ GÍTA

1.–20. Nyní ti povím jednu starobylou, posvátnou pověst. Kdysi, a je tomu již hodně dávno, se konalo velmi vznešené shromáždění Svatých, které se sešlo v příbytku Brahmy – Stvořitele. Na něm došlo k velmi jemné a vznešené diskusi. Mezi přítomnými byli Sanaka, Sananda, Sanatkumara, Sanatsujata, Vašista, Pulastja, Pulaha, Kratu, Brighu, Atri, Angiras, Pračeta, Nárada, Čjavana, Vamadéva, Visvamisra, Gautama, Suka, Parasara, Vjása, Kanva, Kasjapa, Daksa, Sumanta, Sanka, Likhita, Devala a jiní nebeští a královští mudrci. Každý z nich mluvil o svém vlastním systému s odvahou a přesvědčením a trval na tom, že je lepší než všech ostatních. Proto nemohli dospět k žádnému závěru, a tak požádali Brahmu: „Pane! Jsme mudrci, kteří znají vše o světě, a i to, co je za ním, ale naše životní cesty se tak navzájem liší, jak se liší sklony a vlohy našich myslí. Někteří z nás jsou ve stálém nirvikalpa samádhi, někteří jsou zabráněni filosofickými diskusemi, jiní ponořeni v uctívání, další pracují a někteří se zdají být pouze lidmi zevního světa. Který je nejlepší mezi námi? Prosím Tě, řekni nám to. My sami to nedovedeme rozhodnout, protože každý z nás myslí, že jeho cesta je nejlepší.“

Brahma, takto požádán a vida jejich zmatení, odpověděl: „Nejlepší ze Svatých! Také bych to rád věděl, ale je zde Paraméšvara, který je vševědoucí. Pojďme k němu a zeptáme se jej.“ Po cestě přibrali Višnu a šli k Šivovi. Brahma, jako vedoucí deputace, vysvětlil Šivovi, oč jde. Vyslechnuv Brahma, Šiva vytušil i jeho mínění a pochopil, že Řišiové neměli dostatek důvěry a že by stejně veškerá jeho slova byla marná. Proto řekl: „Slyšte, Řišiové. Ani já nevidím jasně, která z metod by byla nejlepší. Meditujme nyní na Bohyni – Její Veličenstvo nepodmíněně Vědění, a pak budeme schopni porozumět i nejjemnějším pravdám Její Milosti.“

Všichni spolu se Šivou, Višnuem i Brahmou počali proto meditovat o Jejím Božském majestátu, transcendentním Vědomí, pronikajícím všechny tři stavy života (bdění, snění a spánek). Takto vyzývána, Bohyně se zjevila ve své slávě jako Transcendentální Hlas v prostoru Čirého Vědomí.

Slyšeli její hlas jako hlas hromu z nebes. „Vyjádřete se, ó Řišiové! Rychle! Přání mých uctivateľů budou vždy splněna okamžitě.“

21.–28. Slyšíce tento hlas, Řišiové u vytržení padli na tváře a Brahma spo-

lu s ostatními pěli chvály Bohyni – absolutnímu Vědomí, která proniká třemi stavy života.

„Buď pozdravena, Největší, Nejlepší, Nejlaskavější, absolutní Vědomí, Vědomí třech stavů, Stvořitelko, Zachovatelko, Ničitelko, ty Svrchovaná, přesahující vše. Buď znovu pozdravena!

Nebylo času, kdy ty bys nebyla, neboť Ty jsi nezrozena. Ty jsi stále mladá a nikdy nebudeš stará. Ty jsi vše; jsi esencí všeho. Vševědoucí! Utěšitelko všech. Ty nejsi vše, ty nejsi nikde, nemáš v sobě jádra, nejsi si vědoma ničeho, netěšíš nikoho. Ó Svrchované Bytí. Buď pozdravena, znovu a opět, nahoře i dole, na všech stranách a všude.

Řekni nám laskavě o Tvém relativním tvaru, o tvém transcendentním stavu, o tvé moci a o tvé totožnosti s džňanou.

Který z prostředků je nejsprávnější a nejlepší pro dosažení Tebe, jaká je podstata a výsledek takového dosažení, za nímž již nezbývá čeho dosahovat? Který je nejlepší z realizovaných mudrců? Buď znovu pozdravena!”

29. Takto vzývána, Bohyně nejzazšího Vědění počala s velikou laskavostí jasně vysvětlovat moudrým:

30. „Slyšte mudrci! Kategoricky vám vysvětlím vše, oč jste požádali. Podám vám nektar, výtažek z essence z nekonečných zásob posvátných písem.

31.–40. Jsem abstraktní Intelligence, ze které vesmír počíná, ve které rozkvétá a do níž se rozpouští jako obrazy v zrcadle. Nevědomý Mne zná jako hrubý svět, moudrý Mne však cítí jako své vlastní, čiré Bytí, věčně žhnoucí jako „Já–Já“ v jeho nitru. Toho poznání je možno dosáhnout jen v hlubokém tichu myšlení prostého Vědomí, které je podobné hlubokému moři bez vln.

Nejoddanější z mých uctivatelů Mne ctí spontánně s největší upřímností plynoucí z jejich lásky ke mně. Ač je jim známo, že já jsem jejich vlastní, neduální Já, přece zvyk milující oddanosti, který je v nich hluboce zakořeněn, nutí je přijímat jejich vlastní Já za Mne a uctívají Mne jako proud života pronikající jejich těly, smysly a myslí, bez které nic nemůže žít, nic nemůže existovat a která je jediným smyslem Svatých Písem.

Takový je můj transcendentní stav.

Má konkrétní forma je věčný pár – Svrchovaný Pán a Energie, vždy v nerozděleném spojení a přebývajícím jako věčné Vědomí, pronikajícím třemi projevenými stavy bdění, snů a spánku, spočívajícím na lůžku, jehož čtyřmi nohami jsou Brahma (Stvořitel), Višnu (Zachovatel), Šiva (Ničitel) a Íšvara (Zmizení), jehož povrchem je Sadašiva (Milost), která je ukryta v sídle známém jako „splnění úkolu“, obklopeném sadem stromů „kadamba“ na ostrově klenotů v širém oceánu nektraru obklopujícím kosmos a prostírajícím se za něho.

Brahma, Višnu, Šiva, Íšvara, Sadašiva, Ganéša, Skanda, bozi osmi oblastí, jejich Energie, jiní bozi, nebeské bytosti, hadi a jiné nadlidské bytosti jsou všechny mým projevem. Nicméně lidé mne neznají, protože jejich intelekt je pohroužen v nevědomosti.

41. Věnuji přízeň těm, kteří mne vzývají. Kromě mne není nikoho, kdo by byl hoden vzývání nebo schopn splnit každé přání.“

Poznámka: Je třeba ujasnit, že všechna božstva, která přijímají uctívání, a všechny představy Boha jsou Jejimi projevy, protože Ona je Čirá Inteligence, která nemůže být za žádných okolností pomínuta.

42. „Rozdělují výsledky uctívání podle způsobu vzývání a povahy přání jedince. Jsem nedělitelná a neomezená.

43. Ač nedvojnou a abstraktní Inteligencí, spontánně se projevují i jako nejmenší podrobnost ve vesmíru a i jako Vesmír v celku.

44. Ač se projevují nejrůznějšími způsoby, trvale zůstávám neposkvřena, neboť Absolutno je mé Bytí. To je má hlavní síla, které je poněkud těžko porozumět.

45. Uvažujte o tom tedy, Řišiové, s neostřejším intelektem. Ač jsem příbytkem všeho a přítomna ve všem, přece zůstávám čistou.

46.–49. Ač nejsem začleněna v nic žádným způsobem a jsem stále svobodnou, skrývám svou moc zvanou Mája, kryji se nevědomostí a projevují se jako plná přání a touhy. Hledám jejich splnění v rostoucím neklidu, promítám příznivá a nepříznivá prostředí, rodím a znovuzrozuji se jako jedinec do té doby, než zmoudřím. Pak hledám učitele a mudrce, zvídám od nich pravdu, provádím ji v praxi a konečně dosahuji vysvobození.

To vše probíhá v Mé čiré, nedotčené Inteligenci, stále svobodné a absolutní. Tento svět lidí nevědomých i svobodných a všech ostatních je Mým stvořením, bez přispění čehokoliv. Má tvůrčí moc je příliš obrovská, než aby ji bylo možné popsat. Řeknu vám o ní jen krátce. Je taková, že kosmos je pouze lícem myslí, který je promítán z Vědomí.

50. Poznání vztahující se ke mně, je komplexní, ale lze s ním zacházet dvěma způsoby. Dvojným a nedvojným. Prvý se vztahuje k uctívání. Druhý k realizaci. V důsledku jejich spletnosti se vyskytují mnohé odchylky vedoucí k různým výsledkům.

51. Dvojně poznání je mnohočetné, protože závisí na způsobu pojetí duality a projevuje se jako uctívání, modlitby, opakování manter, meditace a tak dále; to vše není ničím jiným než duševní obrazotvorností.

52.–53. I když je tomu tak, přece je působivé oproti denním snům, neboť přírodní zákony platí i pro ně. Jsou určité stupně v působnosti a účinnosti metod, z nichž nejdůležitější se týkají již dříve zmíněného aspektu (viz výše o konkrétní formě Dévi). Konečným cílem je zajisté neduální, nedvojná realizace.“

Poznámka: Mentální obrazotvornost nemůže poskytnout hmatatelných výsledků ani přímo, ani postupně. Ta, která se vztahuje k Bohu, se liší od denního snu tím, že očisťuje a posiluje mysl, aby ji učinila schopnou poznat své Já. A znovu: neúčinnějšími z pojetí Boha jsou ta, která byla již připomenuta, zejména věčný pár Šivy a Šakti. Ač přímo nevědomost neodstraní, přece pomáhá při jejím rozpuštění a vede ke vzkříšení člověka jako plně rozvinutého džňánina.

54. „Vzývání abstraktní Inteligence v konkrétní formě je nejen užitečné, ale dokonce důležité pro neduální realizaci. Jak by jinak mohl být člověk připraven bez Jehoho požehnání.

55. Neduální realizace je jedno a totéž jako čirá Inteligence, absolutně prostá všech objektivních vědomostí. Taková realizace ničí veškeré objektivní poznání. Odkrývá je v celé nahotě tak neškodné, jako je namalovaný obraz skákajícího tygra nebo rozzuřeného hada.

56. Když je mysl dokonale rozpuštěna v Já, tento stav se nazývá nirvikalpa samádhi. Je nediferencovaným stavem klidu. Po probrání se z něho, člověk je přemožen vzpomínkou na tento prožitek jako na nedělené, nekonečné, čiré Já a pak ví „Já jsem To“, což je protiklad dětinské myšlenky člověka nevědomého o já. To pak je nejvyšší Poznání (Vidžnána nebo Pratjabadžna džňána).“

Poznámka: Pokročilý stav meditace je savikalpa samádhi, ve kterém si je člověk vědom, že se odvrátil od objektivnosti k subjektivitě a pociťuje blízkost stavu Poznání Sebe. Když pak se skutečně ponoří v Já, není již jeho vědomí odděleno od prostého vědomí blažené existence. To je nirvikalpa samádhi. Po vystoupení z něho, vidí svět právě tak jako každý jiný člověk, ale jeho stanovisko je nyní zcela změněno. Zná nyní své čiré Já a nadále je již nezaměňuje se svým egem. Toto je kritický bod, vyvrcholení realizace.

57. „Teoretické vědomosti spočívají v rozlišování mezi Já a ne-já, a to buď pomocí studia Písem nebo podle učení Mistra nebo i podle vlastního uvažování.

58.–62. Největší moudrostí je pak ta, která učiní jednou provždy konec iluzi ne-já. Neduální realizace nepřipouští nic neznámého nebo nepoznatelného a proniká plně vším a nemůže být žádným způsobem něčím překonána (viz příklad zrcadla a obrazů). Když je jí dosaženo, intelekt se stane dokonale jasným, protože všechny pochybnosti jsou zničeny. Ty se zpravidla vztahují ke stvoření, totožnosti Já a jejich vzájemnému přibuzenství. Pak i sklony mysli, například chlípnost, chtivost, hněvivost a tak dále jsou zničeny, ačkoliv nějaké zbytky jich mohou zůstat jako neškodné – asi jako bezzubé zmije.

63. Ovoce realizace je konec všeho pozemského utrpení a béd a z toho vyplývající naprostá nebojácnost. To se nazývá osvobozením.“

Poznámka: Konec bédám je také ve spánku. Ale zárodky utrpení tím nejsou zničeny. Realizace ničí příčinu utrpení a osvobozuje člověka jednou provždy.

64.–65. „Bázeň zahrnuje v sobě existenci něčeho, co je od Já odděleno. Může pocit duality přetrvat neduální realizací? Může být ještě tma po východu slunce?

Ó Řišíové! Nebude strachu, nebude-li dvojnosti. Naopak však, bázeň neustane, pokud trvá představa dvojnosti.

66. To, co je na světě vnímáno, jako by bylo odděleno od Já, je také snadno poznáváno jako pomíjející a zanikající. Co může zaniknout, to musí určitě zahrnovat v sobě obavu před ztrátou.

67. Jednota zahrnuje v sobě oddělenost. Tak také získání něčeho v sobě zahrnuje ztrátu.

68.–70. Kdyby osvobození bylo něčím vnějším pro Já, implicitně by zahrnovalo nebezpečí ztráty. Pak by však nebylo ani hodno tužby po něm. Naopak, Mókša je nebojácnost, a proto není vnější pro Já.

Jestliže Vědomí, uvědomění a uvědomované splynou v jedno, pak tento stav je naprosto zbaven bázně a výsledkem je Mókša.

Džňána, nejvyšší Moudrost, je stav prostý myšlenek, vůle i přání a není zatížen nevědomostí.

71. Je to s jistotou prvotní stav vědoucího, ale zůstává nepoznán pro nedostatek obeznámenosti s tímto stavem. Jen guru a Písma (Šastry) samy mohou jedince seznámit s Já.

72.–77. Já je abstraktní Intelligence prostá myšlenek. Uvědomující, uvědomění a uvědomované pojímané jako různé entity nejsou reálné. Jestliže rozlišování mezi nimi je zrušeno, jejich pravá povaha se stává zřejmou ve výsledném neduálním vědomí, které je také stavem osvobození.

Ve skutečnosti není nijakého rozdílu mezi uvědomujícím, uvědoměním a uvědomovaném. Rozdíly jsou pouhou konvencí, která umožňuje hladký běh pozemského života. Osvobození je věčné, a tudíž zde a teď přítomno; není to nic, co by bylo možno získat. Já se projevuje jako uvědomující, uvědomění a uvědomované. Cykly rození a umírání trvají se vši svou zjevnou realitou tak dlouho, dokud trvají tyto projevy. Jakmile je dosaženo poznání, že tyto projevy pozůstávají jen z Já bez jakékoliv příměsy něčeho, co je ne–Já, cyklus rození a umírání se zastaví a rozptýlí se ve zbytky, které jsou pak rozptýleny jako oblaka v silném větru.

78. A tak jediné potřebné pro osvobození je opravdová touha. Nic jiného není zapotřebí, jestliže touha po osvobození je dosti silná a nekolísá.

79. K jakému užitku by bylo velké úsilí, kdyby nebylo žhavé a nekolísající touhy po osvobození? Jedině té je potřeba a nic více.

80.–81. Intenzivní uctívání je mentální abstrakcí, ve které se uctívatel zcela ztrácí v touženém objektu. V tomto zvláštním případě je dosaženo samotného osvobození, neboť taková nekolísající oddanost musí určitě skončit úspěchem; ten je pak pouze otázkou času. Mohou to být dny, měsíce, roky nebo i příští zrození podle toho, zda jsou vásany slabé či silnější.

82.–83. Intelkt je zpravidla zastřen špatnými vlastnostmi, a pak v něm nic dobrého nevykvetě. V důsledku toho se lidé vaří ve vroucím kotli zrození a smrti. Ze zlých vlastností nejhorší je nedostatek víry v poučení daná guruem a Písmi. Druhým zlem je tupost, neschopnost porozumět zjevným pravdám. Třetím pak je oddání se žádostem. To je jejich krátký výčet.

84.–85. Nedostatek víry se prozrazuje pochybnostmi, týkajícími se pravd a nezdarem porozumět jim. Vystávají pochyby, zda opravdu existuje Mókša (osvobození). Později neporozumění vede k jejímu popírání. Tyto dvě překážky postačí k tomu, aby bylo znemožněno upřímné úsilí o realizaci.

86. Všechny překážky mohou být odstraněny rozhodnou vírou v opak, to jest rozhodnou vírou v existenci Mókši, která zničí jak nejistotu, tak nepochopení.

Zůstává otázka, jak toto rozhodné přesvědčení je možno získat, když se nedostává víry? Tady nutno tnout do kořene. Kde ale je kořen?

87.–88. Nedostatek víry má své kořeny v nesprávné logice. Vzdej se jí a přidrž se logiky správné, takové, kterou nacházíš ve Svatých knihách a jak ji vykládá guru. Pak je osvícení možné a výsledkem bude víra. Tak je odstraněna prvá zlá vlastnost.

89.–95. Druhá vlastnost a to žádostivost, brání intelektu, aby sledoval správně své cíle, neboť mysl ponořená v přání se nemůže zabývat duchovní prací. Nepřítomnost duchem zamilovaného je všeobecně známa. Nic nevidí a neslyší, ani před sebou či za sebou. Cokoli je mu řečeno, jako by řečeno nebylo. Žádosti musí být rozpuštěny dříve, než počneš aspirovat na duchovní dosažení. A toho lze docílit jedině zřeknutím se a odpoutaností. Žádosti jsou mnohotvárné. Mohou mít formu lásky, hněvu, nenávisti, chtivosti, hrdosti, žárlivosti a mnohé jiné formy. Nejhorší z nich je honba za světskými rozkošemi. Je-li však zničena, zničí i všechny ostatní. Žádné z nich nesmíme hovět ani v myšlenkách. Jak se taková myšlenka vyskytne, musí být zapuzena silou vůle vyvinuté odříkáním se, ať rozkoš jeví se být jemnou či hrubou.

96.–99. Tímto způsobem bude i druhá špatná vlastnost překonána.

Třetí vlastnost, známá jako tupost (tamas), je výsledkem nespočetných zlých skutků v dřívějších existencích a je to nejhorší vlastnost z celé této řady. Lze ji vlastním úsilím nejtěžší překonat. Koncentrace mysli a porozumění pravdě nejsou možné, pokud tupost převládá. Není proti ni jiného léku než vzývání bohyň Vědomí (uctívání, modlitby, meditace a podobné).

Já odstraňuje tupost vyznavače podle jeho úsilí a uctívání rychle, nebo postupně nebo také až v následujícím zrození.

100.–102. Ten, kdo se bezvýhradně vzdá Mně v plné oddanosti, obdrží vše, čeho je k Poznání Sebe potřeba. Ten, kdo mne zývá, snadno překoná všechny překážky Poznání Sebe. Naopak ten, kdo ve své pýše nenajde ke Mně – čiré Inteligenci vládnoucí lidmi, cestu, bude opakovaně soužen nesnáze a stíhán nezdary, takže jeho úspěch bude velmi pochybný.

103.–104. Proto, ó Rišiové! Hlavní, čeho je třeba, je výhradní oddanost Bohu. Věřící je nejlepším aspirantem. Ten, kdo je oddán abstraktnímu Vědomí, předčí všechny ostatní hledače pravdy. Vyvrcholení a dokončení tkví v rozlišení vlastního pravého Já od toho, co není Já.

105.–112. Já je v přítomnosti zaměňováno s tělem a s myslí. Tento zmatek musí skončit a vědomí Sebe musí být výsledkem jako opak nevědomosti ve spánku.

Já je zakoušeno stále i právě teď. Není však správně rozpoznáváno. Je ztožňováno s tělem, se smysly, s myslí, z čehož povstává nekonečné utrpení. Já není skryto, opravdu. Vždy vyzařuje jako Já, ale je omylem považováno za tělo v důsledku nevědomosti. Jakmile tato nevědomost ustane, Já bude uvědo-

měno samo jako pravé Vědomí. A to uklidní všechny pochybnosti. Jen to a nic jiného bylo rozpoznáno moudrymi jako konečná, vrcholná pravda.

Magické síly, jako létání v prostoru a podobně, jsou jen pouhými droby bez ceny ve srovnání s poznáním Sebe. Poznání Sebe je nepřerušované, nesmrtelné blaho Já, do něhož vše ostatní je začleněno.

Zázračné síly jsou i překážkou poznání Sebe. K čemu mohou sloužit? Jsou jen pouhými akrobatickými triky. Stvořitelství se jeví být realizovanému člověku nepatrností. K jakému užitku jsou tyto síly, maří se jimi pouze čas!

113. Není jiného cíle, jiného dosažení, které by se rovnalo poznání Sebe. Ono jediné a samo je schopno ukončit všechno utrpení a bědy, protože samo je stavem věčného blaha.

114. Poznání Sebe se liší od všech dostižení tím, že strach před smrtí je zničen jednou provždy. Poznání Sebe se liší také navzájem podle druhu předcházející praxe.“

Poznámka: *Poznání Já a věčné přebývání v něm jako nepřerušované „Já–Já“ je za všech okolností praxí i jejím ovocem.*

116.–119. „Viděli jste velké pandity, zběhlé ve Védách a schopné zpívat je zcela správně uprostřed jakéhokoliv ruchu a neklidu. Ti jsou nejlepšími. Ti, kteří jsou lidmi činů, opakují Vědy zcela správně, zaberou-li se do nich a nevěnují-li pozornost jiným záležitostem. Ti jsou střední třídou.

Ti ostatní zpívají Vědy bez úsilí a dělají, co mohou. A takoví jsou nejnižšího řádu mezi pandity.

Podobné rozdíly jsou i mezi mudrci.

120.–121. Někteří mudrci setrvávají v Já, i když se obírají spleťnými záležitostmi a povinnostmi, jako např. vládou královstvím (například král Džanaka). Jiní tak činí v čase mezi prací. A jiní spočívají v Já pouze pomocí trvalých cvičení. Všechny pak je možné zařadit do nejvyššího, středního a nejnižšího druhu. Z nich řád nejvyšší představuje nejzazší limit realizace.

122. Nepřerušované, nejvyšší Vědomí Sebe je pak i ve spánku znakem řádu nejvyššího.

123. Osoba, která se stala nikoli bezděčně nástrojem svých mentálních predispozic, ale která je uvolnila ze své vůle, je řádu nejvyššího.

124. Ten, kdo dlí v sobě jako „Já–Já“ spontánně a trvale, jako dlí nevědomý člověk ve svém těle, je rovněž řádu nejvyššího.

125. Ten, kdo, ač zabrán v práci, nedívá se na vše jako na ne–Já, je dokonalým mudrcem.

126. Ten, kdo, ač zabrán v práci, koná ji a zůstává jako by spal, je dokonalým mudrcem.

127. A tak nejlepší mezi moudrymi nevycházejí nikdy ze samádhi, ať již pracují nebo zahálejí.

128.–133. Ten, kdo je ze své vlastní zkušenosti schopen ocenit stavy jiných džňáninů, včetně nejlepších z nich, je sám zajisté dokonalým mudrcem.

Ten, kdo není ovlivňován ani štěstím ani neštěstím, ani radostí, ani žalem, ani žádostmi, ani strachem, je dokonalým mudrcem.

Ten, kdo rozezná radost i žal a všechno ostatní jako v něm jsoucí a z jeho Já vycházející, Vědomí plynoucí, je dokonalým mudrcem.

Ten, kdo cítí, že proniká vším, ať je nevědomý nebo osvobozen, je dokonalým mudrcem.

Ten, kdo zná tíži pout nesvobody a povinností, nehledá vysvobození z nich, ale setrvává v klidu a míru, je dokonalým mudrcem.

Dokonalý mezi moudrými je totožný se Mnou. Pak není naprosto žádných rozdílů mezi námi."

134. Pak transcendentní Inteligence utichla. Všichni Řišiové pozdravili Šivu i ostatní bohy a odebrali se do svých příbytků.

Nyní jsem ti vysvětlil posvátnou Gítu, zpěv čirého Vědomí, který ničí všechny hříchy a očisťuje mysl.

Tato Gíta je nejlepší mezi všemi Gítami, protože pochází od abstraktní Inteligence samé a vede přímo člověka k osvobození, pokud jí bylo pozorně nasloucháno a je-li o ní uvažováno.

Tato Gíta je záchranným člunem, který spasí člověka před utonutím v oceánu samsár (cyklů zrození a smrti), a proto musí být čtena a opakována denně s láskou a pozorností.

*Tak končí kapitola „Vidjā Gīta“
v knize Tripura Rahasja.*

Kapitola XXI.

O DOSAŽENÍ MOUDROSTI, JEJÍ PODSTATĚ A UČENÍ PÍSEM

1. Když Parasuráma vyslechl Šrí Dattatréju, cítil, jako by byl vyproštěn z temnot nevědomosti.

2.–8. Znovu vzdal úctu Šrí Dattatréjovi a požádal jej s velikou zbožností:

„Pane! Prosím, řekni mi přesně, jak můžeme dosáhnout moudrosti. Chtěl bych slyšet její stručnou esenci. Cesta k ní by měla být snadná, ale také účinná. Prosím, řekni mi také charakteristiku mudrců tak, abych je mohl snadno poznat. Jaký je jejich stav, ať v těle či bez něho? Jak mohou být bez připoutanosti a přece činní? Prosím, vysvětli mi laskavě vše.“

Takto požádán, syn Atri k němu promluvil s potěšením. „Naslouchej Rámo! Povím ti nyní tajemství dosažení. Ze všeho, čeho je třeba k dosažení moudrosti, Milost Boží je nejdůležitější. Ten, kdo se zcela odevzdal bohyni svého vlastního Já, může si být jist, že získá Milost okamžitě. Toto, Rámo, je nejlepší metoda ze všech.“

9.–17. Tato metoda nepotřebuje dodatečné prostředky k posílení její účinnosti, jako je požadují jiné metody k dovršení konce. To má svůj důvod. Čirá Intelligence, osvětlující vše, vrhla svůj vlastní závoj nevědomosti na vše. Její pravá podstata je zřejmá teprve po odstranění tohoto závoje pomocí rozlišování. To je obtížné pro ty, jejichž mysl je obrácena zevně. A naopak je to snadné, jistě a rychle pro ty uctivatele, kteří jsou soustředěni na bohyni Já s vyloučením všeho jiného.

Opravdový uctivatel, ač má pouze malé předpoklady jiného druhu, například bezžádostivost, může ihned porozumět pravdě, i když jen teoreticky a může ji vykládat jiným. Takové výklady mu pomáhají nasáknout těmito ideami, a tím i on sám vstřebává do sebe pravdu.

Ta pak jej rozhodným způsobem vede k tomu, aby ztotožňoval všechny jedince se Šivou, a on sám není již nadále ovládán radostmi či žaly. Všeobecné ztotožňování všeho se Šivou jej učiní nejlepším z džňáninů a džívanmuktů (osvobozených ještě za živa). Z toho důvodu bhakti-jóga, cesta oddanosti a lásky, je nejlepší ze všech a předčí všechny jiné cesty.

18.–24. Vlastnostem džňáninů je těžko porozumět, protože oni jsou nevyzpytatelní a nevyjádřitelní. Například pandit nemůže být přiléhavě popsán podle svého vzhledu a oblečení, protože jeho citění, hloubka vědomostí a vše ostatní je známo pouze jemu samému, tak jako chuť a vůně zvláštního jídla nemůže být přesně sdělena tomu, kdo je dosud neochutnal. Může však být pochopen zase jiným panditem podle jeho způsobu vyjadřování. Jen pták může sám sledovat stopu letu jiného ptáka.

Jistě tu jsou určité znaky, které jsou zřejmé. Jiné však jsou méně jasné a nevyjádřitelné. Mezi ty zřejmé patří: řeč, jazyk, pozice v meditaci, způsob uctívání, nepřítomnost přání a podobně. Ty však mohou být napodobeny i nemudrci.

25. To, co může být vrcholem dosažení pro jiné jako doplněk nežádostivosti, meditace, modlitby a tak dále, je přirozenou věcí mudrci, jehož mysl je čistá a prostá klamu.

26. Ten, kterého se nemohou dotknout urážka ani pocta, ztráta ani zisk, ten je mudrcem nejlepší třídy.

27. Nejlepší z mudrců může bez váhání dát ihned a plnou odpověď v záležitostech realizace a nejčistších pravd.

28. Zdá se být spontánně oduševněn v diskusi o věcech spjatých s džňánou (realizací) a není nikdy unaven jejich výkladem.

29. Zůstává bez úsilí ve své podstatě, je spokojen a čist. Ani nejdůležitější situace neporuší klid jeho mysli.

30. Toto jsou vlastnosti, které musí zkoumat každý sám u sebe a ověřovat je. Nemá cenu je zkoušet aplikovat na jiné, neboť mohou být pravé nebo nepravé.

31. Adept musí nejprve zkoušet a zkoumat sám sebe a prokazovat svou cenu. Pak teprve může posuzovat jiné.

32.–33. Může opakované zkoušení selhat v nápravě sebe? Jestliže se vytrvale zkoumáme a posuzujeme, jistě se zlepšíme. Nechť nikdo netratí čas posuzováním jiných, nechť posuzuje jen sebe. Tak se stane dokonalým.

34.–38. To, co bylo uvedeno jako vlastnosti džňáninů, je míněno pro vlastní potřebu a nikoliv pro pověřování druhých, protože je nutné připustit celou řadu obměn podle okolností. Například džňánin, který realizoval Já s nepatrným úsilím, může pokračovat ve svých starých způsobech, ač jeho mysl je chráněna proti všem útokům. Může vypadat jako muž světa ve všech praktických ohledech. Jak může být souzen jinými? Nicméně jeden džňánin pozná druhého pouhým pohledem, právě tak jako znalec ocení jediným pohledem drahokam.

Džňáninové nejnižšího řádu se chovají jako lidé nevědomí ve své péči o tělo.

39.–40. Tito lidé dosud nedosáhli sahadža–samádhi (samádhi nepřerušované v práci a podobně). Jsou ve stavu dokonalosti, pouze když jsou v klidu nebo spokojeni. Silně pociťují tělo a těší se z jeho radosti a žalů se stejnou chutí jako zvíře, když nejsou zaměstnáni zkoumáním Já.

Ač stále v Já nespočívají, přece prožívají údobí stavu dokonalosti v důsledku svých dřívějších cvičení a prožitků. Ale i oni jsou osvobozeni, protože zvíře-

cí pudy jsou u nich pouhou úchylkou v mezidobích nedokonalosti a nezanechávají na nich nijakých stop. Jejich poblouznění se podobá popelovým kostrám hadrů, které, i když jsou spáleny, drží si svůj starý tvar, ač nemohou sloužit k žádnému účelu. Období realizace mají na jejich život trvalý vliv, takže svět již je nezotročuje, jako tomu bylo dříve. Barva nanesená na lem látky, se rozlézá a barví látku celou.

Střední třída džňáninů není již nikdy klamána svými těly. Klamem je ne-správné ztotožňování Já s tělem, což se u džňánina pokročilejšího stavu neděje, tedy jmenovitě u střední třídy. Ztotožňování Já s tělem je připoutanost k tělu. Jejich mysl je převážně prázdná a čistá působením jejich dlouhého cvičení a trvalého odříkání. Práce jim nebrání ve spočívání v Já.

Právě tak, jako se člověk pohybuje a mluví ve spánku, aniž by si byl vědom, co koná, tak i tato třída jogínů zabezpečuje své minimální potřeby, aniž by si toho byli vědomi. Protože překročili již tento svět, chovají se jako lidé opojení. Svych skutků si nejsou vědomi. Jejich těla žijí dále působením jejich vásan a osudu.

Džňáninové nejvyšší třídy nezototožňují již Já s tělem, ale zůstávají od svých těl zcela odtaženi. Jejich činnost se podobá práci vozky, řídícího povoz, který se nikdy nezototožňuje se svou károu. Podobně džňánin není ani tělem, ani činitelem. Je čistou a čistou inteligencí. Ač je od těla dokonale odtažen a spočívá ve svém nitru, přece se přihlížejícímu zdá být činným. On však předvádí svoji úlohu jako herec v dramatu na jevišti. Hraje si se světem, jako si rodiče hrají s děckem.

55.–56. Z těchto dvou vyšších řadů džňáninů jeden zůstává klidným v důsledku prováděných cvičení, jimiž ovládl mysl. Druhý pak zůstává pevným v důsledku síly svého rozlišování a dotazování. Rozdíl tkví v přednostech jejich intelektů. Povím ti jeden příběh, který se k tomu vztahuje.

57.–59. Kdysi vládl král jménem Ratnangada v městě Amrita na březích řeky Vipasa. Měl dva syny, Rukmangadu a Hemangadu. Oba byli dobří a moudří a otcem velmi milováni. Z nich Rukmangada dobře znal písmo a Hemangada byl džňánin vyššího řádu. Při jedné příležitosti šli oba na loveckou výpravu do hustých lesů, sledováni svým průvodem. Ulovlili spousty jelenů, tygrů, zajíců, bizonů a jiných, a pak úplně vyčerpáni odpočívali vedle pramene. Rukmangada obdržel od někoho zprávu, že se tu v blízkosti zdržuje Brahmaraškás (druh démonického ducha jakéhosi velmi učeného, ale degenerovaného brahmína), který byl velmi vzdělaný, ale měl zvyk vyzývat učené pandity k diskusím a přemáhat je, aby je pak snědl. Protože Rukmangada měl rád učené disputace, šel se svým bratrem za tímto zlým duchem a začal s ním rozmlouvat. Byl však v debatě poražen a duch se jej chopil, aby jej pozřel. Vida to Hemangada, řekl duchovi, aby jej zatím nejedl: „Já jsem jeho mladší bratr. Poraz i mne v debatě a pak nás budeš mít oba.“ Duch však namítal, že je již dlouho bez potravy, aby jej proto nechal sníst tak dlouho touženou kořist. Potom v debatě přemůže i je-

ho, Hemangadu a doplní tak své jídlo i jím. „Doufám, že si pochutnám na obou z vás,“ dodal.

„Kdysi jsem byl zvyklý chytit jakéhokoli kolemjdoucího a sníst jej na místě. Jednou však šel kolem žák Vasištův jménem Dévarata a prokrel mne řka: „Nechť ti ústa shoří, pozřeš-li ještě jednu lidskou bytost.“ Prosil jsem jej s velikou pokorou a on se uvolil zmírnit svoji kletbu takto: „Můžeš jíst jenom takové, které jsi přemohl v debatě.“ A já se od té doby držel jeho slov. Nyní jsem dlouho čekal na kořist, a proto si tolik vážím svého úlovku. Vypořádám se s tebou, jakmile jen budu hotov s tímto.“

Řka toto, chystal se sníst bratra. Ale Hemangada ještě jednou zasáhl, řka: „Brahmarakšáso! Prosim, vyhov laskavě mojí žádosti. Řekni mi, zda bys uvolnil mého bratra, najde-li se jiná potrava pro tebe. Chtěl bych svého bratra vykoupit tímto způsobem, svolíš-li k tomu.“ Ale vlkodlak odpověděl: „Slyš, králi! Není takové ceny, která by vykoupila život tvého bratra. Já se ho nevzdám. Nechal by nějaký člověk uklouznout potravu, po které dlouho marně toužil? Ale řeknu ti slib, který jsem na sebe vzal. Je několik otázek, které tříž mou mysl. Budeš-li na ně umět uspokojivě odpovědět, propustím tvého bratra.“

Hemangada požádal ducha, aby vnesl svoje otázky, aby na ně mohl odpovídat. Duch mu položil velmi obtížné otázky, které ti teď zopakují. Ó Parasurámo! Jsou to tyto otázky:

80. „Co je rozlehlejšího než prostor a jemnějšího než nejjemnější? Co je toho podstatou? A kde to přebývá? Nu, řekni princí!“

81. „Naslouchej tedy, duchu! Abstraktní Inteligence je větší než prostor a jemnější než nejjemnější. Její podstatou je záře a přebývá jako Vědomí.“

82. „Jak může být větší než prostor, existuje-li jen ona samotná? Jak může být jemnější než nejjemnější? A co je její září? A co je to Vědomí? Řekni mi, princí!“

83. „Naslouchej, duchu!“

Jelikož je hmotnou příčinou všeho, Inteligence je rozsáhlá, ač je sama jediná a prostá. Jsouc nehmatatelná, je jemná. Vyzařování v sobě zahrnuje Vědomí a to je Já.“

84. „Kde a jak lze Čit (Vědomí, abstraktní Inteligenci) poznat a jaký je toho výsledek?“

85. Princ: „Intelektuální obal musí být probádán pro její poznání. Jednobodově zaměřené pátrání odhalí její existenci. Takovým Poznáním jsou pak přemožena znovuzrození.“

86. Duch: „Co je to onen obal? Co je to koncentrace mysli? A ještě, co je to zrození?“

87. Princ: „Intelektuální obal je závoj přehozený přes čirou Inteligenci, sám je netečný. Jednobodové soustředění je prodlévání v sobě jako Vědomí. Zrození je falešné ztotožnění sebe s tělem.“

88. Duch: „Proč abstraktní Inteligence, která stále září, není poznávána? Jakými prostředky může být poznána? Proč existuje zrození vůbec?“

89. Princ: „Nevědomost je příčinou, proč si ji neuvědomujeme. Já, čisté Vědomí, sebe zná. Zde není možná zevní pomoc. Zrození v nevědomosti počíná chybným přesvědčením, že jsme jednajícími.“

90. Duch: „Co je ona nevědomost, o které mluvíš? A ještě, co je já? Kdo má pocit, že něco činí?“

91. Princ: „Nevědomost je pocit oddělenosti od Vědomí a nesprávné ztotožňování se s ne-já. Pokud jde o Vědomí, pozornost musí být obrácena k Já v tobě. Ego, neboli myšlenka já, je kořenem činnosti.“

92. Duch: „Jakými prostředky může být zničena nevědomost? Jak lze ty prostředky získat? Co vede k takovým prostředkům?“

93. Princ: „Pátrání po Já podetne kořeny nevědomosti. Nechuť ke světským radostem je probuzena pátráním po Já. Nechuť ke světským potěšením odstraní žádost po nich.“

94. Duch: „Co je pátrání? Co je nežádostivost? Co je nechuť k světským potěšením?“

95. Princ: „Pátrání je rozbor naší bytosti prováděný uvnitř sebe sama rozlišováním ne-já od Já, vzbuzený opravdovým a silným přáním poznat Sebe. Nežádostivost je nepřipoutanost k všemu zevnímu, která vzniká, jestliže si neustále v mysli připomínáme utrpení jako důsledek připoutanosti.“

96. Duch: „Jaká je základní příčina celé řady těchto požadavků?“

97. Princ: „Božská Milost je základní příčinou všeho, co je dobré. Oddanost k Bohu je schopna sama přivést k tobě Božskou Milost. Tato oddanost k Bohu se vytvoří a rozněcuje ve společnosti moudrých. Ta je prvotním počátkem a příčinou všeho.“

98. Duch: „Kdo je tento Bůh? Co je oddanost k němu? Kdo jsou ti moudří?“

99. Princ: „Bůh je Pán vesmíru. Oddanost je nekolísající láska k němu. Moudří jsou ti, kteří dlí ve svrchovaném míru a žijí v lásce ke všemu.“

100. Duch: „Kdo je stále v sevření strachu? Kdo trpí? Kdo je chudý?“

101. Princ: „Bázeň svírá člověka, vlastníčího ohromná bohatství a utrpení člověka, který má velkou rodinu. Chudoba jsou nenasytná přání.“

102. Duch: „Kdo je bez bázně? Kdo je vysvobozen z utrpení a zármutků? Kdo nikdy nepocituje nouze?“

103. Princ: „Člověk bez připoutanosti je prost bázně. Ten, kdo ovládá svou mysl, je prost utrpení a zármutků. Člověk, který dosáhl Poznání Sebe, není nikdy nucený.“

104. Duch: „Kdo je ten, který poskytuje lidem pochopení a je viditelný, ač je bez těla? Jaká je činnost nečinných?“

105. Princ: „Člověk za živa osvobozený poskytuje lidem možnost porozumění. Je viditelný, přestože se neztotožňuje se svým tělem. Jeho činy jsou činy nečinných.“

106. Duch: „Co je skutečné? Co je neskučné? Co je nenáležitě? Zodpověz tyto otázky a vykoupíš bratra.“

107. Princ: „Subjekt (to je Já) je skutečný. Objekty (to je ne-já) jsou nesku-
tečné. Světská jednání jsou nepodstatná.

Zodpověděl jsem nyní tvoje otázky. Prosím, propušt bratra.“

108. Když princ domluvil, duch propustil s radostí Rukmangadu a sám se
přeměnil v brahmína.

109. Vidouce postavu brahmína plného odvahy a tapasu (pokání), oba prin-
cové se jej tázali, kdo je.

110.–122. „Býval jsem dříve brahmínem z Magadhy. Mé jméno jest Vasu-
man. Býval jsem pověstný pro svoji učenost a znám jako nepřemožitelný deba-
tér. Byl jsem hrdý sám na sebe a vyhledával jsem rád shromáždění učených
panditů. Jednou se sešli v mém kraji pod ochranou krále. Byl mezi nimi veliký
Svatý, dokonalý v moudrosti i sebeovládání. Byl znám jako Aštaka. Šel jsem
tam ze záliby k debatám. Ač jsem byl pouze logikem, vystoupil jsem proti jeho
tvrzení o Poznání Sebe jen silou své logiky. On obhajoval svá tvrzení citací ze
Svatých Písem. Ač jsem nemohl vyhrát, pokračoval jsem v popírání a odmítání
jeho vývodů. Když shledal, že jsem nenapravitelný, odmíchl se. Avšak jeden
z jeho žáků, potomek rodu Kasjapa, byl pohněván mojí smělou opovážlivostí
a prokrel mne před králem, řka:

„Ty odpadku brahmínů! Jak se osměluješ odporovat mému Mistrovi, aniž
bys dříve porozuměl jeho výrokům? Proměň se okamžitě v upírského ducha
a zůstaň tak po dlouhý čas.“

Otřásl jsem se hrůzou pod těmito výtkami a hledal jsem útočiště u nohou
moudrého Aštaky. Jelikož on sám se dokonale ovládal, slitoval se nade mnou,
ač jsem byl ještě před chvílí jeho protivníkem. Zmírnil žakovo prokletí takto:
„Nechť přijme opět lidskou podobu, jakmile moudrý člověk mu náležitě odpoví
na všechny otázky, na něž jsem já odpověděl, které však zamítl svojí logikou.“

„Ó princ! Tys mne nyní vysvobodil z tohoto prokletí. Za to tě považuji za nej-
lepšího člověka mezi lidmi. Člověka, který zná vše, co se týká života zde na
světě, i to, co je ještě za ním.“

Princové užasli nad vylíčením jeho života.

123.–124. Brahmín pak kladl Hemangadovi další otázky a dosáhl osvícení.
Když se princové z brahmínem rozloučili, vrátili se do svého města.

Nyní jsem ti řekl vše, ó Bhargavo!

*Tak končí kapitola o příběhu ducha
v knize Tripura Rahasja.*

Kapitola XXII.

ZÁVĚR

1.–4. Když Šrí Dattátreja skončil, Parasuráma se znovu uctivě otázel:

„Pane! Nač se ještě vyptával brahmín Hemangady a jak jej později osvítíl? Obsah hovoru je tak zajímavý a proto bych si přál slyšet jej celý.“

Šrí Datta, Pán Milosti, pokračoval v příběhu.

Vasuman se ptal Hemangady ještě na toto:

5.–8. „Princi, položím ti ještě otázku. Prosím, pověz mi. Naučil jsem se nejvyšší Pravdu od Aštaky a později i od tebe. Ty jsi mudrc. Jak to, že chodíš na lov? Činnost přece v sobě zahrnuje dualitu. Moudrost je nedualitou. Obojí si navzájem odporuje. Prosím, vyjasni mi tuto pochybnost.“

Takto požádán, Hemangada odpověděl brahmínovi:

9.–14. „Ó brahmíne! Tvůj zmatek vyplývající z nevědomosti nebyl dosud odstraněn. Jak by práce mohla být v rozporu s moudrostí? Jestliže by práce mohla učinit moudrost neúčinnou, pak by byla stejně neužitečnou jako sen. V tomto případě by nebylo nic věčně dobré. Všechna práce je závislá na Sebeuvědomění, to jest na moudrosti. Je-li tomu tak, jak by mohla práce zničit moudrost a přesto zůstat v nepřítomnosti moudrosti?

Moudrost je ono Vědomí, v němž celý svět se všemi jeho fenomény a děním jest poznáván jako obraz nebo řada obrazů v něm se nacházejících. Dualita nutná pro práci je sama jevem v tomto nedualním Vědomí.

Nelze pochybovat o tom, že člověk poznává Sebe pouze tehdy, když se očistí od všech myšlenek. Pak je osvobozen z nesvobody jednou provždy. Tvá pochybnost proto nemá podkladu a pro mudrce neexistuje.“

Pak brahmín pokračoval dále:

15.–16. „Máš pravdu, ó princí! Také jsem došel k tomu, že Já je čirou, neposkvrněnou Inteligencí. Ale jak může zůstat neposkvrněnou, když vůle se v ní pozvedá? Vůle je již modifikací Já a dává vznik nevědomosti podobné oné, jako je ten had viděný v klubku provazu.“

17.–26. „Slyš, ó brahmíne! Dosud jasně nerozlišuješ zmatené od jasného. Obloha se jeví modrá všem, ať již vědí nebo nevědí, že prostor je bezbarvý. Ale ten, kdo mluví o „modré obloze“ a zná pravdu, sám zmaten není. Jen nevědomý je v klamu. Ten, kdo ví, nikoli. Pro něho je zdánlivý rozpor neškodný jako

had, který je mrtvý. Jeho práce je jako obraz v zrcadle. V tom je rozdíl mezi mudrcem a člověkem nevědomým. Prvý má přesné vědomosti a neomylný úsudek. Ten druhý má jen mlhavé ponětí o věcech a jeho úsudek je pokřiven. Poznání Pravdy moudrého nikdy neopouští, ani je-li zabrán v práci. Všechny jeho činnosti jsou jako obrazy v zrcadle, neboť, jelikož spočívá v Poznání Sebe, nevědomost se jej již nemůže dotknout.

Nesprávné vědomosti způsobené nevědomostí mohou být nahrazeny správnými. Ale nesprávné vědomosti získané v důsledku nesprávného porozumění nemohou být tak snadno odstraněny. Tak dlouho, pokud trvá myopie (vada zraku), potud vidění bude nejasné a budou viděny mnohonásobné obrazy jediného předmětu. Podobně, pokud tu bude prarabdha (zbytek minulé karmy) ještě nevyčerpána, projevy světa budou pokračovat i pro džňánina, třebaže pouze jako jevy. Ty ovšem také zmizí, jakmile se jen prarabdha vybijí. Pak zůstane jen čirá, neposkvrněná Inteligence sama. A proto ti říkám, není poskvrny, která by lpěla na džňáninovi, i když se zdá být aktivním a zabrán ve světské povinnosti."

Vyslechnuv toto, brahmín se tázal ještě dále.

27. „Ó princí! Jak může být zbytek nějaké karmy u džňánina? Což džňána sama nesežehla všechnu karmu vůbec, jako oheň stráví hrudku kafru?"

28.–29. Na to Hemangada odpověděl:

„Slyš, brahmíne! Tři druhy karmy: 1) zralé (parabdha), 2) nerozhodnuté (agami) a 3) v zásobě (sančita) jsou společně všem, džňániny nevyjímaje. Pouze prvá zůstává pro džňánina, zbylé dvě byly sežehnuty.

30. Karma dozrává působením času. Takový je božský zákon. Když přijde její čas, musí přinést ovoce.

31. Karma toho, kdo je činný ještě po realizaci, se stává neúčinnou jeho moudrostí.

32. Karma, která dospěla a nese nyní následky, je známa jako prarabdha. Je jako šíp, který byl již z luku vypuštěn a musí proletět svou dráhu, až je jeho pohybová energie vyčerpána."

Poznámka: *Prarabdha musí nést ovoce a nemůže být zastavena realizací, ale realizovaný mudrc neokouší jejího ovoce.*

33.–35. „Okolní prostředí je pouze výsledkem prarabdhy. Ač se zdá být stejným pro všechny, džňáninové na ně reagují rozdílně podle jejich vlastního stavu realizace.

Radosti a žaly jsou nepochybné pro mudrce nejnižší třídy, ale nenechávají na nich žádné známky jako na nevědomých. Radosti a žaly působí na střední třídu mudrců stejným způsobem. Tito však reagují na ně nepostřehnutelně pro své okolí. Asi tak, jako by reagoval spící člověk na lehký vánek nebo na hmyz, lezoucí po něm. Radosti a žaly jsou zjevné i u nejvyšších mezi mudrci. Ti však na ně nahlížejí jako na neskutečné, jako na zajíce s rohy.

36. Nevědomí již předem očekávají radost či žal, dříve než jich zakusí. Po

prožití si je rekapitulují a uvažují nad nimi. Proto zanechávají tak silný otisk v jejich myslí.

37. Džňáninové nejnižšího řádu také zakoušejí radosti a žaly, ale jejich vzpomínky na tyto prožitky jsou často stírány intervaly Poznání. A proto světské vjemy nezanechávají stop v jejich myslích.

38. Džňáninové střední třídy, zvyklí ovládat své myslí dlouho trvajícímími přísnými cvičeními, drží svou mysl v otěžích, ať prožívají radost či zármutek. Proto jejich reakce na svět je zcela nezřetelná, jak bylo již řečeno, jako na lehký vánek nebo na mravence běžícího po jejich těle.

39.–41. Džňáninové vyšších tříd zůstávají nedotčeni světem, neboť jejich existence se podobá sežehnuté kostře látky, která sice podržuje svůj tvar, ale není k žádnému užitku. Právě tak, jako není dotčen herec vášněmi, které předvádí na jevišti, tak i tito džňáninové, vždy si vědomi své dokonalosti, nejsou dotčeni zdánlivými radostmi a hoří. Dívají se na ně jako na pouhé iluze podobné rohatým zajícům.

42. Nevědomí si nejsou vědomi svého Já. Vidí je poskvrněné nevědomostí, a proto věří v realitu objektivního poznání, a proto jsou ovlivňováni radostmi a žaly života.

43.–49. Pokud jde o nižší řád džňáninů, jejich realizace Já není trvalá. Vstupují a vystupují z něho a kouzlo nevědomosti je přepadá, kdykoli jsou přemoženi svými vášněmi. Pak se dívají na své tělo jako na já a na svět jako na reálný. Často jsou však schopni překonat staré sklony a tendence, a tak stále střídají moudrost s nevědomostí. Každá z nich má po určitý čas nadvládu. Ale džňánin se staví na stranu moudrosti a bojuje proti nevědomosti, až je dokonale rozmetená a pravda zvítězí. Proto je džňána nedělitelná.

50.–57. Zapomenutí Sebe nikdy nepřekvapí střední třídu džňáninů a nesprávné vědomosti se jej nikdy nezmocní. Ale i on ze své vůle uvolňuje některé staré predispozice z vlastního nitra k tomu, aby udržel své tělo v souladu s parabdhou. To je chování dokonalého džňánina.

Pokud jde o hledající, ti nikdy nezapomínají svého Já, pokud jsou pohrouženi v samádhi. Ale dokonalý džňánin nikdy na Já nezapomíná a uvolňuje své vlastní vášně podle své vlastní volby.

Džňáninové nejvyššího stupně nečiní rozdíl mezi samádhi a světskými záležitostmi. Nenacházejí nikdy nic odděleného od svého Já, a tak pro ně není nijakého pádu.

Džňánin střední třídy má samádhi rád a dobrovolně v něm přebývá. Když se obírají světskými záležitostmi nebo pění o své tělo, někdy na Já zapomínají, a proto dočasně padají.

Na druhé straně džňánin vyšších řádů samovolně a přirozeně dlí v samádhi a pád je nemožný za jakýchkoliv okolností.

Džňáninové středních nebo nejvyšších řádů nejsou dotčeni svou karmou, neboť jsou samou dokonalostí a nevnímají ničeho odděleně od svého Já.

Jak by tu také mohl být zbytek karmy, když divoký oheň poznání – džňána, řadí a stravuje vše, co mu stojí v cestě.“

Komentář: Karma je posuzována přihlížejícími podle jejich vlastních představ o prožitcích radosti a žalů pro džňánina. Odtud tedy dřívější tvrzení, že prarabdha přetrvává, aniž by byla zničena džňánou. To platí pro nižší třídy džňáninů, a nikoli pro jejich zbytek. Ovoce je to, co je zakoušeno. Džňáninové vyšších řádů nezakouší ani radostí, ani zármutků. Oni se nacházejí v samádhi, a to nepřipouští nijakých zážitků. Když jsou ze samádhi probuzeni, pak objekty (to jest ne-já) jsou poznávány jako obrazy v zrcadle a vědomý princip vidoucího a vidění poznávají jako Já. Právě tak, jako obrazy nejsou odděleny od zrcadla, tak není odděleno ne-já od Já. Proto potěšení nebo bolest nejsou cizí pro Já. To, co není cizí, není třeba sledovat k jiné příčině, zejména karmě (prarabdha). Představy radosti a žalů druhých netřeba podkládat džňáninovi a hledat pak vysvětlení s tím, že mají prarabdhu. Džňánin nikdy neříká „jsem šťasten“ nebo „cítím se zarmoucen“. Tak proč by byla nutná představa parabdhy v jeho případě. Nejnižší z džňáninů mohou dočasně ztratit vědomí Sebe, a pak se zaplétají do záležitostí světa a v takových obdobích pak pocíťují bolesti a strasti. V jejich případech prarabdha má svůj význam, ale nikoliv v případech džňáninů ostatních.

V případě nižšího řádu džňáninů existují pochybnosti, zda přerušované vědomí Já (džňána), je schopné přinést vysvození. Někteří tvrdí, že ano, jiní mají za to, že ne. Poznání Sebe přináší současně i nadzvihnutí závoje nevědomosti. Tento závoj je sice zničen, ale rozptylující sklony (vikšépa) trvají o něco déle. Prarabdha se v okamžiku, kdy přinesla výsledky, vyčerpá. Pro reinkarnaci proto nezbyvá příčina. V zásobě nezůstává ani jediný druh karmy, která by vedla k trvalejšímu zmatení. Mysl džňánina zaniká s tělem, jako oheň nedostatkem paliva. Za nepřítomnosti těla, se Poznání Sebe musí samo prosadit a osvobodit člověka.

Je ještě jedna třída lidí, jejichž džňána je v rozporu s jejich konáním. Není to vlastně džňána v pravém slova smyslu, je jí pouze podobna.

Rozdíl mezi různými třídami džňáninů prostých a džňáninů – dživanmuktů je pro přihlížející postřehnutelný v tomto životě. Džňáninové se neinkarnují.

Jelikož džňáninové jsou někdy nebo stále činní, přihlížející si

žádá vysvětlení, a proto předpokládá, že je tu zbytek prarabdhy jako u jiných lidí. Jinak zjevné okamžiky jejich radosti nebo zármutku by byly jakoby náhodné, a to není pro filosofy přijatelné. Proto celá tato diskuse o prarabdhi budiž ponechána džňáninům samým.

Šrímad Bhagavad Gíta říká nade všechny pochyby jasně: „Člověk se rodí znovu do prostředí shodného s myšlenkou, kterou se v mysli v hodině smrti nejvíce obíral.“

Toto tvrzení platí pro všechny, ne jen pro džňánina. Pokud jde o ně, platí to, co je řečeno v jiném Písmu:

1) Džňánin podetnul kořeny utpení v okamžiku, kdy došel k Poznání Sebe. Pak je pro něho nedůležité, umírá-li na místě svatém nebo v prostředí plném špíny, ať za vědomí či v bezvědomí právě v okamžiku smrti. On je stejně osvobozen.

2) Jelikož poznal neomylně, byť i jen jednou Šivu, ať po poučení Mistrově nebo podle učení Písma, či z vlastního úsudku, nezůstává zde dále ani nádech závazku či povinnosti, protože on je osvobozen.

58. „Karma je jenom klam, o němž pozorovatel věří, že je pravdou. Vyložím ti tuto věc ještě později.“

59.–62. O stavu džňánina se říká, že je identický se stavem Šivy. Není mezi nimi nejmenšího rozdílu. Proto karma nemůže zakalit džňánu. Rozhovorem s Hemangadou byly všechny pochybnosti Vasumanovy rozptýleny. Nyní měl zcela jasný názor na realizaci. Vasuman a princ se pozdravili navzájem a rozloučili se.“

Parasuráma se znovu tázal Šrí Datta:

63.–65. „Mistře! Vyslechl jsem tvá svatá slova o realizaci a moudrosti. Mé pochybnosti nyní zmizely. Nyní rozumím již nedvojnému stavu abstraktního Vědomí, pronikajícího vším a dlícího jako Já. Přesto vše, řekni mi laskavě esenci celého vyprávění několika málo slovy, abych byl schopen pro vždy si je pamatovat.“

66.–68. Takto požádán, Šrí Dattatreja shrnul poučení takto:

„To, co prodlévá jako Já, je Čirá Inteligence, Transcendentální Bytí, složené ze všech jedinců a jejich já v dokonalosti.“

Je soběstačná a plní úlohu Máji působením své vlastní síly. Existuje pouze ona a činí i nemožné možným, a tak tvoří i vesmír jako řadu obrazů v zrcadle.

Nyní ti povím jak.“

Poznámka: Dokonalé Ego: Ego v dokonalosti: Vědomí „Já–Já“. Nutno připustit určité rozlišovací charakteristiky pro rozeznání Vědomí od nevědomí.

Vědomí prokazuje záblesky čiré Inteligence. Jsou dvojího druhu: 1) subjektu a 2) objektů. Druhé je závislé na prvním samotnou existencí. Proto je přípustný

jedině projev Já. Vědomí Já je nedokonalé, je-li omezeno na tělo nebo jiné podobné entity, protože i čas a prostor existují pouze v čiré Inteligenci, neboli ve vědomí „Já–Já“, které takto jediné je dokonalé. Nic ji není schopno předčít nebo překročit, neboť ona je tím vším. Proto také je souhrnem všech já.

Nicméně Vědomí je rozlišováno od netečných předmětů tak, aby žák poznal skutečnou podstatu svého Já. Je neduální a také transcendentní.

Já je subjekt. Ne-já je objekt. Čirá Inteligence je také já, které se nesprávně ztotožňuje s individuálními těly. Ona je Egem v dokonalosti, jakmile přebývá jako Čirá Vědomí. To je podstata Čiré Inteligence.

Toto nepřerušované vědomí „Já–Já“ trvá před stvořením jako Vůle. Je soběstačné, v podstatě nezávislé a bývá také nazýváno Svatantra. V průběhu stvoření se mění v činnost (kryja) a nazývá se Májou.

Stvoření nejsou vibrace (záchvěvy) nebo přeměny. Je to pouhá projekce představ, podobná obrazům v zrcadle. Protože Šakti nemůže být ovlivněna časem a nebo dokonce jím rozdělena, je věčná. Z toho vyplývá, že vesmír nemá počátku.

69.–71 „Ta, která je Transcendencí, vědomím Dokonalosti a totálním součtem všech já, se ze své vlastní vůle dělí na dvě.

Nedokonalost je průvodním jevem takového štěpení. Pak nutně musí vzniknout jedna nevědomá fáze, která představuje ono dříve již zmíněné vnější nebo neprojevené prázdno. Vědomá fáze je Sadašiva Tattva.“

Poznámka: V Upanišádách je nazývána Íšvarou.

72. Sadašiva, který také není dokonalý, vidí neprojevené prázdno. To značí, že vědomá fáze si uvědomuje fázi nevědomou. Přitom ví, že je to ona sama, pociťující – „Já jsem také toto“.

Poznámka: Vědomá fáze se nazývá Íšvarou a nevědomá fáze se v Upanišádách nazývá Mája nebo Avidja.

73.–90. „Později Sadašiva ztotožňuje nevědomou fázi se svým tělem v okamžiku počínajícího stvoření. Tehdy se nazývá Íšvarou. Nyní toto pokleslé vyšší ego, tedy Íšvara se rozdělí na tři aspekty: Rudru, Višnu a Brahma, které představují mody – způsoby ega, které jsou sdružené se třemi vlastnostmi: temnotou, činností a jasem (tamas, radžas a sattva). Ty zase vytvářejí vesmír pozůstávající z mnohých světů. Brahmové jsou nespočetní. Všichni z nich jsou zaměstnáni tvořením světů. Višnuů je stejný počet a udržují tyto světy. A Rudrové je ničí. To je běh stvořených věcí. Vše to jsou pouhé obrazy na obrovském zrcadle abstraktního Vědomí.

Jsou to pouhé projevy, tedy nikoli konkrétní, neboť ony nikdy nebyly stvořeny.

Svrchované Bytí je vždy úhrnným součtem všech já. Právě tak, jako obýváš své tělo a ztotožňuješ se s různými smysly a orgány bez odchýlení se od ega, tak i Čirá Inteligence se podobně ztotožňuje se vším, počínaje Sadašivou a konče nejmenší částičkou protoplazmy – a přece zůstává Sama, Jediná.

Právě tak, jako nemůžeš ochutnat ničeho bez pomoci jazyka, aniž si lze uvědomit jinou věc bez pomoci smyslů nebo orgánů, tak i Svrchované Bytí jedná a poznává pomocí Brahmy a vším jiným – dokonce i červy. Tak jako tvé vědomé Já zůstává čiré a nepodmíněné, ač tvoří základ činnosti veškerých orgánů a smyslů, tak také Svrchovaná Inteligence zůstává nedotčena, ač uvnitř sebe zahrnuje všechna ega. Ona si není vědoma nějakých rozdílů v obrovitém kosmu, aniž činí jaké rozdíly mezi egy.

Tímto způsobem vesmír v ní září jako obraz v zrcadle. Jeho vyzařování je způsobeno jejím odrazem. Stejně tak jedinci ve světě, ty i já, všichni jsme zážehy jejího vědomí. Vše projevené je pouhým stavem (fází) Vyšší Inteligence, která pouze sama září v tvarech předmětů, prostá všech nedostatků a omezení.

Právě tak, jako zrcadlo je jasné, i když v něm nejsou obrazy, a zůstává bez poskvrny, i když obrazy v něm jsou, tak také Čirá Inteligence zůstává čirou a neposkvrněnou, ať svět je viděn či nikoliv.

91.–92. Tato neposkvrněná Svrchovaná Inteligence je jediná, sama bez druhé, naplněná Blahem, protože je dokonale prostá nejmenší stopy neštěstí. Souhrn štěstí všech živých bytostí je Ona sama Svrchovaná, protože po ní všichni touží. Není ničím jiným než Já, které pozůstává z čisté blaženosti, protože Já je ze všeho nejvíce milováno všemi bytostmi.

93. Právě pro Já lidé ukážou svá těla a přemáhají svoje žádosti. Všechna smyslová potěšení a všechny radosti jsou pouhými jiskrami blaženosti v Já.“

Poznámka: O duchovních lidech je známo, že vedou zdrženlivý život, odpírajíce i jen obyčejné pohodlí těla, a dokonce je i mučí, aby si zajistili šťastnou existenci po smrti. Tato jejich činnost jasně dokazuje jejich lásku k Já, která přežívá jejich těla, tento život a tak dále.

Naděje v budoucí blaženost jen více potvrzuje spasitelnou a jedinečnou povahu Já, přesahující smyslová potěšení, kterým by mohlo být hověno ihned a zde.

94. „Smyslová potěšení jsou podobná pocitu úlevy těch, kteří ze sebe složili drtivé břemeno, nebo pocitu klidu ve spánku. Čirá Inteligence je zajisté blahem, neboť ona je jediné proto hledána.“

Poznámka: *Blaženost je Já. Objekty jsou myšlenky, které na sebe vzaly hmotný tvar. Myšlenky vycházejí z myslitele. Myslitel v sobě zahrnuje Inteligenci. Je-li myslitel do poslední stopy očistěn od myšlenek, individualita se ztrácí a zůstává pouze a jen samotná Inteligence (vědomí). Nic jiného za daných okolností nelze připustit.*

Jelikož je konečnou skutečností, synonymem osvobození či nesmrtelnosti, musí tu být blaženost, aby mohla být hledána. Ve skutečnosti je tato Inteligence těsně spojena s Blahem. Je koncentrovanou Blažeností samotnou.

Jak? Protože opak, to jest neštěstí, je sdruženo s vnějškem. Objevuje se a zase mizí. Nemohlo by tomu tak být, kdyby neštěstí tvořilo část Já. O radostech by bylo možné říci podobně, že jsou sdruženy s tělem, myslí, majetkem a tak dále. Avšak trochu přemýšlení člověka přesvědčí, že tato takzvaná potěšení

jsou pro Já podřadná. A tak pouze Já je to, na čem záleží a nic jiného. I ta nejmenší bytost hledá radost a potěšení, tedy potěšení je Já.

Smyslové rozkoše jsou zcela zřejmé, ale Blaho Já je čistě imaginární, protože není zakoušeno podobným způsobem. Je nutné proti tomuto rozporu citovat písmá. Písmá říkají, že všechny smyslové rozkoše dohromady nedosahují svou velikostí ani částečky trvalého blaha Já. Právě tak, jako neomezený prostor nebo i Vědomí je neuvědomováno, je-li čiré, ale stává se zjevným ve stavu sdruženém s předměty v našem okolí jako např. hrnec na vodu, tak také Blaženost nelze užívat v její čirosti, ale lze se jí těšit, je-li rozdrobena jako potěšení smyslů. To je pravda tvrzená Písmy.

Je možné namítnout, že Já není Blahem, ale že Já blaho hledá. Kdyby to byla pravda, jak by tu mohl být pocit štěstí při složení těžkého břemene? To je postřehnutelné v okamžiku úlevy a podobné štěstí zakoušíme i ve spánku beze snů. V těchto dvou případech nejsou pozitivní zdroje radosti, a přece tu pocit štěstí je. Tento pocit štěstí je reálný, protože je zkušeností člověka, a nelze se mu vyhnout. Musí být tedy v podstatě Já. Mohlo by se i říci, že je to úleva od bolesti, a nikoli pravá radost. Jestliže ano, proč tedy osoba probuzená z hlubokého spánku říká: „To jsem se krásně vyspal.“ Člověk pocituje štěstí ve spánku, a přece se v něm neděje nic, co by vyvolávalo toto štěstí. Pociť štěstí je čistý a musí tedy být podstatou Já. Jinak ani nejhorší divoch ani nejmenší zvířátko by si ve spánku nelibovalo nebo by určitě po něm netoužilo.

Tu vzniká otázka, jestliže blaho je Já, proč není trvale pocítováno? Odpovědí je, že trvalé blaženosti překážejí přání a žádosti, závazky a sklony mysli, právě tak jako není slyšet trvalý vnitřní zvuk vycházející z nitra pro rušení zvuků vnějších, ale bude slyšet, budou-li uši ucpány. Bolest z břemene převládá, dokud je nesená, až do výskytu jiné bolesti v mysli a zmizí v okamžiku složení břemene. V průběhu kratičkého intervalu před projevením se jiné, dosud latentní dispozice k bolesti nastává nekonečně krátký okamžik klidu a v něm se prožívá právě Já se svou radostí. Jiná potěšení smyslů je možné vysvětlovat podobným způsobem. V mysli se nachází nekonečný výběr nejrůznějších druhů vášan, které leží v zároděčném stavu, vždy však připravené projevit se v pravý okamžik. Jsou jako trny v polštáři. Jestliže se jedna vášana projeví, převládne nad ostatními a zmocní se mysli ve tvaru intenzivního přání. Přesila tohoto přání působí bolest úměrnou jeho intenzitě. Když při jeho vyplnění ustoupí, pocit bolesti zmizí a po krátký okamžik nastane uklidnění. Ovšem jen do té doby, než se projeví další vášana. Onen interval představuje pocit štěstí spojeného se splněním přání. Každá snaha po dosažení zevní radosti je známkou pátrání po Já, ovšem neuvědomělého a zmatečného. Zeptáš-li se, proč nikdo nezná skutečný původ a zdroj blaha, odpověď zní: „Díky obrovské nevědomosti zrozené ze spojování radosti se zevními jevy.“

Převládá mínění, že radosti jsou vyvolávány zevními jevy a že mizí s jejich zánikem. Skutečností však je, že radost je prostě Já, a proto věčná.

95. „Lidé nepoznávají blaženost, která je vrozena jejich Já pro svou nevědomost. Vždy spojují radost se zevními předměty a událostmi.

96.–98. Tak, jako obrazy v zrcadle spojujeme s objekty, nedbáme-li jeho reflektujícího povrchu, ale po úvaze zjišťujeme, že jsou naprosto závislé na zrcadle, a nikoliv od něho oddělené, tak také mudrc ví, že Já – Vědomí samo je jediné, skutečné a nedotčené svými vlastními výtvoři, zejména světem a vším dalším, stejně jako zrcadlo zůstává nedotčeno obrazy v něm.

99. Vztah kosmu k Čiré Inteligenci, to jest k abstraktnímu Vědomí, je podobný vztahu hrnce k hlíně, nebo klenotu ke zlatu, sochy k balvanu žuly a podobně.

100. Ó Parasurámo! Popření existence světa není správné. Popírání je absurdní. Může snad svět být odstraněn pouhým jeho popřením? Samo jeho popírání v sobě již zahrnuje Inteligenci a je to Intelligence, jež se rozvíjí jako vesmír.

101. Intelligence, ať popírající nebo připouštějící svět, tu přece prozaňuje na de vše jasně.“

Poznámka: *Jedině Absolutno je reálné a zůstává takovým provždy. Navzdory tomu jsou tu i jeho konkrétní projevy a obměny, ale nejsou o nic lepší než obrazy v zrcadle, které ho neovlivňují, ani neexistují odděleně od něho. Všechny projevy jsou reálné, ale reálné v této abstrakci.*

102. „Právě tak, jako se objevují obrazy v zrcadle a sdílejí i jeho podstatu, tak také kosmos vzniká z Já a nachází se i uvnitř Vědomí a je skutečný do té míry jako ono.“

Poznámka: *Svět není reálný objekt oddělený od Vědomí, ale jako jeho projev.*

103.–105. „Dokonalá moudrost je poznáním všeho jako Vědomí, Já. Intelligence se projevuje jako předměty ze své vlastní schopnosti a moci tak, jako se zrcadlo projevuje jako obrazy na něm. A to je celá esence písem.

Není otroctví, není osvobození, není aspirantů, není procesů k dosažení. Jediný transcendentální vědoucí princip sám zastupuje sebe ve třech stavech bytí, ale vždy zůstává jako jednotné absolutní bytí. On je nevědomostí, on je moudrostí, on je otroctvím, on je osvobozením a on je i cesta k němu.

106. To je vše, co je třeba vědět, čemu je nutné porozumět a poznat. Není tu ničeho více. Řekl jsem ti vše popořádku.“

Mudrc Harithajana skončil:

107.–111. „Člověk, který toto správně pochopí, nebude nikdy trpět zármutkem. Ó Nárado! Taková je moudrost skrytá rozumu, jemná a zkušenostní.

Jestliže se z ní někdo nepoučí po jejím vyslechnutí nebo přečtení a pokračuje v potácení se v nevědomosti, takový člověk nemůže být považován za nic více než za kládu nebo balvan. Jaká naděje mu zbývá?

Když ji člověk vyslechne, byť by to bylo i jen jednou, musí zmoudřet.

Hříchy nebo překážky moudrosti jsou zničeny jejím přečtením. Moudrost

svitne tomu, kdo toto vyslechl. Opisování, hodnocení a diskutování jejího obsahu postupně zničí dojem duality, očistí mysl a odkryje Věčnou Pravdu.

112. Ta pak přichází pod jménem Osvobození, byla-li jasně a přímo prožita pomocí pátrání jako jedno nedělené Já všeho.

Jinak je mysl otroctvím, je tím Vědomím, které prostupuje třemi stavy bytí, avšak je jimi nedotčena.

Ona je zvukem, slovem a významem Hríṁ“.

*Tak končí závěrečná kapitola v nejposvátnější Itihase,
Tripury Rahasja.*

První dodatek

KE KAPITOLE V.

Volně tlumočený komentář

Vyprávění bude jasnější, bude-li následovně převedeno podle komentátorových poznámek.

Před stvořením moje matka – Čirá Intelligence, dala mně (individuální duši) průvodce jménem Intelekt. Původ tohoto průvodce nemůže být zjištěn. Trvá jako jemné tělo, umožňující jedinci účast na radostech a strastech. Intelekt se ztrácí při smrti, ale objevuje se jakoby odnikud v okamžiku nového zrození. Je jasný, září ve své podstatě a zůstává nedotčen. Později je provázen špatnou přítelkyní (nevědomostí), která zavádí mého přítele (Intelekt) ode mne pryč a nutí ho k odvrácení ven (extroverze). Nenápadný vetřelec zůstal nepozorován mou matkou, protože se Intelekt začal odvracet k vnějším objektům, a tím se zřekl své matky, Číré Intelligence. Intelekt tak byl sveden nevědomostí a zapletl se v objektivních jevech (phenoménech). Jeho rozlišovací schopnost se snížila a ego se ztotožnilo s intelektuálními činnostmi. (Individualita mizí se zmizením Intelektu. Proto nemohou zůstat jeden bez druhého.) Ona mne účinkem vrozené čistoty držela ve svém stisku. Proto jsem ji nikdy nemohl opustit. Intelekt, který je trvale ve vleku nevědomosti (Avidja), se tak stále více dostává pod její vládu, až její přítel obdivuhodných sil ji přemluví vyhledávat rozkoše, nebeské či jiné (i když jsou mu cizí), že se nakonec (Intelekt) dostane naprosto pod vliv syna nevědomosti – Klamu, se kterým se stýká potají. Nevědomost se ovšem nemohla a nemůže vyhnout mé přítomnosti ani na okamžik, neboť Intelekt září toliko individuálním vědomím – inteligencí.

Já jsem také byla oklamána v důsledku svého přátelství s ní. Má přítelkyně během času porodila syna, který se v každém ohledu vyvedl po otci.

Jeho špatná povaha se plně vyvinula, jak dorůstal a vynazčoval se nestálostí (byla to Mysl). Měl mimořádné schopnosti, byl ale neukázněný a roztěkaný. Jeho skutky byly v souladu s vlastnostmi zděděnými po otci nebo prabábě ze strany otcovy, to jest vždy nevědomé a hloupé. Intelekt byl takto sváděn temnými silami, až se zahalil v temnotu. Postupně o mne ztrácel zájem (o Číré Vě-

domí,), ač jsem ho přece jen nesobecky milovala a pokračovala v tom i nadále. Vědomí je nutné pro činnost Intelektu – ať již vědomou či nevědomou.

V důsledku mého ustavičného společenství s intelektem se Klam pokoušel znásilnit i mne, ale já jsem zůstala čistá. A přece, fantasmagorie intelektu byly připisovány mně – individuální duši, Vědomí. Taková je nevědomost obecného lidu. Mysl se stále více připoutávala ke mně, jelikož Intelekt mne již skoro úplně ignoroval, a ztotožňovala se s Klamem. Jak Mysl vyrůstala ve společnosti se mnou, s Vědomím, její moc a síla se projevovaly stále silněji. Mysl se svolením své báby (vedena Nevědomostí) si vzala jako svého partnera Proměnnou. Mysl se z ní těšila, protože ona ji dovedla uspokojit všemi způsoby. Z tohoto páru se zrodilo pět smyslů. Těm se také dařilo dobře na můj účet (individuální duši, Vědomí), až se jim podařilo postavit se na vlastní nohy. Smysly se uplatňovaly se svými smyslovými orgány a jejich otec – Mysl byl schopen se jimi promítat a těšit se z toho napořád. Ale jejich zábavy poskytovaly Mysli potěšení jenom na okamžik a zanechávaly na ní své otisky, které bral s sebou, aby se projevovaly ve snech a těšil se jimi tajně se svojí ženou, Proměnnou, neznámou hrubým tělesným smyslům.

Žádostivost se zmocnila Mysli a krmila ji až do úplného nasycení. Její žádosti pak rostly více a více, až ani ona, ani její společníci nemohli dohromady Žádostivost nasytit. Stálé společenství Mysli s Žádostivostí dalo vznik Vášni a Hltavosti (dvěma synům druhé ženy). Žádostivost oba syny mimořádně milovala. Mysli však byla jimi trápena.

Utrpení v Mysli se obrazilo v Intelektu. Já (duše, Vědomí) bylo dokonale skryto za temnými a činnými silami vlekoucími Intelekt s sebou, a tak jsem Já, Vědomí, bylo jimi k smrti utrápěno. Mysl ztratila v utrpení trvajícím po nevýslovné věky veškerou samostatnost a strádala ve spárech žádostivosti. Pak v čase stvoření získala město s deseti branami, to jest tělo s deseti průchody (dvě oči, dvě chřípě, dvě uši, ústa, otvory pro tělesné potřeby a brahmarandra – otvor v lebce). Stejná historka se opakovala v každé nové inkarnaci a často bylo ještě hůře. Intelekt mezitím ztratil svoji sattvickou jasnost, již tak nezářil a byl ztrnulý a tupý.

Mysl dále rozkvétala ve společnosti Nevědomosti, Klamu, Žádostivosti a jiných. Intelekt se nemohl vyhnout ani Mysli na jedné straně, ani nemohl být činný v mé nepřítomnosti. Tak jsme žili všichni pohromadě. Kdybych tu bývala nebyla Já (duše, Vědomí), nikdo jiný by v tom městě nemohl žít. Já jsem je ochraňovala všechny. V důsledku tak těsného a důvěrného styku s Intelektem, stávala jsem se časem také netečnou, jindy bláhou, neklidnou, kolísavou, hněvivou, plnou pohrdání a tak všelijak. Proto mne nevědomí lidé počítali do téže kategorie jako Intelekt. Ale moudří ví, že jsem taková nikdy nebyla. Nebyla jsem tím dotčena, můj původ tomu bránil. Má matka je nejctnostnější, čistá, ani trochu poskvřená, rozlehlejší než prostor a jemnější než nejjemnější, protože je přítomna ve všem a rozmanitá. Jsouc vševědoucí, má také neomezené znalosti. To jest, ona je transcendentní a individualizuje sama sebe. Jsouc všemoc-

ná, je také slabá. Jsouc oporou všeho, sama opory nemá. Jsouc všech tvarů, nemá vlastního tvaru, jako zrcadlo odrážející tvary. Jsouc ve vše rozčleněna, ničeho nevlastní. Jsouc Vědomým Principem nyní i stále, je nepostřehnutelná, neuvědomitelná. Nemá vyšších příbuzných, než je ona sama. Ale její dcery, jako jsem já, jsou nespočítatelné.

Mých sester je nekonečný počet – jako vln na moři. Všechny jsou zapleteny v záležitostech svých společníků jako já. Ač zapletena v tenatech Intelaktu, přece jsem stále rovna své matce, protože mám u sebe jedinečný talisman, který mne chrání před úhonou.

Vrátím se k našemu životu ve městě. Kdykoli Mysl byla unavena, zvykla si spát v klínu matky Intelaktu. Když spala, žádný z jejích synů nemohl být vzhůru. V té době bylo město střeženo jeho důvěrným přítelem Dechem (pránou). Intelakt i s celou rodinou byl zahalen Nevědomostí – svojí tchýní a tu i Já (duše, Vědomí), jsouc sprostena všech pout, zvykla jsem si uchylovat se ke své matce (to jest Úplnosti) a prodlévat tam v blaženosti. Musela jsem se však vrátit ihned, jakmile se obyvatelé města probudili.

Přítel Mysli – Dech (prána), pronikal celým městem a chránil jeho obyvatele všemi způsoby. Byli by zničeni, kdyby zde nebyl. Byl jakousi spojkou mezi mnou a jimi. Odvozoval svou sílu a moc ze mne. Kdyby se toto město rozpadlo v rozvaliny, byl by je všechny sebral a převedl je do jiného města. Mysl takto vládla za pomoci svého přítele na několika místech (narážka na reinkarnaci).

Takto obdařena přátelstvím Dechu, ač zrozena z ctnostného Intelaktu a mnou vychovávána, Mysl se zmítala ustavičně v bédách, protože byla spojena se svými dvěma nenapravitelnými a nenasytými ženami, spojenými se dvěma zkaženými syny – Chtivým a Zlostným, a potácela se sem i tam z viny ostatních pěti synů – smyslů. Nemohla nalézt nikde klid, byla jimi ovládána a vláčena, takže se nacházela jednou v lesích, jindy v divočině, ve žhnoucím parnu, v mrazivém chladu, v morových bažinách, v temných děrách, zkrátka ve všech možných druhích pekla.

Její utrpení se odráželo i v Intelaktu. Já také, jsouc připoutána k němu, byla jsem zapletena v těchto utrpeních. Kdo by se mohl vyhnout zlému ve špatné společnosti?

Při jedné příležitosti Intelakt hledal potají mé rady (to jest, když náhodou byl prost myšlenek). Poradila jsem mu, aby prováděl odříkání a nežádostivost. Díky této praxi získal dobrou manželku – Rozlišování. Zesílel, nabral odvahy. Podrobil si Mysli. Zabil Chtivého, Chlípného i Zlostného. Ostatních pět synů (smyslů) bylo uvězněno. Brzy nato se Mysl stala poslušnou a nakonec se se mnou spojila (to jest, bylo dosaženo nirvikalpa samádhi). Tak dosáhli příbytku mé matky – Blaženosti, Klidu a Míru.

Toto vyprávění ilustruje, jak otroctví a osvobození jsou jen výhradní záležitostí Intelaktu, a nikoli individuální duše, Vědomí, to jest nikoli pravého Já.

Druhý dodatek

SIDDHA GÍTA Z JÓGY VAŠIŠITY

Pokorný pozdrav velkým Mistrům všech věků! Šrí: Pozdravení té reality, která prodlévá jako Vědomí ve všem, ze které všechna stvoření jsou promítána, ve které mají svá bytí a do které jsou nakonec rozpouštěna.

Pozdravení té Inteligenci, která prodlévá jako Vědomí ve Všem, Inteligenci, již poznávající, poznání a poznávané; pozorovatel, pozorování a pozorované, činní, příčina a skutek jsou projevovány.

Pozdravení onomu Svrchovanému Blahu, které prodlévá jako Vědomí Já ve všem, které je životem všech a z jehož nezměřitelných hloubek prýští štěstí jako přejemné částečky na nebi i na zemi, kde úhrnný součet jednotlivých štěstí se nemůže rovnat ani jediné částici toho ničím nezkaleného, přirozeného Blaha. Siddhové, neviditelné a nesmrtelné bytosti nejvznešenějšího druhu, prohlašují:

1) Uctíváme Onu, která zůstává stále sama klidná a věčná, která proto nepřipouští opětné rození a umírání, aniž se podrobuje proměnám v to či ono, a která svým neomylným uvědoměním se realizuje jako adeptovo vlastní Já, ze kterého zajisté vychází řetěz článků po sobě navazujících částeček štěstí, zdánlivě odvozovaných a mylně spojovaných s požitky, které jsou, co se jich týče, pouhými jevy (viz Ego–svět–subjekt a objekt), odráženy jako obrazy na neduálním, jedinečném a abstraktním Vědomí, protože byly správnou rozlišovací analýzou shledány jako nořící se do Absolutního Bytí.

Někteří jiní Siddhové to říkají ještě výstižněji takto:

2) Uctíváme to, co je uvědomováno jako skutečné Já vznikajícího ega. Toto ego je vytvářeno latentními tendencemi mysli (samskarami), a přece zůstává jako nedotčený svědek, včetně jeho myšlenek a světa kolem něho. Tento svědek transcenduje poznávajícího, poznání a poznávané objekty a přetrvává ve stavu bdělosti, ve spánku se sny, stejně tak přetrvává i nevědomost spojenou se spánkem bez snů.

Jiní Siddhové říkají:

3) Uctíváme to, co je poznáváno jako Světlo, dlící jako vědomí Já, ozařující vše, spočívající vždy jako Vědomí stejně ve věřícím i nevěřícím, před stvořením

i po rozpuštění kosmu jakož i mezi tím, ležíc skryto ve sledu článků ustavičně vytvářených v původním dokonalém zdroji, ale pokleslých působením jediného vědomého Já, které zpředměťuje i jiné já v sobě.

Poznámka: Druhá sloka říká, že skutečnost je poznávána po úplném vyloučení trojice pozorovatel–pozorování–pozorované. Jiní toto popírají. A přece, jestliže původní příčina stvoření by byla pomíjivá tak, jako je pomíjivé stvoření přítomné, trvalá realita skrytá za souslednými články stvoření nemůže být popřena. Nebo jinak. Jestliže vynecháme materiální příčinu, skutečná příčina nemůže být přehlížena. Poslední příčina je představována pravým Já. Já tedy musí být konečnou realitou.

4) Zbožňujeme Vědomí, jako to, v čem všechny světy jsou umístěny, z něhož jsou vytvořeny, z něhož se vynořují, z jehož příčiny existují, jímž jsou všechny promítány a pro něhož i existují.

5) Zbožňujeme Vědomí, které září beztvaré jako plynulé vědomí „Já – Já“, které přesahuje ego, a přece zahrnuje všechna ega a všechny vědomosti. Ty pak nakonec tvoří celý vesmír.

6) Ti pak, kteří ignorují Pána Srdce a hledají jiné Bohy, jsou jako blázni, kteří odhazují nebeský klenot, jenž drží ve své ruce, schopný vyplnit všechna přání člověka a převracejí zemi, hledající drahokamů.

Někteří ze Siddhů učí odříkání takto:

7) Pán Srdce, který vytrhává z kořenů divoce rostoucí plevel nesoucí jedovaté ovoce žádostí, je získáván odřeknutím se všeho jako bezcenného.

8) Ten bloud, který si je vědom zla rozkoší, a přece se pachtí v honbě za nimi, nesmí být považován za člověka, ale za osla, který stále běhá za oslicí, i když jej kope.

9) Had skrytý pod příkovem smyslů, musí být silou přiřazen k zemi, kdykoli zvedne hlavu a zasycí po kořisti tak, jako hory jsou nemilosrdně bity blesky boha Indry, boha dešťů, hromů a blesků.

Opět jiný ze Siddhů vystihl hlavní bod nauky takto:

10) Získej blaho klidu a míru ovládnutím smyslů a utišením mysli. Mysl nechová ve svém lůně sémě utrpení a bolesti, jaké přinášejí smyslové rozkoše, ale když se zbaví nečistot, ponoří se ve svůj zdroj stejně, jako když oheň usíná při nedostatku paliva. Až se mysl utiší a zmizí v původním zdroji blaha, pak nastoupí Svrchovaný Mír, který přetrvá až do konečného Osvobození.

Obsah

Úvod	7
Úvodní poznámka	10
Dattátreja	11
Kapitola I. TAJEMSTVÍ ZA TROJICÍ	13
Kapitola II. ODSOUZENÍ POCITU POVINNOSTI BÝT ČINNÝ A DOPORUČENÍ ZKOUMÁNÍ	17
Kapitola III. NEZBYTNÁ PŘEDCHOZÍ PODMÍNKA PRO ZÍSKÁNÍ PONAUCENÍ — STYK S MOUDRÝMI MUSÍ PŘEDCHÁZET VIČÁŘE!	23
Kapitola IV. NECHUŤ KE SVĚTSKÝM ZÁBAVÁM JE NEZBYTNÝM PŘEDPOKLADEM PRO DOSAŽENÍ KLIDU MYSLI BEZ PŘÁNÍ	27
Kapitola V. O NESVOBODĚ A VYSSVOBOZENÍ	33
Kapitola VI. JAK VÍRA PŘISPÍVÁ K DOSAŽENÍ CÍLE A O ŠKODLIVOSTI PLANÝCH POLEMÍK	41
Kapitola VII. O TOM, ŽE CÍLE MŮŽE BÝTI DOSAŽENO POUZE POZNÁNÍM BOHA VÍROU, ÚSILÍM, SPRÁVNOU LOGIKOU A ODDANOSTÍ K NĚMU	45
Kapitola VIII. KLÍČ K PODOBENSTVÍM KAPITOLY V.	51
Kapitola IX. O TOM, JAK HEMAČUDA DOŠEL POZNÁNÍ SEBE PROZKOUMÁNÍM SVÉ MYSLI A PONOŘENÍM SE DO NITRA	53
Kapitola X. PODLE DALŠÍCH POKYNNŮ SVÉ MILOVANÉ ZÍSKAL STAV SAMÁDHI A PŘESTO, ŽE BYL ZE VNĚ ČINNÝ, ZŮSTAL VE STAVU OSVOBOZENÍ JEŠTĚ ZA ŽIVA	59

Kapitola XI. O TOM, ŽE VESMÍR NENÍ NIC JINÉHO NEŽ INTELIGENCE	63
Kapitola XII. ZDÁNÍ SKUTEČNOSTI VESMÍRU ZÁVISÍ NA SÍLE VŮLE, KTERÁ JEJ VYTVÁŘÍ	69
Kapitola XIII. JAK BDĚLÝ STAV A SPÁNEK SE SNY JSOU V PODSTATĚ SOBĚ PODOBNY A O TOM, ŽE OBJEKTY JSOU POUZE MENTÁLNÍMI OBRAZY	73
Kapitola XIV. O TOM, ŽE VESMÍR JE POUHOU PŘEDSTAVOU, JAK ZÍSKAT PEVNOU VŮLI, SCHOPNOU JEJ STVOŘIT A NEJVYŠŠÍ PRAVDA	79
Kapitola XV. ČEHO TŘEBA VĚDĚT A CO ZNÁT NETŘEBA O PODSTATĚ VĚDOMÍ	85
Kapitola XVI. O VĚDOMÍ. OVLÁDÁNÍ MYSLI A SPÁNEK	91
Kapitola XVII. O NEUŽITEČNOSTI PRCHAVÝCH SAMÁDHI A O CESTĚ K MOUDROSTI	99
Kapitola XVIII. O INTELIGENCI, VĚDOMÍ A TŘÍDÁCH DŽŇÁNINŮ	107
Kapitola XIX.	117
Kapitola XX. VIDJÁ GÍTA	127
Kapitola XXI. O DOSAŽENÍ MOUDROSTI, JEJÍ PODSTATĚ A UČENÍ PÍSEM	135
Kapitola XXII. ZÁVĚR	141
První dodatek KE KAPITOLE V.	151
Druhý dodatek SIDDHA GÍTA Z JÓGY VAŠIŠITY	154

DALŠÍ KNIHY NAKLADATELSTVÍ ADA:

---

1) POZNEJTE KDO JSTE

– Dynamika džinistické meditace. Autor Šří Gurudev Čitrabhanu.

Překlad: A. Adámek, 1. vydání, 1993 – rozebráno

2) „JÁ JSEM“ – NEKTAR NESMRTELNOSTI

– Závěrečné učení Šrí Nisargadatty Maharadže.

Rozhovory s velkým džňáninem a advaitovým mistrem, který realizoval Nejvyšší Pravdu. Kniha je plná osvčující moudrosti poznání sama sebe. Cesta, kterou učí, je přímá a spontánní a vede nás k intenzívnímu sebe-zkoumání.

Překlad: A. Adámek, Cena 78,- Kč.

Distribuce: nakl. AVATAR, Dominova 2464, Praha 5, tel./fax: 02/651 65 29

3) ZEN GRAFFITI

– Krátké postřehy ve verších vedoucí k osvobození. Autor této knihy byl při tvorbě těchto graffitů inspirován starými zenovými mistry. Kniha je doplněna 30 zenovými perokresbami. Kniha, která vás a vaše přátele opravdu potěší!

Autor: Azuki, Překlad: A. Adámek, 1. vydání 1994. Cena 34,- Kč.

Distribuce: ADA, Na bojišti 12, Praha 2, tel.: 02/249 143 79

4) TICHÉ LESNÍ JEZÍRKO

– Meditace vzhledu buddhistického lesního učitele Adžána Ča, který vede čtenáře do spočinutí v srdci. Kniha je doplněna perokresbami. Autoři: J. Kornfield a P. Breiter,

Překlad: L. Válek, 1. vydání 1994 – rozebráno.

5) BLÁZNIVÍ MRACI

– Blázniví Mraci jsou výstřední, nekonformní zenoví mistři – toulající poutníci a světci přestrojení za žebračky, kočovní kazatelé a „blázní“ – jejichž zvláštní zenová cesta silně ovlivnila zenový buddhismus. Je zde popsáno učení a životy takových zenových mistrů jakými byl např. laik P'chang, bouřlivý Rinzai, poutník Bassui, milovník pravdy, žen a vína Ikkjú, oblíbený učitel Bankei, kóanový expert Hakuin, milovník dětí Njogen Senzaki a básník Soen. Autoři: P. Bessermanová a M. Steger.

Překlad: A. Adámek, 1. vydání 1994. Cena 82,- Kč,

Distribuce: PRAGMA, Věžeňská 3, Praha 1, tel.: 02/231 58 28

PLÁNOVANÉ TITULY NAKLADATELSTVÍ ADA:

---

1) KONEČNÁ MEDICÍNA

– přeepsaná Šrí Nisargadatta Maharadžem

Rozhovory s realizovaným mistrem. Poselství a ukázka toho, co nás může probudit do naší prapůvodní přirozenosti. Stejně jako dávní zenoví mistři i Nisargadattův styl je velmi provokativní, hluboký, ostrý a přímý. Nisargadatta se v této knize nevěnuje individualitám, ale zcela jasně bez sebemenších příkras a zbytečnosti prohlašuje, co je podstatné a esenciální ke konečnému poznání, co je nepodstatné a čemu není zapotřebí věnovat sebemenší úsilí. Konečná Medicína není pro ty, jejichž duchovní úsilí je „nemastné a neslané“, ale pro opravdové a odvážné studenty, kteří zde naleznou vhodné a dostatečně silné protilátky proti své nevědomosti.

Překlad: A. Adámek, vyjde v první polovině roku 1995.

2) POKLADNICE DUCHOVNÍCH PRAVD

– Příběhy, promluvy a podobenství Rámána Mahářišho, Rámakrišny Paramahansa, Swámi Vivekanandy, Swámi Ramdase, Sai Baby ze Širdí, Rúmiho a dalších světců z Indie a jiných konců světa. Kniha je sestavena ve formě jednoduchých krátkých příběhů, které je snadné pochopit a využít k duchovnímu poznání. V knize je zahrnuto několik inspirujících anekdot a zážitků ze životů těchto realizovaných bytostí. Kniha je rozdělena tak, aby se čtenář jakoby po žebříku vznášel k nejvyššímu stupni poznání, přičemž mu k tomu jsou nápomocné komentáře, citace a výklady těchto mistrů tam, kde je to nutné.

Překlad: Milada Matoušová, vyjde v první polovině roku 1995.

3) LIDÉ, POSLOUCHEJTE!

– Úvodní kniha sestavená z promluv Avatara 20. století, duchovního učitele z Indie Meher Baby. V příloze jsou bohatá data o jeho životě a jeho pěti učitelích, např. Sai Baby ze Širdí, Upasáni Maharadže a dalších. Tuto knihu Meher Baba doporučoval těm, kdo přišli poprvé do styku s jeho učením.

Překlad: A. Adámek, vyjde v druhé polovině roku 1995.

4) ZENOVÉ UČENÍ MISTRA LIN-ŤIHO (RINZAI)

– Jedno z nejdůležitějších děl zenu určené pro všechny studenty zen buddhismu. Pro Ikkjúa, dalšího velkého zenového velikána, byla tato kniha biblí. Kniha popisuje život a učení tohoto neobyčejného zenového mistra a zahrnuje mnoho jeho promluv, známých svojí ostroší. Mnohé z nich doposud nebyly nikde uveřejněny.

Překlad: A. Adámek, vyjde v druhé polovině roku 1995.

5) AVADHÚTA GÍTA – ZPĚV OSVÍCENÉHO

– Text tradice Dattatréji. Speciální klasické dílo plné advaitové moudrosti, oslavující zárnou transcendentální božskou Podstatu, která je zcela nezávislá na jakémkoliv druhu jógového cvičení nebo podmíněných mystických zkušenostech. Toto písmo je určené pro pokročilé studenty na vyšších stupních duchovní stezky.

Překlad a komentáře: A. Adámek, vyjde v druhé polovině roku 1995.

6) SEMENA VĚDOMÍ – MOUDROST ŠRÍ NISARGADATTY MAHARADŽE

– Rozhovory s jedním z nejuznávanějších svatých mužů Indie dnešní doby. Tento druh konverzace s tímto Sebe-realizovaným mistrem umožňuje nahlédnout modernímu člověku do sebe sama, což ho vyvádí z utrpení, strachu, žádostí a litosti.

Překlad: A. Adámek, vyjde v druhé polovině roku 1995.

OBJEDNÁVKY ZASÍLEJTE NA ADRESU:

Ing. Aleš Adámek – ADA, Na bojišti 12, 120 00 Praha 2, tel.: 02/249 143 79

TRIPURA RAHASJA

Tajemství za trojicí

Vydalo nakladatelství ADA jako svoji 6. publikaci
se souhlasem ze Šrí Ramanasramam Tiruvannamalai, S. India.

1. vydání

Překlad: Ing. Jiří Vacek

Odpovědní redaktoři: Aleš Adámek a Petra Pavlíčková

Návrh obálky: Aleš Adámek a Jan Šavřda

Grafická úprava a sazba: Jan Šavřda

Tisk: G-PRINT

ISBN 80-901653-5-4